UDK 657/685:336 Nakladnik: **HZ RIF** 10000 Zagreb J. Gotovca 1/II ***www.rif.hr*** e-mail: ***rif@rif.hr*** **Godina LVIII** **SVIBANJ 2012**

RAČUNOVODSTVO i financije

5
2012

IZ SADRŽAJA:

- Sastavljanje izvještaja o novčanim tokovima
- Što nas očekuje u primjeni MSFI-ja 10
- Utvrđivanje fiskalne rezidentnosti
- Zahtjevi za povrat više i pogrešno uplaćenih javnih prihoda
- Obračun i plaćanje doprinosa za zdravstveno osiguranje od 1. svibnja 2012. godine
- Poticajne mjere zapošljavanja u 2012. godini
- Rad stranaca u Republici Hrvatskoj

NAJAVA:

- **47. simpozij od 17. - 19. svibnja 2012. godine**
  Dubrovnik
- **15. savjetovanje "Interna revizija i kontrola"**
  27. - 29. rujna 2012. godine
  Baška (Otok Krk)
- **Radionice, www.rif.hr**

TISKANICA

Poštarina plaćena u pošti 10000 Zagreb

Računovodstvo i financije 5/2012.

SYNESIS

Za male poduzetnike s velikim idejama

Neograničen broj knjiga i upisanjh stavaka
Neograničen broj radnih stanica u mreži
Automatski zaključak poslovne godine
Automatski prelazak u novu godinu
Automatsko knjiženje u financijsko, PDV, KPI,
Automatska izrada PDV, ID, RS-m i drugih obrazaca,
Automatska izrada bilanci i statističkih izvještaja...
Slanje svih dokumenata e-mailom iz programa,
Izrada grafikona, etiketa, bar code naljepnica,

više informacija o programu možete pronaći na

www.pupilla.hr

Ovlašteni distributeri

Galion d.o.o. Rijeka Adamićeva 13/III 051/212-418
Pin Našice Kralja Tomislava 2 031/617-208
Ex professo d.o.o. Vinkovci Duga ulica 24 032/337-307
Scala d.o.o. Split Ulica domovinskog rata 29 a 021/484-233
Viant d.o.o. Split, Zrinsko-Frankopanska 43, 098/320-504
Sokoli Našice, P.Preradovića 15, 031/617-886
Fimirgo d.o.o. Osijek, Kestenova 33, 031/280-870
Iligsoft d.o.o. Slavonski Brod, Ljudevita Gaja 11, 035/400-040
Mari d.o.o. Varaždin J. Draškovića 2 042/314-400

CIJENE BEZ PDV-a (u kunama)

Autoservis	700
Blagajna	500
Članarine i naknade	700
e-obrasci	500
Financijsko	700
Honorari	500
Inventar	700
Izvoz	700
Kadrovi	500
Kamate	300
Knjiga gostiju	700
Knjiga udjela	300
Komercijalisti	500
Komisija	500
Locco vožnja	300
Maloprodaja	700
Materijalno	500
Montaža	500
Obrt	700
Odluke i zapisnici	300
PDV	700
Plaća	700
Platni promet	500
Povratna naknada	300
Prodaja	700
Profitni centri	700
Proizvodnja	700
Proizvodnja II	700
Proračun I	700
Proračun II	700
Putni troškovi	500
Recepcija	700
Restoran	700
Robno	500
SynesisPOS	700
Servis	700
Uvoz	700
Završni račun	700

pupilla

01/3097-713

Pupilla d.o.o. Zagreb, Sokolgradska 7

tel: 01/3097-712 fax:01/3097-714

pupilla@zg.htnet.hr

SADRŽAJ

RAČUNOVODSTVO i financije

SADRŽAJ

RAČUNOVODSTVO

FINANCIJSKO RAČUNOVODSTVO

- **Sastavljanje izvještaja o novčanim tokovima**
  mr. sc. Branka Remenarić 13
- **Troškovi reprezentacije i osobnih automobila nakon izmjena Zakona o PDV-u**
  mr. sc. Miljenka Cutvarić 21
- **Priznavanje i mjerenje primljenih državnih potpora**
  mr. sc. Ivan Čevizović 26
- **Računovodstveni tretman obrnutog stjecanja**
  mr. sc. Ivan Čevizović, mr. sc. Branka Remenarić 30
- **Rezerviranja za troškove restrukturiranja prema MRS 37**
  prof. dr. sc. Danimir Gulin 33
- **Računovodstveni tretman bančinih plasmana u kredite i depozite**
  mr. sc. Sanja Broz Tominac 35
- **Što nas očekuje u primjeni MSFI-ja 10 - Konsolidirani financijski izvještaji?**
  Ivana Krajinović 38

PITANJA, ODGOVORI I MIŠLJENJA

- **Utrđivanje indirektne kontrole**
  mr. sc. Branka Remenarić 53

REVIZIJA

INTERNA REVIZIJA

- **Neovisnost i objektivnost interne revizije**
  Ivana Pokrovac, univ. spec. oec., prof. dr. sc. Boris Tušek 54

POREZI

- **Utvrđivanje fiskalne rezidentnosti fizičkih i pravnih osoba**
  mr. sc. Tajana Vrban 61

OPĆI POREZNI ZAKON

- **Zahtjevi za povrat više i pogrešno uplaćenih javnih prihoda**
  mr. sc. Mirjana Mahović Komljenović 69

POREZ NA DODANU VRIJEDNOST

- **Kako hrvatski porezni obveznici mogu vratiti PDV plaćen u inozemstvu?**
  Ivana Živković Abraham, mag. oec. 83
- **Kako ino poduzetnici mogu vratiti PDV plaćen u Hrvatskoj?**
  mr. sc. Miljenka Cutvarić 92

TROŠARINE

- **Oporezivanje bižuterije porezom na luksuzne proizvode**
  Željko Dominis, mag. ing. 96

PLAĆE I SOCIJALNO OSIGURANJE

PLAĆE I NAKNADE

- **Obračun i plaćanje doprinosa za zdravstveno osiguranje od 1. svibnja 2012. godine**
  mr. sc. Kornelija Sirovica 101
- **Rokovi i način ispunjavanja novčanih obveza prema radniku**
  dr. sc. Marija Zuber 103
- **Poticajne mjere zapošljavanja u 2012. godini iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje**
  Kristina Alerić 107

POSLOVNE FINANCIJE

FINANCIJSKA TRŽIŠTA

- **Upravljanje valutnim rizikom**
  Ivan Karlović, mag. oec., doc. dr. sc. Danijela Miloš Sprčić, dr. sc. Antonija Kožul 114

GRANSKE SPECIFIČNOSTI

UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

- **Izmjene i dopune Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti**
  Koraljka Ladešić Masnec 122
- **Obveze ugostitelja u obavljanju ugostiteljske djelatnosti**
  mr. sc. Jasenka Štiglec 125

ZAKONODAVSTVO I PRAVNA PRAKSA

- **Rad stranaca u RH prema novom Zakonu o strancima**
  mr. Darko Terek 131

MAKROEKONOMSKA KRETANJA

PRAKSA EUROPSKE UNIJE

- **Financiranje projekata kombinacijom EU fondova i javno-privatnog partnerstva**
  dr. sc. Mihaela Grubišić-Šeba 138
- **EU fondovi: Troškovi i proračun projekta u okviru IPA bespovratnih sredstava**
  mr. sc. Božana Bešlić 144
- **Poticanje razvoja socijalnog poslovanja u Europskoj uniji**
  mr. Rahela Jurković 152

IN MEDIAS RES

- **Financijska potpora upitnom rastu**
  mr. sc. Mirjana Popović 156

SADRŽAJ

RAČUNOVODSTVO i financije

SADRŽAJ

MIŠLJENJA MINISTARSTVA FINANCIJA

- MIŠLJENJA MINISTARSTVA FINANCIJA 158

NOVI PROPISI

Narodne novine 168

RIF-ove OBAVIJESTI

169

VIJESTI IZ HZRIF I UDRUGA

- URFD Zagreb tribina srijedom 180

PRILOG

za proračun i neprofitne organizacije

RAČUNOVODSTVO i financije

HRVATSKA ZAJEDNICA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA

ZAGREB
Jakova Gotovca 1/II
poštanski pretinac 732

Nakladnik: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb

Za nakladnika: mr. sc. Bogomil Cota, predsjednik HZRIF

Žiroračun: 2360000-1101241118 kod Zagrebačke banke d.d., Zagreb, MB: 3207749
OIB: 75508100288

PUNOPRAVNA ČLANICA

International Federation of Accountants
Međunarodna federacija računovođa

International Accounting Standards Board
Međunarodni odbor za računovodstvene standarde

European Confederation of Institutes of Internal Auditing
Europska konfederacija instituta za internu reviziju

ISSN 0350-4506

Glavni urednik: prof. dr. sc. Danimir Gulin

Urednici savjetnici: mr. sc. Miljenka Cutvarić, mr. sc. Kornelija Sirovica, dr. sc. Marija Zuber

Uredništvo: mr. sc. Dalibor Briški, mr. sc. Bogomil Cota, mr. sc. Miljenka Cutvarić, mr. sc. Ivan Čevizović, mr. sc. Branka Remenarić, prof. dr. sc. Danimir Gulin, Ivica Milčić, Jasna Nikić, prof. dr. sc. Silvije Orsag, mr. sc. Kornelija Sirovica, prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević, mr. Darko Terek, doc. dr. sc. Davor Vašiček, dr. sc. Marija Zuber, prof. dr. sc. Lajoš Žager

Predsjednik Izdavačkog savjeta: prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević

Izdavački savjet: prof. dr. sc. Meliha Bašić, Mislav Blažić, Zoran Bogdanović, Ivica Crnić, mr. sc. Bogomil Cota, mr. sc. Ivan Čolak, Željko Faber, Ana Gospodinović, Davor Holjevac, prof. dr. sc. Ljubo Jurčić, mr. sc. Slavica Jelinić, prof. dr. sc. Franc Koletnik, Miroslav Kožul, mr. sc. Slavko Leko, prof. dr. sc. Vlado Leko, mr. sc. Ljerka Linzbauer, mr. sc. Čedo Maletić, Ivana Maletić, Ivana Matovina, prof. dr. sc. Branimir Marković, Ratko Marković, prof. dr. sc. Lorena Mošnja-Škare, prof. dr. sc. Josipa Mrša, prof. dr. sc. Silvije Orsag, prof. dr. sc. Milena Peršić, mr. sc. Slavica Pezer-Blečić, prof. dr. sc. Branka Ramljak, Danijela Stepić, dr. sc. Vladimir Surovy, prof. dr. sc. Jure Šimović, Nenad Šimunec, Rajko Škarić, prof. dr. sc. Boris Tušek, prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević, prof. dr. sc. Vesna Vašiček, doc. dr. sc. Davor Vašiček, prof. dr. sc. Katarina Žager, prof. dr. sc. Lajoš Žager

Internet adresa:	http : // www.rif.hr
E-mail:	rif@rif.hr
Tajništvo:	01 / 4686-502
Savjetnici:	01 / 4686-506
Glavni urednik:	01 / 4686-505
Pretplata i administracija:	01 / 4686-500
Telefaks:	01 / 4686-496, 4686-497

Časopis izlazi jedanput mjesečno. Godišnja pretplata za 2012. godinu iznosi 1.298,00 kn (PDV uračunan).

Redakcija ovog broja dovršena je 25. travnja 2012.

Priprema: Miljenka Stanković, Željka Pervan

Tisak: Sveučilišna tiskara d.o.o., Trg maršala Tita 14, Zagreb, tel. 01/4564-430

Slika naslovnice: Zoran Skorić (Zagreb).

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

47. simpozij

FINANCIJSKA I RAČUNOVODSTVENA REGULATIVA U FUNKCIJI RAZVOJA GOSPODARSTVA RH

Dubrovnik, Hotel „Valamar Lacroma“

17. - 19. svibnja 2012.

ČETVRTAK

9.00 h OTVARANJE SIMPOZIJA

Regulacije računovodstva i financija u funkciji rasta gospodarstva

9.00 - 11.00 h PLENARNI DIO:
voditelj: prof. dr. sc. Danimir Gulin - Ekonomski fakultet, Zagreb

1. Troškovi i koristi financijskog izvještavanja poduzetnika, prof. dr. sc. Danimir Gulin i prof. dr. sc. Katarina Žager - Ekonomski fakultet, Zagreb
2. Promjene u regulativi financijskog izvještavanja ulaskom u EU, mr. sc. Ivan Čevizović - HZRiF
3. Perspektive razvoja revizorskih tvrtki pred ulazak u EU, Ana Gospodinović - Ernst & Young

DISKUSIJA

Stanka 11.00 - 11.30 h

11.30 - 13.30 h PLENARNI DIO:
voditelj: prof. dr. sc. Silvije Orsag - Ekonomski fakultet, Zagreb

1. Regulatorne mjere i instrumenti pojednostavljenja poreznog nadzora u cilju povećanja naplate poreza u RH, Nada Čavlović Smiljanec - pomoćnica ministra financija i ravnateljica Porezne uprave
2. Pretpostavke jačanja financijskog tržišta i njegove perspektive ulaskom u EU - predstavnik HANFA-e
3. Ciljevi i regulativa bonitetne kontrole kreditnih institucija, Davor Holjevac - viceguverner HNB-a

DISKUSIJA

15.30 h IZLET

PETAK

8.30 - 10.00 h PLENARNI DIO: Porezne i monetarne determinante rasta gospodarstva
voditelj: prof. dr. sc. Lajoš Žager - Ekonomski fakultet, Zagreb

1. Izmjene poreznog sustava i sustava poticaja te perspektive investicijskog ciklusa, Slavko Linić - ministar financija RH
2. Monetarna politika i razvoj hrvatskoga gospodarstva, dr. sc. Željko Rohatinski - guverner HNB
3. Kriza eurozone i nejednakosti gospodarskog rasta zemalja članica EU - perspektive novih članica, prof. dr. Jože Mencinger - Ekonomski institut Pravnog fakulteta, Ljubljana

DISKUSIJA

Stanka 10.30 - 11.00 h

11.00 - 13.30 h PLENARNI DIO: Financiranje i razvoj zdravstva i socijalne skrbi
voditelj: doc. dr. sc. Davor Vašiček - Ekonomski fakultet, Rijeka

1. Regulacija i upravljanje zdravstvenim ustanovama, prof. dr. sc. Rajko Ostojić, ministar zdravlja RH
2. Financiranje zdravstvenih ustanova, Ljubica Đukanović, pomoćnica ministra zdravlja RH
3. Poboljšanje modela prikupljanja doprinosa - preduvjet unapređenja sustava obveznih socijalnih osiguranja, dr. sc. Marija Zuber - HZRiF
4. Troškovi rada u djelatnosti zdravstva i socijalne skrbi, mr. sc. Kornelija Sirovica - HZRiF
5. Promjene statusa zdravstvenih ustanova u sustavu PDV-a ulaskom u EU, mr. sc. Miljenka Cutvarić - HZRiF
6. Korištenje imovine proračunskih subjekata u privatne svrhe, Ivica Milčić - HZRiF

DISKUSIJA

18.00 h KAZALIŠNA PREDSTAVA

20.30 h SVEČANA VEČERA

SUBOTA

9.00 - 12.00 PLENARNI DIO: Programi i standardi edukacije i razvoja financijske i računovodstvene profesije
voditelj: prof. dr. sc. Stjepan Tadijančević, Zagreb

1. Prezentacije programa ekonomskih fakulteta u Hrvatskoj
2. Prezentacije programa ekonomskih fakulteta iz regije
3. Prezentacije programa usavršavanja profesionalnih organizacija

DISKUSIJA

NAPOMENA: HZRIF zadržava pravo izmjene programa

KOTIZACIJA:

1. **Za uplatu do 10. 05. 2012. cijena iznosi 1.700,00 kn.**
2. **Za uplatu od 11. 05. 2012. cijena iznosi 1.900,00 kn.**
3. **Popust na navedene cijene na broj prijavljenih sudionika:**
   - **od 2 - 5 popust 10% po sudioniku**
   - **od 5 i više popust 15% po sudioniku**
4. **Cijena kotizacije za studente i postdiplomante iznosi 700,00 kn.**

Kotizacija uključuje: zbornik, 17. 5. 2012. izlet u Cavtat, 18. 5. 2012. kazališna predstava i PDV-e
Način plaćanja: do 4 mjesečne rate

HRVATSKA ZAJEDNICA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA
10 000 Zagreb, Jakova Gotovca 1, telefoni: 01/4686-500, 01/4686-505, fax.: 01/4686-496 ili 01/4686-497;
e-mail: pretplata@rif.hr

.....
Pravna odnosno fizička osoba
.....

.....

PRIJAVNICA

za sudjelovanje na 47. simpoziju "Financijska i računovodstvena regulativa u funkciji razvoja gospodarstva RH"
17. - 19. svibnja 2012. u Dubrovniku neopozivo prijavljujemo:

Ime i prezime

.....
.....
.....

Kotizacija s uključenim PDV-om se doznačuje na žiroračun broj 2360000-1101241118, Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, MB 3207749, OIB 75508100288.

Datum .....

Pečat i potpis ovlaštene osobe:

.....

PRIJAVA SMJEŠTAJA

Prijave za smještaj se zaprimaju u agenciji **DUBROVNIK SUN d.o.o. Dubrovnik,** putem on line prijavnice na internetskoj adresi www.rif.hr i putem faksa: 020/436 336 i na upit (INFO telefon 020/436 337 ili e-mail:rif@dubrovniksun.hr).

HOTEL	SOBA	POLU PANSION	PUNI PANSION
VALAMAR LACROMA****	1/1 1/2	630,00 kn 440,00 kn	680,00 kn 490,00 kn
TIRENA***	1/1 1/2	450,00 kn 330,00 kn	490,00 kn 370,00 kn

Boravišna pristojba iznosi 7,00 kuna.

SEKCIJA INTERNIH REVIZORA

Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika

najavljuje 15. ciklus edukacije

1. *Opći dio* ***22. - 27. listopada 2012.***
od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)

2. *Posebni dio* ***05. - 10. studenoga 2012.***
od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)

3. *Ispit* ***07. - 08. prosinca 2012.***

Program stručnoga usavršavanja za OVLAŠTENOGA INTERNOG REVIZORA

OPĆI DIO (60 sati)
- → RAČUNOVODSTVO
- → REVIZIJA
- → FINANCIJSKO UPRAVLJANJE
- → PRAVO DRUŠTAVA
- → ORGANIZACIJA I MENADŽMENT

POSEBNI DIO - moduli A, B, C i D (60 sati)

A) BANKE I FINANCIJSKE INSTITUCIJE
1. BANKARSTVO I FINANCIJSKE INSTITUCIJE
2. RAČUNOVODSTVO BANAKA I FINANCIJSKIH INSTITUCIJA
3. INTERNA REVIZIJA U BANKAMA I FINANCIJSKIM INSTITUCIJAMA

B) GOSPODARSTVO
1. TROŠKOVNO I UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO
2. FINANCIJSKO RAČUNOVODSTVO
3. INTERNA REVIZIJA U GOSPODARSTVU

C) PRORAČUN, PRORAČUNSKI KORISNICI I NEPROFITNE ORGANIZACIJE
1. RAČUNOVODSTVO NEPROFITNIH ORGANIZACIJA
2. RAČUNOVODSTVO PRORAČUNA I PRORAČUNSKIH KORISNIKA
3. INTERNA REVIZIJA U PRORAČUNU, PRORAČUNSKIM KORISNICIMA I NEPROFITNIM ORGANIZACIJAMA

D) INFORMACIJSKI SUSTAVI
1. UPRAVLJANJE INFORMACIJSKIM SUSTAVIMA
2. KONTROLA I REVIZIJA INFORMACIJSKIH SUSTAVA
3. INTERNA REVIZIJA INFORMACIJSKIH SUSTAVA

Uvjeti za pristupanje ispitu: → VSS
→ tri godine radnog iskustva na poslovima
- računovodstva; - financija; - revizije; - interne revizije; - kontrole i kontrolinga

ISPIT pismeni - prvi dan - opći dio
- drugi dan - posebni dio

Prag prolaznosti: - Interna revizija: 70%
- Ostale discipline: 60%

Certifikati:
- **izdaju se nakon položenog pismenog ispita**
- **zvanje OVLAŠTENI INTERNI REVIZOR**

Specijalist za područje:
- banaka i financijskih institucija
- gospodarstva
- proračuna, proračunskih korisnika i neprofitnih organizacija
- informacijskih sustava

Priznavanje drugih certifikata (uz polaganje razlikovnog gradiva):
- ovlašteni revizor (Hrvatska revizorska komora)
- ovlašteni državni revizor
- ovlašteni unutarnji revizor u javnom sektoru
- ovlašteni računovođa (HURE)
- priznavanje završenog poslijediplomskog studija uz polaganje razlikovnog gradiva

Naknada za stručno usavršavanje i polaganje ispita za ovlaštenog internog revizora iznosi (5.500,00 kuna + PDV), a za polaznike s priznatim certifikatima i završenim poslijediplomskim studijem (3.500,00 + PDV).
Naknada se doznačuje prije početka predavanja na žiroračun:
2360000 - 1101241118; Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Matični broj: **3207749;** OIB: **75508100288.**

INFORMACIJE I PRIJAVE: www.rif.hr
Računovodstvo i financije; ZAGREB, Jakova Gotovca 1; tel: +385 01 4686 500, 01 4686 502; e-mail: **rif@rif.hr**

PRIJAVNICA

STRUČNO USAVRŠAVANJE I ISPIT ZA OVLAŠTENOG INTERNOG REVIZORA (Prilozi prijavnici - ovjereni prijepis ili preslik originalne diplome; potvrda o radnom iskustvu u struci; - domovnica)

1. Ime i prezime .....
2. Datum, mjesto i država rođenja .....
3. OIB ..... 4. Stručna sprema ..... 5. Radno iskustvo a) ukupno ..... b) u struci .....
6. Adresa stanovanja (ulica i kbr., mjesto i poštanski broj) .....
7. Poduzeće/institucija u kojoj ste zaposleni: .....
8. Adresa poduzeća/institucije: ..... 9. OIB .....
10. Telefon ..... 11. Fax ..... 12. e-mail .....
13. Račun za edukaciju platit će: a) polaznik b) poduzeće/institucija
14. Prijavljujem se za posebni dio MODUL A, B, C ili D (potrebno zaokružite):

A) BANKE I FINANCIJSKE INSTITUCIJE C) PRORAČUN, PRORAČUNSKI KORISNICI I NEPROFITNE ORGANIZACIJE

Potpis

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira radionicu

ANALIZA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA I DONOŠENJE POSLOVNIH ODLUKA

Zagreb, 10. - 11. svibnja 2012.

početak
9,00 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, J. Gotovca 1/II.

Četvrtak (10. 05.) 09,00 - 14,00 sati

- Analiza financijskih izvještaja - horizontalna analiza - vertikalna analiza
- Financijski pokazatelji (likvidnost, zaduženost, aktivnost, ekonomičnost, profitabilnost, investiranje, sustavi financijskih pokazatelja)
- Mjerenje sigurnosti i uspješnosti poslovanja
- Razmatranje tendencija i dinamike promjene sigurnosti i uspješnosti poslovanja
- Analiza i upravljanje novčanim tokom

Petak (11. 05.) 09,00 - 14,00 sati

- Mjerenje imovine prema MSFI i analiza utjecaja na poreze
- Korištenje troškova u donošenju poslovnih odluka
- Analiza troškova i mjerenje učinkovitosti menadžmenta
- Analiza transfernih cijena

Naknada: 1.000,00 kuna (za pretplatnike, materijal, PDV-e)
1.200,00 kuna (za nepretplatnike, materijal, PDV-e)

Uplate na: HZ RIF, Zagreb, žiroračun broj: 2360000 - 1101241118 ili gotovinom prije početka. OIB: 75508100288.

Informacije: 01/4686 - 500, 4686 - 502; e-mail: pretplata@rif.hr; telefax: 01/4686 - 496.

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA
PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za radionicu **ANALIZA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA I DONOŠENJE POSLOVNIH ODLUKA**

Zagreb, **10. - 11. svibnja 2012.**

Prijavljujemo sljedeće kandidate:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....

NAZIV I ADRESA TVRTKE: .....

.....

OIB: ..... e-mail: ..... telefon: .....telefax.: .....

M.P.

Ovlaštena osoba:

.....

HRVATSKA ZAJEDNICA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA

PUNOPRAVNA ČLANICA IFAC-a

ORGANIZIRA EDUKACIJU ZA PRIMJENU MSFI-a i HSFI-a OD 23. 5. - 30. 05. 2012.

dvorana HZRIF-a, Jakova Gotovca 1/II. u vremenu od 9,00 - 14,00 sati

Organiziraju se dva modula stručnog usavršavanja i to prema sljedećim programima:

MSFI

Program:	
Prva primjena standarda, struktura i sadržaj financijskih izvještaja, izvještavanje tijekom godine	MSFI 1, MRS 1, MRS 8, MRS 10, MRS 24, MRS 7, MRS 29, MRS 34, Pravilnik o strukturi i sadržaju financijskih izvještaja Revizija i analiza financijskih izvještaja
Dugotrajna nematerijalna i materijalna imovina	MRS 16, MRS 23, MRS 36, MRS 38, MSFI 5
Ulaganja u nekretnine i najmovi	MRS 17, MRS 40
Proizvodnja i zalihe	MRS 2, MRS 11
Financijski instrumenti	MRS 32, MRS 39, MSFI 7
Ulaganja u ovisna i pridružena društva, zajednički pothvati	MRS 27, MRS 28, MRS 31
Integracije (konsolidacija, spajanja) i segmentacija	MRS 27, MSFI 3, MSFI 8
Primanja zaposlenih, rezerviranja	MRS 19, MRS 26, MRS 37, MSFI 2
Prihodi, rezultat poslovanja, porez na dobit	MRS 12, MRS 18, MRS 20, MRS 21, MRS 33
Posebne aktivnosti (poljoprivreda, osiguranje, rudarstvo)	MRS 41, MSFI 4, MSFI 6

HSFI

Program:	
Prva primjena standarda, struktura i sadržaj financijskih izvještaja, izvještavanje tijekom godine	Okvir, HSFI 1, HSFI 3, HSFI 4, Pravilnik o strukturi i sadržaju financijskih izvještaja Revizija i analiza financijskih izvještaja
Ulaganja u ovisna, pridružena društva, zajednički pothvati i konsolidacija	HSFI 2
Dugotrajna nematerijalna i materijalna imovina	HSFI 5, HSFI 6
Ulaganja u nekretnine i imovina namijenjena prodaji	HSFI 7, HSFI 8
Proizvodnja i zalihe	HSFI 10
Financijska imovina i potraživanja	HSFI 9, HSFI 11
Kapital	HSFI 12
Obveze i vremenska razgraničenja	HSFI 13, HSFI 14
Rashodi i prihodi	HSFI 15, HSFI 16
Poljoprivreda	HSFI 17

Nakon odslušanih predavanja te sudjelovanja u rješavanju konkretnih slučajeva primjene MSFI-a/HSFI-a postoji mogućnost **polaganja ispita i stjecanja certifikata o:**

- **Poznavanju MSFI-a**
- **Poznavanju HSFI-a**

Ako polaznik edukacije ne želi pristupiti polaganju ispita, dobiva certifikat o sudjelovanju u procesu edukacije.

Voditelji edukacije:
prof. dr. sc. Danimir Gulin
prof. dr. sc. Lajoš Žager

Naknada: **5.000,00 kuna s polaganjem ispita,** ili
4.000,00 kuna bez polaganja ispita.
U cijenu je uračunat PDV.

Uplate: **HZ RIF, Zagreb, OIB: 75508100288, žiroračun broj: 2360000 - 1101241118.**
Mogućnost plaćanja do 5 rata.

Informacije i prijave: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II, **www.rif.hr**
telefoni: 01/4686 500, 4686 502,
fax.: 01/4686-496.

Prijavnica

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
organizira radionicu

KORIŠTENJE OSOBNIH AUTOMOBILA I DRUGIH SREDSTAVA ZA OSOBNI PRIJEVOZ U PRIVATNE I SLUŽBENE SVRHE

U Zagrebu, 22. svibnja 2012.

početak u 9,30 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II. (kod Kvaternikovog trga)

PROGRAM:

1. **Porez na dodanu vrijednost**
   - definicija osobnih automobila za čiju nabavu nije dopušten odbitak pretporeza
   - automobili za koje je dopušten odbitak pretporeza
   - ograničenje odbitka pretporeza za nabave povezane s korištenjem osobnih automobila
   - obračun vlastite potrošnje za automobile nabavljene do 31. prosinca 2009. godine
   - prodaja osobnih automobila nabavljenih nakon 29. veljače 2012. godine
   - ograničenje odbitka pretporeza za obrtnike (za financijski najam zaključen prije 1. ožujka 2012. godine)
   - evidencija u Knjizi U-RA i Knjizi I-RA

2. **Plaća i drugi dohodak u naravi po osnovi korištenja osobnih automobila**
   - utvrđivanje vrijednosti primitka u naravi za automobile u vlasništvu poslodavca ili nabavljenih putem financijskog najma
   - utvrđivanje primitka u naravi za automobile koje se koriste na temelju poslovnog najma
   - utvrđivanje primitka u naravi prema stvarnom opsegu korištenja u privatne svrhe
   - obveza obračuna doprinos za obvezna osiguranja, poreza na dohodak i prireza,
   - porezne evidencije za plaće i drugi dohodak u naravi,
   - rokovi plaćanja doprinosa i poreza na dohodak,
   - primici u naravi nerezidenata,
   - primjeri obračuna plaće i drugog dohotka u naravi,
   - primjeri odluka o korištenju osobnih automobila u privatne svrhe

3. **Korištenje osobnih automobila za službena putovanja i loko prijevoz**
   - putni nalog
   - nadoknađivanje izdataka - korištenje službenog i privatnog automobila
   - nadoknađivanje ostalih izdataka - cestarine, tunelarine, parkiranje...
   - primjeri obračuna službenog putovanja i loko vožnje

4. **Priznavanje troškova osobnih automobila i plovila**
   - amortizacija osobnih automobila i plovila
   - uvećanje porezne osnovice za troškove nastale u vezi s vlastitim ili unajmljenim automobilima i plovilima
   - automobili za koje se troškovi priznaju u cijelosti
   - računovodstveni i porezni tretman izuzimanja
   - porezne evidencije o izuzimanjima

Predavači: Savjetnici-urednici HZRiF-a
Literatura: prezentacije predavača
Naknada: 640,00 kuna za pretplatnike (uključuje literaturu, radni pribor i PDV)
800,00 kuna za nepretplatnike (uključuje literaturu, radni pribor i PDV)
Uplate: HZ RIF, Zagreb, žiroračun broj: 2360000 - 1101241118 ili gotovinom prije početka, OIB: 75508100288
Informacije: 01/4686 - 500, 4686 - 505; e-mail: pretplata@rif.hr; telefax: 01/4686 - 496

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA
PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za sudjelovanje na radionici
KORIŠTENJE OSOBNIH AUTOMOBILA I DRUGIH SREDSTAVA ZA OSOBNI PRIJEVOZ U PRIVATNE I SLUŽBENE SVRHE
Zagreb, 22. svibnja 2012.

Prijavljujemo sljedeće sudionike:

1. ……
2. ……
3. ……
4. ……

Naziv i adresa tvrtke: ……

……

OIB: …… e-mail: …… telefon: …… telefax: ……

M.P.

Ovlaštena osoba:

……

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
organizira radionicu

SREDSTVA OSIGURANJA PLAĆANJA I PRISILNA NAPLATA POTRAŽIVANJA

početak u 9,30 sati

U Zagrebu, 31. svibnja 2012.

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II. (kod Kvaternikovog trga)

PROGRAM:

1. **SREDSTVA OSIGURANJA PLAĆANJA**
   - zadužnica i bjanko zadužnica,
   - zapljena po pristanku dužnika,
   - mjenica,
   - bankarska garancija i jamstvo

2. **PRIMJENA ZAKONA O PROVEDBI OVRHE NA NOVČANIM SREDSTVIMA**

3. **PRIMJENA ZAKONA O ROKOVIMA ISPUNJENJA NOVČANIH OBVEZA**

4. **PRISILNA NAPLATA TRAŽBINA PUTEM JAVNIH BILJEŽNIKA**
   - donošenje rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojnih isprava,
   - prigovor protiv rješenja i vođenje sudskog postupka,
   - prisilna naplata po pravomoćnosti i ovršnosti rješenja o ovrsi

5. **SREDSTVA OSIGURANJA PLAĆANJA NA NEKRETNINAMA**
   - hipotekarno osiguranje vjerovnika,
   - sudsko i javnobilježničko osiguranje prijenosom vlasništva na stvari (fiducija)

Predavači: mr. Darko Terek, odvjetnik, Zagreb
Josip Šimović, odvjetnik, Zagreb
Maja Leko, odvjetnička vježbenica, Zagreb

Naknada: **640,00 kuna** za pretplatnike (prezentacije predavača, radni pribor i PDV)
800,00 kuna za nepretplatnike (prezentacije predavača, radni pribor i PDV)

Uplate: HZ RIF, Zagreb, žiroračun broj: **2360000 - 1101241118** ili gotovinom prije početka, **OIB:** 75508100288

Informacije: 01/4686 - 500, 4686 - 505; **e-mail:** pretplata@rif.hr; **telefax:** 01/4686 - 496

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA
PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za radionicu SREDSTVA OSIGURANJA PLAĆANJA I PRISILNA NAPLATA POTRAŽIVANJA

Zagreb, Jakova Gotovca 1/II. (kod Kvaternikovog trga), **31. svibnja 2012.**

Prijavljujemo sljedeće kandidate:

1. ..... 3. .....
2. ..... 4. .....

Naziv i adresa tvrtke: .....

.....

OIB: ..... e-mail: ..... telefon: ..... telefax.: .....

M.P.

Ovlaštena osoba:

.....

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
organizira radionicu

RAČUNOVODSTVO i financije

AKTUALNOSTI U PDV-u I OBRAČUN PDV-a NAKON ULASKA U EU

U Zagrebu, 1. lipnja 2012.

početak 9,30 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika,
Jakova Gotovca 1/II (kod Kvaternikovog trga)

PROGRAM:

I. PRIPREME ZA OBRAČUN PDV-a NAKON ULASKA U EU

1. Usklađivanje Zakona o PDV-u s Direktivom 2006/112/EZ
   - o Što još treba uskladiti s pravnom stečevinom EU
   - o Izuzeća u prijelaznom razdoblju i trajna izuzeća
2. Obračun PDV na isporuke unutar jedinstvenog tržišta EU nakon 1. srpnja 2013.
   - o Načela ubiranja PDV-a na području Zajednice
     - načelo zemlje porijekla - za isporuke dobara za krajnju potrošnju
     - načelo zemlje odredišta - za isporuke dobara između poduzetnika
     - načelo zemlje primatelja usluga (obrnuti postupak oporezivanja)
     - načelo zemlje davatelja usluge
     - izuzeci od općih načela oporezivanja usluga
   - o Identifikacijski PDV broj i provjera broja putem informatičke baze VIES
   - o Što je to zbirna prijava i tko ju sastavlja?
3. Obračun PDV-a kod isporuka dobara i usluga u treće zemlje

II. AKTUALNOSTI U OBRAČUNU PDV-a PREMA VAŽEĆIM PROPISIMA

1. Isporuka kao predmet oporezivanja i osnovica za obračun PDV-a
2. Što se smatra prolaznim stavkama u sustavu PDV-a i porezni status „prefakturiranja troškova"
3. Ispravak računa i naknadna promjena porezne osnovice
   - Naknadni popusti
   - Umanjenje porezne osnovice zbog nemogućnosti naplate
   - Povrati robe i reklamacije
   - Kako ispraviti račun u slučaju pogrešno obračunanog PDV-a
   - Primjena valutne klauzule i ispravak porezne osnovice
4. Sadržaj računa i korištenje pretporeza - najčešće pogreške
5. Aktualnosti kod obračuna poreza u graditeljstvu (građevinske situacije ili računi)
6. Prijenos gospodarske cjelina i porezne obveze pri prijenosu
7. Isporuke bez naknade (reprezentacija, promidžba i drugo)
8. Interna kontrola obračuna PDV-a u odnosu na iskazane prihode
9. Knjiženje PDV-a obračunanog po nadzoru Porezne uprave
10. Drugi primjeri iz prakse poreznih obveznika

Predavači: savjetnici-urednici HZRiF-a.
Literatura: prezentacije predavača.
Naknada: 640,00 kuna za pretplatnike (uključuje literaturu, radni pribor i PDV)
800,00 kuna za nepretplatnike (uključuje literaturu, radni pribor i PDV)
Uplate: HZ RIF, Zagreb, žiroračun broj: 2360000 - 1101241118 ili gotovinom prije početka, OIB: 75508100288
Informacije: 01/4686 - 500, 4686 - 502; e-mail: pretplata@rif.hr; telefax: 01/4686 - 496

ZBOG OGRANIČENOG BROJA MJESTA
PRIJAVA OBVEZNA

Prijavnica

za radionicu **AKTUALNOSTI U PDV-u I OBRAČUN PDV-a NAKON ULASKA U EU**
Zagreb, 1. lipnja 2012.

Prijavljujemo sljedeće sudionike:

1. ..... 3. .....
2. ..... 4. .....

NAZIV I ADRESA USTANOVE: .....
.....

OIB: ..... e-mail: ..... telefon: ..... telefax.: .....

M.P.

Ovlaštena osoba:
.....

NAJAVA RADIONICA!

u mjesecu svibnju 2012.

U Hrvatskoj zajednici računovođa i financijskih djelatnika,

Zagreb, Jakova Gotovca 1/II.

08. 05. 2012.	-	PRIMJENE ZAKONA O PRAVU NA PRISTUP INFORMACIJAMA I ZAŠTITI OSOBNIH PODATAKA
14. 05. 2012.	-	SKLAPANJE UGOVORA O RADU I PRESTANAK RADNOG ODNOSA
15. 05. 2012.	-	STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE I IZOBRAZBA U SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA I FINANCIRANJU TERORIZMA
15. 05. 2012.	-	FINANCIJSKO UPRAVLJANJE EU PROJEKATA
21. 5. 2012.	-	OPOREZIVANJE TRANSAKCIJA S NEREZIDENTIMA
22. 5. 2012.	-	PLATNI PROMET U 2012. GODINI, ROKOVI ISPUNJENJA NOVČANIH OBVEZA, GOTOVINSKA I OBRAČUNSKA PLAĆANJA U ZEMLJI I S INOZEMSTVOM
9. - 11. 05. 2012.	-	OSPOSOBLJAVANJE ZA UPRAVLJANJE U USTANOVAMA OSNOVNOG OBRAZOVANJA - za ravnatelje, tajnike, članove školskih odbora i dr.
23. - 25. 5. 2012.	-	OSPOSOBLJAVANJE ZA UPRAVLJANJE U USTANOVAMA SREDNJEG OBRAZOVANJA - za ravnatelje, tajnike, članove školskih odbora i dr.
28. - 30. 5. 2012.	-	RAČUNOVODSTVO I POREZI U SUSTAVU PRORAČUNA

Detaljnije vidjeti na **www.rif.hr**

Informacije: 01/4686 - 500, 4686 - 505; **e-mail:** pretplata@rif.hr; **telefax:** 01/4686 - 496.

Mr. sc. BRANKA REMENARIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Sastavljanje izvještaja o novčanim tokovima

Informacije o novčanim tokovima poduzetnika daju korisnicima financijskih izvještaja osnovu za ocjenjivanje mogućnosti poduzetnika da stvara novac i novčane ekvivalente, kao i potrebe poduzetnika za novcem i novčanim ekvivalentima. Ekonomske odluke koje donose korisnici financijskih izvještaja, zahtijevaju ocjenu mogućnosti poduzetnika da stvara novac i novčane ekvivalente te vrijeme i izvjesnost njihova stvaranja. Informacije o novčanim tokovima povećavaju usporedivost izvještavanja o poslovnoj uspješnosti različitih subjekata budući da eliminiraju učinke različitih računovodstvenih postupaka za iste transakcije i poslovne događaje.

U članku autorica na primjeru prikazuje sastavljanje izvještaja o novčanim tokovima u skladu sa zahtjevima Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja i Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

1. UVOD

Zakonom o računovodstvu propisano da su mali i srednji poduzetnici dužni sastavljati i prezentirati godišnje financijske izvještaje primjenom Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja[1], odnosno veliki poduzetnici i poduzetnici čije dionice ili dužnički vrijednosni papiri su uvršteni ili se obavlja priprema za njihovo uvrštenje na organizirano tržište vrijednosnih papira primjenom Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja[2].

Za razliku od HSFI-a, u kojima nisu propisane minimalne pozicije izvještaja o novčanim tokovima, već je struktura i sadržaj izvještaja o novčanim tokovima u cijelosti prepuštena zahtjevima Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja[3], MRS 7 - Izvještaj o novčanim tokovima, detaljno propisuje zahtjeve za sastavljanje i prezentiranje izvještaja o novčanim tokovima. Zahtjevi MRS-a 7 puno su detaljniji od onih propisanih Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja, pa svi obveznici primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja, zapravo moraju izvještaj o novčanim tokovima sastavljen u skladu sa zahtjevima MRS-a 7 reklasificirati u skladu sa zahtjevima Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja. Zbog navedenog, preporuka je za sve obveznike Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja da uz financijske izvještaje propisane Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja uz bilješke objave i financijske izvještaje sastavljene u skladu sa zahtjevima Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja.

2. PREZENTIRANJE IZVJEŠTAJA O NOVČANIM TOKOVIMA

Novac i novčani ekvivalenti drže se za ispunjenje kratkoročnih novčanih obveza. Novac se sastoji od novca u blagajni i depozita po viđenju. Novčani ekvivalenti su kratkotrajna, visokolikvidna ulaganja koja se mogu brzo konvertirati u poznate iznose novca i podložna su beznačajnom riziku promjene vrijednosti, te koji imaju originalno dospijeće do 3 mjeseca.

Izvještaj o novčanim tokovima treba prezentirati novčane tokove tijekom razdoblja, klasificirane na novčane tokove od poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti.

[1] Nar. nov., br. 30/08. i 4/09.

[2] Nar. nov., br. 136/09., 8/10., 18/10., 27/10., 65/10. i 120/10.

[3] Nar. nov., br. 38/08., 12/09. i 130/10.

2.1. Poslovne aktivnosti

Iznos novčanih tokova nastalih od poslovnih aktivnosti, ključni je pokazatelj razmjera u kojem je poslovanje subjekta ostvarilo dostatne novčane tokove za otplate zajma, očuvanje poslovne sposobnosti subjekta, plaćanje dividendi i ostvarivanje novih ulaganja bez korištenja vanjskih izvora financiranja. Novčani tokovi od poslovnih aktivnosti posljedica su obavljanja glavnih proizvodnih aktivnosti subjekta koje stvaraju prihode:

- novčani primici od prodaje roba i pružanja usluga;
- novčani primici od tantijema, naknada, provizija i drugih prihoda;
- novčane isplate dobavljačima proizvoda i usluga;
- novčane isplate zaposlenima i za račun zaposlenih;
- novčani primici i novčane isplate od osiguravajućeg subjekta za premije i odštetne zahtjeve, anuitete i druge koristi od police osiguranja;
- novčane isplate ili povrati poreza na dobit, osim ako se ne mogu posebno povezati s financijskim i investicijskim aktivnostima; i
- novčani primici i isplate temeljem ugovora koji služe za svrhe dilanja ili trgovanja.

2.2. Investicijske aktivnosti

Važno je odvojeno objaviti novčane tokove nastale investicijskim aktivnostima, budući da oni prikazuju veličinu nastalih izdataka za resurse koji su namijenjeni stvaranju buduće dobiti i novčanih tokova. Novčani tokovi od investicijskih aktivnosti posljedica su stjecanja i otuđivanja dugotrajne imovine i drugih ulaganja:

- novčane isplate za stjecanje nekretnina, postrojenja i opreme, nematerijalne imovine i druge dugotrajne imovine, uključujući i one koje se odnose na kapitalizaciju troškova razvoja i izgradnju nekretnina, postrojenja i opreme u vlastitoj izvedbi;
- novčani primici od prodaje nekretnina, postrojenja i opreme, nematerijalne imovine i druge dugotrajne imovine;
- novčani izdaci za stjecanje glavničkih ili dužničkih instrumenata drugih subjekata i udjela u zajedničkim pothvatima (osim isplata temeljem instrumenata koji se smatraju novčanim ekvivalentima ili se drže za svrhe dilanja ili trgovanja);
- novčani primici od prodaje glavničkih ili dužničkih instrumenata drugih subjekata i udjela u zajedničkim pothvatima (osim primitaka temeljem instrumenata koji se smatraju novčanim ekvivalentima ili se drže za poslovne ili trgovačke svrhe);
- novčani predujmovi i zajmovi dani drugim strankama (osim predujmova i zajmova koje je dala financijska institucija);
- novčani primici od otplata predujmova i zajmova danih trećim strankama (osim predujmova i zajmova financijske institucije);
- novčane isplate temeljem ugovora za futures-e, forward-e, opcije i swapove, osim kada se ti ugovori drže za svrhe dilanja ili trgovanja, ili su plaćanja klasificirana kao financijske aktivnosti; i
- novčani primici temeljem ugovora za futures-e, forward-e, opcije i swapove, osim kada se ti ugovori drže za svrhe dilanja ili trgovanja, ili su naplate klasificirane kao financijske aktivnosti.

2.3. Financijske aktivnosti

Odvojeno objavljivanje novčanih tokova nastalih financijskim aktivnostima je važno jer koristi onima koji osiguravaju kapital subjektu u predviđanju očekivanja vezanih uz buduće novčane tokove. Aktivnosti koje rezultiraju promjenom veličine i sastava kapitala i zaduživanja subjekta su:

- novčani primici od izdavanja dionica ili drugih glavničkih instrumenata;
- novčane isplate vlasnicima za stjecanje ili otkup dionica/udjela subjekta;
- novčani primici od izdavanja zadužnica, zajmova, pozajmica, obveznica, hipoteka i drugih kratkoročnih ili dugoročnih posudbi;
- novčane otplate posuđenih iznosa;
- novčane otplate najmoprimca za smanjenje nepodmirene obveze koja se odnosi na financijski najam.

3. METODE SASTAVLJANJA IZVJEŠTAJA O NOVČANIM TOKOVIMA

Dvije su metode sastavljanja izvještaja o novčanim tokovima, direktna i indirektna metoda. Poduzetnik mora sastaviti izvještaje primjenom jedne od tih dviju metoda. Razlika između navedenih metoda sastavljanja izvještaja o novčanim tokovima proizlazi iz načina prikazivanja novčanih tokova iz poslovnih aktivnosti. MSFI I HSFI dopuštaju sastavljanje izvještaja po obje metode (MSFI potiču direktnu metodu).

3.1. Direktna metoda

Objavljuju se glavne skupine bruto novčanih primitaka i bruto novčanih isplata. Prema direktnoj metodi, informacije o glavnim skupinama bruto novčanih primitaka i bruto novčanih isplata mogu se dobiti:

- iz računovodstvenih evidencija subjekta; ili
- usklađivanjem prihoda od prodaje, troškova prodaje (kod financijskih institucija, kamata i sličnih prihoda te rashoda za kamate i sličnih troškova) i drugih stavaka izvještaja o dobiti za:
  - promjene tijekom razdoblja za zalihe i potraživanja i obveze iz poslovanja;
  - druge nenovčane stavke; i
  - druge stavke čiji su novčani učinci investicijski ili financijski novčani tokovi.
- **Kompenzacije je potrebno isključiti!!!**

Primjer sastavljanja izvještaja o novčanim tokovima po direktnoj metodi

- **Novčani tokovi od poslovnih aktivnosti**
  - Novčani primici od kupaca
  - Novac isplaćen dobavljačima i zaposlenima
  - Plaćene kamate
  - Plaćeni porezi na dobit
- Neto novac od poslovnih aktivnosti
- **Novčani tokovi od investicijskih aktivnosti**
  - Izdaci za kupnju nekretnine, postrojenja i opreme
  - Primici od prodaje nekretnina, postrojenja i opreme
  - Primljene kamate
  - Primljene dividende
- Neto novac korišten u investicijskim aktivnostima
- **Novčani tokovi od financijskih aktivnosti**

- Primici od emitiranja dioničkog kapitala
- Primici od dugoročnih posudbi
- Isplata obveza za financijski najam
- Isplaćene dividende

- Neto novac korišten u financijskim aktivnostima
- **Neto povećanje novca i novčanih ekvivalenata**
- **Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja**
- **Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja**

3.2. Indirektna metoda

Kada koristimo indirektnu (neizravnu) metodu sastavljanja izvještaja o novčanim tokovima počinjemo s dobiti prije poreza iz računa dobiti i gubitka. Zatim je potrebno napraviti usklađenja (ispravke) kako bi od dobiti prije poreza došli do novčanih stavaka. Kada bi poduzetnik sve svoje prihode odmah naplaćivao (bez prodaje na kredit), i kada bi poduzetnik odmah plaćao sve svoje troškove, tada bi neto dobit bila jednaka novcu iz poslovnih aktivnosti. Međutim, budući da neki od prihoda i rashoda prikazani u računu dobiti i gubitka nisu novčane transakcije, rade se usklađenja za te stavke.

Prema tome, dobit ili gubitak se usklađuje za:

- učinke transakcija nenovčane prirode,
- sva razgraničenja ili obračunske iznose proteklih ili budućih poslovnih novčanih primitaka ili isplata,
- pozicije prihoda ili rashoda koje su vezane uz investicijske ili financijske novčane tokove,
- promjene tijekom razdoblja za zalihe i potraživanja i obveze iz poslovanja.

Primjer sastavljanja izvještaja o novčanim tokovima po indirektnoj metodi

- Novčani tokovi od poslovnih aktivnosti
  - Dobit (gubitak) prije oporezivanja
  - Usklađivanja za:
    - ◊ + Amortizaciju
    - ◊ + Vrijednosna usklađenja
    - ◊ + Rashodi od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine
    - ◊ - Prihodi od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine
    - ◊ + Smanjenje ulaganja u podružnice (rashodi po metodi udjela)
    - ◊ - Povećanje ulaganja u podružnice (prihodi po metodi udjela)
    - ◊ - Nerealizirane pozitivne tečajne razlike
    - ◊ + Nerealizirane negativne tečajne razlike
    - ◊ - Prihod od ulaganja
    - ◊ + Rashode od ulaganja
    - ◊ - Prihode za kamate
    - ◊ + Rashod za kamate
  - Dobit/gubitak prije promjena u radnom kapitalu
    - ◊ + Smanjenje poslovnih i drugih potraživanja
    - ◊ - Povećanje poslovnih i drugih potraživanja
    - ◊ + Smanjenje zaliha
    - ◊ - Povećanje zaliha
    - ◊ - Smanjenje obveza iz poslovanja (dobavljači)
    - ◊ + Povećanje obveza iz poslovanja (dobavljači)
  - Novac ostvaren poslovanjem
    - ◊ - Plaćene kamate
    - ◊ - Plaćeni porez na dobit
- Neto novac od poslovnih aktivnosti

4. POSEBNI SLUČAJEVI

4.1. Novčani tokovi u stranoj valuti

Nerealizirani dobici i gubici proizašli iz promjena tečajeva inozemne valute nisu novčani tokovi. Međutim, učinak promjena tečajeva na novac i novčane ekvivalente koji se drže ili se duguju u inozemnoj valuti, izvješćuju se u izvještaju o novčanim tokovima da bi se povezao novac i novčani ekvivalenti na početku i na kraju razdoblja. Ovaj se iznos prezentira odvojeno od novčanog toka od poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti i obuhvaća tečajne razlike, ako postoje, onih novčanih tokova koji su bili izvješteni na kraju razdoblja.

4.2. Kamate i dividende

Ukupan iznos kamata isplaćen tijekom razdoblja objavljuje se u izvještaju o novčanim tokovima bilo da je priznat kao rashod u izvještaju o dobiti ili je kapitaliziran.

Plaćene kamate te primljene kamate i dividende obično se razvrstavaju kao poslovni novčani tokovi financijske institucije. Međutim, ne postoji suglasje za razvrstavanje tih novčanih tokova za druga poduzeća. Plaćene kamate te primljene kamate i dividende mogu se razvrstati kao poslovni novčani tokovi, budući da ulaze u neto dobit ili gubitak. Alternativno, plaćene kamate te primljene kamate i dividende mogu se razvrstati kao financijski novčani tokovi odnosno investicijski novčani tokovi, budući da su troškovi dobivanja financijskih resursa ili prihoda od ulaganja. Isplaćene dividende mogu se razvrstati kao financijski novčani tok budući da su trošak dobivanja financijskih resursa. Alternativno, isplaćene dividende mogu se razvrstati kao element novčanog toka od poslovnih aktivnosti da se pomogne korisnicima u određivanju mogućnosti poduzeća da isplati dividende iz poslovnih novčanih tokova.

4.3. Porez na dobit

Novčani tokovi koji proizlaze od poreza na dobit trebaju se odvojeno objaviti, te se trebaju razvrstati kao novčani tokovi od poslovnih aktivnosti.

4.4. Ulaganja u ovisne, pridružene i zajedničke kontrolirane subjekte

Zbrojni novčani tokovi koji proizlaze iz stjecanja ili otuđenja podružnica ili drugih poslovnih jedinica trebaju se prezentirati odvojeno i razvrstati kao investicijske aktivnosti. Zbrojni iznos plaćenog ili primljenog novca kao naknada za kupnju ili prodaju, izvješćuje se u izvještaju o novčanim tokovima bez stečenog ili otuđenog novca ili novčanih ekvivalenata.

4.5. Nenovčane transakcije

Investicijske i financijske transakcije koje ne zahtijevaju upotrebu novca ili novčanih ekvivalenata trebaju se isključiti iz izvještaja o novčanim tokovima.

Takve se transakcije trebaju objaviti drugdje u financijskim izvještajima na način koji pruža sve relevantne informacije o tim investicijskim i financijskim aktivnostima (utječu na strukturu kapitala i imovine subjekta):

- stjecanje imovine bilo izravnim preuzimanjem odnosne obveze bilo financijskim najmom;
- stjecanje subjekta emisijom glavnice; i
- konverzija duga u glavnicu.

5. PRIMJER SASTAVLJANJA IZVJEŠTAJA O NOVČANIM TOKOVIMA

U nastavku su prikazani bilanca i račun dobiti i gubitka poduzetnika ABC d.o.o. Na temelju tih izvještaja sastavljen je izvještaj o novčanim tokovima po indirektnoj metodi.

BILANCA stanje na dan 31. 12. 2011.

AKTIVA	Prethodna godina	Tekuća godina
A) DUGOTRAJNA IMOVINA	20.188.321	19.521.613
I. NEMATERIJALNA IMOVINA	8.563	6.493
1. Izdaci za razvoj	1.269	234
2. Koncesije	7.294	6.259
II. MATERIJALNA IMOVINA	20.063.391	19.400.751
1. Zemljište	2.282.418	2.282.418
2. Građevinski objekti	14.925.300	14.495.152
3. Postrojenja i oprema	2.162.811	2.479.184
4. Alati, pogonski inventar i transportna imovina	148.742	99.183
5. Materijalna imovina u pripremi	544.120	44.787
III. DUGOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	112.650	112.650
1. Dionice kod povezanih poduzetnika	112.650	112.650
IV. POTRAŽIVANJA	0	0
V. ODGOĐENA POREZNA IMOVINA	3.717	1.719
B) KRATKOTRAJNA IMOVINA	4.700.743	6.687.457
I. ZALIHE	2.713.343	2.195.648
1. Sirovine i materijal	587.758	582.543
2. Proizvodnja u tijeku	961.315	680.823
3. Gotovi proizvodi	1.062.362	812.362
4. Predujmovi za zalihe	101.908	119.920
II. POTRAŽIVANJA	1.965.150	3.706.165
1. Potraživanja od povezanih poduzetnika	755.551	247.274
2. Potraživanja od kupaca	921.552	3.175.641
3. Potraživanja od države i drugih institucija	286.946	282.150
4. Ostala potraživanja	1.101	1.101
III. KRATKOTRAJNA FINANCIJSKA IMOVINA	3.750	657.718
1. Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	0	653.968
2. Ulaganja u vrijednosne papire	3.750	3.750
IV. NOVAC U BANCI I BLAGAJNI	18.500	127.925
C) PLAĆENI TROŠKOVI BUDUĆEG RAZDOBLJA I OBRAČUNATI PRIHODI	66.085	0
D) UKUPNO AKTIVA	24.955.149	26.209.070
PASIVA		
A) KAPITAL I REZERVE	19.231.702	19.792.818
I. TEMELJNI (UPISANI) KAPITAL	23.481.150	23.481.150
II. PRENESENI GUBITAK	5.099.337	4.249.446
III. DOBIT POSLOVNE GODINE	849.890	561.114
B) REZERVIRANJA	80.275	74.466
1. Rezerviranja za sudske sporove	80.275	74.466
C) DUGOROČNE OBVEZE	0	474.549
1. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	0	474.549
D) KRATKOROČNE OBVEZE	5.643.171	5.844.296
1. Obveze prema povezanim poduzetnicima	621.591	1.059.174
2. Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	1.218.977	91.551
3. Obveze za predujmove	133.912	140.866
4. Obveze prema dobavljačima	2.812.527	3.392.064
5. Obveze po vrijednosnim papirima	302.000	337.500
6. Obveze prema zaposlenicima	254.690	264.328
7. Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	296.388	557.483
8. Ostale kratkoročne obveze	3.085	1.330
E) ODGOĐENO PLAĆANJE TROŠKOVA I PRIHOD BUDUĆEGA RAZDOBLJA	0	22.941
F) UKUPNO - PASIVA	24.955.149	26.209.070

RAČUN DOBITI I GUBITKA za razdoblje 01. 01. 2011. do 31. 12. 2011.

	Prethodna godina	Tekuća godina
I. POSLOVNI PRIHODI	10.608.546	12.597.529
1. Prihodi od prodaje	10.588.497	12.572.779
2. Ostali poslovni prihodi	20.049	24.750
a) prihodi od ukidanja rezerviranja	6.183	15.522
b) državne potpore	13.866	9.228
II. POSLOVNI RASHODI	10.524.083	12.991.980
1. Smanjenje vrijednosti zaliha nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda	429.722	530.492
2. Materijalni troškovi	4.651.992	5.742.885
a) Troškovi sirovina i materijala	2.820.072	3.481.379
b) Troškovi prodane robe	0	0
c) Ostali vanjski troškovi	1.831.921	2.261.506
3. Troškovi osoblja	4.817.311	5.946.970
a) Neto plaće i nadnice	3.289.788	4.061.243
b) Troškovi poreza i doprinosa iz plaća	967.402	1.194.257
c) Doprinosi na plaće	560.122	691.470
4. Amortizacija	570.909	704.787
5. Ostali troškovi	33.037	48.035
6. Vrijednosno usklađivanje	13.243	9.098
a) kratkotrajna potraživanja	13.243	9.098
7. Rezerviranja za sudske sporove	7.868	9.713
III. FINANCIJSKI PRIHODI	1.058.100	1.373.622
1. Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s povezanim poduzetnicima	265.830	365.727
a) Kamate	265.830	365.727
2. Kamate, tečajne razlike, dividende, slični prihodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	792.270	1.007.895
a) Kamate	681.000	869.600
b) Pozitivne tečajne razlike	111.270	138.295
IV. FINANCIJSKI RASHODI	350.431	432.608
1. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima	69.654	85.987
a) Kamate	69.654	85.987
2. Kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	280.778	346.620
a) Kamate	217.251	253.382
b) Negativne tečajne razlike	63.527	93.238
V. IZVANREDNI - OSTALI PRIHODI	100.524	219.225
a) Prihodi od otpisa obveza	100.524	219.225
VI. IZVANREDNI - OSTALI RASHODI	42.766	52.795
a) rashodi od manjkova	42.766	52.795
VII. UKUPNI PRIHODI	11.831.584	14.190.376
VIII. UKUPNI RASHODI	10.917.280	13.477.383
IX. DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA	849.890	712.993
XI. POREZ NA DOBIT	0	151.879
XII. DOBIT RAZDOBLJA	849.890	561.114

Dodatne informacije:

- sve kamate su plaćene i naplaćene,
- pozitivne tečajne razlike nastale su s temelja potraživanja od ino kupaca, a negativne tečajne razlike nastale su s temelja obveza prema ino dobavljačima,
- tijekom godine odobren je kratkoročni zajam povezanim poduzetnicima u iznosu 1.331.066 kn,
- kupljeno je tijekom godine opreme iz primljenog kredita u iznosu 150.000 kn,
- primljen je tijekom razdoblja kredit banke u iznosu 250.000 kn za povrat dospijelih obveza,
- na kraju godine nema potraživanja s temelja prodane dugotrajne imovine,
- tijekom godine plaćeno je poreza na dobit u iznosu 100.000 kn.

Obveznici primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja

Ako je poduzetnik ABC d.o.o. obveznik primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja tada će sastaviti izvještaj o novčanim tokovima i objaviti potrebne informacije u bilješkama vezane za izvještaj o novčanim tokovima u skladu s MRS-7.

Za potrebe javne objave obveznici primjene MSFI-a će reklasificirati izvještaj o novčanim tokovima (sastavljen po MRS-7) u skladu sa zahtjevima Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja. Izvještaj koji je sastavljen u skladu s MRS-om 7 objavljuju u sklopu bilježaka uz financijske izvještaje.

IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA za razdoblje 01. 01. 2011. do 31. 12. 2011. indirektna metoda po MRS 7

	Tekuća godina
Novčani tok iz poslovnih aktivnosti	
Dobit prije poreza	**712.993**
Usklađenja:	
Amortizacija	704.787
Vrijednosno usklađenje potraživanja	9.098
Rezerviranja za sudske sporove	9.713
Rashodi od manjkova	52.795
Prihodi od ukidanja rezerviranja	-15.522
Prihod od otpisa obveza	-219.225
Prihodi od kamata	-1.235.327
Prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	-138.295
Rashodi od kamata	339.369
Rashodi od negativnih tečajnih razlika	93.238
Operativni rezultat prije promjena u radnom kapitalu	***313.624***
Smanjenje zaliha	464.900
Povećanje potraživanja od kupaca	-1.545.733
Povećanje obveza iz poslovanja	1.427.598
Novac ostvaren poslovanjem	***660.389***
Izdaci za plaćeni porez na dobit	-100.000
Izdaci za plaćene kamate	-339.369
Neto povećanje novčanog toka od poslovnih aktivnosti	**221.020**
Novčani tok iz investicijskih aktivnosti	
Primici od kamata	1.235.327
Izdaci za kupnju nekretnina, postrojenja i opreme	-150.000
Primici od prodaje nekretnina, postrojenja i opreme	109.923
Izdaci po danim kratkoročnim kreditima	-1.331.066
Primici od povrata danih kratkoročnih kredita	677.098
Neto povećanje novčanog toka od investicijskih aktivnosti	**541.282**
Novčani tok iz financijskih aktivnosti	
Primici od kredita	400.000
Izdaci za povrat kredita	-1.052.877
Neto smanjenje novčanog toka od financijskih aktivnosti	**-652.877**
Neto povećanje novca i novčanih ekvivalenata	**109.425**
Novac i novčani ekvivalenti na početku godine	18.500
Novac i novčani ekvivalenti na kraju godine	**127.925**

Objašnjenja izračuna

zalihe na početku razdoblja	2.713.343
zalihe na kraju razdoblja	2.195.648
Manjkovi	52.795
korigirane zalihe na kraju razdoblja	2.248.443
smanjenje zaliha	464.900

potraživanja i plaćeni troškovi budućeg razdoblja na početku razdoblja	2.031.235
potraživanja i plaćeni troškovi budućeg razdoblja na kraju razdoblja	3.706.165
vrijednosno usklađenje	9.098
pozitivne tečajne razlike	-138.295
korigirane zalihe potraživanja i plaćeni troškovi budućeg razdoblja na kraju razdoblja	3.576.968
povećanje potraživanja	-1.545.733

obveze i odgođeno plaćanje troškova na početku razdoblja (bez kredita)	4.424.194
obveze i odgođeno plaćanje troškova na kraju razdoblja (bez kredita)	5.775.686
otpis obveza	219.225
negativne tečajne razlike	-93.238
obveza poreza na dobit na kraju godine*	-49.881
korigirane obveze i odgođeno plaćanje troškova na kraju razdoblja	5.851.792
povećanje obveza	-1.427.598

* Obveza poreza na dobit obračunata tijekom razdoblja iznosi 149.881 (151.879 - 1.998 promjena odgođene porezne imovine) umanjena za plaćeni dio tijekom godine 100.000 kn daje obvezu poreza na dobit na kraju razdoblja 49.881.

dugotrajna materijalna i nematerijalna imovina na početku razdoblja	20.071.954
troškovi amortizacije	-704.787
kupnja dugotrajne imovine	150.000
	19.517.167
dugotrajna materijalna i nematerijalna imovina na kraju razdoblja	19.407.244
prodaja dugotrajne imovine	109.923

obveze za kredite na početku razdoblja	1.218.977
primljeni krediti tijekom razdoblja	400.000
	1.618.977
obveze za kredite na kraju razdoblja	566.100
povrat kredita	1.052.877

Obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja

Obveznici primjene HSFI-a sastavljaju izvještaj o novčanim tokovima u skladu sa zahtjevima HSFI-1 i Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja. Kako HSFI-1 ne propisuje strukturu izvještaja o novčanim tokovima to znači da obveznici HSFI-a sastavljaju izvještaj o novčanim tokovima prema strukturi iz Pravilnika o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja.

IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA u razdoblju 01. 01. 2011. do 31. 12. 2011.
Indirektna metoda po Pravilniku o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja

	R. br. bilješke	Tekuća godina
NOVČANI TOK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI		
1. Dobit prije poreza		712.993
2. Amortizacija		704.787
3. Povećanje kratkoročnih obveza		1.427.598
4. Smanjenje zaliha		464.900
5. Ostalo povećanje novčanog toka		504.213
I. Ukupno povećanje novčanog toka od poslovnih aktivnosti		3.814.491
1. Povećanje kratkotrajnih potraživanja		1.545.733
2. Ostalo smanjenje novčanog toka		2.047.738
II. Ukupno smanjenje novčanog toka od poslovnih aktivnosti		3.593.471
A1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TOKA OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI		221.020
NOVČANI TOK OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI		
1. Novčani primici od prodaje dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine		109.923
3. Novčani primici od kamata		1.235.327
5. Ostali novčani primici od investicijskih aktivnosti		677.098
III. Ukupno novčani primici od investicijskih aktivnosti		2.022.348
1. Novčani izdaci za kupnju dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine		150.000
2. Ostali novčani izdaci od investicijskih aktivnosti		1.331.066
IV. Ukupno novčani izdaci od investicijskih aktivnosti		1.481.066
B1) NETO POVEĆANJE NOVČANOG TOKA OD INVESTICIJSKIH AKTIVNOSTI		541.282
NOVČANI TOK OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI		
1. Novčani primici od glavnice kredita, zadužnica, pozajmica i drugih posudbi		400.000
V. Ukupno novčani primici od financijskih aktivnosti		400.000
1. Novčani izdaci za otplatu glavnice kredita i obveznica		1.052.877
VI. Ukupno novčani izdaci od financijskih aktivnosti		1.052.877
C2) NETO SMANJENJE NOVČANOG TOKA OD FINANCIJSKIH AKTIVNOSTI		652.877
Ukupno povećanje novčanog toka		**109.425**
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja		18.500
Povećanje novca i novčanih ekvivalenata		109.425
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja		**127.925**

Objašnjenja izračuna

Prihodi od ukidanja rezerviranja	15.522
Prihod od otpisa obveza	219.225
Prihodi od kamata	1.235.327
Prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	138.295
Izdatci za porez na dobit	100.000
Izdatci za plaćene kamate	339.369
Ostalo smanjenje novčanog toka iz poslovnih aktivnosti	**2.047.738**

Vrijednosno usklađenje potraživanja	9.098
Rezerviranja za sudske sporove	9.713
Rashodi od manjkova	52.795
Rashodi od kamata	339.369
Rashodi od negativnih tečajnih razlika	93.238
Ostalo povećanje novčanog toka iz poslovnih aktivnosti	**504.213**

6. INFORMACIJE IZ IZVJEŠTAJA O NOVČANIM TOKOVIMA

Poduzetnici ne propadaju jer njihov račun dobiti i gubitka pokazuje da su ostvarili gubitak, već zbog činjenice da su ostali bez novca i da nemaju potrebne vještine i sposobnosti stvoriti novac kako bi izbjegli propast. Čest je slučaj da su jako profitabilni i brzorastući poduzetnici ostali bez novca i zatvorili svoje poslovanje - fenomen koji je poznat kao "overtrading". Jedan od razloga ovakvih posljedica je nepostojanje kontrole upravljanja novcem. Upravljanje novcem je jedna od najvažnijih kontrola u poslovanju koju poduzetnik mora imati uspostavljenu u svom poslovanju.

Budući da se račun dobiti i gubitka priprema na obračunskoj osnovi, prihodi koje je poduzetnik prikazao ne moraju biti naplaćeni. Isto tako, troškovi iskazani u računu dobiti i gubitka ne moraju plaćeni. Kako bi se ocijenila kvaliteta dobiti iskazana u računu dobiti i gubitka potrebno je usporediti novčani tok iz poslovnih aktivnosti i neto dobit poduzetnika. Novčani tok od poslovnih aktivnosti trebao bi biti veći od dobiti iz poslovnih aktivnosti.

Ako je novčani tok iz poslovnih aktivnosti konstantno (iz razdoblja u razdoblje) veći od neto dobiti, može se zaključiti da je dobit takvog poduzetnika "visoke kvalitete". Kada društvo konstantno prikuplja više novca nego što ga koristi (pozitivan novčani tok) društvo će moći isplatiti veću dividendu, otkupiti svoje dionice, smanjiti svoje dugove, ili kupiti nekog drugog poduzetnika.

Ako novčani tok iz poslovnih aktivnosti iznosi manje od neto dobiti, postavlja se pitanje zbog čega se iskazana neto dobit ne pretvara u novac. U slučaju da da je tome tako najmanje tri uzastopna razdoblja (poslovna godina) može se govoriti o postojanju visokog rizika. U tom slučaju potrebno je izračunati dane vezivanje zaliha, dane vezivanja dobavljača i dane vezivanja kupaca i usporediti dobivene pokazatelje s pokazateljima sličnih poduzetnika u grani kako bi se pristupilo potencijalnom problemu.

MRS 7 potiče objavu informacija o novčanim tokova koji predstavljaju povećanje poslovne sposobnosti odvojeno od novčanih tokova koji se zahtijevaju za održavanje poslovne sposobnosti.

Slobodni novčani tok 1 - novčani tok od poslovnih aktivnosti kojim se održava postojeći kapacitet, a računa se kao razlika između novčanog toka iz poslovnih aktivnosti i kapitalnih izdataka za održavanje postojećeg kapaciteta. Kapitalni izdatci za održavanje postojećih kapaciteta trebali bi odgovarati obračunatoj amortizaciji, ali uz pretpostavku da je amortizacija utvrđena objektivno, odnosno da se pri procjeni vijeka upotrebe, ostatka vrijednosti i metode amortizacije uzimaju u obzir realna očekivanja.

Slobodni novčani tok 2 - novčani tok od poslovnih aktivnosti kojim se povećava poslovna sposobnost, a računa se kao zbroj novčanog toka iz poslovnih aktivnosti i novčanog toka iz investicijskih aktivnosti.

Objavljivanje takvih informacija je korisno jer omogućuje korisnicima ocjenjivanje je li poduzetnik ulagao na odgovarajući način u održavanje svoje poslovne sposobnosti. Poduzetnik koji ne ulaže odgovarajuće u održavanje svoje poslovne sposobnosti može time naštetiti budućoj profitabilnosti u korist tekuće likvidnosti i isplate dividendi dioničarima.

Mr. sc. Branka REMENARIĆ, ZŠEM, Zagreb

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

organizira radionicu

ANALIZA FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA I DONOŠENJE POSLOVNIH ODLUKA

Zagreb, 10. - 11. svibnja 2012.

početak 9,00 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, J. Gotovca 1/II.

Mr. sc. MILJENKA CUTVARIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Troškovi reprezentacije i osobnih automobila nakon izmjena Zakona o PDV-u

Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u (Nar. nov., br. 22/12.), više nije dopušten odbitak pretporeza za troškove reprezentacije i troškove povezane s korištenjem sredstava za osobni prijevoz (plovila namijenjenih za razonodu, zrakoplova i osobnih automobila).

U nastavku članka autorica daje praktične primjere iskazivanja troškova reprezentacije i troškova osobnih automobila nakon 1. ožujka 2012. godine, a vezano za ukidanje prava na odbitak pretporeza.

1. UVOD

Izmjenama članka 20. Zakona o PDV-u, s primjenom od 1. ožujka 2012.,[1] obveznici PDV-a više **ne mogu odbiti pretporez za:**

a) nabavu i najam plovila namijenjenih za razonodu, zrakoplova, osobnih automobila i drugih sredstava za osobni prijevoz. Nije dopušten odbitak pretporeza ni za troškove vezane za sredstva za osobni prijevoz, kao što su nabava goriva, ulja, troškovi popravaka i slično,
b) nabavu dobara i usluga za potrebe reprezentacije.

Vezano za priznavanja izdataka za nabavu i korištenje sredstava za osobni prijevoz te troškova reprezentacije **s aspekta oporezivanja porezom na dobit odnosno porezom na dohodak, porezni status ovih troškova ostao je nepromijenjen.** Porezna osnovica poreza na dobit, odnosno poreza na dohodak povećava se za 30% troškova osobnih automobila (osim troškova osiguranja, kamata, plaćenog poreza na cestovna motorna vozila te naknada i pristojbi koje se plaćaju po posebnim propisima pri registraciji vozila) i za 70% troškova reprezentacije. Troškovima za koje se povećava osnovica poreza na dobit odnosno dohodak smatra se i iznos 30% odnosno 70% PDV-a koji se nije mogao odbiti.

2. TROŠKOVI OSOBNIH AUTOMOBILA

2.1. Novine vezane za odbitak pretporeza

Prema uvodno navedenim izmjenama Zakona o porezu na dodanu vrijednost, porezni obveznik ne može odbiti pretporez za nabavu i najam osobnih automobila, kao i za nabavu svih dobara i usluga u vezi s njihovim korištenjem (za nabavu goriva, ulja, investicijskog i tekućeg održavanja i slično).

Osobnim automobilima za čiju nabavu i najam **nije dopušten odbitak pretporeza** prema članku 133. st. 13. Pravilnika o PDV-u (Nar. nov., br. 149/09., 89/11. i 29/12.), smatraju se:

- **motorna vozila iz Carinske tarife, tarifne oznake 8703** konstruirana prvenstveno za prijevoz osoba (osim vozila iz Carinske tarife, tarifne oznake 8702),
- **motorna vozila tipa "karavan", "kombi", "trkaći automobili" te "pick-up" vozila** koja nisu razvrstana u tarifnu oznaku 8704 Carinske tarife.[2]

Zbog navedenoga, javljaju se određene specifičnosti vezane za porezni aspekt troškova sredstava za osobni prijevoz nabavljenih prije odnosno nakon 1. ožujka 2012. godine, stoga se automobili mogu razvrstati u tri skupine:

a) Osobni automobili nabavljeni do 31. prosinca 2009.

Pretporez za ove automobile mogao se je priznati u ukupnom iznosu s obvezom obračuna PDV-a na vlastitu potrošnju na 30% odnosno 100% (za nabavnu vrijednost iznad 400.000 kn) iznosa troška amortizacije. I nakon 1. ožujka 2012. godine, za ova vozila postoji obveza obračuna PDV-a na vlastitu potrošnju po stopi 25% do isteka amortizacijskog vijeka, odnosno do otuđenja ili uništenja.

Prema čl. 106. st. 7. Pravilnika o PDV-u, porezni je obveznik obvezan ispostaviti račun pri obračunu poreza na vlastitu potrošnju s podacima iz članka 15. st. 3. Zakona o PDV-u.

Oni porezni obveznici koji su do 31. prosinca 2009., koristili pretporez samo 70% nemaju obvezu obračuna PDV-a na vlastitu potrošnju. Zbog ostvarenog prava na odbitak pretporeza:

[1] izmjene propisane Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u (Nar. nov., br. 22/12.).

[2] „Pick up" vozila s dvostrukom kabinom koja imaju veću nosivost tereta od nosivosti putnika, razvrstavaju se u tarifni broj 8704, kao vozilo za prijevoz tereta, a u suprotnom u tarifni broj 8703 kao vozilo prvenstveno namijenjeno prijevozu osoba (sukladno Naputku br. 04/07, Carinska uprava - Središnji ured, Klasa: 413-01/07-01/404, Ur. broj: 513-02-1320/1-07-1 od 1. lipnja 2007.).

- prodaja ovih vozila nakon 1. ožujka 2012. (ili zamjena staro za novo) podliježe oporezivanju PDV-om po stopi 25%,
- ako se po osnovu korištenja ovih vozila utvrđuje primitak u naravi - radi se o isporuci koja podliježe oporezivanju po stopi 25%.

b) Osobni automobili nabavljeni od 1. siječnja 2010. do 29. veljače 2012.

Za ova je vozila bila mogućnost korištenja pretporeza u visini 70% za vozila nabavne vrijednosti do 400.000 kuna, odnosno nije bio dopušten odbitak pretporeza koji se odnosio na dio nabavne vrijednosti iznad 400.000 kuna. Zbog ostvarenog prava na odbitak pretporeza:

- prodaja ovih vozila nakon 1. ožujka 2012. (ili zamjena staro za novo) podliježe oporezivanju PDV-om po stopi 25%,
- ako se po osnovu korištenja ovih vozila utvrđuje primitak u naravi - radi se o isporuci koja podliježe oporezivanju po stopi 25%.

c) Osobni automobili nabavljeni nakon 1. ožujka 2012.

U skladu s čl. 20. st. 11. Zakona o PDV-u za nabavu vozila nakon 1. ožujka 2012. godine, pretporez se ne može odbiti.

- prodaja vozila za koje pri nabavi nije odbijen pretporez sukladno čl. 11.b Zakona o PDV-u oslobođena je PDV-a,
- ako se po osnovu korištenja ovih vozila utvrđuje primitak u naravi - isporuka ne podliježe oporezivanju jer pri nabavi nije odbijen pretporez (sukladno čl. 4. st. 4. t. 1. Zakona o PDV-u).

Nakon 1. ožujka 2012., ne može se odbiti pretporez ni po računima koji se odnose na troškove vezane za korištenje osobnih automobila i drugih sredstava za osobni prijevoz (primjerice, za troškove goriva, ulja, održavanja i za druge troškove vezane za korištenje osobnih automobila), bez obzira na datum njihove nabave.

Za osobna vozila nabavljena putem financijskog leasinga, kod obveznika poreza na dohodak koji ostvaruju pravo na pretporez prema plaćenim ulaznim računima, za rate leasinga koje se otplaćuju nakon 1. ožujka 2012., više nije dopušten odbitak pretporeza.

Sukladno odredbama članka 159. Pravilnika o PDV-u, porezni obveznik mora u knjigovodstvu osigurati sve podatke potrebne za točno, pravilno i pravodobno obračunavanje i plaćanje PDV-a, a kako računi za troškove osobnih automobila nakon 1. ožujka 2012., ne utječu na pravo na pretporez, iste nije potrebno unositi u Knjigu U-RA. Ako porezni obveznik odluči i račune vezane za nabavu, najam i korištenje osobnih automobila evidentirati u Knjizi U-RA, pretporez treba iskazati u stupcu 17 - ne može se odbiti.

2.2. Osobni automobili za obavljanje djelatnosti (za koje je dopušten odbitak pretporeza)

Ograničenje odbitka pretporeza, ne primjenjuje se ako se radi o osobnim automobilima koji se koriste za:

- obuku vozača (auto škola),
- testiranje vozila,
- servisnu službu,
- taksi službu,
- djelatnost prijevoza putnika i dobara,
- prijevoza umrlih,
- iznajmljivanje
- ili se nabavljaju za daljnju prodaju.

Sukladno čl. 133. st. 15. Pravilnika o PDV-u, za priznavanje pretporeza kod ovih vozila još je i uvjet da ona **služe isključivo za obavljanje registrirane djelatnosti te trebaju biti posebno označena i prilagođena za obavljanje te djelatnosti.** Ako su zadovoljeni navedeni uvjeti, pri nabavi ovih automobila pretporez se može odbiti u cijelosti. Isto tako za sve troškove osobnih automobila koji služe za obavljanje prethodno navedenih djelatnosti pretporez se može odbiti u ukupnom iznosu. Troškovi osobnih automobila koji služe za obavljanje prethodno navedenih registriranih djelatnosti priznati su u ukupnom iznosu.

Međutim, skrećemo pozornost da je u čl. 25. Pravilnika o porezu na dobit[3] popis vozila za koja se priznaju troškovi u ukupnom iznosu različit od prethodno navedenog popisa, te obuhvaća sredstva za osobni prijevoz koja se izravno koriste u obavljanju određenih djelatnosti, kao što su: autoškole, taksi-službe, djelatnosti iznajmljivanja sredstava prijevoza, pomoć na cesti i na vodi, djelatnosti izvođenja i/ili održavanja plinskih, vodovodnih i drugih instalacija, hitnih intervencija i druge slične djelatnosti ako sredstva za osobni prijevoz služe isključivo za takvu djelatnost. Dakle, razlika je u popisu servisnih djelatnosti, pa je za očekivati da će trebati dodatna tumačenja što sve obuhvaća servisna služba kada je u pitanju pravo na odbitak pretporeza za nabavu i korištenje osobnih automobila.

2.3. Prodaja osobnih automobila i obveza obračuna PDV-a

Ako se prodaje osobni automobil za čiju nabavu nije bio moguć odbitak pretporeza sukladno čl. 20. st. 11. Zakona o PDV-u, navedena je isporuka sukladno članku 11. b. Zakona o PDV-u, oslobođena PDV-a. Međutim, ako se prodaje osobni automobil za čiju je nabavu korišten pretporez 70% ili 100%, radi se o isporuci koja podliježe oporezivanju, a PDV se obračunava na iznos prodajne vrijednosti.

Kada se radi o prodaji vozila koje je nabavljeno od dobavljača koji nije mogao zaračunati PDV (primjerice, od građanina ili drugog poduzetnika koji nije u sustavu PDV-a pa je pri nabavi plaćan posebni porez od 5%), radi se o isporuci koja podliježe oporezivanju na ukupan iznos prodajne cijene. Naime, porezno oslobođenje prema čl. 11. b. Zakona o PDV-u, propisano je samo za slučaj isporuke sredstava za osobni prijevoz za čiju nabavu nije bio moguć odbitak pretporeza prema čl. 20. st. 11. Zakona.

2.4. Priznavanje rashoda kod utvrđivanja osnovice poreza na dobit odnosno poreza na dohodak

Porezno nepriznati rashod kod utvrđivanja osnovice poreza na dobit[4] odnosno poreza na dohodak[5] smatra se 30% troškova osobnih automobila koji se koriste za osobni prijevoz

[3] Nar. nov., br. 95/05., 133/07., 156/08., 146/09., 123/10. i 137/11.

[4] Sukladno čl. 7. st. 1. t. 3. Zakona o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04., 90/05., 57/06., 146/08., 80/10. i 22/12.).

[5] Sukladno članku 22. st. 1. t. 5. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04. - 22/12.).

poslovodnih, rukovodnih i drugih zaposlenih osoba, ako se na osnovi korištenja sredstava za osobni prijevoz ne utvrđuje plaća (odnosno drugi dohodak). I iznos PDV-a koji se od 1. ožujka više ne može odbiti, predstavlja rashod koji u iznosu 30% nije porezno priznati rashod.

Porezni obveznici su za korištenje osobnih automobila **obvezni osigurati evidenciju o korištenju tih automobila u poslovne svrhe sukladno uputi Središnjeg ureda Porezne uprave od 24. listopada 2005.**[6]

Iznimno, priznatim izdacima smatraju se ukupno nastali izdaci vezani za sredstva za osobni prijevoz, i to:

- izdaci za osiguranje osobnih motornih vozila i drugih prijevoznih sredstava,
- kamate povezane sa sredstvima za osobni prijevoz,
- plaćeni porez na cestovna motorna vozila, te
- naknade i pristojbe koje se obvezno prema posebnim propisima plaćaju pri registraciji sredstava za osobni prijevoz.

Prethodno navedeni rashodi (osiguranje, kamate, porez na cestovna motorna vozila te naknade i pristojbe) ne sadrže iznos pretporeza i u ukupnom su iznosu porezno priznati rashodi.

Skreće se pozornost u slučaju kada davatelj leasinga posebno korisniku zaračunava (prevaljuje na korisnika) troškove registracije, osiguranja, poreza na cestovna motorna vozila ne radi se o navedenim troškovima nego o naknadi za uslugu najma koja se kod priznavanja troškova dijeli na 70% priznati i 30% nepriznati trošak.

Ako se po osnovi korištenja osobnih automobila **utvrđuje primitak u naravi**[7] (plaća ili drugi dohodak), također se ne može odbiti pretporez, ali se troškovi priznaju u ukupnom iznosu (uključujući i PDV koji se nije mogao odbiti). Kako u vrijednost primitka u naravi ulazi i iznos PDV-a, ova isporuka nije predmet oporezivanja PDV-om. To znači da se iznos primitka u naravi za koji nema obveze obračuna PDV-a, ne iskazuje u evidencijama PDV-a, tj. u Knjizi I-RA, odnosno u Obrascu PDV.

Primjer:
Nabava osobnog automobila nakon 1. ožujka 2012.

- *Nabavna vrijednost osobnog automobila: 100.000,00 + 25.000,00 PDV*
- *Račun za gorivo: 500,00 + 125,00 PDV*
- *Porez na cestovna motorna vozila 1.000,00 (100% priznati rashod)*
- *Troškovi godišnje registracije*
  a) *tehnički pregled s PDV-om 250,00*
  b) *naknada za ceste i naknada za okoliš 530,00 (100% priznati rashod)*
- *Polica osiguranja 2.500,00 (100% priznati rashod)*
- *Obračun amortizacije vozila - stopa 20% 125.000,00 x 20% = 25.000,00*

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Račun dobavljača "AUTO"			
	- NV osobnog vozila	125.000,00	02232	221
2.	Račun za gorivo	625,00		221
	- 70% porezno priznati rashod (625,00 x 0,7)	437,50	4015	
	- 30% porezno nepriznati rashod (625,00 x 0,3)	187,50	4016	
3.	Porez na cestovna motorna vozila	1.000,00	4681	2659
4.	Polica osiguranja	2.500,00	423	221
5.	Registracija i tehnički pregled	780,00		221
	- 70% porezno priznati rashod (250,00 x 0,7)	175,00	428	
	- 30% porezno nepriznati rashod (250,00 x 0,3)	75,00	428	
	Naknada za ceste i naknada za okoliš (100% priznati rashod)	530,00	428	
6.	Obračun amortizacije			
	- 70% porezno priznate amortizacije	17.500,00	4305	
	- 30% porezno nepriznate amortizacije	7.500,00	4320	
	- ispravak vrijednosti za obračunanu amortizaciju	25.000,00		0292

[6] Sadržaj i oblik ove evidencije može se naći u RIF-ovim obavijestima - Dodatak uz RIF, br. 1/12., na stranici 17.

[7] Detaljnije vidjeti u članku I. Milčić, Računovodstveni i porezni tretman primitaka u naravi po osnovi korištenja službenih automobila u privatne svrhe u 2012. godini, RIF 4/12.

Evidencija u KPI kod obrtnika

KNJIGA PRIMITAKA I IZDATAKA

- iznos u kunama s lipama -

Red br.	Nadnevak primitka/izdatka	Broj temeljnice	Opis isprava	Primici			Porez na dodanu vrijednost	Ukupno primici	Izdaci			Porez na dodanu vrijednost u izdacima	Izdaci iz čl 22. st. 1.t. 1. i 6.	Ukupno dopušteni izdaci
				U gotovini	Na žiroračun	U naravi			U gotovini	Putem žiroračuna	U naravi			
1	2	3	4	5	6	7	8	9(5+6+7-8)	10	11	12	13	14[2]	15(10+11+12-13-14)
X	Donos sa stranice:_____													
	15. 3. 2012.		Račun-Gorivo, d.o.o.							625,00		-	187,50	437,50
	15. 3. 2012.		Tehnički pregled							250,00			75,00	175,00
	15. 3. 2012.		Naknada za ceste i okoliš							530,00				530,00
	15. 3. 2012.		Polica osiguranja vozila							2.500,00				2.500,00
	15. 4. 2012.		Porez na CMV							1.000,00				1000,00
	31. 12. 2012.		Amortizacija								25.000,00		7.500,000	17.500,00

Napomena:

Skreće se pozornost da prema odredbama čl. 22. Zakona o porezu na dohodak, nije porezno priznato 30% izdataka u svezi s vlastitim ili unajmljenim sredstvima za osobni prijevoz. Iznimka su izdaci za osiguranje koji su prema čl. 22. stavak 2. Zakona o porezu na dohodak priznati u ukupnom iznosu. Prema navedenom, odredbe o utvrđivanju osnovice poreza na dohodak nisu istovjetne odredbama o utvrđivanju osnovice poreza na dobit. Dok se prema čl. 25. Pravilnika o porezu na dobit, kao porezni rashod u ukupnom iznosu priznaju plaćeni porez na cestovna motorna vozila te naknade i pristojbe koje se obvezno plaćaju pri registraciji vozila, Zakon odnosno Pravilnik o porezu na dohodak ne sadrži odredbe o priznavanju ovih izdataka u ukupnom iznosu. U primjeru su, polazeći od toga da bi porezni obveznici trebali imati jednaki porezni tretman, navedeni izdaci iskazani kao porezno priznati u ukupnom iznosu kao i kod obveznika poreza na dobit.

3. TROŠKOVI REPREZENTACIJE

Oporezivanje troškova reprezentacije porezom na dodanu vrijednost s primjenom od 1. ožujka 2012., uređeno je tako da se sukladno **čl. 20. st. 11. Zakona, ne može odbiti pretporez za nabavu dobara i usluga za potrebe reprezentacije.** Prije ovih izmjena za troškove reprezentacije bio je dopušten odbitak pretporeza u visini 30% tih troškova.

Vezano za priznavanje troškova reprezentacije kod obračuna **poreza na dobit odnosno dohodak** oni su priznati 30%. Postotak 30% utvrđuje se od ukupnog iznosa računa koji uključuje i iznos PDV-a koji se ne može odbiti.

Reprezentacijom se smatraju izdaci za ugošćavanje poslovnih partnera, darivanje poslovnih partnera, plaćanje poslovnim partnerima izdataka za odmor, sport i razonodu, izdataka za najam automobila, plovila, zrakoplova, kuća za odmor i slično.[8]

Pod darivanjem poslovnih partnera razumijeva se:

- svako darivanje predmeta sa ili bez utisnutog znaka tvrtke ili proizvoda, osim darivanja proizvoda koji se smatraju reklamnim, zatim
- troškovi odmora, športa, rekreacije i razonode,
- troškovi zakupa automobila, plovila, zrakoplova, kuća za odmor **koji nastaju ugošćavanjem odnosno darivanjem poslovnih partnera.**

Prema odredbama **članka 7. Zakona o porezu na dobit i čl. 22. Zakona o porezu na dohodak,** porezni obveznik pri utvrđivanju osnovice poreza na dobit odnosno dohodak treba povećati poreznu osnovicu za 70% troškova reprezentacije.

Poslovnim partnerima smatraju se osobe s kojima postoji poslovni odnos ili se očekuje da će se takav odnos uspostaviti.[9] Ako se darovi odnosno ugošćavanje daje zaposlenicima, bivšim zaposlenicima, članovima društva i s njima povezanim osobama ne smatraju se reprezentacijom nego je riječ o primicima u naravi odnosno izuzimanju vlasnika.

Reprezentacijom sa stanovišta oporezivanja PDV-om ne smatra se davanje poklona u vrijednosti do 80,00 kuna bez PDV-a, uz uvjet da se daju povremeno i ne istim osobama, što znači da je pri nabavi ovih poklona dopušten odbitak pretporeza. Međutim, sa stanovišta oporezivanja porezom na dobit darivanje poslovnih partnera u vidu poklona koji ne udovoljavaju uvjetima promidžbenih predmeta je reprezentacija i porezno nepriznati trošak u visini 70%.

Primjer:

Trošak reprezentacije - ugošćavanje poslovnog partnera

Primljen je račun za ugošćavanje predstavnika poslovnog partnera u iznosu 1.000,00 kn i iznosom PDV-a 250,00 kn. Po ovom računu temeljem čl. 20. st. 11. Zakona o PDV-u ne može se odbiti pretporez, jer se radi o usluzi koja služi za reprezentaciju u vezi s ugošćavanjem poslovnog partnera.

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Račun dobavljača "Restoran X"			
	- priznati trošak reprezentacije - 30%	375,00	460	
	- nepriznati trošak reprezentacije - 70%	875,00	460	
	- obveza prema dobavljaču	1.250,00		221

[8] Prema čl. 20. st. 11. točka b) Zakona o PDV-u i čl. 133. st. 11. Pravilnika o PDV-u.

[9] Sukladno čl. 133. st. 11. Pravilnika o PDV-u i čl. 23. st. 1. Pravilnika o porezu na dobit (Nar. nov., br. 95/05. - 123/10.).

Na računu za ugošćavanje poslovnog partnera, prema čl. 15. st. 1. t. 3. Pravilnika o porezu na dohodak[10] **treba navesti naziv poduzetnika čiji su predstavnici ugošćeni.**

Kako se od 1. ožujka po računima za reprezentaciju ne koristi pretporez, mišljenje je autorice da iste nije potrebno evidentirati u evidencijama PDV-a (Knjigu U-RA). Ako porezni obveznik ipak odluči upisivati račune za reprezentaciju u Knjigu U-RA tada iznos pretporeza koji se ne može odbiti treba iskazati u stupcu 17 (ne može se odbiti). U ovom slučaju u PDV obrascu pod rednim brojem III.3. treba voditi računa o iskazivanju pripadajućeg dijela porezne osnovice.

Ako se za potrebe reprezentacije koriste dobra za koja je pri nabavi u cijelosti iskorišteno pravo na odbitak pretporeza (npr. uzimanje **gotovih proizvoda, trgovačke robe** i drugih proizvoda za koje je pri nabavi odbijen pretporez u ukupnom iznosu), porezni obveznik ima obvezu obračunati PDV. Osnovica za obračun PDV-a jesu ukupni troškovi proizvodnje odnosno nabavna vrijednosti izuzetih dobara. Kod izuzimanja usluga tržišnom cijenom smatra se ukupni trošak obavljanja tih usluga kojeg snosi porezni obveznik.

Prema čl. 106. st. 7. Pravilnika o PDV-u, porezni je obveznik u slučaju korištenja (uzimanja) gotovih proizvoda ili trgovačke robe za reprezentaciju obvezan ispostaviti račun s podacima iz članka 15. st. 3. Zakona.

Primjer:

Troškovi reprezentacije - trgovačka roba iz prodavaonice

Iz prodavaonice trgovačkog društva izdana je u ožujku trgovačka roba u svrhu reprezentacije - poklon poslovnom partneru, u vrijednosti 3.750,00 kn po maloprodajnoj cijeni. Obzirom da je pri nabavi ovih dobara pretporez iskorišten u cijelosti, porezni obveznik treba obračunati PDV. Osnovica za obračun PDV-a je nabavna vrijednost izuzetih dobara (visina iskazanog rashoda) sukladno članku 54. stavak 4. Pravilnika o PDV-u.

- NV trgovačke robe 2.500,00 x 25% = 625,00[11]

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Roba izuzeta iz prodavaonice za reprezentaciju (smanjenje zaliha robe)	3.750,00	663	
	- razlika u cijeni	500,00		669
	- PDV	750,00		664
	- 30% priznati trošak (nabavna vrijednost 2.500 x 30%)	750,00	4604	
	- 70% nepriznati trošak (nabavna vrijednost 2.500 x 70%)	1.750,00	4604	
2.	Obračun PDV-a na nabavnu vrijednost robe korištene za reprezentaciju (2.500 x 25%)	625,00		2841
	30% priznati trošak (625,00 x 30%)	187,50	4607	
	70% nepriznati trošak (625,00 x 70%)	437,50	4607	

[10] Nar. nov., br. 95/05., 96/06., 68/07., 146/08., 2/09., 9/09. - ispravak, 146/09., 123/10. i 137/11.).

[11] Sukladno čl. 54. st. 4. Pravilnika o PDV-u.

Obvezu poreza na dodanu vrijednost treba iskazati u Knjizi I-RA kao oporezivu isporuku.

Primjer:

Trošak reprezentacije - ugošćavanje poslovnog partnera u hotelu

Hotel V., d.o.o. ugostio je poslovnog partnera i njegovu suprugu 7 dana u hotelu. Tržišna cijena sedmodnevnog smještaja za dvije osobe na bazi punog pansiona iznosi 12.600,00 s PDV-om (7 x 1.800,00 kn). Sastavljen je interni obračun reprezentacije prema kojemu su troškovi iskazani u ukupnom iznosu 8.000 kuna. Porez na dodanu vrijednost u ovom slučaju treba obračunati na cijenu utvrđenu u visini ukupnog troška tih usluga kojeg snosi porezni obveznik.[12]

Obveza PDV-a u primjeru iznosi 800,00 (osnovica je trošak ugostitelja, tj. 8.000,00 kuna x 10%). Plaćena je boravišna pristojba u iznosu 97,00 kuna, pa je ukupno iskazani trošak reprezentacije 8.000,00 + 800,00 + 97,00 = 8.897,00 kuna.

Knjiženje:

Red. br.	OPIS	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Trošak reprezentacije - interni obračun hotela - 8.000 x 30% (priznati trošak)	2.400,00	460	
	Trošak reprezentacije - interni obračun hotela - 8.000 x 70% (nepriznati trošak)	5.600,00	460	
	PDV po stopi 10% - na 8.000	800,00		283
	30% priznati trošak (800,00 x 30%)	240,00	460	
	70% nepriznati trošak (800,00 x 70%)	560,00	460	
	Boravišna pristojba	97,00		265
	- 30% priznati trošak	29,10	460	
	- 70% nepriznati trošak	67,90	460	
	Storno troškova	8.000,00	600	

U primjeru knjiženja troškova ugošćavanja poslovnog partnera u vlastitom hotelu nisu iskazani prihodi po osnovi korištenja vlastitih usluga sukladno MRS-u 18 odnosno HSFI-u 15, nego su stornirani troškovi za navedeni iznos i priznati kao troškovi reprezentacije. Ako se ne radi raspored troškova preko razreda 6, storniraju se nastali troškovi u razredu 4.

[12] Sukladno odredbi članka 54. st. 4. Pravilnika o PDV-u (Nar. nov., br. 149/09.).

Mr. sc. Miljenka CUTVARIĆ, HZRIF, Zagreb

Mr. sc. IVAN ČEVIZOVIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Priznavanje i mjerenje primljenih državnih potpora

Državne potpore važan su mehanizam svake države u poticanju gospodarstva. Primitak potpore olakšava poslovanje i investiranje, ali zahtijeva i primjeren računovodstveni tretman. Potrebno je osigurati adekvatno priznavanje i prezentiranje potpora kako bi se korisnicima financijskih izvještaja osigurale dostatne informacije za razumijevanje učinaka nastalih odobravanjem potpora. Autor u članku daje prikaz računovodstvenih postupaka s potporama u skladu s računovodstvenim standardima.

1. UVOD

Država, odnosno vlada (i druge razine vlasti) kao i druge državne institucije zainteresirane su za razne oblike pomoći određenim djelatnostima ili određenim trgovačkim društvima. U slučaju kada su tako doznačena sredstva vezana uz određene uvjete koji se protežu na više godina nameće se pitanje adekvatnog računovodstvenog tretmana. Računovodstveni tretman državnih potpora reguliran je prije svega u okviru MRS 20 - *Računovodstvo za državne potpore i objavljivanje državne pomoći*. Međutim, treba voditi računa da u okviru poljoprivredne djelatnosti dio problematike državnih potpora regulira MRS 41 - *Poljoprivreda*. To se odnosi na slučaj kada su te potpore vezane uz biološku imovinu koja se vrednuje po fer vrijednosti umanjenoj za troškove do točke prodaje. Obveznicima primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja ova problematika uređena je u HSFI 14 - *Vremenska razgraničenja*, HSFI 15 - *Prihodi* i HSFI 17 - *Poljoprivreda*.

2. RAČUNOVODSTVO DRŽAVNIH POTPORA

Prema odredbama točke 3. MRS 20 (HSFI 14.7.), državne potpore jesu pomoći države u obliku transfera resursa subjektu u zamjenu za prošlo ili buduće zadovoljavanje određenih uvjeta koji se tiču poslovanja subjekta. Pri tome treba voditi računa da državne potpore ne uključuju one oblike državne pomoći kojima nije moguće na razborit način utvrditi vrijednost kao niti rezultate transakcija s državom koje se ne mogu razlikovati od uobičajenih poslovnih transakcija. Međutim, dobiveni zajam, ukoliko će udovoljavanjem određenih uvjeta otplata zajma biti oproštena, treba tretirati kao bespovratni zajam, i u slučaju kada postoji dovoljno jamstvo da će subjekt udovoljiti uvjetima za oprost zajma, treba ga tretirati kao potporu.

Navedeni standard razlikuje dvije vrste potpora:

1. **potpore koje se odnose na imovinu** - su državne potpore čiji je prvi uvjet da subjekt koji ispunjava uvjete za potporu treba kupiti, izgraditi ili na drugi način pribaviti dugotrajnu imovinu. Mogući su dodatni uvjeti koji ograničavaju vrstu ili lokaciju imovine ili razdoblja u kojima se mora nabaviti ili držati;
2. **potpore povezane s dobiti** - su državne potpore, osim onih koje su povezane s imovinom.

2.1. Potpore koje se odnose na imovinu

Glavni problem u računovodstvu državnih potpora je kada ih priznati i gdje ih priznati. Iako MRS 20 navodi 2 moguća pristupa pri priznavanju državnih potpora, kapitalni i dobitni, točka 12. standarda propisuje primjenu dobitnog pristupa, što znači da se državne potpore trebaju priznati kao prihodi tijekom razdoblja kako bi se nužno sučelili na sustavnoj osnovi s odnosnim troškovima za koje su namijenjeni da ih nadoknade. Državne potpore ne smiju se izravno odobriti udjelima dioničara. Razdoblje u kojem će se državna potpora priznati kao prihod je razdoblje: u kojem su nastali specifični rashodi za koje je vezana potpora, ili vijek upotrebe, odnosno razdoblje amortizacije, kada je potpora vezana uz imovinu.

Prema točki 24. MRS 20 (HSFI 14.22.) potpore povezane s imovinom mogu se prezentirati u bilanci na dva načina:

1. iskazivanjem odgođenog prihoda, ili
2. tretiranjem kao odbitne stavke pri izračunavanju knjigovodstvenog iznosa te imovine.

U slučaju kada se potpora iskazuje kao odgođeni prihod, ona se na sustavnoj osnovi uključuje u prihode tijekom vijeka upotrebe te imovine.

Primjer 1.

Trgovačko društvo Suvenir d.o.o. dobilo je temeljem Programa poticanja izrade izvornih suvenira, potporu od 100.000 kn za nabavu stroja potrebnog za proizvodnju eteričnih ulja. Faktura dobavljača koji je isporučio potrebnu opremu je 125.000 kn (uključen PDV). Oprema je stavljena u upotrebu u lipnju 2012. godine. Stopa amortizacije je 20%.

Knjiženja u 2012. godini:

1000 - Žiroračun		298 - Odg. prizna. prihoda od potpora		182 - Pretporez	
(1) 100.000		(5) 10.000	100.000 (1)	(2) 25.000	

221 - Obveze prema dobavljačima		025 - Oprema u pripremi		0218 - Oprema u upotrebi	
	125.000 (2)	(2) 100.000	100.000 (3)	(3) 100.000	

029 - Ispr. vrijed. opreme		430 - Troškovi amortizacije		753 - Prihodi od potpora	
	10.000 (4)	(4) 10.000			10.000 (5)

Knjiženja u 2013. godini:

0218 - Oprema u upotrebi		029 - Ispr. vrijed. opreme		298 - Odg. prizna. prihoda od potpora		
S⁰ 100.000			10.000 S⁰	(2) 20.000	90.000	S⁰
			20.000 (1)			

430 - Troškovi amortizacije		753 - Prihodi od potpora	
(1) 20.000			20.000 (2)

U slučaju kad se potpora tretira kao odbitna stavka pri utvrđivanju knjigovodstvene vrijednosti imovine potpora se priznaje u aktivi bilance i rezultira smanjenjem zbroja bilance. Na taj način se prihod od potpore ne priznaje u računu dobiti i gubitka već je on oduzet od iskazanog troška amortizacije. Na taj način je osigurano raspoređivanje potpore u cijeli vijek upotrebe imovine.

Primjer 2.

Poljoprivrednik koji je u sustavu poreza na dobit kupio je u lipnju traktor za što je primio fakturu na iznos od 187.500 kn (uključen PDV). Ovaj poljoprivrednik dobio je potporu za nabavu ovog traktora u iznosu od 100.000 kn. Traktor je stavljen u upotrebu u srpnju 2012. godine. Stopa amortizacije je 20%.

Knjiženja u 2012. godini:

221 - Obveze prema dobavljačima		025 - Traktor u pripremi		182 - Pretporez	
	187.500 (1)	(1) 150.000	150.000 (2)	(1) 37.500	

02231 - Traktori u upotrebi		029 - Ispr. vrijed. opreme		1000 - Žiroračun	
(2) 150.000			100.000 (3)	(3) 100.000	
			5.000 (4)		

430 - Troškovi amortizacije	
(4) 5.000	

Knjiženja u 2013. godini:

02231 - Traktori u upotrebi		029 - Ispr. vrijed. opreme		430 - Troškovi amortizacije	
S⁰ 150.000			105.000 S⁰	(1) 10.000	
			10.000 (1)		

Potpore povezane s biološkom imovinom

Kod biološke imovine problematika priznavanja državnih potpora koje se odnose na imovinu uređena je djelomično s MRS 41, odnosno HSFI 17. Prema odredbama točaka 34. do 38. MRS 40 (HSFI 17.14. do 17.16) državne potpore vezane uz biološku imovinu priznaju se, ovisno o načinu vrednovanja biološke imovine, na sljedeći način:

1. ako se **biološka imovina** mjeri **po fer vrijednosti** umanjenoj za procijenjene troškove do trenutka prodaje, razlikuju se:
   a) bezuvjetne državne potpore - priznaju se kao prihod kada nastane potraživanje po osnovi potpora,
   b) uvjetovane državne potpore - priznaju se kao prihod kada se ispune uvjeti vezani uz potpore;
2. ako se državna potpora odnosi na **biološku imovinu mjerenu po trošku** umanjenom za akumuliranu amortizaciju i akumulirano umanjenje primjenjuje se MRS 20, odnosno HSFI 14 i 15.

U slučaju kada se biološka imovina vrednuje po trošku umanjenom za akumuliranu amortizaciju i umanjenje, odnosno kada se provodi amortizacija ove imovine, priznavanje državnih potpora vezanih uz biološku imovinu istovjetno je priznavanju državnih potpora povezanih s drugom imovinom. U slučaju kada se biološka imovina vrednuje po fer vrijednosti umanjenoj za procijenjene troškove do trenutka prodaje, potpore se priznaju kao prihod u trenutku kada su odobrene, odnosno kada se ispune uvjeti za dobivanje tih potpora. U slučaju da se djelomičnim ispunjenjem uvjeta ostvaruje pravo na razmjerni iznos potpore, tada se takav razmjerni dio potpore priznaje kao prihod u mjeri u kojoj su uvjeti zadovoljeni.

Primjer 3.

Trgovačko društvo Vinogradar d.o.o. zasadilo je u 2012. godine vinograd ukupne površine 2 hektara. Troškovi sadnica za ovaj vinograd bili su 100.000 kn + PDV, za što je primljena faktura dobavljača. Temeljem ovog ulaganja društvo je dobilo državnu potporu za podizanje nasada vinove loze u iznosu 33.600 kn/ha. Ovaj vinograd (biološka imovina) vrednuje se po fer vrijednosti. Fer vrijednost vinograda na kraju godine je 130.000 kn.

Knjiženja u 2012. godini:

030 - Vinogradi (biološka imovina)

(1)	100.000	

221 - Obveze prema dobavljačima

	125.000	(1)

182 - Pretporez

(1)	25.000	

1000 - Žiroračun

(2)	67.200	

753 - Prihodi od potpora

	67.200	(2)

788 - Ostali prihodi (dobici od uskl. na fer vrijed.)

	30.000	(3)

039 - Ispr. vrijed. biološke imovine

(3)	30.000	

U slučaju da se ova biološka imovina ne vrednuje naknadno po fer vrijednosti, već da se nakon razdoblja uzgoja ova imovina amortizira postupak s državnom potporom bio bi kako je to prikazano u prva dva primjera. To znači da bi iznos državne potpore od 67.200 kn bio iskazan kao odgođeni prihod ili kao smanjenje knjigovodstvenog iznosa ove imovine.

2.2. Potpore povezane s dobiti

Međutim, ukoliko je odobrena državna potpora za nadoknadu rashoda ili gubitaka koji su već nastali, ili u svrhu pružanja trenutne financijske podrške subjektu bez budućih povezanih troškova, takvu potporu u skladu s točkom 20. MRS 20 (HSFI 15.38.), treba priznati kao prihod razdoblja u kojem je potraživanje za potporu nastalo.

Prema točki 29. MRS 20, potpore povezane s dobiti mogu se prezentirati u računu dobiti i gubitka:

1. kao prihod:
   - pod odvojenim nazivom, ili
   - pod općenitim naslovom kao što je “Ostali prihodi”;
2. kao odbitne stavke za izvještavane povezane rashode.

Prva metoda, iskazivanja potpora kao prihoda u skladu je s bruto principom i olakšava utvrđivanje iznos državnih potpora, za razliku od druge metode koja rezultira manje iskazanim rashodima.

Sažetak:

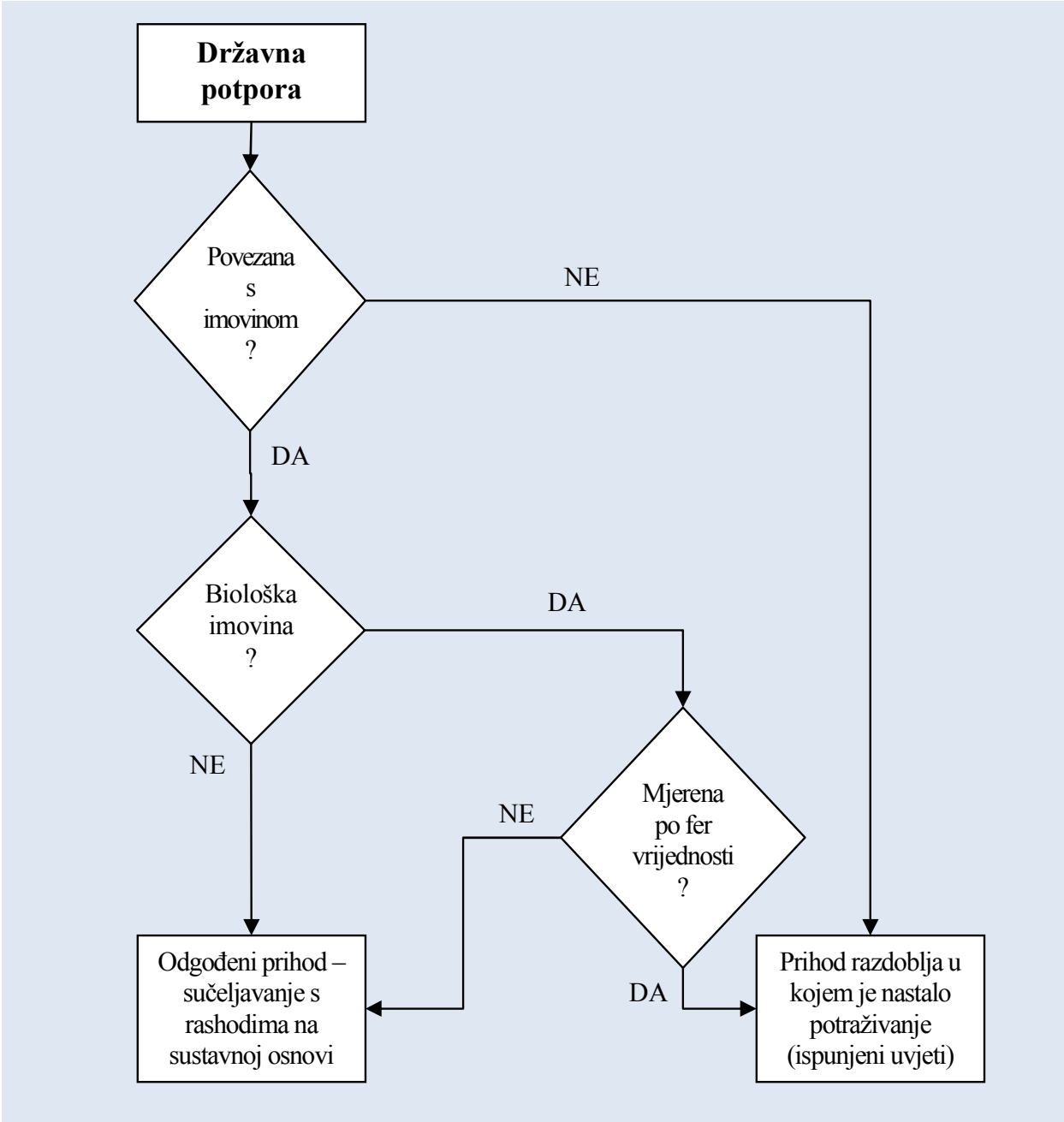

Mr. sc. Ivan ČEVIZOVIĆ, HZRIF, Zagreb

www.rif.hr
@ mailing lista
BRŽE DO AKTUALNIH INFORMACIJA !
Prijavite se na našu mailing listu!
Povremeno ćemo Vam slati obavijesti o novim propisima i aktualnostima te našim publikacijama i aktivnostima.

Mr. sc. IVAN ČEVIZOVIĆ,
mr. sc. BRANKA REMENARIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Računovodstveni tretman obrnutog stjecanja

Poslovna spajanja mogu biti strukturirana na različite načine. Uobičajeno veća društva stječu i sebi pripajaju manja društva. Međutim, ponekad se veliko društvo pravno pripaja manjem društvu. U tom slučaju dolazi do razlike između pravne forme pripajanja i ekonomske suštine. To u računovodstvenom smislu rezultira specifičnim poslovnim spajanjima kod kojih pravni stjecatelj nije i stjecatelj u računovodstvenom smislu, već dolazi do obrnutih stjecanja. U ovom članku autori prikazuju računovodstveni tretman obrnutih stjecanja.

1. UVOD

Kao i kod svih ostalih poslovnih spajanja, i u slučaju obrnutog stjecanja, primjenjuje se metoda stjecanja. Metoda stjecanja gleda poslovno spajanje iz perspektive spajajućeg društva koje je prepoznato kao stjecatelj. Stjecatelj kupuje neto imovinu i priznaje kupljenu imovinu te preuzete obveze i potencijalne obveze, uključujući one koje stečeno društvo nije prije toga priznalo. Na mjerenje imovine i obveza društva stjecatelja ne utječe transakcija, niti se ikakva dodatna imovina ili obveze stjecatelja priznaju kao rezultat transakcije, zbog toga što ona nisu predmet transakcije.

Primjena metode stjecanja uključuje sljedeće korake:

a) utvrđivanje stjecatelja,
b) mjerenje troška poslovnog spajanja, i
c) raspodjelu, na datum stjecanja, troška poslovnog spajanja na kupljenu imovinu te preuzete obveze i nepredvidive obveze.

2. UTVRĐIVANJE STJECATELJA

Kod svakog poslovnog spajanja potrebno je utvrditi društvo - stjecatelja. Stjecatelj je društvo koje stječe kontrolu nad drugim društvom. To je obično društvo koje stječe dionice/udjele drugog društva bilo za novac ili razmjenom za vlastite dionice. Ipak, ponekad može biti teško utvrditi koje je društvo stjecatelj.

Kada se poslovno spajanje vrši razmjenom dionica/udjela tada vrijedi pravilo da društvo koje izdaje dionice/udjele (ili nova emisija ili prodaja trezorskih dionica/udjela) je društvo stjecatelj, a društvo čije dionice/udjeli su razmijenjeni za te izdane dionice/udjele (društvo čije su postojeće dionice/udjeli stečeni) je društvo stečenik. Međutim, kod utvrđivanja stjecatelja u poslovnom spajanju realiziranom razmjenom vlasničkih udjela obvezno se razmatraju i drugi relevantni čimbenici i okolnosti, uključujući:

a) relativna glasačka prava u spojenom društvu nakon poslovnog spajanja - stjecatelj je obično društvo koje se spaja/društvo čiji vlasnici kao skupina zadržavaju ili dobivaju najveći dio glasačkih prava u spojenom subjektu. Prilikom utvrđivanja koja skupina vlasnika zadržava ili dobiva najveći dio glasačkih prava, društvo razmatra postojanje mogućih neuobičajenih ili posebnih glasačkih aranžmana i opcija, varanta ili konvertibilnih vrijednosnica;
b) postojanje većeg manjinskog udjela u glasačkim pravima u spojenom društvu ako nijedan drugi vlasnik ni organizirana skupina vlasnika nema značajan udjel u glasačkim pravima - stjecatelj je obično društvo koje se spaja čiji jedan vlasnik ili organizirana skupina vlasnika drži najveći manjinski udjel u glasačkim pravima u spojenom društvu;
c) sastav upravnog tijela spojenog društva - stjecatelj je obično društvo koje se spaja čiji vlasnici imaju mogućnost izabrati, imenovati ili razriješiti većinu članova upravnog tijela spojenog društva;

d) sastav višeg rukovodstva spojenog društva - stjecatelj je obično društvo koje se spaja čije (bivše) rukovodstvo prevladava nad rukovodstvom spojenog društva;
e) uvjeti razmjene vlasničkih udjela - stjecatelj je obično društvo koje se spaja i koje plaća premiju na fer vrijednost prije spajanja vlasničkih udjela drugog društva ili društava koja se spajaju.

Dobar pokazatelj može biti i relativna veličina. Stjecatelj je obično društvo čija relativna veličina (mjerena, primjerice, imovinom, prihodima ili dobiti) je znatno veća od veličine drugog društva.

Tipični slučajevi obrnutog stjecanja su:

- slučaj kada veće društvo dogovori da ga manje društvo koje kotira na burzi „stekne" kao sredstvo uvrštenja na burzu. Iako, pravno gledano, izdavatelj dionica koje će se razmijeniti je manje društvo i ono se smatra stjecateljem, a društvo čije se dionice stječu je veće društvo i ono se smatra stečenikom, u računovodstvenom smislu, veliko društvo je stjecatelj jer ima moć upravljanja nad financijskim i operativnim politikama malog društva da bi steklo koristi iz tih aktivnosti. Dakle, riječ je o obrnutom stjecanju gdje stjecatelj u pravnom smislu nije stjecatelj i u računovodstvenom smislu;
- slučaj kada se dva (ili više) društva spajaju i pri tome nastaje novo društvo kao posljedica spajanja. Pravno gledajući, stjecatelj je novoosnovano društvo koje je izdalo dionice/udjele, računovodstveno gledajući, novo društvo ne može biti stjecatelj već jedno od spajajućih društava (koja su postojala prije spajanja) mora biti prepoznato kao stjecatelj na temelju dostupnih dokaza.

Slično tomu, kad poslovno spajanje uključuje više od dva spajajuća društva, jedno od spajajućih društava koje je postojalo prije spajanja bit će prepoznato kao stjecatelj na temelju dostupnih dokaza.

Utvrđivanje stjecatelja u takvim slučajevima će uključivati razmatranje, između ostaloga, koje je od spajajućih društava pokrenulo spajanje i da li imovina ili prihodi jednog spajajućeg društva značajno prelaze imovinu ili prihode drugih društava.

2.1. Naknada za stjecanje (trošak poslovnog spajanja)

Stjecanje se treba obračunati po fer vrijednosti koja se izračunava kao zbroj:

- fer vrijednosti imovine koju je stjecatelj prenio na datum stjecanja,
- obveza koje su stjecatelju nastale prema bivšim vlasnicima,
- vlasničkih udjela koje je stjecatelj izdao.

Troškovi povezani sa stjecanjem koji su nastali radi provedbe stjecanja, poput naknada savjetnicima, pravnicima, računovođama, procjeniteljima i slično, priznaju se kao rashod.

2.2. Mjerenje stečene imovine i obveza

Financijski izvještaji odražavaju fer vrijednost imovine, obveza i nepredvidivih obveza stjecatelja u pravnom smislu (odnosno, stečenika u računovodstvene svrhe). Trošak poslovnog spajanja bit će raspoređen mjerenjem odredive imovine, obveza i nepredvidivih obveza stjecatelja u pravnom smislu, a bilo koji višak troška spajanja iznad udjela stjecatelja u neto fer vrijednosti imovine priznat će se kao goodwill, a bilo koji višak udjela stjecatelja u neto fer vrijednosti imovine iznad troška stjecanja bit će priznat kao prihod u razdoblju stjecanja.

2.3. Nekontrolirajući interes

U nekim slučajevima obrnutog stjecanja (kada stečenik i stjecatelj zadržavaju pravnu osobnost - nije provedeno pravno pripajanje), neki dioničari/udjeličari stečenika u pravnom smislu ne razmjenjuju dionice/udjele za dionice/udjele stjecatelja u pravnom smislu. Iako je društvo čije dionice/udjele posjeduju (stečenika u pravnom smislu) stečeno od strane drugog društva (stjecatelja u pravnom smislu), prema njima se odnosi kao prema nekontrolirajućem interesu u konsolidiranim financijskim izvještajima pripremljenim nakon obrnutog stjecanja.

3. PRIMJER PRIPAJANJA TRGOVAČKIH DRUŠTAVA

Društvo Drvo d.d. preuzima društvo List d.d., te je sklopljen ugovor o pripajanju 30. 4. 2012. godine. Pravni stjecatelj je društvo Drvo d.d. međutim, suštinski stjecatelj je društvo List d.d. te je potrebno provesti prilagodbu prilikom stjecanja na način da se računovodstveno prikaže stjecanje Drva d.d. Bilanca društva List d.d. i bilanca društva Drvo d.d. dane su u tablici. U tablici su dane i fer vrijednosti imovine i obveza društva Drvo d.d.

Bilanca društva List d.d. i društva Drvo d.d. te fer vrijednost imovina i obveza društva Drvo d.d. 30. 4. 2012.

R.b.	Pozicija	Bilanca društva List d.d.	Bilanca društva Drvo d.d.	Fer vrijednost društva Drvo d.d.
1.	Zemljište	120.000	50.000	60.000
2.	Građevinski objekti	105.000	25.000	15.000
3.	Ispravak vrijednosti	(15.000)	(20.000)	-
4.	Odgođena porezna imovina*	-	-	20.000
5.	Zalihe	75.000	55.000	60.000
6.	Potraživanja od kupaca**	40.000	65.000	30.000
7.	Žiroračun	30.000	5.000	5.000
	Ukupno imovina	**355.000**	**180.000**	**190.000**
8.	Obične dionice	200.000	200.000	-
9.	Kapitalne rezerve	-	10.000	
10.	Zakonske rezerve	10.000	-	-
11.	Zadržana dobit	50.000	(160.000)	-
12.	Dugoročni krediti	35.000	30.000	30.000
13.	Kratkoročne obveze (osim dobavljača)	10.000	55.000	55.000
14.	Obveza prema dobavljačima**	50.000	45.000	45.000
	Ukupno obveze i kapital	**355.000**	**180.000**	**130.000**
	Fer vrijednost neto imovine Drvo d.d.			**60.000**

*Društvo Drvo d.d. ima neiskorištenih poreznih gubitaka koji se mogu prenositi tijekom sljedećih razdoblja u iznosu od 100.000 kn za koje nije iskazalo odgođenu poreznu imovinu u svojoj bilanci zbog procjene uprave da

korištenje ovih gubitaka nije izvjesno. Očekuje se iskoristiti navedene porezne gubitke tijekom sljedećih razdoblja nakon pripajanja.

** Na datum pripajanja društvo List d.d. imalo je iskazane obveze prema društvu Drvo d.d. 10.000 kn što je sadržano u fer vrijednosti potraživanja od kupaca društva Drvo d.d. Fer vrijednost tog potraživanja odgovara knjigovodstvenoj vrijednosti potraživanja.

Društvo Drvo d.d. preuzima dionice društva List d.d. dodatnom emisijom svojih dionica. Društvo List d.d. ima 20.000 emitiranih dionica. Društvo Drvo d.d. ima 10.000 emitiranih dionica. Utvrđen je omjer razmjene 1 : 1, što znači da svaki dioničar društva List d.d. za 1 dionicu društva List d.d. dobiva jednu dionicu društva Drvo d.d. Emitirano je ukupno 20.000 dionica društva Drvo d.d. nominalne vrijednosti 20 kn po dionici, a tržišna vrijednost dionica na dan zamjene 22 kn po dionici. Tržišna vrijednost dionica List d.d. je 22 kn, a nominalna 10 kn.

a) Naknada za stjecanje
Nom. vrijed. emit. dionica Drvo d.d.
= 20.000 dionica x 20 kn = 400.000 kn
Adekvatni broj dionica List d.d.
= 10.000 dionica x 22 kn = 220.000 kn
Trošak stjecanja = = 220.000 kn
b) Fer vrijednost neto imovine Drvo d.d. = 60.000 kn
c) Goodwill = 160.000 kn

Bilanca društva Drvo d.d. nakon pripajanja 30. 4. 2012.

R.b.	Pozicija	Bilanca društva Drvo d.d.
1.	Goodwill	160.000
2.	Zemljište	180.000
3.	Građevinski objekti	120.000
4.	Ispravak vrijednosti	(15.000)
5.	Odgođena porezna imovina	20.000
6.	Zalihe	135.000
7.	Potraživanja od kupaca*	60.000
8.	Žiroračun	35.000
	Ukupno imovina	**695.000**
9.	Obične dionice	600.000
10.	Rezerve kapitala	(180.000)
11.	Zakonske rezerve	10.000
12.	Zadržana dobit	50.000
13.	Dugoročni krediti	65.000
14.	Kratkoročne obveze (osim dobavljača)	65.000
15.	Obveza prema dobavljačima*	85.000
	Ukupno obveze i kapital	**695.000**

* Iznos potraživanja od kupaca i obveza prema dobavljačima umanjen za iznos potraživanja društva Drvo d.d. prema društvu List d.d.

Datum sklapanja ugovora o pripajanju i datum upisa pripajanja u sudski registar se razlikuju. Transakcije koje su nastale između ta dva datuma, a odnose se na društvo List d.d., tretiraju se kao da se odnose na jedinstveno društvo Drvo d.d.

Mr. sc. Ivan ČEVIZOVIĆ, HZRIF, Zagreb,
mr. sc. Branka REMENARIĆ, ZŠEM, Zagreb

SAVJETNICI ODGOVARAJU
8 -13 sati
01 / 4686-506
e-mail: rif@rif.hr.

Prof. dr. sc. **DANIMIR GULIN**

Stručni članak UDK 657.2

Rezerviranja za troškove restrukturiranja prema MRS 37

Poslovni subjekti u posljednje vrijeme ekonomske, a posebno financijske krize sve su više u fazama restrukturiranja svojih troškova. Postavlja se pitanje za koje troškove se mogu izvršiti rezerviranja u skladu s MRS 37 - Rezerviranja, nepredvidive obveze i nepredvidiva imovina. U članku će se sistematizirati troškovi koji se mogu i oni koji se ne mogu uključiti u rezerviranja prema kriterijima iz MRS 37.

1. DEFINIRANJE RESTRUKTURIRANJA I KRITERIJI PRIZNAVANJA REZERVIRANJA

Prema MRS 37 (toč. 10.), restrukturiranje je definirano kao "*program koji planira i kontrolira menadžment, a koji značajno mijenja:*

a) djelokrug poslova koje obavlja subjekt; ili
b) način vođenja poslova.

Prema ovom standardu su navedeni tipični primjeri koji ulaze u definiciju restrukturiranja, a to su (MRS 37, toč. 70.):

a) prodaja ili napuštanje proizvodne linije;
b) zatvaranje poslovnih lokacija u zemlji, regiji ili premještanje poslovnih aktivnosti iz jedne zemlje ili regije u druge;
c) promjene u strukturi menadžmenta, primjerice eliminiranje menadžmentovih odvjetnika; i
d) temeljne reorganizacije koje imaju značajan učinak na prirodu i glavno obilježje poslovanja subjekta.

Za troškove restrukturiranja mogu se priznati rezerviranja samo ako ispunjavaju kriterije prema MRS 37, toč. 14., a to su:

a) subjekt ima sadašnju obvezu (zakonsku ili izvedenu) kao rezultat prošlog događaja;
b) ako je vjerojatno da će podmirenje obveze zahtijevati odljev resursa koji utjelovljuju ekonomske koristi; i
c) ako se iznos obveze može pouzdano procijeniti.

Opći kriteriji priznavanja rezerviranja za obveze primjenjuju se na troškove restrukturiranja u skladu s MRS 37, toč. 72., i to:

Izvedena obveza za restrukturiranje nastaje samo kada subjekt:

a) ima detaljan formalni plan restrukturiranja koji sadrži najmanje sljedeće:
  i) poslovanje ili dio poslovanja na koje se odnosi,
  ii) glavne lokacije na kojima se provodi,
  iii) lokaciju, funkciju i približan broj zaposlenih koji će primiti naknadu zbog prestanka rada,
  iv) izdatke koji će nastati; i
  v) kada će plan biti proveden; i

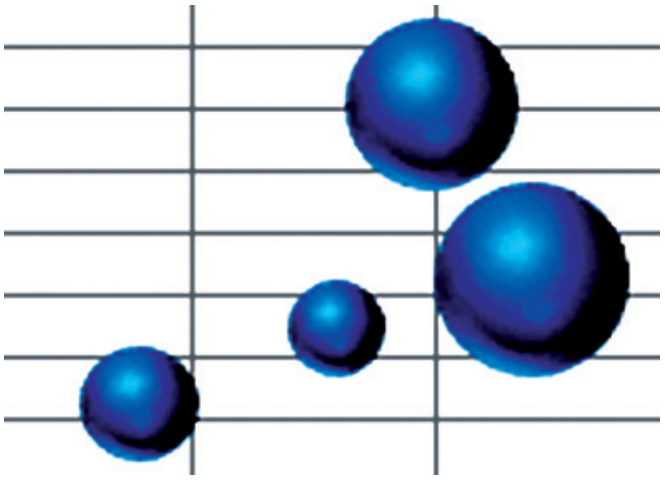

b) započinjanjem provedbe toga plana ili objavom njegovih glavnih značajki onima na koje on utječe nastaju kod njih opravdana očekivanja da će se restrukturiranje provesti.

Prema MRS 37, toč. 80. iznosi rezerviranja za restrukturiranja uključuju samo izravne izdatke, a to su:

a) izdaci nužno uvjetovani restrukturiranjem; i
b) izdaci koji nisu povezani s uobičajenim aktivnostima subjekta.

2. TROŠKOVI RESTRUKTURIRANJA ZA KOJE SE PRIZNAJU I NE PRIZNAJU REZERVIRANJA

Troškovi prema kriteriju iz MRS 37 mogu se podijeliti na 1. za koje se priznaju rezerviranja i 2. za koje se ne priznaju rezerviranja.

Troškovi restrukturiranja za koje se priznaju rezerviranja odnose se najčešće na:[1]

[1] PriceWaterhouseCoopers, Manual of Accounting - IFRS for the UK, WoltersKluwer, London, 2004, str. 21052.

a) troškove plaća zaposlenih koji vrše demontažu opreme i premještanje zaliha,
b) troškovi koji prave višak zaposlenih,
c) troškovi ograničavanja ugovora o lizingu i drugih ugovora čija ograničenja direktno proizlaze iz reorganizacije, i
d) troškovi ugovornih obveza koji ako se nastave poslije restrukturiranja nemaju ekonomsku korist za poslovni subjekt (npr. ako kompaniji nije dopušteno poništenje ugovora o lizingu a nije sposoban koristiti imovinu u uobičajenim aktivnostima.

Ostali tipični troškovi za koje se mogu priznati rezerviranja jesu sljedeći:[2]

- troškovi dobrovoljnog rada viškova zaposlenih,
- troškovi obveznog rada ako nisu udovoljeni ciljevi dobrovoljnog rada ,
- troškovi poništenja ugovora o lizingu za pogone koji se više neće koristiti,
- troškovi preostalih neponištenih ugovora o operativnom lizingu nakon prekida aktivnosti.

Tipični troškovi za koje se ne mogu priznati rezerviranja jesu slijedeći:[3]

- troškovi realokacije zaposlenih i pripadajuće opreme iz pogona koji se zatvara u pogone koji nastavljaju s poslovnim aktivnostima,
- troškovi edukacije i treninga preostalih zaposlenih,
- troškovi angažiranja novih menadžera,
- troškovi marketinga i razvoja novog imidža kompanije,
- troškovi ulaganja u novu mrežu distribucije,
- budući prepoznatljivi operativni gubici do datuma restrukturiranja,
- umanjenja/otpis opreme i nekretnina,
- troškovi najma prema ugovoru o lizingu za razdoblje poslije kriterija u MRS 37, ali prije prestanka odvijanja poslovnih aktivnosti,
- troškovi konzalting usluga za utvrđivanje buduće strategije kompanije i njene organizacijske strukture,
- troškovi realokacije opreme i postrojenja koji će biti korišteni na drugim lokacijama.

Ovi troškovi nisu predmet priznavanja rezerviranja jer su povezani s tekućim poslovnim aktivnostima koje su u kontinuitetu.

Knjiženje rezerviranja za troškove restrukturiranja vrše terećenjem (duguje) skupina 46 - Rezerviranja troškova i rizika i istovremeno odobravanjem (potražuje) skupina 96 - Dugoročna rezerviranja za rizike i troškove.

[2] Isto, str. 21052.
[3] Isto, str. 21052.

Prof. dr. sc. Danimir GULIN, Ekonomski fakultet, Zagreb

NAJAVA:

15. SAVJETOVANJE
"INTERNA REVIZIJA I KONTROLA"

27. - 29. rujna 2012. godine

BAŠKA (Otok Krk)

Mr. sc. SANJA BROZ TOMINAC

Stručni članak UDK 657.2

Računovodstveni tretman bančinih plasmana u kredite i depozite

Prema odredbama Zakona o računovodstvu[1] obveznici njegove primjene dužni su voditi poslovne knjige i sastavljati financijske izvještaje. To se odnosi i na banke. Prema Zakonu o kreditnim institucijama[2], između ostalih, bankovne usluge odnose se i na odobravanje kredita i drugih plasmana iz pribavljenih sredstava, te izdavanje garancija i drugih jamstava za koje će u ovom članku biti izneseni primjeri knjiženja.

1. PLASMANI BANAKA U KREDITE

Na skupini konta 50 evidentiraju se kunski krediti koji su raščlanjeni prema kriteriju sektorske pripadnosti korisnika kredita. Na kontima 50xx7 evidentiraju se potraživanja po osnovi dospjelih kunskih kredita. Na kontima 50xx9 evidentira se ispravak vrijednosti s osnove vrijednosnog usklađivanja kredita po identificiranim gubicima, a koji banka utvrđuje sukladno Odluci o klasifikaciji plasmana i potencijalnih obveza banaka[3] te internim aktima banke. Ova konta 50xx9 imaju stanje na potražnoj strani te je njima umanjena vrijednost bilance banke. Kontima 50xx9 protustavke su konta troškova 6470 na kojima se evidentira kao dio ispravka vrijednosti koji predstavlja razliku između knjigovodstvenog iznosa plasmana banke i iznosa očekivanih naplata. Kada se evidentira smanjenje ispravka vrijednosti zadužuje se konto 50xx9, a odobrava konto 6470. Ovo knjiženje može nastupiti uslijed smanjenja stupnja rizičnosti bančina plasmana ili uslijed naplaćenog bančinog potraživanja.

U svom poslovanju banke su izložene brojnim rizicima jer plasmani postanu dijelom ili u potpunosti nenaplativi. Iznosi identificiranih gubitaka evidentiraju se na teret rashoda i teret prihoda i predmet su oduzimanja od knjigovodstvenog iznosa određene vrste zajma kao rezerviranje za gubitke. U nastavku su prikazani primjeri knjiženja bančinih plasmana u kredite trgovačkim društvima.

Primjer 1.

1. Banka "K" d.d. odobrila je 15. veljače 2011. godine kredit trgovačkom društvu "Alfa" d.d. u iznosu od 500.000 kn. Kredit dospijeva na naplatu 15. svibnja 2011. godine.
2. Kredit se s rokom dospijeća prenosi na konto dospjelih kredita.
3. Kredit koji je bio odobren trgovačkom društvu "Alfa" d.d. naplaćen je 2. lipnja 2011. godine.
4. Dana 30. lipnja obračunate su redovne i zatezne kamate u iznosu od 1.250 kn te je kamata naplaćena 3. srpnja 2011. godine.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Knjiži se plasman kredita trgovačkom društvu	500.000	50011	1000
2.	Knjiži se prijenos na dospjela potraživanja	500.000	50017	50011
3.	Knjiži se naplata glavnice	500.000	1000	50017
4.	Knjiže se obračunate kamate	1.250	120107	66010
4a.	Knjiži se naplata kamata	1.250	1000	120107

Primjer 2.

1. Banka "K" d.d. odobrila je 1. svibnja 2011. godine dugoročni kredit trgovačkom društvu "Gama" d.d. na rok od dvije godine u iznosu od 1.000.000 kn uz kamatnu stopu od 9,05%. Banka je plasman ovom trgovačkom društvu svrstala u rizičnu skupinu A.
   Napomena: Kamate se obračunavaju i naplaćuju mjesečno.
2. Plasman ovom trgovačkom društvu osiguran je garancijom koja je izdana od banke "H" na iznos od 1.300.000 kn.

[1] Nar. nov., br. 109/07.
[2] Nar. nov., br. 117/08., izmjene i dopune Zakona o kreditnim institucijama, Nar. nov., br. 74/2009. i 153/2009.
[3] Nar. nov., br. 1/209., 75/2009. i 2/2010.

3. Dana 31. svibnja dospijeva na naplatu prvi anuitet kredita.
4. Trgovačko društvo "Gama" podmirilo je glavnicu i kamate u roku.
5. Dana 30. lipnja dospio je drugi anuitet kredita. Glavnica i kamate iz drugog anuiteta nisu naplaćene.
6. Dana 31. srpnja dospijeva treći anuitet. Glavnica i kamate iz drugog anuiteta nisu naplaćene.
7. Banka "K" sukladno svojim aktima i procjenama klasificira ovaj plasman u skupinu B-1 te se formiraju posebne rezerve za identificirane gubitke u iznosu od 250.000 kn.
8. Dana 31. kolovoza dospijeva četvrti anuitet.
9. Dana 5. rujna trgovačko društvo "Gama" vratilo je sve dospjele anuitete.

U nastavku slijedi otplatni plan na temelju kojeg se vrše knjiženja.

Otplatni plan

Anuitet	Glavnica	Kamata	Iznos anuiteta	Preostali iznos glavnice
1. godina				
1.	38.166,02	7.541,67	45.707,69	961.833,98
2.	38.453,86	7.253,83	45.707,69	923.380,12
3.	38.743,86	6.963,83	45.707,69	884.636,26
4.	39.036,05	6.671,63	45.707,69	845.600,21
5.	39.330,45	6.377,23	45.707,69	806.269,76
6.	39.627,07	6.080,62	45.707,69	766.642,69
7.	39.925,92	5.781,76	45.707,69	726.716,76
8.	40.227,03	5.480,66	45.707,69	686.489,73
9.	40.530,41	5.177,28	45.707,69	645.959,32
10.	40.836,08	4.871,61	45.707,69	605.123,25
11.	41.144,05	4.563,64	45.707,69	563.979,20
12.	41.454,34	4.253,34	45.707,69	522.524,85
2. godina				
13.	41.766,98	3.940,71	45.707,69	480.757,88
14.	42.081,97	3.625,72	45.707,69	438.675,91
15.	42.399,34	3.308,35	45.707,69	396.276,57
16.	42.719,10	2.988,59	45.707,69	353.557,47
17.	43.041,27	2.666,41	45.707,69	310.516,19
18.	43.365,88	2.341,81	45.707,69	267.150,31
19.	43.692,93	2.014,76	45.707,69	223.457,39
20.	44.022,45	1.685,24	45.707,69	179.434,94
21.	44.354,45	1.353,24	45.707,69	135.080,49
22.	44.688,95	1.018,73	45.707,69	90.391,54
23.	45.025,98	681,70	45.707,69	45.365,55
24.	45.365,55	342,13	45.707,69	0,00

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Knjiži se odobreni kredit	1.000.000	5000	1000
2.	Knjiži se osiguranje ovog plasmana garancijom druge banke	1.300.000	9600	9900
3.	Knjiži se dospjeli prvi anuitet	38.166,02	5007	5000
3a.		7.541,67	1200	6600
4.	Anuitet je podmiren u roku	45.707,69 38.166,02 7.541,67	1000	5007 1200
5.	Knjiži se dospjeli drugi anuitet	38.453,86	5007	5000
5a.		7.253,83	1200	6600
6.	Knjiži se dospjeli treći anuitet	38.743,86	5007	5000
6a.		6.963,83	1200	6600
7.	Knjiži se vrijednosno usklađivanje plasmana	250.000 14.217,66	6470 6471	5009 12009
7a.	Knjiženje u izvanbilančnoj evidenciji	14.217,66	9620	9920
8.	Knjiži se dospjeli četvrti anuitet	39.036,05	5007	5000
8a.		6.671,63	9620	9920
9.	Trgovačko društvo "Gama" podmirilo je sve anuitete	137.123,06 116.233,77 14.217,66 6.671,63	1000	5007 1200 6600
9a.	Ukida se vrijednosno usklađivanje danih kredita	250.000	5009	6470
9b.	Ukida se vrijednosno usklađivanje za kamate	14.217,66	12009	6471
9c.	Knjiži se isknjižavanje iz izvanbilančne evidencije potraživanja po osnovi isključenih kamata	20.889,29	9920	9620

Primjer 3.

1. Banka "H" d.d. utvrdila je ispravak vrijednosti kredita u iznosu od 400.000 kn za kredit koji je odobren trgovačkom društvu "Alfa" d.d.
2. Zbog nemogućnosti naplate banka otpisuje iznos potraživanja od 50.000 kn.
3. Knjiži se prijenos u izvanbilančnu evidenciju.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Knjiži se vrijednosno usklađenje kredita	400.000	6470	50019
2.	Knjiži se otpis potraživanja	50.000	50019	50017
3.	Otpisana potraživanja prenose se u izvanbilančnu evidenciju	50.000	9603	9903

2. PLASMANI BANAKA U DEPOZITE

Na kontima skupine 52 evidentiraju se kunski depoziti kod banaka. Međutim, osim depozita banaka kod drugih banaka na ovoj se skupini konta evidentiraju i sredstva izdvojene obvezne rezerve u kunama, kao i ostali obvezni depoziti kod Hrvatske narodne banke. U nastavku je iznesen primjer plasmana banaka u depozite kod drugih banaka.

Primjer 1.

1. Banka "G" d.d. deponirala je kod banke "H" d.d. 200.000 kn na rok od 2 mjeseca uz kamatu od 7% godišnje koja dospijeva zajedno s dospjelom glavnicom.
2. Po dospijeću banka "H" d.d. vratila je depozit i platila kamatu.
3. Banka "G" d.d. izdvojila je obveznu rezervu u iznosu od 80.000 kn.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Knjiži se deponiranje kod druge banke	200.000	52111	1000
2.	Po dospijeću banka "H" d.d. vratila je depozit s pripadajućim kamatama	202.333,33 200.000 2.333,33	1000	 52111 6600
3.	Knjiži se izdvajanje obvezne rezerve kod HNB-a	80.000	52100	1000

3. POTRAŽIVANJA BANAKA ZA PLAĆANJA IZVRŠENA PO OSNOVU GARANCIJE

Na skupini konta 54 evidentiraju se potraživanja banke od klijenta za plaćanje koje je banka izvršila temeljem garancija u situaciji kada nalogodavatelj garancije za kojeg je banka izdala garanciju ne ispuni svoju obvezu. U nastavku je dan primjer knjiženja potraživanja banaka za plaćanja koja su izvršena temeljem garancija.

Primjer 1.

1. Banka "G" d.d. izdala je po nalogu trgovačkog društva "H" platežnu garanciju čiji je rok 18 mjeseci u iznosu od 500.000 kn.
2. Trgovačko društvo "H" d.d. nije ispoštovalo obvezu prema vjerovniku trgovačkog društva "Felix" d.d. pa je banka izvršila plaćanje po osnovu garancije.
3. Knjiži se isknjižavanje garancije.

Knjiženje:

Red. br.	Opis	Iznos	Konto	
			Duguje	Potražuje
1.	Knjiži se izdavanje garancije	500.000	9670	97010
2.	Knjiži se plaćanje s osnove garancije	500.000	54017	1000
3.	Knjiži se isknjižavanje garancije	500.000	97010	9670

Mr. sc. Sanja BROZ TOMINAC,
Ekonomski fakultet, Zagreb

SAVJETNICI: e-mail: rif@rif.hr
01 / 4686-506
SVAKODNEVNO 8-13 SATI

IVANA KRAJINOVIĆ

Stručni članak UDK 657.2

Što nas očekuje u primjeni MSFI-ja 10 - Konsolidirani financijski izvještaji?

U svibnju 2011. godine, Odbor za Međunarodne računovodstvene standarde (dalje "IASB" ili "Odbor") objavio je Međunarodni standard financijskog izvještavanja 10 - Konsolidirani financijski izvještaji. Ovaj novi standard stupa na snagu za godišnja razdoblja koja počinju 1. siječnja 2013. godine ili kasnije, te je obvezna njegova retrospektivna primjena.

1. UVOD

MSFI 10 - Konsolidirani financijski izvještaji zamjenjuje dio prijašnjeg MRS-a 27 *Konsolidirani i odvojeni financijski izvještaji* koji se bavio evidentiranjem konsolidiranih financijskih izvještaja. Dodatno, novi MSFI 10 se bavi i problematikom definiranom u SIC-u 12 Konsolidacija - Društva posebne namjene, čime je SIC-12 povučen iz upotrebe. Ono što je i dalje ostalo definirano MRS-om 27 je ograničeno na priznavanje ulaganja u ovisna društva, zajedničke pothvate i pridružena društva u odvojenim financijskim izvještajima. MSFI 10 uspostavlja jedinstveni model koji se bazira na kontroli, a primjenjiv je na sva društva, uključujući i društva od posebne namjene.

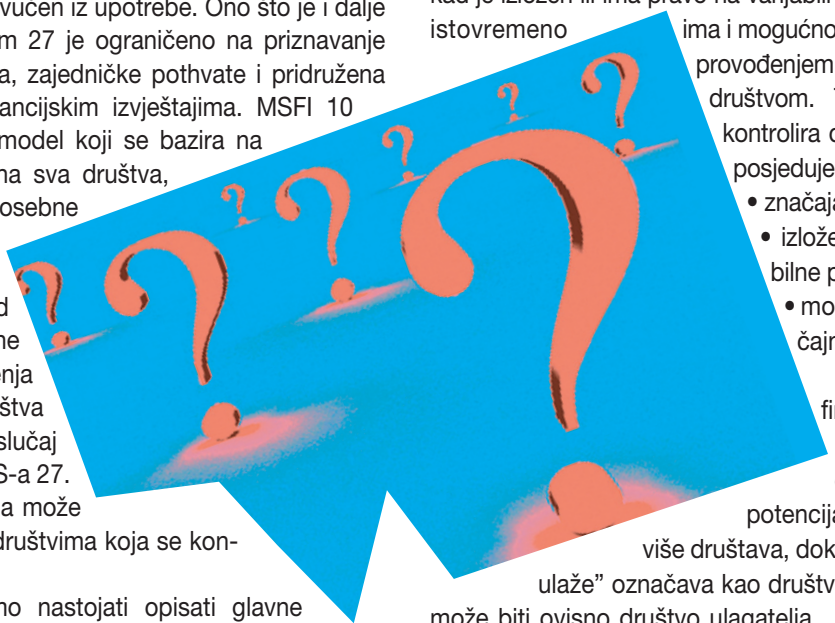

Promjene koje donosi MSFI 10 zahtijevat će od menadžmenta značajne procjene prilikom donošenja odluka o tome koja su društva kontrolirana, što nije bio slučaj s primjenom odredbi MRS-a 27. Primjena novog standarda može dovesti i do promjena u društvima koja se konsolidiraju unutar grupe.

U ovom članku ćemo nastojati opisati glavne odredbe MSFI-ja 10, fokusirajući se na njegove glavne razlike u odnosu na MRS 27. Također ćemo pokriti problematiku primjene, kao i utjecaj uvođenja novog standarda na sveukupno poslovanje društava.

2. KLJUČNE ODREDBE STANDARDA

MSFI 10 sam po sebi ne mijenja konsolidacijske procedure. One su ostale identične onima koje su bile definirane u MRS-u 27. Novina koja se uvodi odnosi se na potrebu konsolidacije društava unutar grupe i to promjenom prethodno primjenjivane definicije kontrole u koju se sad uvode dodatne karakteristike koje se moraju uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o postojanju kontrole.

Prema MSFI-ju 10 ulagatelj kontrolira društvo u slučaju kad je izložen ili ima pravo na varijabilne povrate od ulaganja a istovremeno ima i mogućnost utjecaja na te povrate provođenjem značajnog utjecaja nad društvom. To znači da ulagatelj kontrolira društvo, ako i samo ako posjeduje sve navedeno ispod:

- značajan utjecaj u društvu;
- izloženost ili prava na varijabilne povrate od ulaganja; i
- mogućnost korištenja značajnog utjecaja u društvu.

Iako MSFI 10 ne definira termin "ulagatelj" koristi ga kako bi se označilo društvo koje potencijalno kontrolira jedno ili više društava, dok izraz "društvo u koje se ulaže" označava kao društvo koje je ili potencijalno može biti ovisno društvo ulagatelja. Vlasništvo nad vlasničkim ili dužničkim instrumentima može biti jedna od ključnih odrednica kontrole, iako to ne mora nužno biti pravilo. U mnogim slučajevima kada je donošenje odluka određeno brojem glasačkih prava, jasno je da društvo koje posjeduje većinu glasačkih prava donosi odluke i kontrolira društvo, neovisno o tome posjeduje li to društvo ikakve vlasničke ili dužničke instrumente. Međutim, u drugim slučajevima (na primjer kada postoje i potencijalna prava glasa ili kad ulagatelj drži manje

od većinskog prava glasa), određivanje kontrole ne mora biti tako jednoznačno. U takvim slučajevima, potrebno je napraviti detaljnu analizu i procjenu kriterija na temelju činjenica i okolnosti, kako bi se odredilo koji ulagatelj, ako ijedan, kontrolira društvo. Dijagram 1 pobliže ilustrira ovu procjenu.

Razumijevanje poslovanja i organizacije društva u koje se ulaže je ključno prilikom identificiranja kontrole. MSFI 10 u osnovi za zaključivanje navodi kako društvo u koje se ulaže može biti organizirano na način da glasačka prava nisu dominantni faktor za određivanje kontrole, što je na primjer slučaj kod društava kod kojih se glasačka prava vežu samo za administrativne odluke dok se sve ostale ključne stvari rješavaju kroz ugovore. U takvim slučajevima, ulagatelj u proces razumijevanja poslovanja i organizacije mora uključiti i razumijevanje rizika kojima je društvo izloženo.

Dijagram 1.

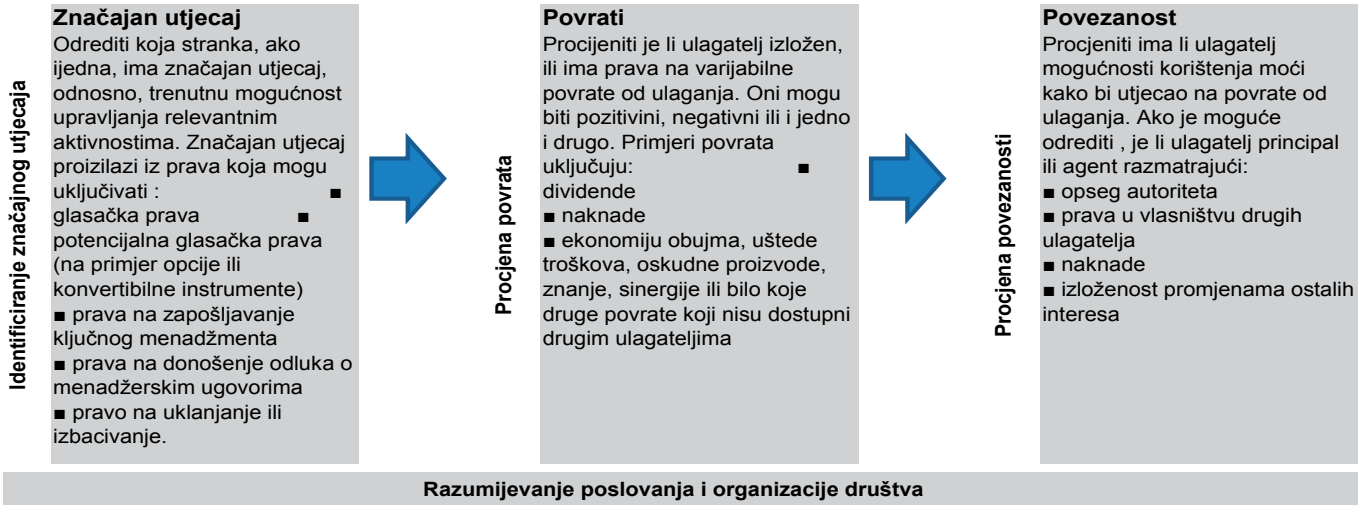

Razumijevanje poslovanja i organizacije društva u koje se ulaže, te načina na koji je kontrolirano pomaže u određivanju:

- Vrste rizika kojima je društvo izloženo ili potencijalno može biti izloženo;
- Relevantnih aktivnosti društva;
- Načina donošenja odluka;
- Stranaka koje su izložene varijabilnim povratima od aktivnosti društva;
- Načina na koje aktivnosti društva utječu na povrate;
- Imaju li stranke sa značajnim utjecajem i izloženosti varijabilnim povratima, mogućnost korištenja tog utjecaja kako bi utjecale na varijabilne povrate?

Ukratko, razumijevanje poslovanja i organizacije društva pomaže u razumijevanju ciljeva svakog ulagatelja, odnosno u razumijevanju motiva koji su doveli do njegova uključivanja u poslovanje društva.

3. ZNAČAJAN UTJECAJ NAD DRUŠTVOM U KOJE SE ULAŽE

Prvi kriterij koji treba biti ispunjen prilikom određivanja kontrole veže se na postojanje značajanog utjecaja. Ulagatelj posjeduje značajan utjecaj kada posjeduje prava na temelju kojih ima trenutnu mogućnost upravljanja određenim aktivnostima. Prilikom određivanja postojanja značajnog utjecaja, koriste se dva ključna koncepta:

- Relevantne aktivnosti,
- Postojeća prava.

Ulagatelj može imati značajan utjecaj nad društvom u koje ulaže čak i ako postoje druga društva s pravima koja im daju mogućnost sudjelovanja u upravljanju relevantnim aktivnostima, ali koja im ne daju kontrolu.

3.1. Relevantne aktivnosti

U mnogim je slučajevima jasno da se postojanje kontrole nad društvom odražava kroz posjedovanje glasačkih prava. Međutim u slučajevima kada to nije tako, za određivanje postojanja kontrole ključno je identificirati relevantne aktivnosti društva u koje se ulaže. Relevantne aktivnosti su aktivnosti koje značajno utječu na povrate (zarade) društva. Primjeri relevantnih aktivnosti uključuju:

- Određivanje ili mijenjanje operativnih ili financijskih politika;
- Prodaja i nabava dobara i usluga;
- Upravljanje financijskom imovinom tijekom njenog vijeka trajanja;
- Odabir, stjecanje i prodaja imovine;
- Istraživanje i razvoj novih proizvoda ili procesa;
- Donošenje odluka o kapitaliziranju ili financiranju;
- Imenovanje, nagrađivanje i otkazivanje ugovora pružateljima usluga ili ključnim članovima menadžmenta u društvu koje se stječe;
- Donošenje budžeta.

3.1.1. Više od jedne relevantne aktivnosti

U mnogim će slučajevima više od jedne aktivnosti značajno utjecati na povrate društva u koje se ulaže, a te aktivnosti mogu biti i pod utjecajem različitih ulagatelja. U ovakvim situacijama važno je odrediti koje aktivnosti najviše utječu na povrate. Na primjer, jedna aktivnost može biti pod utjecajem glasačkih prava koje su u vlasništvu jednog ulagatelja dok neka druga može biti pod utjecajem ugovora potpisanih između različitih ulagatelja, kao što je navedeno u primjeru 1.

Primjer 1.

Dva ulagatelja osnivaju društvo kako bi razvili i prodavali medicinski proizvod. Jedan ulagatelj je odgovoran za razvoj i dobivanje odobrenja za medicinski proizvod od nadležnih tijela. Ta odgovornost uključuje i posjedovanje jednostrane mogućnosti donošenja svih odluka vezanih za razvoj proizvoda i dobivanje potrebnih odobrenja. Nakon što proizvod dobije potrebna odobrenja od nadležnih tijela, drugi ulagatelj će proizvesti i prodavati proizvod. Ako se sve aktivnosti - razvoj proizvoda i dobivanje potrebnih odobrenja te proizvodnja i prodaja medicinskog proizvoda, smatraju relevantnim aktivnostima, svaki od ulagatelja treba odrediti je li u mogućnosti upravljati aktivnostima koje imaju najviše utjecaja na povrate koje generira društvo. Sukladno tome svaki od ulagatelja treba razmotriti predstavlja li razvoj proizvoda i dobivanje odobrenja od nadležnih tijela ili proizvodnja i prodaja, aktivnost koja najznačajnije utječe na povrate koje generira društvo te je li u mogućnosti upravljati tim aktivnostima. Prilikom određivanja posjeduje li određeni ulagatelj moć, potrebno je razmotriti:

- *Svrhu i namjenu društva;*
- *Čimbenike koji određuju maržu profita, prihode i vrijednost društva kao i vrijednost medicinskog proizvoda;*
- *Utjecaj odluka svakog pojedinog ulagatelja na povrate društva; i*
- *Izloženost ulagatelja na varijabilnost povrata.*

U ovom primjeru, ulagatelji bi također trebali razmotriti nesigurnost i napore potrebne za dobivanje odobrenja od nadležnih tijela (uzimajući u obzir povijest ulagateljevog uspješnog razvoja proizvoda i dobivanja potrebnih dozvola) te koji će ulagatelj posjedovati kontrolu nad proizvodom nakon uspješnog završetka faze razvoja. U slučaju da se zaključi kako je najvažnija aktivnost razvoj proizvoda i dobivanje regulatornih odobrenja onda onaj ulagatelj koji upravlja tom aktivnošću ima značajan utjecaj na odlučivanje od datuma ulaska u društvo. U slučaju da je to aktivnost proizvodnje i prodaje medicinskog proizvoda, onda drugi ulagatelj ima taj utjecaj. Prilikom određivanja postojanja kontrole, ulagatelji također trebaju procijeniti jesu li izloženi varijabilnim povratima od ulaganja u društvo te imaju li mogućnost korištenja svog utjecaja u društvu kako bi utjecali na iznos povrata. Važno je napomenuti da se određivanje postojanja kontrole u slučaju postojanja više relevantnih aktivnosti koje su pod utjecajem različitih ulagatelja u okviru MSFI-ja 10 razlikuje od zajedničke kontrole koja se definira kao ugovorom dogovoreno dijeljenje kontrole nad društvom, koje postoji kad je za odluke o relevantnim aktivnostima potrebna zajednička suglasnost obiju strana.

3.2. Postojeća prava

Nakon identificiranja relevantnih aktivnosti potrebno je odrediti koji ulagatelj ima trenutnu mogućnost upravljanja tim aktivnostima (odnosno određivanje tko ima značajan utjecaj). Ponekad je određivanje postojanja značajnog utjecaja jednostavno i lako, na primjer u slučaju kada se značajan utjecaj u društvu dobiva izravno i samo na temelju glasačkih prava koja proizlaze iz držanja glasačkih interesa (na primjer dionica) i kad se taj utjecaj može procijeniti uzimajući u obzir ta prava. U ostalim slučajevima, određivanje je znatno kompleksnije i zahtijeva razmatranje mnogih čimbenika (na primjer u slučajevima kad je utjecaj ugrađen u jedan ili više sporazumnih ugovora).

MSFI 10 navodi kako značajan utjecaj proizlazi iz prava. Imati značajan utjecaj u nekom društvu znači imati prava koja ulagatelju daju mogućnost utjecaja na relevantne aktivnosti. Ova prava se mogu razlikovati od društva do društva. Neki primjeri prava koja pojedinačno ili u kombinaciji ulagatelju daju značajan utjecaj uključuju, ali nisu ograničena na:

- Glasačka prava ili potencijalna glasačka prava;
- Prava angažiranja, ponovnog angažiranja ili otkaza ugovora ključnim članovima menadžmenta koji mogu utjecati na aktivnosti koje rezultiraju većim ili manjim povratima;
- Prava imenovanja ili otkaza ugovora s drugim društvom koje upravlja relevantnim aktivnostima;
- Prava usmjeravanja društva u koje se ulaže u transakcije kojima se povećava korist investitora, i pravo sprječavanja transakcija koje smanjuju tu korist;
- Ostala prava kao što su prava definirana u različitim ugovorima koja daju njihovom imatelju mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima.

Iako MSFI 10 to izričito ne navodi, pravo imenovanja ili poništavanja imenovanja većine članova uprave (ili ekvivalentnog upravljajućeg tijela) može također označavati značajan utjecaj ulagatelja ako članovi uprave imaju mogućnost značajnog utjecaja na zarade društva u koje se ulaže.

3.2.1. Procjena neovisnosti prava

Da bi određeno pravo označavalo značajan utjecaj, ono mora pružati trenutnu mogućnost utjecaja na relevantne aktivnosti. Da bi se neko pravo uopće razmatralo ono mora biti neovisno (odnosno, imatelj prava mora imati praktičnu mogućnost korištenja prava). Neovisnost prava ovisi o činjenicama i okolnostima. Dijagram 2 prikazuje neke činjenice koje se moraju uzeti u obzir prilikom određivanja neovisnosti.

Dijagram 2.

Činjenice	Primjeri
Postoje li ograničenja (ekonomska, operativna ili druga) koja bi spriječila (ili zadržala) imatelja prava u njihovom provođenju?	Financijske kazne Visoka prodajna cijena ili cijena konverzije Kratko razdoblje u kojem se prava mogu iskoristiti Nedostatak mehanizama s kojima se prava mogu iskoristiti Nedostatak informacija Nepostajanje ostalih stranki koje su voljne ili imaju mogućnost preuzeti prava Pravne i regulatorne barijere
Imaju li imatelji prava praktičnu mogućnost njihova korištenja, u slučajevima kada izvršavanje prava zahtjeva pristanak više od jednog ulagatelja?	Povećanje broja ulagatelja čija je suglasnost potrebna za izvršavanje prava, smanjuje njihovu neovisnost Postojanje mehanizma koji strankama daju praktičnu mogućnosti kolektivnog korištenja prava ako se za to odluče Neovisni odbor direktora može služiti kao mehanizam za veliki broj ulagatelja kojim bi oni zajednički postupali u korištenju prava
Da li bi ulagatelj koji posjeduje prava imao koristi od njihova korištenja ili konverzije?	Potencijalno pravo glasa je u novcu Ulagatelj bi imao koristi od sinergija između njega i društva u koje ulaže
Mogu li se prava iskoristiti prilikom donošenja odluka o relevantnim aktivnostima?	Ulagatelj ima prava koja trenutno može iskoristiti, ali ih još uvijek nije iskoristio Ulagatelj može usmjeravati određene aktivnosti društva kad nastanu određeni događaji ili okolnosti

Važno je napomenuti kako je razumijevanje svrhe i organizacije poslovanja društva u koje se ulaže ključno prilikom određivanja neovisnosti prava. Potrebno je, na primjer razmotriti ispod navedene stavke prilikom procjene neovisnosti prava:

- Zašto su prava dodijeljena?
- Koja je naknada dana ili dobivena u zamjenu za prava? Odražava li ta naknada fer vrijednost prava?
- Jesu li ostali ulagatelji dobili tu naknadu? Ako ne, zašto ne?

3.2.2. Procjena pružaju li dobivena prava zaštitu

Prilikom ocjenjivanja činjenica kojima se označava da određena prava daju značajan utjecaj svom imatelju, ulagatelj mora procijeniti pružaju li prava koja on posjeduje i prava koja su u vlasništvu drugih zaštitu. Prava koja pružaju zaštitu predstavljaju novi koncept koji se uvodi u MSFI-ju 10, iako su neka društva razmatrala taj koncept i prilikom procjene kontrole u okviru MRS-27 koji ne definira taj koncept.

MSFI 10 definira prava koja pružaju zaštitu kao prava koja su osmišljena kako bi zaštitila interese stranaka koje ih drže bez da im daju moć u društvu na koje se ta prava odnose.

Budući da je značajan utjecaj ključna odrednica kontrole, posjedovanje prava koja pružaju zaštitu samo po sebi ne označava posjedovanje kontrole nad društvom, te ne može spriječiti potencijalni značajan utjecaj koji drugi ulagatelj može imati nad društvom.

Zaštitna prava se obično drže kako bi se spriječile značajne promjene u aktivnostima društva s kojima se imatelj prava ne slaže, a obično se koriste u izvanrednim okolnostima, odnosno po nastanku potencijalnog događaja. Međutim, sama činjenica da pravo donošenja odluka ovisi o nastanku nekog događaja ne znači da je pravo uvijek i zaštitno. Primjeri zaštitnih prava uključuju prava na:

- Ograničavanje društva u koje se ulaže u poduzimanju aktivnosti koje bi mogle značajno promijeniti njegov kreditni rizik na štetu ulagatelja;
- Odobravanje kapitalnih izdataka društva u koje se ulaže (većih od iznosa koji se troše u normalnom poslovanju);
- Odobravanje izdavanja vlasničkih i dužničkih vrijednosnih papira;
- Oduzimanje imovine u slučaju da društvo u koje se ulaže ne ispuni određene uvjete otplate kredita;
- Veto na transakcije između društva u koje se ulaže i njegovih povezanih strana.

Pri određivanju imaju li prava karakteristike zaštite, potrebno je prethodno potvrditi i neovisnost tih prava. Međutim, čak i pod pretpostavkom da su prava neovisna, vjerojatnost da će imatelj prava iskoristiti svoja prava nije čimbenik kojeg treba razmatrati prilikom donošenja zaključka o tome je li to pravo samo zaštitno pravo ili je ono potencijalno pravo koje njegovom imatelju daje određeni utjecaj.

U nekim se slučajevima, pravo može smatrati samo zaštitnim, kao što je to slučaj s mogućnošću prodaje imovine društva u koje se ulaže u slučaju da to društvo ne ispuni ugovorene kreditne obveze, jer se neispunjenje obveze smatra izvanrednom okolnošću. Međutim, ako bi se vjerojatnost nastanka tog događaja promijenila tako da se on više ne bi smatrao izvanrednim (na primjer društvo u koje se ulaže ne ispuni ugovorene obveze i preda zahtjev za bankrot), ulagatelj sa zaštitnim pravima bi morao ponovno procijeniti je li pravo koje posjeduje nezavisno i samostalno u skladu s promijenjenim okolnostima.

Pravo veta na operativne budžete

U mnogim bi se slučajevima pravo veta na godišnji operativni budžet ili pravo veta na promjene u operativnim i financijskim politikama smatralo neovisnim i samostalnim pravom, a ne samo zaštitnim pravom, naravno pod pretpostavkom da donošenje operativnog budžeta ili usvajanje operativnih i financijskih politika predstavlja aktivnost koja značajno utječe na povrate od ulaganja u društvo.

Primjer 2.

Ulagatelj je odredio kako je donošenje operativnog budžeta društva u koje ulaže relevantna aktivnost. To može biti slučaj na primjer ako je operativni budžet jako detaljan i menadžment ima malo prostora za njegovo neispunjenje. Ulagatelj ima pravo na veto godišnjeg operativnog budžeta. Ako ulagatelj iskoristi to pravo, menadžment društva u koje se ulaže mora napraviti novi nacrt budžeta i dati ga na ponovno usvajanje.

Obzirom da donošenje godišnjeg operativnog budžeta predstavlja aktivnost koja najviše utječe na povrate od ulaganja, kako je to navedeno u ovom primjeru, pravo veta na budžet predstavlja neovisno i samostalno pravo, ali u ovom slučaju ono nije zaštitno. Naravno, procjena značajnosti same aktivnosti donošenja godišnjeg operativnog budžeta, ovisit će o činjenicama i okolnostima, a zahtijevat će i značajne prosudbe.

Ostala prava veta

Ostala uobičajena prava veta koja su tipično zaštitna (obzirom da rijetko značajno utječu na povrate od ulaganja) uključuju prava veta na promjene u:

- Dopunama društvenog ugovora;
- Lokaciji sjedišta društva;
- Nazivu društva u koje se ulaže;
- Revizorima;
- Računovodstvenim principima za odvojeno izvještavanje o poslovanju društva u koje se ulaže.

Franšize

Bilo je mnogo pitanja vezanih za franšize i njihovu povezanost s uspostavljanjem značajnog utjecaja.

Prema MSFI-ju 10 franšize se općenito ne smatraju pravima koja ograničavaju drugim ulagateljima mogućnost donošenja odluka koje mogu imati značajan utjecaj na povrate koje ostvaruje društvo u koje se ulaže. Dodatno, franšize se ne smatraju ni pravima koja njihovom imatelju daju trenutnu mogućnost upravljanja aktivnostima koje značajno utječu na povrate od ulaganja.

Zbog pravnog oblika franšize i njenog načina financiranja, drugi ulagatelji osim imatelja franšize mogu odrediti kontrolu nad takvim ključnim odlukama koje mogu značajno utjecati na povrate od ulaganja u franšizu. Što je niža razina financijske potpore od strane davatelja franšize i razina izloženosti imatelja franšize prema varijabilnim povratima veća je vjerojatnost da će imatelj franšize imati samo zaštitna prava.

Prilikom određivanja ima li davatelj franšize značajan utjecaj nad imateljem franšize, potrebno je razmotriti svrhu i organizaciju franšize. Procjena značajnog utjecaja imatelja franšize ovisi o određivanju značajnih aktivnosti, te ulagatelja (imatelja franšize ili drugog ulagatelja) koji ima trenutnu mogućnost upravljanja aktivnostima društva preko svojih prava. Prava koja su u vlasništvu imatelja franšize moraju se procijeniti kako bi se odredilo jesu li ona neovisna i samostalna, te predstavljaju li samo zaštitna prava. Procjena se mora napraviti za svaki pojedinačni slučaj, na temelju specifičnih činjenica i okolnosti.

Primjer 3.

Davatelj franšize posjeduje određena prava koja su osmišljena kako bi se zaštitio zaštitni znak prilikom njegovog licenciranja korisniku franšize. U tom bi slučaju aktivnosti koje značajno utječu na povrate korisnika franšize uključivale:

- *Određivanje i promjenu operativnih politika;*
- *Određivanje cijena za robu koja se prodaje;*
- *Odabir dobavljača;*
- *Nabava dobara i usluga;*
- *Odabir, nabava i prodaja opreme;*
- *Imenovanje, nagrađivanje i opoziv ključnih članova menadžmenta;*
- *Financiranje franšize.*

Ako bilo kojom od gore navedenih aktivnosti upravlja drugi ulagatelj (na primjer vlasnici franšize) i ako su druge aktivnosti pod utjecajem drugih ulagatelja, onda ulagatelj mora odrediti aktivnost koja najviše utječe na povrate od franšize.

3.2.3. Poticaji za stjecanje značajnog utjecaja

Postoji jako puno poticaja za stjecanje prava koja osiguravaju značajni utjecaj. Općenito, što je veća izloženost varijabilnim povratima (bilo pozitivnim, bilo negativnim), to je veći i poticaj. To znači da je postojanje velike izloženosti varijabilnim povratima indikator da ulagatelj može imati značajan utjecaj. Međutim, sam opseg ulagateljeve izloženosti ne znači da ulagatelj ima značajan utjecaj.

Ulagatelj može imati eksplicitnu ili implicitnu obvezu osigurati da se poslovanje društva u koje je uložio odvija onako kako je zamišljeno. Takva obveza može povećati njegovu izloženost varijabilnosti povrata i tako povećati poticaj za stjecanje dovoljno prava koja bi mu osigurala značajan utjecaj. Ovo također može biti indikator utjecaja ulagatelja, ali samo po sebi ne označava njegov značajan utjecaj niti sprječava drugog ulagatelja u stjecanju značajnog utjecaja.

3.3. Glasačka prava

Značajan utjecaj proizlazi iz postojećih prava. U mnogim slučajevima, određivanje značajnog utjecaja može biti poprilično jednostavno. To je često slučaj kad se nakon razumijevanja svrhe i organizacije poslovanja odredi da se značajan utjecaj stječe isključivo glasačkim pravima koja proizlaze iz broja dionica koje se drže.

Značajan utjecaj s većinom glasačkih prava

U mnogim slučajevima pravno okruženje ili korporativna struktura nalažu da se relevantnim aktivnostima upravlja dogovorom između dioničara koji drže više od polovine glasačkih prava u društvu. Druga je mogućnost da odluke donosi Uprava koju je imenovao ulagatelj s većinskim pravima glasa. U oba se slučaja smatra da ulagatelj koji drži više od polovine prava glasa ima značajan utjecaj, pod uvjetom da nema drugih relevantnih činjenica ni okolnosti. Ovakve su situacije uobičajene i kod njih primjena MSFI-ja 10 ne dovodi do značajnih promjena u društvima koja se konsolidiraju.

Međutim, mogu postojati i drugi čimbenici i okolnosti koje su relevantne za procjenu kontrole (na primjer potencijalna prava glasa).

Većinski dio glasačkih prava bez značajnog utjecaja

U pojedinim slučajevima, glasačka prava ne daju imatelju značajan utjecaj koji omogućuje upravljanje relevantnim aktivnostima društva. To može biti slučaj kada:

- se relevantnim aktivnostima upravlja ugovorom,
- se relevantnim aktivnostima upravlja od strane države, sudstva, administratora, likvidatora ili regulatora,
- glasačka prava nisu neovisna i samostalna,
- su glasačka prava dodijeljena donositelju odluka koji ih potom drži kao agent,
- su glasačka prava u rukama *de facto* agenta drugog ulagatelja.

U mnogim zakonodavstvima postoje zakoni koji nude zaštitu od vjerovnika u situacijama kada se društvo suočava s financijskim poteškoćama. Na primjer, društvo u takvom položaju se može dati u ruke likvidatoru, sudskom izvršitelju ili sudski određenom menadžeru u okviru plana reorganizacije. U takvim situacijama procjena značajnosti utjecaja ulagatelja s većinom glasačkih prava zahtijeva značajne prosudbe koje se temelje na procjeni činjenica i okolnosti. Također je potrebno procijeniti ima li ulagatelj s većinskim brojem glasova i dalje trenutnu mogućnost upravljanja aktivnostima koje imaju najviše utjecaja na povrate društva.

U ovoj procjeni, potrebno je odrediti može li ulagatelj i dalje usmjeravati operativne i financijske politike društva u trenutku kada društvo uđe u postupak bankrota. Druga je opcija, da sud upravlja tim politikama. U tu svrhu potrebno je razmotriti sljedeće:

- Tko je odgovoran za imenovanje menadžmenta tijekom postupka likvidacije?
- Tko upravlja menadžmentom (na primjer dioničari, ili povjerenik vjerovnika)?
- Mora li menadžment tražiti odobrenje drugih stranaka osim dioničara (na primjer za značajne i/ili neuobičajene transakcije)?
- Tko pregovara plan reorganizacije?

I u slučaju da dioničari zadrže značajan utjecaj u postupku likvidacije, to ne znači da njihova većina automatski kontrolira društvo. Dokaz tome leži u tvrdnji da u ovom slučaju dioničari ne moraju biti izloženi varijabilnim povratima te da nemaju mogućnost utjecaja na te povrate provođenjem svog značajnog utjecaja, što su dvije druge odrednice kontrole. Ovisno od činjenica i okolnosti, dioničar može izgubiti značajan utjecaj ili kontrolu u slučaju kada društvo preda zahtjev za likvidacijom. Odabir ispravne računovodstvene metode priznavanja ulaganja u društvo nakon gubitka značajnog utjecaja ili kontrole zahtijeva pažljivo razmatranje prirode prava i interesa, kao što je na primjer postojanje značajnog utjecaja nad društvom u slučaju kojeg bi se za priznavanje primjenjivala metoda udje-

la. Suprotno tome, u slučaju da ulagatelj nema značajnog utjecaja nad društvom, ulaganje bi se priznalo kao financijski instrument.

Značajan utjecaj bez većinskog djela glasačkih prava (de facto kontrola)

Ulagatelj može imati kontrolu nad društvom u koje ulaže čak i kad posjeduje manje od većine glasačkih prava (pojam poznat kao *de facto kontrola*).

U skladu s MSFI-jem 10 prilikom procjene jesu li glasačka prava ulagatelja dovoljna da mu daju značajan utjecaj, ulagatelj razmatra sve činjenice i okolnosti uključujući:

- Veličinu njegovih glasačkih prava u odnosu na relativnu veličinu i disperziju glasačkih prava u vlasništvu drugih s tim da:
  - o što više glasačkih prava ulagatelj ima, veća je vjerojatnost posjedovanja prava koja mu daju mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima,
  - o što više glasačkih prava ulagatelj ima u odnosu na glasačka prava ostalih ulagatelja, veća je vjerojatnost da će posjedovati prava koja mu daju trenutnu mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima,
  - o što je potrebno više drugih ulagatelja koji bi trebali djelovati zajednički kako bi nadglasali ulagatelja, veća je vjerojatnost da će ulagatelj posjedovati prava koja mu daju trenutnu mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima;
- Potencijalna glasačka prava u vlasništvu drugih ulagatelja, drugih vlasnika glasačkih prava ili drugih stranaka;
- Prava koja nastaju kao rezultat ugovorenih odredbi;
- Sve dodatne činjenice i okolnosti koje pokazuju da ulagatelj ima, ili nema, trenutnu mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima u trenutku kada odluke trebaju biti donesene.

MSFI 10 navodi nekoliko primjera koji ilustriraju način procjene značajnog utjecaja ulagatelja u slučajevima kada on posjeduje manje od većine glasačkih prava. U svim se primjerima pretpostavlja da nakon razumijevanja svrhe i organizacije poslovanja društva u koje se ulaže:

- Glasačka prava daju ulagatelju mogućnost upravljanja aktivnostima koje imaju najviše utjecaja na povrate od ulaganja (odnosno glasačka prava daju značajan utjecaj);
- Između dioničara nema ugovora o konzultiranju ili o donošenju zajedničkih odluka;
- Za donošenje odluka je potrebno odobrenje većine glasova;
- Nema drugih relevantnih činjenica i okolnosti.

Primjer 4.

Društvo A drži 48% glasačkih prava u društvu B. Ostalih 52% je uglavnom u vlasništvu malih dioničara od kojih nijedan ne posjeduje više od 1% prava glasa.

Prema tome, društvo A ima značajan utjecaj nad društvom B, obzirom da ima dominantna glasačka prava (na temelju apsolutne veličine njegova udjela i u odnosu na udjele drugih ulagatelja) te bi bilo potrebno udruživanje velikog broja ostalih ulagatelja kako bi nadglasali glasove društva A.

Primjer 5.

Društvo C drži 45% glasačkih prava u društvu D. Ostalih 55% je u većinskom vlasništvu drugih dvaju ulagatelja od kojih svaki drži po 26% udjela, dok je preostalih 3% udjela u vlasništvu triju dioničara od kojih svaki ima po 1% udjela.

U ovom slučaju društvo C nema značajan utjecaj nad društvom D obzirom da se ostala dva značajna dioničara lako mogu udružiti kako bi ga nadglasali. Veličina udjela društva C u omjeru na relativnu veličinu udjela drugih dvaju značajnih dioničara, ne daje značajan utjecaj društvu C.

Primjer 6.

Društvo E drži 45% glasačkih prava u društvu F. Preostalih 55% je u vlasništvu 11 dioničara od kojih svaki posjeduje udjel od 5%.

Veličina udjela koje posjeduje društvo E i disperzija ostalih dioničara nije dovoljno uvjerljiva da bi se zaključilo kako društvo E posjeduje značajan utjecaj u društvu F. Prilikom procjene značajnosti utjecaja društva E bilo bi potrebno razmotriti i ostale činjenice i okolnosti.

Ako se usporede primjeri 5. i 6. može se primijetiti kako je potrebna primjena prosudbi kako bi se potvrdilo postojanje *de facto kontrole.* Prema nekim stavovima Odbora, dva se dioničara lako mogu udružiti kako bi nadglasali dioničara s većinskim pravom glasa (kao što je to navedeno u primjeru 5.), ali bi to bilo teško u slučaju kada postoji 11 drugih dioničara koji bi trebali djelovati zajednički da bi nadglasali dioničara s većinskim pravom glasa (kao što je to navedeno u primjeru 6.). Pitanje je gdje je granica između ovakvih slučajeva?

U primjeru 7. ćemo prikazati situaciju u kojoj se dodatne činjenice i okolnosti moraju uzeti u obzir. Na primjer, može se razmatrati jesu li ostali dioničari aktivni ili pasivni, što se promatra na temelju sudjelovanja na prijašnjim skupštinama dioničara.

Primjer 7.

Društvo G posjeduje 35% glasačkih prava u društvu H. Tri druga dioničara posjeduju po 5% glasačkih prava, dok se preostalih 50% glasačkih prava nalazi u rukama brojnih drugih dioničara od kojih niti jedan pojedinačno ne posjeduje više od 1% glasačkih prava. Na zadnjoj skupštini dioničara, 75% glasačkih prava je bilo zastupljeno (uključujući i društvo G).

U ovom primjeru društvo G nema značajan utjecaj u društvu H obzirom da mu relativna veličina njegovog udjela u odnosu na udjele drugih dioničara i njihovo aktivno sudjelovanje na zadnjoj skupštini dioničara ne daju trenutnu mogućnost upravljanja aktivnostima društva H. To bi bio slučaj i kad bi postojali dokazi o tome kako je društvo G upravljalo društvom H u prošlosti ili kad bi ostali dioničari glasovali na isti način kao društvo G.

U primjeru 7, društvo G ne može imati značajan utjecaj obzirom da ne posjeduje minimalno više od polovine glasačkih prava dioničara koji su se pojavili na zadnjoj skupštini dioničara. To bi značilo da bi društvo G trebalo posjedovati minimalno 37,5% glasačkih prava da bi posjedovalo značajan utjecaj, obzirom da se na zadnjoj skupštini dioničara pojavilo ukupno 75% prava glasa.

Primjer 8.

Društvo J posjeduje 38% glasačkih prava društva K. Dva druga dioničara posjeduju svaki po 4% glasačkih prava, dok je preostalih 50% prava glasa u vlasništvu brojnih drugih dioničara od kojih niti jedan pojedinačno ne posjeduje više od 1%

glasačkih prava. Na zadnjoj skupštini dioničara, bilo je prisutno 75% prava glasa (uključujući i društvo J).

Postoje oprečna mišljenja o postojanju značajnog utjecaja u ovom slučaju, i u praksi će u ovakvim slučajevima biti potrebna primjena prosudbi. Dio mišljenja je kako društvo J u ovom slučaju ima značajan utjecaj, obzirom da posjeduje više od polovine glasačkih prava koja su bila prisutna na zadnjoj skupštini dioničara. Međutim, prema drugim mišljenjima nije moguće zaključiti kako društvo J ima značajan utjecaj u društvu K, obzirom da je razlika između prava glasa koje drži društvo J i prava glasa drugih dioničara koji su bili na zadnjoj skupštini neznatna.

Postoje i mišljenja kako samo u rijetkim slučajevima dioničar može imati značajan utjecaj ako ima manje od većine glasačkih prava ako istovremeno ne posjeduje druga prava koja mu daju značajan utjecaj ili neke druge dokaze tog značajnog utjecaja. Praksa će pokazati je li to doista tako.

Primjena koncepta *de facto kontrole* mogla bi biti značajna promjena u praksi društava sa značajnim pravima glasa u društvima u koje su uložili. Obzirom da nema jednoznačnih pravila, primjena ovog koncepta će zasigurno zahtijevati značajne prosudbe činjenica i okolnosti.

Potencijalna prava glasa

Prilikom razmatranja postojanja značajnog utjecaja u društvu u koje je uložio, ulagatelj također treba razmotriti potencijalna glasačka prava koja ima, kao i potencijalna glasačka prava koja su u vlasništvu drugih ulagatelja. Potencijalna glasačka prava se procjenjuju u kontekstu svrhe i organizacije društva u koje se ulaže. Uobičajeni primjeri potencijalnih glasačkih prava uključuju opcije, terminske ugovore i elemente konverzije u konvertibilnim instrumentima.

Ako ulagatelj posjeduje manje od većine glasačkih prava, ali posjeduje neovisne i samostalne opcije koji bi mu, ako ih iskoristi, dale većinu glasačkih prava, vrlo je vjerojatno da će taj ulagatelj imati značajan utjecaj.

Primjer 9.

Društvo A posjeduje 40% glasačkih prava u društvu B, te trenutno posjeduje i iskoristive novčane opcije stjecanja dodatnih 20% glasačkih prava u društvu B. Pod pretpostavkom da glasačka prava označavaju značajan utjecaj u društvu B, da je opcija neovisna i samostalna i da druge činjenice i okolnosti nisu značajne za procjenu, društvo A bi imalo značajan utjecaj nad društvom B, obzirom da društvo A može trenutno iskoristiti svoje pravo stjecanja većine glasačkih prava u društvu B u bilo kojem trenutku.

Suprotna situacija je također istinita. Ako ulagatelj drži većinu glasačkih prava, ali su ta prava predmet neovisne opcije drugog ulagatelja, ulagatelj s većinskim dijelom glasačkih prava vjerojatno neće imati značajan utjecaj u društvu u koje je uložio. MSFI 10 ne govori ništa o namjeri imatelja opcije (planira li on iskoristiti tu opciju ili ne) iako je u MRS-u 27 jasno navedeno kako se namjera imatelja ne uzima u obzir. Ono što MSFI 10 međutim definira jest činjenica da se prilikom razmatranja značajnog utjecaja opcija uzima u obzir samo ako je neovisna i samostalna (odnosno ako imatelj opcije ima praktičnu mogućnost da je iskoristi). Neovisnost opcije ovisi o činjenicama i okolnostima. Činjenice koje se najčešće uzimaju u obzir prilikom procjene neovisnosti opcije uključuju:

- Izvršnu cijenu ili cijenu konverzije u odnosu na tržišne uvjete;
- Mogućnost financiranja;
- Vrijeme i trajanje razdoblja izvršenja.

Dijagram 3. detaljnije prikazuje procjenu ovih činjenica.

Dijagram 3.

Cijena izvršenja ili konverzije

Jedna od najznačajnijih promjena u MSFI-ju 10 u odnosu na MRS 27 prilikom procjene može li opcija dati značajan utjecaj jest razmatranje cijene izvršenja ili cijene konverzije jer ona može biti prepreka izvršenju:

- Ako je značajno ispod tržišne cijene - općenito to bi značilo da nije neovisna;
- Ispod tržišne cijene (ali ne značajno) - u tom slučaju će biti potrebne prosudbe kako bi se procijenilo je li trošak plaćanja iznosa većeg od fer vrijednosti vrijedan potencijalnih koristi od izvršenja, uključujući i izloženost varijabilnim povratima koji su povezani s izvršenjem opcije;
- U skladu s tržišnom cijenom - općenito bi se u tom slučaju opcija smatrala neovisnom.

Prilikom procjene cijene izvršenja, potrebno je razmotriti očekuje li se da priroda izvršne cijene (odnosno je li ona značajno ispod tržišne cijene, malo ispod nje ili u skladu s njom) ostane ista tijekom cijelog razdoblja u kojem se opcija može izvršiti, ili se ona može promijeniti u budućnosti. To znači da se procjena ne temelji samo na prirodi izvršenja opcije na početku ili na kraju izvještajnog razdoblja. Razlog tome je činjenica da je za omogućavanje značajnog utjecaja imatelju opcije potrebno da se opcija može trenutno iskoristiti kako bi se upravljalo relevantnim aktivnostima u trenutku donošenja odluka.

Mogućnost financiranja

U skladu s MSFI-jem 10 potrebno je prilikom procjene neovisnosti opcije razmotriti i ulagateljevu mogućnost financiranja i plaćanja izvršne cijene, obzirom da to može biti ekonomska prepreka u njenom izvršenju. Prethodni MRS 27 je to izričito zabranjivao. Iako se općenito smatra da je mogućnost financiranja usko povezana s izvršnom cijenom, to ne mora uvijek biti slučaj obzirom da bi ulagatelj trebao biti u mogućnosti financirati opciju čija je cijena u skladu s tržišnom. Postojeći dokazi da ulagatelj nije u mogućnosti financirati izvršenje opcije čija je cijena u skladu s tržišnom indiciraju kako opcija nije neovisna. Međutim, očekuje se da su takve situacije rijetke.

Suprotno tome, vjerojatno je puno češći slučaj u kojem imatelj opcije ima i mogućnost financiranja izvršenja opcije čija je cijena malo ispod tržišne (ali ne značajno) i koji bi razmotrio izvršenje opcije kako bi imao koristi od sinergija. To je posebno slučaj ako je društvo u koje se ulaže strateški značajno za imatelja opcije.

Razdoblje izvršenja

Kao što je već prije navedeno, kako bi posjedovao značajan utjecaj nad društvom u koje ulaže, ulagatelj mora imati postojeća prava koja mu daju trenutnu mogućnost upravljanja aktivnostima društva u koje je uložio. To implicira da opcija treba biti trenutno izvršiva kako bi dala utjecaj. Međutim, u okviru MSFI-ja 10, opcija svom imatelju može dati značajan utjecaj čak i u slučaju kad nije trenutno izvršiva, što nije bio slučaj u starom MRS-u 27. Razlog tome leži u činjenici da se pojam "trenutno" koristi u širem kontekstu u MSFI-ju 10 nego u MRS-u 27. Iako pojam "trenutno" u praksi često označava nešto što se treba dogoditi danas ili ovaj trenutak, Odbor u MSFI-ju 10 ovaj pojam koristi u širem kontekstu za definiranje mogućnosti donošenja odluka o relevantnim aktivnostima društva u koje se ulaže u trenutku u kojem se te odluke trebaju donijeti.

Primjer 10.

Društvo u koje se ulaže održava godišnje skupštine dioničara na kojima se donose odluke o upravljanju njegovim relevantnim aktivnostima. Ulagatelj posjeduje opcije stjecanja većine dionica u društvu koje nisu trenutno izvršive. Međutim, opcije su izvršive prije sljedeće skupštine i prije nego što sljedeća posebna skupština dioničara može biti održana (u skladu s politikama upravljanja društva u koje se ulaže).

Ako se promatra samo razdoblje izvršenja, opcije ulagatelja bi predstavljale neovisno pravo koje mu daje značajan utjecaj (obzirom da bi stekao većinski dio dionica). To je zbog toga što ulagatelj ima trenutnu mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima društva u koje se ulaže u trenutku kada se trebaju donijeti odluke.

Suprotno tome, ako se sljedeća skupština dioničara organizira prije nego što su opcije izvršive, onda opcije ne bi predstavljale prava koja svom imatelju daju trenutnu mogućnost upravljanja aktivnostima društva, te sukladno tome on ne bi imao značajan utjecaj.

MSFI 10 ne sadrži posebne odredbe za različite tipove potencijalnih prava glasa. To znači da su opcije zaposlenika podložne istim pravilima kao i opcije koje su u vlasništvu trećih strana. Međutim, u praksi je malo vjerojatno da će opcije u vlasništvu zaposlenika, zaposlenicima dati značajan utjecaj ili kontrolu nad društvom u koje se ulaže, i to najčešće jer opcije zaposlenika predstavljaju vrlo mali postotak slobodnih dionica.

3.4. Ugovoreni sporazumi

Kao što je prethodno navedeno, značajan utjecaj proizlazi iz postojećih prava. Ponekad se relevantnim aktivnostima ne upravlja preko glasačkih prava, već kroz druge oblike, kao što je ugovor. Na primjer, ulagatelj može imati ugovorenu mogućnost upravljanja procesom proizvodnje, operativnim aktivnostima, ili određivanja financiranja za društvo u koje ulaže na temelju ugovora ili drugog sporazuma.

Prilikom identificiranja ulagatelja koji ima značajan utjecaj nad društvom u koje se ulaže (ako takav ulagatelj postoji), važno je pregledati sporazume između ulagatelja i društva u koje je uložio. Ova analiza bi trebala uključivati pregled originalnih dokumenata i dokumenata o ustrojstvu društva u koje se ulaže, kao i marketinške materijale dane ulagateljima te i druge značajne ugovore društva.

Često je slučaj da se relevantnim aktivnostima strukturiranog društva upravlja kroz dogovore definirane ugovorima.

Strukturirana društva

MSFI 10 iz SIC-a 12 prenosi koncept društva posebne namjene, koje se u MSFI-ju 10 naziva strukturiranim društvom. Međutim, eliminiran je model rizika i nagrada iz SIC-a 12.

U skladu s MSFI-jem 10, strukturirano društvo se definira kao društvo koje je organizirano tako da glasačka i slična prava nisu dominantni faktor za određivanje kontrole društva, što znači da društvo koje se kontrolira kroz glasačka prava nije strukturirano društvo.

Menadžment treba procijeniti kontrolira li strukturirano društvo koristeći isti pristup kao za "tradicionalna društva" (odnosno ona društva koja se kontroliraju glasačkim pravima). To znači da menadžment procjenjuje ima li ulagatelj značajan utjecaj nad relevantnim aktivnostima, izloženost varijabilnim povratima i mogućnost utjecaja na te povrate kroz svoj utjecaj u strukturiranom društvu.

Primjer 11.

Jedina poslovna aktivnost društva u koje se ulaže, kako je definirano ugovorom o osnivanju, je kupovina potraživanja i njihovo servisiranje na dnevnoj bazi za svoj ulagatelja. Servisiranje potraživanja uključuje naplatu glavnice i kamata po njihovom dospijeću i njihovo prenošenje na ulagatelja. Za svako potraživanje koje je dospjelo a nije plaćeno, društvo

automatski treba potraživanje staviti u zakašnjenje kako je to dogovoreno ugovorom između društva i ulagatelja.

U ovom slučaju je relevantna aktivnost upravljanje potraživanjima koja su u kašnjenju, obzirom da je to aktivnost koja značajno utječe na povrate ulagatelja. Svrha i model društva u koje se ulaže, autorizira ulagatelja za donošenje odluka o relevantnim aktivnostima. Uvjeti ugovora su sastavni dio ukupne transakcije i osnivanja društva. Prema tome, ugovor zajedno s dokumentima o osnivanju društva, daje značajan utjecaj ulagatelju. To je slučaj čak i ako:

- *Ulagatelj preuzima vlasništvo nad potraživanjima samo kad su ona u zakašnjenju;*
- *Izloženost ulagatelja prema varijabilnim povratima nije tehnički izvedena iz društva u koje je uložio (jer potraživanja koja su u zakašnjenju nisu više u vlasništvu društva u koje je uloženo).*

Bez obzira na činjenicu da se isti pristup koristi u procjeni kontrole strukturiranih društava i tradicionalnih društava, važno je identificirati društva koja su po prirodi strukturirana. To je osobito važno jer se određene objave primjenjuju samo na strukturirana društva. Strukturirano društvo često ima neke ili sve od ispod navedenih karakteristika:

- Ograničene aktivnosti;
- Uzak i dobro definiran cilj kao što je na primjer:
  - posjedovanje porezno-efikasnog najma,
  - izvođenje aktivnosti istraživanja i razvoja,
  - financiranje društva,
  - pružanje prilika za investiranje ulagateljima prijenosom rizika i nagrada povezanih s imovinom;
- Nedovoljan kapital za financiranje aktivnosti bez određene financijske potpore;
- Financiranje u formi brojnih ugovorom povezanih instrumenata.

Primjeri strukturiranih društava uključuju:

- Sredstva sekuritizacije;
- Financiranje na temelju imovine;
- Neki investicijski fondovi.

3.5. Drugi dokazi značajnog utjecaja

U nekim okolnostima može biti teško odrediti posjeduje li ulagatelj prava koja mu daju značajan utjecaj u društvu u koje ulaže. U takvim slučajevima, ulagatelj razmatra ostale dokaze koji pokazuju kako posjeduje trenutnu mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima društva u koje ulaže. Na primjer ulagatelj može imati dokaz o praktičnoj mogućnosti da:

- Imenuje, odobrava i nominira ključne članove menadžmenta u društvu u koje ulaže;
- Usmjerava društvo u ulazak u značajne transakcije koje utječu na ulagateljevu izloženost prema varijabilnim povratima, ili veto na bilo kakve promjene u tim transakcijama;
- Dominira ili procesom nominacije i odabira članova menadžmenta u društvu u koje ulaže, ili prikuplja ovlaštenja ostalih imatelja glasačkih prava.

Slučaj kad je ulagatelj povezano društvo većini članova menadžmenta, također se može smatrati dokazom da ulagatelj ima značajan utjecaj društvu u koje ulaže. Potpora tome, leži u činjenici da Odbor vjeruje kako ovaj odnos može pružiti dokaz da ulagatelj ima poseban odnos s društvom u koje ulaže, što implicira kako ulagatelj ima više od pasivnog interesa za društvo. Posjedovanje takvog pasivnog interesa može označavati kako ulagatelj ima ostala prava koja mu daju značajan utjecaj nad društvom u koje ulaže.

Ostali čimbenici mogu također ukazivati na postojanje značajnog utjecaja nad društvom. Na primjer MSFI 10 navodi da to može biti slučaj kada:

- Društvom u koje se ulaže upravljaju ključni članovi menadžmenta kojima je ulagatelj trenutni ili bivši poslodavac;
- Društvo u koje se ulaže ima značajne obveze za koje je ulagatelj jamčio i aktivnosti u koje je uključen ili koje su napravljene za ulagatelja;
- Društvo u koje se ulaže ovisi o ulagatelju za financiranje značajnog dijela svojih aktivnosti, licenciranje, zaštitne znakove, usluge, tehnologiju, nabavu sirovina koje su ključne za poslovanje, i za ključne članove menadžmenta.

4. IZLOŽENOST VARIJABILNIM POVRATIMA

Drugi kriterij za procjenu ima li ulagatelj kontrolu nad društvom u koje ulaže je određivanje je li on izložen, ili ima prava na, varijabilne povrate od interesa u društvu. Povrati mogu biti pozitivni, negativni ili i pozitivni i negativni.

Primjeri izloženosti varijabilnim povratima uključuju:

- Dividende, fiksne kamate na obveznice kojima se ulagatelj izlaže kreditnom riziku izdavatelja, varijabilne kamate na obveznice, ostale distribucije ekonomske koristi i promjene u vrijednosti ulaganja u društvo;
- Nagrade za servisiranje imovine i obveza društva u koje se ulaže, naknade za i izloženost gubicima od pružanja kreditne ili likvidacijske potpore, ostatak vrijednosti imovine i obveza društva u koje se ulaže nakon njegove likvidacije, porezne koristi i pristup likvidnosti koji ulagatelj ima od ulaganja u društvo;
- Ekonomiju obujma, uštedu troškova, oskudne proizvode, vlasničko znanje, sinergije ili ostale izloženosti varijabilnim povratima koje nisu dostupne drugim ulagateljima.

Izloženost varijabilnim povratima sama po sebi ne znači da ulagatelj ima kontrolu. Da bi kontrolirao društvo u koje ulaže, ulagatelj bi trebao imati i značajan utjecaj, kao i mogućnost korištenja tog utjecaja na iznos povrata od ulaganja. Na primjer, uobičajeno je da je zajmodavac izložen varijabilnim povratima zajmoprimca kroz naplatu varijabilnih kamata. Međutim, zajmodavac ne kontrolira zajmoprimca ako nema mogućnost utjecaja na plaćanje tih varijabilnih kamata (što je vrlo često slučaj).

Važno je naglasiti da je kod ovog kriterija fokus na postojanju izloženosti varijabilnim povratima, a ne na iznosu te izloženosti.

4.1. Izloženost varijabilnim povratima je pokazatelj kontrole

Izloženost varijabilnim povratima je pokazatelj kontrole. Potpora ovoj tvrdnji leži u činjenici da s rastom ulagateljeve izloženosti varijabilnim povratima raste i njegov poticaj stjecanja prava koja mu daju značajan utjecaj. Međutim, veličina izloženosti varijabilnim povratima ne određuje postojanje značajnog utjecaja.

Izloženost ulagatelja ili pravo na varijabilne povrate od njegovog sudjelovanja u poslovanju društva u koje je uložio

koje je disproporcionalno veće od njegovih glasačkih ili sličnih prava može biti pokazatelj kontrole. Međutim, da bi se zaključilo kako ulagatelj ima kontrolu sva tri kriterija iz dijagrama 1 moraju biti zadovoljena.

4.2. Povrati koji se čine fiksnima mogu biti varijabilni

Ulagatelj sam procjenjuje jesu li izloženosti povratima od ulaganja varijabilni na temelju supstance dogovora (neovisno od pravne forme povrata). Čak i povrat koji se čini fiksnim može biti varijabilan.

MSFI 10 daje primjer ulagatelja koji drži obveznicu s fiksnim kamatama. Fiksne kamate se smatraju izloženošću varijabilnim povratima, jer ulagatelja izlažu kreditnom riziku izdavatelja obveznica. Varijabilnost tih povrata ovisi o kreditnom riziku obveznice.

Slično tome, MSFI 10 također objašnjava kako se fiksne naknade zarađene od nadziranja imovine društva u koje se uložilo smatraju izloženošću varijabilnim povratima, jer ulagatelja izlažu riziku izvođenja posla, odnosno, iznos varijabilnosti ovisi o mogućnosti društva da generira dovoljno prihoda kako bi moglo platiti naknadu.

Suprotno tome, nepovratna bi se fiksna naknada primljena unaprijed (za koju ulagatelj nije izložen kreditnom riziku ili riziku izvođenja posla) najvjerojatnije smatrala fiksnim povratom.

4.3. Procjena pružaju li derivativi izloženost varijabilnim povratima

Nakon usvajanja odredbi MSFI-ja 10, ulagatelji će trebati procijeniti jesu li kao stranka u derivativnim instrumentima izloženi varijabilnim povratima. Tom prilikom korisno je provesti sljedeće korake:

- Analizirati prirodu rizika društva u koje se ulaže - na primjer procijeniti izlažu li ulagatelja svrha i oblik društva u koje ulaže sljedećim rizicima:
  - kreditnom riziku,
  - kamatnom riziku,
  - tečajnom riziku,
  - riziku cijene dobara,
  - riziku cijene kapitala,
  - operativnom riziku;
- Odrediti svrhu s kojom je društvo u koje se ulaže osnovano - na primjer steći razumijevanje:
  - aktivnosti društva,
  - uvjeta ugovora u koje je društvo ušlo,
  - prirode izdanih vrijednosnica društva,
  - načina na koji se pregovaralo o tim vrijednosnicama i kako su se oglašavale potencijalnim ulagateljima,
  - ulagateljima koji su značajno sudjelovali u oblikovanju i re-oblikovanju društva.

Općenito, derivativni instrument koji uvod rizik u društvo u koje se ulaže (na primjer, strukturirano društvo) ne smatra se izloženošću varijabilnim povratima u okviru MSFI-ja 10.

Izloženost varijabilnim povratima općenito upija ili prima varijabilnost koju su kreirale imovina, obveze ili drugi ugovori društva u koje se ulaže, i rizike da je društvo osnovano kako bi se proslijedilo ulagateljima. Suprotno tome, interesi koji uvode rizik u društvo u koje se ulaže općenito se ne smatraju izloženošću varijabilnim povratima.

Iz ovoga proizlazi da se derivativ u koji se ušlo kako bi se smanjila varijabilnost novčanih tijekova strukturiranog društva, ne smatra rizikom da je strukturirano društvo osnovano kako bi bilo izloženo ili prenijeto suprotnim stranama. Umjesto toga, u derivativ se ušlo kako bi se novčani tijekovi od imovine strukturiranog društva uskladili s novčanim tijekovima ulagatelja kako bi se smanjio rizik kojem su ulagatelji izloženi. Sukladno ovome, suprotna strana ne bi bila izložena varijabilnim povratima.

4.4. Izloženost varijabilnim povratima od sudjelovanja u poslovanju društva u koje se uložilo

Prilikom identificiranja izloženosti varijabilnim povratima, uz povrate koje izravno generira društvo, razmatraju se i ostali povrati koje je ulagatelj dobio od sudjelovanja u poslovanju tog društva. MSFI 10 se referira na sve povrate u definiciji kriterija koji moraju biti zadovoljeni prilikom određivanja ima li ulagatelj kontrolu nad društvom u koje je uložio ili ne.

Općenito, fokus je na povrate koje je generiralo društvo. Međutim, ovisno o svrsi i obliku dogovora i društva u koje se ulaže, uzimaju se u obzir i dobiveni povrati koje nije generiralo društvo, ali koji proizlaze od sudjelovanja u poslovanju društva. Na primjer, ako bi ulagatelj postigao ekonomiju obujma ili sinergije kombinacijom aktivnosti ili imovine društva u koje je uložio s vlastitim aktivnostima i imovinom, bio bi izložen varijabilnim povratima.

5. POVEZANOST IZMEĐU ZNAČAJNOG UTJECAJA I POVRATA

Treći kriterij procjene kontrole podrazumijeva da ulagatelj mora imati mogućnost korištenja značajnog utjecaja nad društvom u koje je uložio kako bi utjecao na iznos povrata od ulaganja. Poveznica između značajnog utjecaja i izloženosti varijabilnim povratima je ključna za određivanje postojanja kontrole. Ulagatelj koji ima značajan utjecaj nad društvom, ali ne može ostvarivati koristi od tog utjecaja, ne kontrolira društvo. Ulagatelj koji je izložen varijabilnim povratima, ali ne može koristiti svoj značajan utjecaj za upravljanje aktivnostima koje imaju najviše utjecaja na povrate, ne kontrolira društvo.

Kad su prava donošenja odluka delegirana ili kad se drže za korist drugih, potrebno je procijeniti je li donositelj odluka principal ili agent kako bi se odredilo ima li kontrolu. Ako je taj donositelj odluka delegirao prava koja daju značajan utjecaj, potrebno je procijeniti daju li ta prava donositelju odluka značajan utjecaj za njegovu vlastitu korist, ili za korist drugih. Budući da agent ne može imati kontrolu nad društvom u koje se ulaže, on ne konsolidira to društvo. Principal može imati kontrolu nad društvom u koje se ulaže, i ako je to slučaj, konsolidirao bi društvo.

Iako se situacije principala i agenta često javljaju u industrijama upravljanja imovinom i bankarstvu, one nisu ograničene na njih. Društva u građevini i nekretninama također često delegiraju značajan utjecaj u vođenju poslovanja. To je posebno često kad je društvo osnovano, a svi ulagatelji jednom ulagatelju delegiraju izvršenje aktivnosti društva. U

tom slučaju za određivanje postojanja kontrole (ili zajedničke kontrole) ključno je procijeniti donosi li glavni ulagatelj odluke kao principal ili samo izvršava odluke koje su svi ulagatelji zajednički donijeli.

Agent je strana angažirana da djeluje umjesto druge strane ili stranaka (principala), pri čemu nema kontrole nad društvom u koje je uloženo. Ulagatelj može delegirati pravo donošenja odluka agentu u nekim specifičnim situacijama, ali u konačnici, ulagatelj kao principal zadržava u potpunosti značajan utjecaj. Međutim, potrebno je naglasiti da:

- Donositelj odluka nije agent samo zato što drugi imaju koristi od odluka koje donosi;
- Obveza ponašanja u skladu s najboljim interesima onih koji su mu delegirali značajan utjecaj ne sprječava donositelja odluka od toga da bude principal.

Potrebno je razmotriti uvjete i rokove iz dogovora kako bi se procijenilo je li društvo agent ili principal. Odluka o tome je li donositelj odluka agent ili principal temelji se na sljedećem:

- Opsegu autoriteta za donošenje odluka;
- Pravima u vlasništvu drugih stranaka;
- Naknadi donositelja odluka;
- Izloženosti varijabilnim povratima kroz druge koristi.

Prilikom donošenja odluke svaki od ovih faktora se promatra u odnosu na činjenice i okolnosti svakog pojedinog slučaja, što iziskuje primjenu prosudbi.

5.1. Opseg donošenja odluka

Za potrebe određivanja je li donositelj odluka principal ili agent, opseg autoriteta se procjenjuje razmatrajući aktivnosti kojima je donositelju odluka dozvoljeno upravljati i diskreciji koju koristi u donošenju odluka.

U definiciji kontrole je jasno navedeno kako donositelj odluka mora imati značajan utjecaj kako bi kontrolirao društvo nad kojim mu je delegirano pravo donošenja odluka. To znači da su mu morala biti delegirana prava koja daju trenutnu mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima. Ako su donositelju odluka delegirana prava koja nisu povezana s relevantnim aktivnostima, on nema kontrolu nad društvom u koje je uloženo.

Zbog toga je jako važno razumjeti svrhu i oblik društva u koje je uloženo, te rizike kojima je izloženo. To često pomaže u razumijevanju delegiranih prava, razlozima delegacije, te prava koja nisu delegirana.

5.2. Prava u vlasništvu drugih

Prava u vlasništvu drugih, kao što je na primjer njihovo pravo da ukinu donositelja odluka, mogu utjecati na mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima društva u koje se ulaže koja je dana donositelju odluka. Takva prava se često nazivaju pravima "izbacivanja". Neovisna prava ukidanja mogu ukazivati na to da je donositelj odluka agent. Prava likvidacije i otkupa u biti mogu biti vrlo slična pravima ukidanja.

Ostala neovisna prava u vlasništvu drugih ulagatelja koja ograničavaju diskreciju donositelja odluka, razmatraju se na sličan način kao prava ukidanja prilikom procjenjivanja je li donositelj odluka agent. Na primjer, donositelj odluka koji mora dobiti odobrenje malog broja drugih ulagatelja za svoje postupke se obično smatra agentom.

Kao što je prikazano u dijagramu 4., u slučaju kada jedan ulagatelj posjeduje neovisna prava uklanjanja donositelja odluka bez povoda, sama ta izolirana činjenica je dovoljna kako bi se zaključilo da je donositelj odluka agent. To znači da donositelj odluka ne kontrolira društvo na temelju prava koja su mu delegirana.

Međutim, ako brojni ulagatelji posjeduju takva prava (odnosno ako niti jedan ulagatelj pojedinačno ne može ukloniti donositelja odluka bez povoda), ta prava, sama u izolaciji, ne određuju je li donositelj odluka principal ili agent. To znači da bi se za takvu odluku morale razmotriti i druge činjenice i okolnosti. Što je broj ulagatelja koja moraju nastupati zajednički kako bi uklonili donositelja odluka veći, i što je veća magnituda i varijabilnost ekonomskih interesa donositelja odluka, manja je snaga i težina prava uklanjanja.

Prava uklanjanja bez povoda u vlasništvu neovisnog upravljačkog odbora, ili drugog upravljajućeg tijela, koje su imenovali ostali ulagatelji, ukazuje na to da je donositelj odluka agent.

Dijagram 4.

Broj ulagatelja koji posjeduju prava uklanjanja	Indikator da je donositelj odluka
Jedan ulagatelj	Uvijek agent
Mali broj članova neovisnog odbora	Obično agent
Veliki broj ulagatelja	Principal

U procjeni prava uklanjanja, važno je odrediti jesu li ona neovisna. Činjenica da prava uklanjanja nisu neovisna ukazuje na to da je donositelj odluka principal. Suprotno tome, neovisnost prava uklanjanja ukazuje na to da je donositelj odluka agent. Neki od kriterija koji mogu biti značajniji za procjenu neovisnosti prava uklanjanja su prikazani na dijagramu 5.

Dijagram 5.

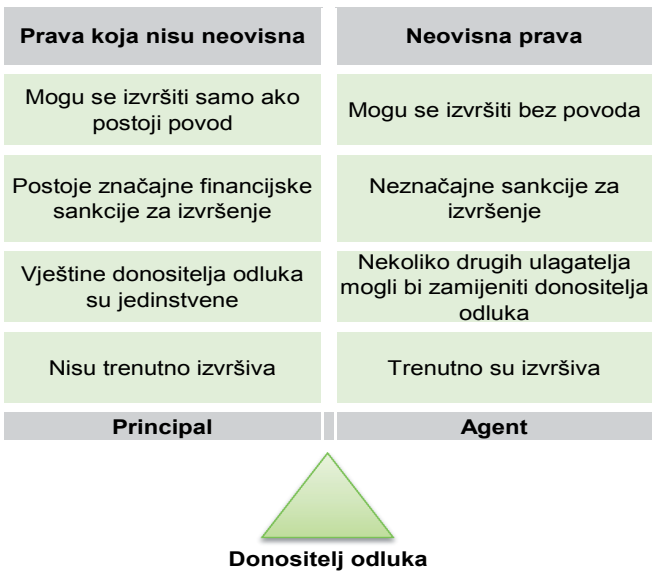

Procjena neovisnosti prava uklanjanja zahtijeva razmatranje postojanja adekvatne zamjene. Nepostojanje adekvatne zamjene (zamjena) za donositelja odluka predstavlja operativnu prepreku koja bi vrlo vjerojatno spriječila ulagatelje koji posjeduju prava uklanjanja u izvršavanju tog prava.

U industriji upravljanja imovinom takve su zamjene općenito dostupne. Međutim, u ostalim industrijama (kao što su izgradnja i nekretnine), češća je situacija u kojoj donositelj odluka posjeduje jedinstvene vještine. Na primjer, donositelj odluka može imati iskustvo na određenoj zemljopisnoj lokaciji, s lokalnom upravom, ili vlasništvo nad intelektualnim vlasništvom ili alatima. Zbog toga može biti teže procijeniti postoje li ostali ulagatelji koji bi mogli zamijeniti donositelja odluka u slučaju kad bi ga ulagatelji htjeli ukloniti. Međutim, neovisno o industriji, procjena dostupnosti adekvatne zamjene ovisi o specifičnim činjenicama i okolnostima, i zahtijeva značajne prosudbe.

Pravo uklanjanja može biti izvršivo samo u nekom datumu u budućnosti. U takvim slučajevima, potrebna je prosudba kako bi se odlučilo je li (ili kad) pravo postalo neovisno. Slično tome, u slučaju kada pravo uklanjanja može biti izvršeno samo u određenom ograničenom razdoblju (na primjer, jedan dan na kraju izvještajnog razdoblja), također će biti potrebne prosudbe kako bi se odredilo je li pravo neovisno ili ne.

U nekim slučajevima prava u vlasništvu drugih ulagatelja (na primjer, neka prava likvidacije ili otkupa) mogu utjecati na autoritet donositelja odluka kao i prava uklanjanja. Kad je pravo likvidacije ili otkupa u biti identično pravu uklanjanja, njegovo razmatranje je isto u procijeni je li donositelj odluka principal ili agent.

Na primjer, pravo likvidiranja ograničenog partnerstva po povlačenju jednog od partnera, smatra se pravom uklanjanja ako je neovisno, iako se takva prava moraju pažljivo razmatrati, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice i prava.

5.3. Naknade

Treći faktor koji se razmatra prilikom donošenja odluke o tome je li donositelj odluka principal ili agent su naknade.

Prema MSFI-ju 10, što je veća magnituda i varijabilnost naknade donositelja odluka u odnosu na očekivane povrate od aktivnosti društva u koje se ulaže, veća je vjerojatnost da će donositelj odluka biti principal.

Prilikom određivanja je li donositelj odluka principal ili agent, potrebno je također razmotriti postojanje sljedećih uvjeta:

- Naknada donositelja odluka je proporcionalna pruženim uslugama;
- Ugovor o naknadi uključuje samo one uvjete i iznose koji su obično uključeni u ugovore o sličnim uslugama i za slične sposobnosti.

Donositelj odluka se ne može smatrati agentom ako gore navedeni uvjeti nisu zadovoljeni, iako ispunjavanje tih uvjeta u izolaciji nije samo po sebi dovoljno da bi se donositelj odluka smatrao agentom.

U procjeni je li donositelj odluka principal ili agent, društvo treba razmotriti magnitudu i varijabilnost naknade u odnosu na očekivane povrate od ulaganja. MSFI 10 navodi tri uobičajene strukture naknada:

- 1% neto imovine kojom se upravlja;
- 1% imovine kojom se upravlja i naknade povezane s izvršavanjem aktivnosti u iznosu od 10% dobiti društva ako dobit društva prijeđe određenu razinu;
- 1% imovine kojom se upravlja i 20% ukupne dobiti ako je određena razina dobiti postignuta.

Za svaki od ovih slučajeva MSFI 10 zaključio je kako je naknada proporcionalna pruženim uslugama. Dodatno, naknadom se ujednačavaju koristi donositelja odluka s koristima ostalih ulagatelja. Međutim, MSFI 10 zaključuje kako u gore navedenim slučajevima, naknada ne stvara izloženost varijabilnim povratima koji su toliko značajni, da bi u izolaciji značili da je menadžer fonda principal. Iako MSFI 10 ne objašnjava uključuje li naknada samo tržišne uvjete, dobro bi bilo napraviti i takvu procjenu.

6. PRIJELAZNO RAZDOBLJE - TRANZICIJA

MSFI 10 je na snazi za godišnja razdoblja koja počinju 1. siječnja 2013. godine ili nakon toga. Važno je da je usvajanje MSFI-ja 10 uvjetovano usvajanjem i ostalih novih standarda (odnosno MSFI-ja 11, MSFI-ja 12 te dodataka MRS-u 27 i MRS-u 28). Standard se primjenjuje retroaktivno, iako postoje određene iznimke.

6.1. Novo društvo koje se konsolidira

Ako zbog usvajanja novog MSFI-ja 10 ulagatelj odredi kako kontrolira društvo koje prethodno nije bilo konsolidirano, ulagatelj treba primijeniti odredbe računovodstva stjecanja od datuma na koji je stekao kontrolu nad društvom. Uz informacije koje je u tom slučaju potrebno objaviti, ulagatelj treba objaviti i usporedne podatke u skladu s MRS-om 8.

Ako društvo koje je stečeno predstavlja tvrtku (poduzeće), ulagatelj primjenjuje odredbe MSFI-ja 3 u konsolidaciji tog društva (priznavanje njegove imovine i obveza po fer vrijednosti) kao da je ono bilo konsolidirano (stečeno) na datum stjecanja kontrole. Međutim, ako nije praktično (kao što je to definirano MRS-om 8) primijeniti MSFI 10 retroaktivno, konsolidacija kontroliranog društva i sukladno tome računovodstvo stjecanja se provodi od najranijeg praktično mogućeg datuma, što može biti i trenutno razdoblje.

U oba slučaja, ulagatelj priznaje razliku između imovine (uključujući goodwill), obveza i nekontrolirajućih interesa priznatih na procijenjeni datum stjecanja i bilo kojih prethodno priznatih iznosa od sudjelovanja u poslovanju društva kao korekciju u kapitalu.

Ako društvo koje je stečeno ne zadovoljava kriterije za definiranje poduzeća u skladu s MSFI-jem 3, ulagatelj vrednuje imovinu, obveze i nekontrolirajuće interese u tom prethodno nekonsolidiranom društvu primjenom metode stjecanja opisane u MSFI-ju 3. To na primjer znači da se imovina i obveze društva u koje se ulaže priznaju po fer vrijednosti.

Ovaj se pristup razlikuje od metode vrednovanja koja se tipično koristi za stjecanje imovine, ili skupine imovine koja nije poduzeće. U takvim slučajevima, MSFI 3 zahtijeva da ulagatelj priznaje stečenu imovinu na temelju njene relativne fer vrijednosti u ukupnim troškovima. Prema MSFI-ju 10, ulagatelj tada ne priznaje goodwill, iako primjenjuje metodu stjecanja definiranu MSFI-jem 3. Umjesto toga se, bilo kakva razlika između priznatih iznosa imovine, obveza i nekontrolirajućih

interesa i prethodne knjigovodstvene vrijednosti ulagateljeva sudjelovanja u poslovanju društva priznaje u kapitalu.

MSFI 10 ne definira kako se tretiraju transakcijski troškovi, potencijalne naknade i porezni efekti konsolidacije u slučaju kada društvo u koje se ulaže ne zadovoljava kriterije definiranja poduzeća. Uzimajući u obzir kako su prijelazne odredbe MSFI-ja 10 hibrid normalne metode udjela opisane u MSFI-ju 3 i metode koja se primjenjuje za druga stjecanja koja nisu stjecanje poduzeća, nije potpuno jasno koji se princip treba koristiti. Po svemu sudeći, transakcijski troškovi, potencijalne naknade i porezi bi trebali biti priznati korištenjem normalne metodologije koja se primjenjuje u slučajevima stjecanja kad se ne stječe poduzeće (na primjer kapitalizacija transakcijskih troškova).

6.2. Zahtjev za usporednim razdobljima

MSFI 10 se primjenjuje retroaktivno, što znači da se primjenjuje i na usporedna razdoblja. Za primjer primjene uzmite u obzir sljedeće činjenice:

- U okviru MRS-a 27/ SIC-a 12 društvo u koje se ulaže se ne konsolidira od 1. siječnja 2012. godine;
- Ako se MSFI 10 primjenjuje od 1. siječnja 2012. godine, društvo se konsolidira;
- Tijekom 2012. ulagatelj proda udjel u društvu (ili ponovno ispregovara uvjete iz ugovora) tako da od 1. siječnja 2013. godine, kad se usvaja MSFI 10, društvo nije kontrolirano od strane ulagatelja;
- MSFI 10 je primjenjiv od 1. siječnja 2013. godine (obvezna primjena).

Pitanje je konsolidira li se društvo od 1. siječnja 2012. godine i potom prestaje konsolidirati kad su udjeli prodani ili su uvjeti iz ugovora promijenjeni? Jesu li financijski izvještaji za 2012. godinu nepromijenjeni?

U ovom slučaju, komparativni podaci bi trebali biti promijenjeni kako bi pokazali da se društvo konsolidira od 1. siječnja 2012. godine i da se prestalo konsolidirati do datuma na koji ulagatelj više nema kontrolu nad društvom.

Ako se društvo konsolidiralo u okviru MRS-a 27 ili SIC-a 12, i nastavlja se konsolidirati u okviru MSFI-ja 10, neće biti potrebne promjene u računovodstvenim metodama priznavanja ulaganja u to društvo. Slično tome, ako se društvo konsolidiralo u okviru MRS-a 27 ili SIC-a 12, i ako se nastavlja konsolidirati u okviru MSFI-ja 10, budući dodaci MRS-a 27 (2008.) nastavljaju se primjenjivati od datuma kad su početno usvojeni. Ti su dodaci promijenili način alociranja dobiti i gubitka između kontroliranih i nekontroliranih interesa. Također je promijenjen računovodstveni tretman transakcija s nekontrolirajućim interesima (na primjer, stjecanje manjinskog interesa), i priznavanja gubitka kontrole nad ovisnim društvom.

6.3. Praktični problemi s retrospektivnom primjenom

Za odluku o tome je li praktično retrospektivno primijeniti MSFI 10 ili koristiti kasniji datum koji može označavati i tekuće razdoblje, što je dozvoljeno MSFI-jem 10, potrebno je razmotriti nekoliko praktičnih problema. U retrospektivnoj primjeni MSFI-ja 10 potrebno je voditi računa o izbjegavanju neopreznosti, te prosudbe i procjene temeljiti na činjenicama i okolnostima koje su postojale u tom trenutku.

Ako se procijeni da je društvo u koje se uložilo kontrolirano u skladu s MSFI-jem 10, ono se mora konsolidirati, a treba se i napraviti alokacija kupovne cijene u skladu s MSFI-jem 3.

Moguće je da je ulagatelj prethodno ulaganje u društvo priznavao kao ulaganje u pridruženo društvo ili zajednički kontrolirano društvo koristeći metodu udjela ili metodu proporcionalne konsolidacije. U tom bi slučaju ulagatelj tipično pripremio alokaciju kupovne cijene i priznao svoj udjel u neto fer vrijednosti identificirane imovine i obveza pridruženog društva (ili zajednički kontroliranog društva) na temelju procjena dobivenih na taj dan.

Ako se procijeni da je ulagatelj kontrolu nad društvom stekao na isti datum na koji je napravljena alokacija kupovne cijene, ulagatelj će obično taj datum koristiti kao datum konsolidacije u okviru MSFI-ja 10. Međutim, u praksi priroda takvih alokacija kupovne cijene može varirati, ovisno o materijalnosti pridruženog ili zajednički kontroliranog društva za grupu. To znači da nije neobično da se u slučaju kad je ulaganje nematerijalno za financijske izvještaje napravi samo okvirna alokacija kupovne cijene.

Prilikom promjene računovodstvenog tretmana ulaganja s metode udjela u metodu konsolidacije mogu se javiti problemi s umanjenjem vrijednosti goodwill-a, kao što je to prikazano na dijagramu 6.

Dijagram 6.

	Metoda udjela	Konsolidacija	Utjecaj
Kad testirati na umanjenje?	MRS 28 da se ulaganje priznato po metodi udjela testira na umanjenje kad postoje indikatori umanjenja (navedeni u MRS-u 39)	Goodwill i stečena imovina se priznaju odvojeno prema MSFI-ju 3. Goodwill se na umanjenje testira minimalno godišnje, dok se ostala imovina testira kada postoje indikatori umanjenja u skladu s MRS-om 36.	Ako se goodwill sada priznaje, ulagatelj će ga trebati testirati na umanjenje kad se prvi put budu pripremali konsolidirani financijski izvještaji, čak i ako nema indikatora
Što se testira?	Ukupno ulaganje priznato po metodi udjela	Samo ona imovina za koju postoje indikatori, ili jedinica koja stvara novac kojoj pripada goodwill	Analiza umanjenja vrijednosti svake jedinice koja stvara novac i alokacija gubitaka od umanjenja može biti pod utjecajem
Ukidanje gubitka od umanjenja?	Obzirom da se ugrađeni goodwill smatra dijelom metode udjela društva u koje se ulaže, gubitak od umanjenja se može ukinuti	Gubitak od umanjenja vrijednosti se ne može ukinuti. Umanjenje vrijednosti druge imovine se može ukinuti ako su zadovoljeni određeni uvjeti.	Bilo kakav prethodno ukinuti gubitak od umanjenja vrijednosti nije dozvoljen u konsolidaciji.

U skladu s MRS-om 23 *Troškovi posudbe*, troškovi posudbe koji su direktno pripisivi stjecanju, izgradnji ili proizvodnji imovine smatraju se dijelom troška te imovine.

Kada se društvo konsolidira, ako ono nije imalo nikakvih troškova posudbe vezanih za imovinu, ulagatelj kapitalizira

svoje vlastite troškove koji su izravno pripisivi imovini u skladu s MRS-om 23. Važno je napomenuti kako se troškovi posudbe ne mogu kapitalizirati u ulaganjima koja se priznaju po metodi udjela ili u ulaganjima u financijske instrumente obzirom da se oni ne smatraju kvalificiranom imovinom u skladu s MRS-om 23.

Ulagatelj (matica) može biti u mogućnosti primijeniti računovodstvo zaštite na imovinu, obveze i vrlo vjerojatne buduće transakcije ovisnog društva. Suprotno tome, ako je ulaganje u društvo prethodno bilo priznato po metodi udjela ili kao financijski instrument, ulagatelj može računovodstvo zaštite primijeniti samo na ukupno ulaganje po metodi udjela ili financijski instrument u cijelosti. To znači kako zaštita koja se prije činila efikasnom za ulaganja po metodi udjela i financijske instrumente, više neće biti efikasna, a neefikasnost koja je rezultat toga će se priznati u zadržanu dobit kao prijelazna promjena, a poslije u računu dobiti i gubitka.

6.4. Prestanak konsolidacije prethodnog ovisnog društva

Ako ulagatelj zaključi da primjenom MSFI-ja 10 više ne kontrolira društvo koje je prije bilo konsolidirano u skladu s MRS-om 27 i SIC-om 12, ulagatelj mjeri zadržani udjel u društvu na datum inicijalne primjene u iznosu koji bi bio priznat kao da je ulagatelj uvijek priznavao taj udjel kao da nikad nije imao kontrolu.

Alternativno, ako to nije praktično, ulagatelj primjenjuje odredbe MSFI-ja 10 za priznavanje gubitka kontrole na početku najranijeg razdoblja za koje je primjena praktična, što može biti i tekuće razdoblje. To znači da ulagatelj prestaje priznavati imovinu, obveze i nekontrolirajuće interese prethodno konsolidiranog društva, i priznaje bilo kakav udjel u društvu po fer vrijednosti na početku izvještajnog razdoblja u kojem se standard prvi put primjenjuje.

U oba slučaja, ulagatelj priznaje razliku između prethodno priznatog iznosa imovine, obveza i nekontrolirajućih interesa i novopriznatih ulaganja u društvo kao promjenu kapitala. Ulagatelj također mora objaviti i usporedne informacije i objave u skladu s MRS-om 8.

7. POSLOVNI UTJECAJ

Primjena ovog novog standarda zahtijevat će vrijeme i trud, a može biti potrebna i eksterna pomoć. Identificiranje populacije potencijalnih ulaganja čiji će se tretman morati ponovno razmatrati obično zahtijeva dosta vremena i predstavlja težak zadatak. Sukladno tome, ovaj se proces treba pažljivo planirati i započeti dovoljno rano.

Element koji se kontinuirano provlači kroz MSFI 10 odnosi se na povećano oslanjanje na prosudbe u procjeni kontrole, uzimajući u obzir, na primjer:

- Opcije daju ulagatelju trenutnu mogućnost upravljanja relevantnim aktivnostima;
- Kontrola postoji kada društvo posjeduje manje od većine glasačkih prava;
- Pravo je neovisno;
- Donositelj odluka se ponaša kao agent ili principal, uzimajući u obzir visinu naknade;
- Dvojne uloge (na primjer, izravna korist i delegirani značajan utjecaj) daju kontrolu.

Novi procesi i sustavi (ili modifikacija postojećih procesa i sustava) mogu biti potrebni kako bi se prikupile informacije potrebne za donošenje prosudbi i ispunjavanje traženih objava, kako u prijelaznom razdoblju, tako i u budućnosti. Činjenice i okolnosti koje utječu na ponovnu procjenu kontrole mogu se promijeniti tijekom vremena, te se procesi trebaju mijenjati u skladu s njima. Na primjer, može biti potrebno prikupiti i analizirati informacije, kako bi menadžment mogao procijeniti:

- Ima li društvo kontrolu kad posjeduje manje od većine glasačkih prava (prikupljanje informacija o pravima u vlasništvu drugih ulagatelja, praćenje spajanja i stjecanja drugih nepovezanih društava);
- Odražava li struktura naknada društvo kao agenta ili principala (prikupljanje tržišnih informacija i njihov kontinuirani nadzor).

Može biti potrebno da menadžment napravi nove procjene i vrednovanje stečene imovine i obveza, na primjer ako je u okviru MSFI-ja 10 potrebno konsolidirati društva koja prethodno nisu bila kontrolirana ili ako je potrebno mjeriti zadržane udjele u društvima koja se prestaju konsolidirati. U nekim slučajevima može biti potrebno odrediti i fer vrijednost nekontrolirajućih interesa, što može biti kompleksno.

Procjene su potrebne i za određivanje postojanja kontrole u društvu u koje se ulaže. Na primjer, procjene su potrebne prilikom određivanja jesu li potencijalna glasačka prava neovisna, je li njihova vrijednost značajno ispod tržišne, i očekuje li se da će njihova vrijednost ostati nepromijenjena tijekom razdoblja u kojem se mogu iskoristiti. Važno je da menadžment ima adekvatan plan prikupljanja informacija koje su mu potrebne za donošenje ovih prosudbi.

U slučajevima kada dolazi do promjena u komponentama grupa (na primjer, nova društva koja se konsolidiraju, prestanak konsolidacije prethodno konsolidiranih društava), menadžment treba razmotriti utjecaj koji će te promjene imati na financijsku metriku. Na primjer, ukupna imovina i obveze se mogu povećati ili smanjiti, kao i ukupni prihodi i troškovi. Konsolidacijom društava koja su prije bila gubitaška pridružena društva ili priznavanjem neefikasnosti instrumenata zaštite koji su prije bili efikasni, također se može smanjiti dobit ili gubitak.

Menadžment treba procijeniti kako će ove promjene biti prezentirane analitičarima, u objavama rezultata i drugim objavama namijenjenim dioničarima. Potrebno je razmotriti i ispunjavanje budućih obveza iz ugovora o kreditima. U slučaju kad bonusi, naknade temeljene na dionicama ili ostale naknade ovise o financijskim pokazateljima društva, menadžment treba ponovno procijeniti jesu li inicijalni ciljevi još primjenjivi, uzimajući u obzir utjecaj na metriku koji je rezultat primjene MSFI-ja 10.

Promjene u grupama mogu utjecati na poštivanje regulatornih odredbi. Na primjer, ako se prethodno konsolidirano društvo više ne konsolidira, već se umjesto toga priznaje kao ulaganje u pridruženo društvo, može se javiti zahtjev za revizijom samostalnih financijskih izvještaja tog društva.

U slučaju kada postoje regulatorni zahtjevi za izvještavanjem o internim kontrolama grupe, menadžment treba procijeniti interne kontrole koje su uspostavljene, a koje se odnose na novokonsolidirana društva, kao i sve utjecaje na

materijalnost grupe od društava koja su se prestala konsolidirati. Održavanje neovisnosti revizora, što je zajednička obveza revizora i menadžmenta, može postati još kompleksnije kao rezultat konsolidacije novih društava.

U mnogim slučajevima, promjene u grupama neće utjecati na iznos obveze poreza na dobit. Međutim, u nekim slučajevima, može doći do poreznih dobitaka ili gubitaka. Menadžment u ovom slučaju treba osigurati praćenje računovodstvenih i poreznih evidencija novokonsolidiranih društava, kako bi se osigurala točnost prezentacije odgođenih poreznih obveza i imovine.

8. ZAKLJUČAK

Primjenom novog MSFI-ja 10 neka će društva steći kontrolu nad društvima koje prethodno nisu konsolidirali u okviru MRS-a 27 i SIC-a 12. Ostala društva će prestati konsolidirati društva koja su prije bila konsolidirana. Hoće li ulagatelj konsolidirati više ili manje društava u skladu s MSFI-jem 10, u usporedbi s MRS-om 27 i SIC-om 12, ovisit će o prirodi njegovih interesa u društvima u koje je uložio. Metoda procjene konsolidira li se društvo ili ne, bit će u okviru MSFI-ja 10 jednaka za sve, neovisno o tome upravlja li se relevantnim aktivnostima društva u koje se ulaže kroz glasačka prava ili ne, odnosno neovisno o tome smatra li se društvo strukturiranim.

Ulagatelji koji ulaze u kompleksne sporazume koji im daju prava upravljanja aktivnostima društava u koje ulažu moraju razmotriti imaju li kontrolu te u skladu s tim konsolidirati društvo. U primjeni nove definicije kontrole iz MSFI-ja 10, u mnogim će slučajevima biti potrebne značajne prosudbe.

Iako je datum stupanja na snagu MSFI-ja 10 tek 1. siječnja 2013. godine, trenutne aktivnosti vezane za spajanja i akvizicije, i osnivanje novih društava mogu imati dugotrajan utjecaj na financijske izvještaje. Kontinuirano se povećava broj strukturiranih društava u mnogim industrijama, ne samo u bankarstvu i tržištima kapitala, obzirom da društva traže načine unovčavanja ulaganja i disperzije rizika. Menadžment bi trebao razmotriti utjecaj MSFI-ja 10 u pregovorima oko novih sporazuma ili modificiranju postojećih. Rana analiza bi trebala pomoći u izbjegavanju iznenađenja i olakšati tranziciju.

Ivana KRAJINOVIĆ, Ernst & Young d.o.o., Zagreb

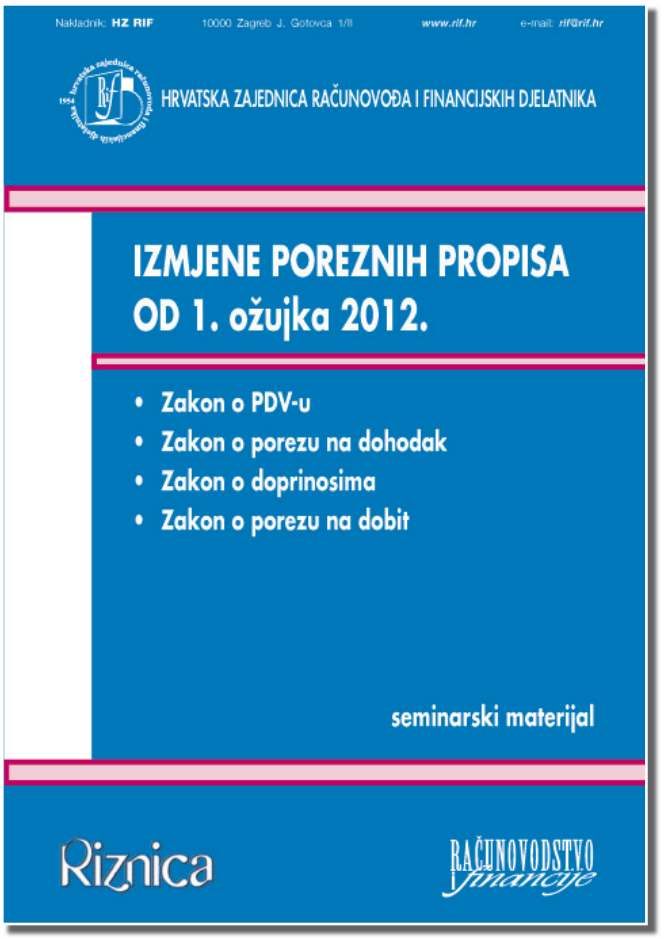

Utvrđivanje indirektne kontrole

Pitanje:

Društvo A d.d. osnovalo je društvo C d.o.o. 2006. godine uplatom temeljnog kapitala od 2.000 tkn. Društvo A d.d. prodalo je u 2011. godini 40% udjela u društvu C d.o.o. društvu B d.d. za 1.500 tkn (društvo A d.d. ima 60% udjela u društvu B d.d.) i 35% udjela u društvu D d.d. za 1.300 tkn. Društvo A d.d. i društva B d.d. i C d.o.o. su obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja.

Treba li društvo A d.d. uključiti u konsolidirane financijske izvještaje društvo C d.o.o. s obzirom da nema više od 50% udjela u kapitalu tog društva? Kako će društvo A d.d. mjeriti ulaganje u društvo C d.o.o. u svojim financijskim izvještajima?

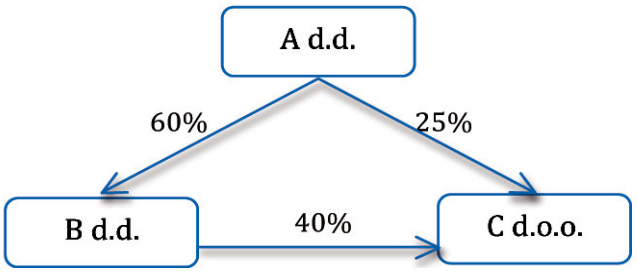

Odgovor:

Društvo B d.d. je ovisno društvo društva A d.d. jer ono posjeduje više od 50% udjela u kapitalu društva B d.d. Društvo A d.d. i društvo B d.d. imaju pojedinačno svaki manje od 50% udjela u u kapitalu društva C d.o.o., što može navesti na zaključak da je društvo C d.o.o. pridruženo društvo društva A d.d. i društva B d.d. Prema definiciji ovisno društvo je ono nad kojim postoji kontrola od strane drugog društva, odnosno, matice. No, smatra se da kontrola postoji kad matica posjeduje, izravno ili neizravno preko svojih ovisnih društava, više od polovine kapitala nekog društva. Na konkretnom primjeru to bi značilo sljedeće, društvo A d.d. izravno posjeduje 25% udjela u društvu C d.o.o. i neizravno, preko ovisnog društva B d.d., posjeduje (60% x 40%) 24% udjela u društvu C d.o.o. što je ukupno 49% dionica društva C d.o.o. Međutim, društvo A kontrolira 65% dionica društva C d.o.o. (25% direktno i 40% indirektno putem kontrole nad društvom B d.d.). Iz navedenoga se zaključiti da društvo C d.o.o. nije pridruženo društvo već je ovisno društvo društva A d.d. jer ono ima kontrolu nad društvom C d.o.o.

Sukladno računovodstvenim standardima društvo A d.d. treba sastaviti konsolidirane financijske izvještaje u kojima će konsolidirati sva svoja ovisna društva, odnosno, i društvo B d.d. i društvo C d.o.o.

Konsolidirani financijski izvještaji

Društvo A d.d. je i prije transakcije prodaje udjela u društvu C d.o.o. konsolidiralo društvo C d.o.o. jer je imalo 100% kontrolu nad tim društvom. Nakon prodaje udjela društvo A d.d. nije izgubilo kontrolu već je samo smanjilo svoj udio u kapitalu društva C d.o.o.. Sukladno računovodstvenim standardima smanjenje udjela koje ne rezultira gubitkom kontrole nad ovisnim društvom evidentira se u konsolidiranim financijskim izvještajima kao transakcija s vlastitim dionicama/udjelima. To se odnosi samo na onaj dio udjela koji je prodan izvan grupe, odnosno 35% udjela prodanih društvu D d.d. (ukoliko pretpostavimo da je ukupan kapital društva C d.o.o. na dan prodaje udjela bio jednak temeljnom kapitalu od 2.000 tkn, tada se za iznos od 700 tkn povećava nekontrolirajući interes, a za iznos od (1.300 tkn - 700 tkn) = 600 tkn se evidentira povećanje rezerve kapitala u konsolidiranoj bilanci.

Transakcija prodaje 40% udjela ovisnom društvu B d.d. će se u konsolidiranim financijskim izvještajima eliminirati, kao da se nikada nije dogodila, kako bi se isključili dobici od prodaje koje je ostvarilo društvo A d.d. (matica) od prodaje udjela u društvu C d.o.o. (1.500 tkn - 800 tkn = 700 tkn) ovisnom društvu B d.d.

Računovodstveni tretman ulaganja u društvo C d.o.o. u odvojenim financijskim izvještajima društva A d.d.

Društvo A d.d. će ulaganje u ovisna društva (B d.d. i C d.o.o.) u svojim odvojenim financijskim izvještajima naknadno mjeriti po metodi troška.

Metoda troška

- Ulaganje u ovisno društvo C d.o.o. - trošak stjecanja = 500 tkn;
- U 2011. godini društvo A d.d. će priznati (2.800 tkn - 1.500 tkn) = 1.300 tkn dobitaka od prodaje udjela u društvu C d.o.o.;
- Na svaki datum bilance društvo A d.d. će ulaganje u ovisna društva testirati na umanjenje sukladno odredbama MRS 39 (vrijednosno usklađenje priznaje se u rashode);
- Tijekom razdoblja društvo A d.d. će priznati u prihode samo iznos izglasanih dividendi ili udjela u dobiti koji će se prema odluci skupštine isplatiti dioničarima ili udjeličarima.

Računovodstveni tretman ulaganja u društvo C d.o.o. u financijskim izvještajima društva B d.d.

Društvo B d.d. će ulaganje u C d.o.o. u svojim financijskim izvještajima naknadno mjeriti, sukladno HSFI 2, po metodi udjela. Ulaganje se početno evidentira po trošku stjecanja (1.500 tkn) i tijekom razdoblja iznos ulaganja u pridruženo društvo se povećava/smanjuje za udio u ostvarenoj dobiti/gubitku društva C d.o.o. kao i promjenama kapitala društva C d.o.o.

Mr. sc. Branka REMENARIĆ, ZŠEM, Zagreb

IVANA POKROVAC, univ. spec. oec.,
prof. dr. sc. **BORIS TUŠEK**

Stručni članak UDK 657.6

Neovisnost i objektivnost interne revizije

U odnosu na aktivnosti koje revidiraju interni revizori moraju biti objektivni. Organizacijski status odjela interne revizije i organizacijska razina koju interni revizor izvještava moraju biti takvi da omoguće neovisno i nepristrano određivanje djelokruga rada, izvršavanje revizijskog posla, priopćavanje rezultata te ostvarivanje dužnosti i odgovornosti internog revizora. U našoj aktualnoj praksi nerijetko se narušava organizacijska neovisnost interne revizije i individualna objektivnost internog revizora. U ovom članku prikazani su zahtjevi Međunarodnog okvira profesionalnog djelovanja interne revizije i drugih relevantnih objava međunarodnog Instituta internih revizora koji se odnose na ostvarivanje neovisnosti i objektivnosti interne revizije.

1. UVOD

Interna revizija posljednjih nekoliko godina posebnu važnost dobiva u kontekstu nadzornih mehanizama korporativnog upravljanja, a što je izravna posljedica zahtjeva za učinkovitijim korporativnim upravljanjem i potrebe za njegovom kontrolom. Aktivnost interne revizije se u tom smislu, iz početne usmjerenosti na formalno i sadržajno ispitivanje svrhovitosti, urednosti i pouzdanosti računovodstvenih informacija, razvila u proaktivnu funkciju u organizaciji koja uključuje angažmane s izražavanjem o adekvatnosti upravljanja rizicima, kontrole i korporativnog upravljanja (engl. *assurance services*) te pružanje savjetodavnih usluga (engl. *consulting services*). Sudjeluje u stvaranju dodane vrijednosti, u namjeri poboljšanja poslovanja organizacije i pomoći u ispunjavanju njezinih ciljeva.

Razvoj aktivnosti i djelokruga rada interne revizije događao se usporedno s razvojem njenog organizacijskog položaja u poduzeću te s promjenom linija izvještavanja internog revizora, a što je posljedica širenja korisnika interne revizije i razvoja koncepta korporativnog upravljanja. Jedna od temeljnih pretpostavki učinkovitog funkcioniranja interne revizije u nekom poslovnom sustavu je njezina neovisnost i objektivnost, a pitanje neovisnosti interne revizije direktno je vezano s organizacijskim položajem odjela interne revizije i linijama izvještavanja internog revizora. U težnji da se postigne viši stupanj neovisnosti u djelovanju, u posljednje vrijeme internog revizora imenuje nadzorni odbor, odnosno revizijski odbor kao savjetodavni pododbor nadzornog odbora kojemu je interni revizor odgovoran za svoj rad. Objektivnost je zahtjev koji se stavlja pred internog revizora kao osobu i jednako je važna u ostvarenju učinkovitog funkcioniranja interne revizije.

U nastavku rada analiziraju se zahtjevi Međunarodnog okvira profesionalnog djelovanja interne revizije koji se odnose na ostvarivanje neovisnosti i objektivnosti interne revizije te mogućih linija izvještavanja, kao i njihov utjecaj na aktivnost interne revizije, ponajprije u smislu utjecaja na djelokrug rada. Nadalje, predočit će se i najznačajnije teorijske odrednice objektivnosti interne revizije te poteškoće koje mogu ugroziti ostvarivanje objektivnosti, kao i načini upravljanja tim poteškoćama temeljene prije svega na okviru za ostvarivanje neovisnosti i objektivnosti međunarodnog Instituta internih revizora pod naslovom "*Independence and Objectivity: A Framework for Internal Auditors.*"[1]

[1] The Institute of Internal Auditors (2001) *Independence and Objectivity: A Framework for Internal Auditors* The Institute of Internal Auditors, Altamonte Springs, FL.

2. NEOVISNOST I OBJEKTIVNOST - ZAHTJEVI MEĐUNARODNOG OKVIRA PROFESIONALNOG DJELOVANJA INTERNE REVIZIJE

Prema revidiranoj i općeprihvaćenoj definiciji međunarodnog Instituta internih revizora interna revizija je "neovisno i objektivno jamstvo i savjetnička aktivnost koja se rukovodi filozofijom dodane vrijednosti s namjerom poboljšanja poslovanja organizacije. Ona pomaže organizaciji u ispunjavanju njezinih ciljeva sistematičnim i na disciplini utemeljenim pristupom procjenjivanja djelotvornosti upravljanja rizicima organizacije, kontrole i korporativnog upravljanja[2]" Iz same definicije je jasna važnost neovisnosti i objektivnosti za obavljanje aktivnosti interne revizije. Angažmani s izražavanjem uvjerenja o djelotvornosti upravljanja rizicima organizacije, kontrole i korporativnog upravljanja, kao temeljne aktivnosti moderne interne revizije, svoju vrijednost i kredibilitet deriviraju upravo iz pretpostavke neovisnosti i objektivnosti interne revizije kao funkcije unutar organizacije i internog revizora kao pojedinca[3].

Značajna pažnja neovisnosti i objektivnosti posvećena je u standardima interne revizije. Naime, u okviru Standarda obilježja interne revizije (serija 1000), prema Standardu 1100 - Neovisnost i objektivnost, "interna revizija mora biti neovisna, a interni revizori moraju biti objektivni prilikom izvršavanja svojih zadaća." Iz ovog je moguće jednostavno zaključiti kako je neovisnost zahtjev koji se postavlja na odjel interne revizije, dok je objektivnost zahtjev koji se postavlja na internog revizora kao osobu. Zato se opravdano govori o organizacijskoj neovisnosti i individualnoj objektivnosti. Uz navedeni Standard dano je i tumačenje zahtjeva neovisnosti. Naime, neovisnost znači "nepostojanje uvjeta koji ugrožavaju sposobnost interne revizije ili glavnog revizora za obavljanje aktivnosti interne revizije na nepristran način. U svrhu postizanja stupnja neovisnosti potrebne za učinkovito izvođenje odgovornosti interne revizije, glavni revizor ima izravan i neograničen pristup višem menadžmentu i odboru. To se može postići odnosom u kojem postoji dvosmjerno izvještavanje. Ugrožavanje neovisnosti mora se rješavati na razini pojedinog revizora, angažmana te na funkcionalnoj i organizacijskoj razini."[4]

Uz navedene zahtjeve koji se odnose na organizacijsku neovisnost odjela interne revizije u okviru Standarda postavljaju se i konkretni zahtjevi koji se odnose na individualnu objektivnost internog revizora kao osobe. Prema tumačenju Standarda 1100 - Neovisnost i objektivnost, objektivnost je "nepristran stav koji omogućuje internim revizorima obavljanje angažmana uz iskreno vjerovanje u produkt svojeg rada i bez značajnijih kompromisa u pogledu kvalitete. Objektivnost zahtijeva od internih revizora da svoje prosudbe u pitanjima revizije ne podređuju prosudbama drugih. Narušavanje objektivnosti mora se rješavati na razini pojedinog revizora, angažmana te na funkcionalnoj i organizacijskoj razini."[5]

Interni revizori moraju biti nepristrani, objektivni i moraju izbjegavati sukobe interesa (Standard 1120 - Individualna objektivnost). Prema objašnjenju Preporuke za rad 1120-1 Individualna objektivnost - sukob interesa je "situacija kada interni revizor, koji je na povjerljivoj poziciji, ima protivan profesionalni ili osobni interes. Takvi protivni interesi mogu otežati obavljanje dužnosti na nepristran način. Sukob interesa postoji čak i ako ne dođe do nikakvog neetičnog ili nedoličnog ponašanja. Sukob interesa može stvoriti dojam nedoličnosti koja bi mogla potkopavati povjerenje u internog revizora, internu reviziju i cjelokupnu struku. Sukob interesa može narušiti sposobnost pojedinca da objektivno obavlja svoje dužnosti i odgovornosti."[6]

Ako se interni revizor nađe u sukobu interesa sasvim sigurno je narušena njegova sposobnost da objektivno i nepristrano obavlja svoj posao. Preporuka za rad 1120-1 posvećena je individualnoj objektivnosti. Zahtjevi ove preporuke navode se u nastavku:[7]

1. Individualna objektivnost znači da interni revizori angažman provode iskreno vjerujući u produkt svojega rada i bez značajnijih ustupaka u kvaliteti. Interni revizori ne smiju biti dovedeni u situacije u kojima nisu u mogućnosti donijeti objektivno stručno mišljenje;
2. Individualna objektivnost znači da glavni revizor organizira zadaće osoblja, izbjegavajući moguće i stvarne sukobe interesa i pristranost. Glavni revizor povremeno treba od internih revizora pribaviti informacije o mogućim sukobima interesa i pristranosti. Zadaće internih revizora treba povremeno izmjenjivati, kad god je to izvedivo;
3. Rezultate interne revizije treba provjeriti prije nego pripadajuća priopćenja budu objavljena, kako bi se osiguralo objektivno obavljanje posla;
4. Objektivnost internog revizora nije narušena kad revizor preporuči standarde kontrole za sustave ili postupke kontrole prije njihove provedbe. Smatra se da je objektivnost revizora narušena ako revizor osmisli, instalira, izradi nacrt postupka ili upravlja takvim sustavima;
5. Povremeno obavljanje drugog posla, osim revizije, od strane internog revizora, koji je u potpunosti otkriven u procesu izvještavanja, ne znači nužno narušavanje objektivnosti. Međutim, to zahtijeva pažljivo razmatranje uprave i internog revizora kako bi se izbjegao negativan utjecaj na objektivnost internog revizora.

Osobni sukob interesa, ograničenje opsega, tj. djelokruga rada, zabrane pristupa dokumentaciji, osoblju i imovini te ograničenje revizijskih resursa su neke od okolnosti koje mogu bitno narušiti individualnu objektivnost i organizacijsku neovisnost. U kontekstu narušavanja neovisnosti i objektivnosti u okviru Standarda 1130 - Narušavanje neovisnosti ili objektivnosti navode se Standardi primjene koji se odnose na angažmane s izražavanjem uvjerenja i savjetodavne usluge:

- **1130.A1** - Interni revizori moraju se suzdržati od procjene određenih radnji za koje su prethodno bili nadležni. Smatra se da je objektivnost narušena kada interni revizor pruža usluge provjere za djelatnost za koju je bio odgovoran u razdoblju tijekom prethodne godine.

[2] Tušek, B. & Žager, L. (2007.) *Revizija - drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje,* HZRIFD: Zagreb, str. 280.

[3] Stewert, J. & N. Subramaniam. 2010. Internal audit independence and objectivity: emerging research opportunities. *Managerial Auditing Journal.* 25(4):328 - 360, str. 328.

[4] Institut internih revizora (2009.) *Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja* (MOPD), prijevod s engleskog jezika, Hrvatski institut internih revizora, Zagreb, str. 16.

[5] Ibd., str. 16.

[6] Ibd., str. 49.

[7] Ibd., str. 49.

- **1130.A2** - Angažman provjere funkcija za koje je glavni revizor odgovaran mora nadgledati stranka izvan djelatnosti interne revizije.
- **1130.C1** - Interni revizori mogu pružati savjetodavne usluge koje se odnose na radnje za koje su prethodno bili odgovorni.
- **1130.C2** - Ako postoji mogućnost narušavanja neovisnosti ili objektivnosti internih revizora u pogledu predloženih savjetodavnih usluga, o tome je potrebno obavijestiti klijenta koji je naručio uslugu prije nego što posao bude prihvaćen.

Etički kodeks[8] internih revizora uz ostala načela i pravila ponašanja kojih se interni revizori moraju pridržavati u svom radu, važnost daje i načelu objektivnosti prema kojem "interni revizori motaju pokazivati najveći stupanj profesionalne objektivnosti prilikom prikupljanja, procjene i priopćavanja informacija o aktivnosti ili postupku koji se ispituje. Interni revizori daju usklađenu ocjenu svih relevantnih okolnosti, a prilikom donošenja mišljenja na njih ne utječu neprimjereni vlastiti interesi ili interesi drugih strana". Daljnjim objašnjenjem načela objektivnosti kroz pravila ponašanja od internih revizora se očekuje da:

1. ne sudjeluju u bilo kakvoj radnji ili bilo kakvom odnosu koji može narušiti ili za koji se može pretpostaviti da će narušiti nepristranu procjenu. Ovo sudjelovanje uključuje one radnje ili odnose koji mogu biti u suprotnosti s interesima organizacije,
2. ne smiju prihvaćati ništa što bi moglo narušiti ili za što bi se moglo pretpostaviti da će narušiti njihovo profesionalno rasuđivanje,
3. dužni su otkriti sve materijalne činjenice s kojima su upoznati, a koje bi, ako ih ne otkriju, mogle iskriviti izvještavanje ili radnje koje se ispituju."

3. LINIJE IZVJEŠTAVANJA INTERNOG REVIZORA U FUNKCIJI OSTVARENJA NEOVISNOSTI

Pitanje neovisnosti u internoj reviziji ne smije se svesti na pitanje apsolutne neovisnosti nego na stvaranje pretpostavki i uvjeta koji će omogućiti odjelu interne revizije neovisno i nepristrano djelovanje. U tom kontekstu, jedna od ključnih takvih pretpostavki i uvjeta je odgovarajući organizacijski položaj (status) odjela interne revizije u organizacijskoj strukturi poduzeća.

S obzirom na postojeću praksu njegova pozicioniranja unutar organizacijske strukture poduzeća, moguće je identificirati brojna i različita rješenja. Neka od njih u većoj, a neka u manjoj mjeri osiguravaju internoj reviziji neovisno djelovanje. Primjerice, pozicioniranje odjela interne revizije vrlo nisko unutar organizacijske strukture u okvir neke službe (primjerice, računovodstveno-financijske službe) ili kao posebne i samostalne organizacijske jedinice koja ima isti status kao i ostale linijske funkcije u poduzeću i predstavlja primjer statusa interne revizije koji ugrožava njenu neovisnost i učinkovito funkcioniranje. Nisu rijetki slučajevi da se internoj reviziji dodjeljuju neki poslovi koji spadaju u područje rada pojedinih poslovnih funkcija u poduzeću, pri čemu postaju upitnima neovisnost, objektivnost, profesija i uopće smisao postojanja i djelovanja interne revizije u cjelini.

Čimbenici ostvarenja organizacijske neovisnosti interne revizije definirani su Standardima i detaljnije pojašnjeni vezanim Preporukama za rad. Prema standardu 1110 - Organizacijska neovisnost "glavni revizor podnosi izvještaj onoj razini unutar organizacije koja omogućava internoj reviziji ispunjenje svoje odgovornosti. Glavni revizor mora potvrditi odboru, najmanje jednom godišnje, organizacijsku neovisnost interne revizije. Ne smije se utjecati na djelatnike interne revizije prilikom određivanja opsega provedbe interne revizije, obavljanja posla i priopćavanja rezultata (Standard 1110.A1)."[9] U daljnjem objašnjenju Standarda, danog kroz Preporuku za rad 1110-1, objašnjava se detaljnije ostvarivanje organizacijske neovisnosti.

U Preporuci za rad 1110-1 - Organizacijska neovisnost navodi se da "glavni revizor, koji po funkciji odgovara odboru, a administrativno glavnom direktoru organizacije, osigurava organizacijsku neovisnost. U najmanju ruku, glavni revizor treba odgovarati osobi u organizaciji koja ima dovoljne ovlasti za promicanje neovisnosti i osiguranje širokog obuhvata revizije, odgovarajućih uvjeta za komunikaciju u okviru angažmana i primjerenog postupanja prema preporukama iz angažmana. U nastavku ove Preporuke detaljnije se pojašnjava što znači odgovornost odjela interne revizije funkcionalno i administrativno. S tim u svezi, "odgovaranje odboru u funkcijskom smislu obično znači da odbor:

- odobrava cjelokupnu povelju interne revizije,
- odobrava procjenu rizika interne revizije i povezani revizijski plan,
- prima priopćenja od glavnog revizora o rezultatima interne revizije ili drugim pitanjima koja glavni revizor odredi kao potrebne, uključujući i privatne sastanke s glavnim revizorom bez prisutnosti uprave, kao i godišnju potvrdu organizacijske neovisnosti interne revizije,
- odobrava sve odluke vezano uz procjenu učinkovitosti, imenovanje ili razrješenje glavnog revizora,
- odobrava godišnju naknadu i prilagodbu plaće internog revizora,
- postavlja odgovarajuće upite upravi i glavnom revizoru s ciljem utvrđivanja postoji li opseg revizije ili proračunska ograničenja koja narušavaju sposobnost interne revizije u obavljanju svojih dužnosti.

Odgovarati u administrativnom pogledu podrazumijeva odnos unutar rukovodstvene strukture organizacije koji omogućava svakodnevni rad interne revizije. To obično podrazumijeva:

- izradu proračuna i računovodstva uprave,
- upravljanje ljudskim potencijalima, uključujući procjene osoblja i naknade,
- interna priopćenja i protok informacija,
- upravljanje politikom i postupcima interne revizije."

U svrhu postizanja stupnja neovisnosti potrebne za učinkovito izvođenje odgovornosti interne revizije, glavni revizor ima izravan i neograničen pristup višem menadžmentu i odboru. To se može postići odnosom u kojem postoji dvosmjerno izvještavanje. Tako glavni interni revizor *(engl. CAE - Chief Audit Executive*) ima neposredan i neograničen pristup višem

[8] Institut internih revizora (2009.) *Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja (MOPD),* prijevod s engleskog jezika, Hrvatski institut internih revizora, Zagreb, str. 4. - 7.

[9] Institut internih revizora (2009.) *Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja (MOPD),* prijevod s engleskog jezika, Hrvatski institut internih revizora, Zagreb, str. 16. i 17.

menadžmentu i nadzornom odboru, odnosno revizijskom odboru. Glavni interni revizor ili rukovoditelj odjela interne revizije mora neposredno izvještavati revizijski odbor i time osigurati objektivnost u planiranju i izvođenju pojedinačnih revizijskih angažmana. S druge strane, članovi revizijskog odbora moraju pružati podršku ostvarivanju brojnih uloga interne revizije, održavajući njezinu neovisnost te poticanjem aktivne suradnje menadžmenta s internom revizijom, prepoznajući i promovirajući internu reviziju kao funkciju koja može bitno pridonositi stvaranju dodane vrijednosti.[10]

Iako Standardi sugeriraju neposredno izvještavanje revizijskog (nadzornog) odbora za ostvarenje najveće razine neovisnosti, nigdje nije zabranjeno formiranje drugih linija izvještavanja, recimo prema glavnom financijskom direktoru. Međutim, drugi načini uspostavljanja linija izvještavanja, osim onih eksplicitno sugeriranih Standardima, moraju također zadovoljiti opće kriterije koji se odnose na izvještavanje onoj razini koja posjeduje ovlasti za promicanje neovisnosti i osiguranje širokog obuhvata revizije, odgovarajućih uvjeta za komunikaciju u okviru angažmana i primjerenog postupanja prema preporukama iz angažmana.

Prema istraživanju organizacije i prakse funkcije interne revizije u poslovnim subjektima u Hrvatskoj kojeg je 2009. godine proveo PriceWaterhouseCoopers i Hrvatski institut internih revizora, najčešći sustav izvještavanja u aktualnoj praksi interne revizije u Hrvatskoj je izvještavanje izvršnog rukovodstva (predsjednika uprave, izvršnog direktora, generalnog direktora i/ili uprave). Na pitanje kome je unutar vaše organizacije funkcionalno odgovoran direktor interne revizije ili vanjski pružatelj usluge, većina (čak 84%) ispitanika je odgovorilo predsjedniku uprave ili generalnom direktoru, 45% nadzornom odboru, a tek 21% ispitanika funkcionalno je odgovorno revizijskom odboru i 18% ispitanika drugima.[11] Prema rezultatima globalnog istraživanja profesije interne revizije koje objavljuje The Institute of Internal Auditors Research Foundation (IIARF) pod nazivom Common Body of Knowledge (CBOK), a koji se odnose na rezultate isključivo iz europskih zemalja,[12] od ukupno 769 ispitanika (internih revizora) iz 21 europske države, 36% ispitanika je mišljenja da funkcija interne revizije osigurava neovisnost i to izvještavajući neposredno revizijski odbor dok ostali izvještavaju, kao i u prethodno navedenom istraživanju u Hrvatskoj, ciljne skupine koje spadaju u područje izvršnog i višeg menadžmenta.[13]

U ranijim fazama razvoja, aktivnost interne revizije je smatrana "očima i ušima menadžmenta", s obzirom da su o svim rezultatima interni revizori izvještavali upravo menadžment (prema istraživanjima većinom financijske direktore ili kontrolere), s obzirom da se djelokrug rada uglavnom bazirao na procjeni djelotvornosti internih kontrola.[14] Razvojem aktivnosti interne revizije, odnosno proširenjem djelokruga rada, širi se i krug korisnika interne revizije na višu razinu menadžmenta, operativni menadžment i revizijski odbor[15]. Međutim, različiti korisnici podrazumijevaju i različite zahtjeve, koji često mogu biti međusobno konfliktni. Revizijski odbori su primarno zainteresirani za uvjerenja o djelotvornosti internih kontrola i rizika, dok operativni menadžment ima potrebe za savjetodavnim aktivnostima interne revizije vezane za ostvarivanje efikasnosti operacija i adekvatnost internih kontrola. Viši menadžment pak traži i uvjerenje o djelotvornosti internih kontrola, ali i savjetodavne usluge o upravljanju rizicima i kontrolama. Do preklapanja može doći ako primjerice operativni menadžment traži uvjerenje o učinkovitosti kontrola koje je implementirao kako bi kontrolirao procese za koje je zadužen ili kad revizijski odbor traži savjetodavne usluge oko procjene rizika i kontrolnih procesa.

Međutim, ovlasti i odgovornosti interne revizije definiraju se poveljom o internoj reviziji. Na obvezu postojanja povelje o internoj reviziji na razini svakog pojedinog odjela interne revizije ukazuju odrednice obvezujućeg Standarda 1000 - Svrha, ovlasti i odgovornosti prema kojemu "svrhu, ovlasti i odgovornosti interne revizije morali bi formalno definirati u povelji o internoj reviziji, koja mora biti u skladu s Definicijom interne revizije, Etičkim kodeksom i Standardima. Glavni revizor mora povremeno revidirati povelju o internoj reviziji i dati je višem menadžmentu i odboru na odobrenje."[16] Uz ovaj Standard postoji i tumačenje prema kojemu "povelja o internoj reviziji je formalni dokument kojim se definiraju svrha, ovlasti i odgovornosti interne revizije. Povelja o internoj reviziji utvrđuje položaj interne revizije unutar organizacije; definira pristup dokumentaciji, osoblju i materijalnoj imovini koji su značajni za provođenje revizije; ona također definira opseg aktivnosti interne revizije. Konačno odobrenje povelje o internoj reviziji daje odbor".[17] Tim se dokumentom svim članovima organizacije, ali i zainteresiranim stranama izvan nje, prezentira informacija o položaju interne revizije u poduzeću, o njezinoj misiji i temeljnim načelima njezine organiziranosti i upravljanja. To je svojevrsni sporazum između interne revizije i organizacije, odnosno korisnika njezinih usluga - višeg menadžmenta i odbora. Jasnim definiranjem i dokumentiranjem svrhe, ovlasti i odgovornosti interne revizije postiže se, s jedne strane, sigurnost internog revizora o shvaćanju njegove stvarne uloge i korisnosti u poduzeću te podrška koju radu interne revizije pruža menadžment na svim razinama, a, s druge, sigurnost menadžmenta i odbora unutar organizacije da interni revizor prihvaća profesionalnu odgovornost glede kvalitete usluga koje mu pruža. Kako je riječ o javnom dokumentu, njegovo značenje ogleda se i u tome što svim članovima organizacije, dakle i onima koji nemaju elementarna ekonomska znanja, omogućuje upoznavanje s temeljnim načelima i konceptima funkcije interne revizije u nekoj organizaciji. Kako su oni potencijalni ispitanici, odnosno suradnici odjela interne revizije, ne treba posebno naglašavati da je priprema i prezentiranje takva dokumenta pretpostavka za uspješnu komunikaciju i rad odjela interne revizije te za shvaćanje internih revizora kao savjetnika, a ne "policajaca" poslanih od najviše razine menadžmenta.

[10] Bromilow, C. L., Berlin, B. L. (2005) *Audit Committee Effectiveness " What Works Best, 3rd Edition,* The Institute of Internal Auditors Research Foundation (IIARF), Florida, str. 37.

[11] PriceWaterhouseCoopers i Hrvatski institut internih revizora (2009) *Interna revizija u Hrvatskoj (Internal audit in Croatia),* str. 25.

[12] Riječ je o cjelovitom istraživanju iz područja interne revizije koje, uz rezultate iz europskih zemalja, obuhvaća rezultate istraživanja na svjetskoj razini.

[13] European Confederation of Institutes of Internal Auditing (2009), *Common Body of Knowledge in Internal Auditing: A State of the Art in Europe,* Erich Schmidt Verlag, Berlin, str. 30.

[14] The Institute of Internal Auditors Research Foundation (2003) *Internal audit Reporting relationships: serving two masters.* IIARF, Altamonte Springs, Florida, str. 3.

[15] Ibd., str. 3.

[16] Institut internih revizora (2009.) *Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja (MOPD),* prijevod s engleskog jezika, Hrvatski institut internih revizora, Zagreb, str. 15.

[17] Ibd., str. 15.

4. PREPOZNAVANJE I UPRAVLJANJE PRIJETNJAMA OBJEKTIVNOSTI

Kada se pobliže promotri ranije istaknuta definicija interne revizije postaje jasan opseg odgovornosti i aktivnosti interne revizije koje proizlaze iz rastućih zahtjeva njenog okruženja. Menadžment zapošljava internog revizora, od kojeg se često pak traži da procjenjuje djelovanje menadžera i ostalih. Uz to, menadžment često traži savjetničke usluge interne revizije te informacije proizašle iz takvog djelovanja interne revizije inkorporira u poslovne procese. S obzirom na dualnost uloge interne revizije, provođenje angažmana s izražavanjem uvjerenja i pružanje savjetodavnih usluga, problem se može javiti kada se od interne revizije traži procjenjivanje procesa o kojima su prethodno tražene savjetodavne usluge. Kombinacija zavisnosti o menadžmentu s jedne strane i rastuće potrebe za savjetodavnim aktivnostima interne revizije s druge strane dovodi često do situacija u kojima interni revizori procjenjuju svoje vlastite savjete implementirane u poslovne procese čiju djelotvornost procjenjuju, čime se dovodi u pitanje objektivnost, odnosno nepristranost procjene zbog sukoba interesa.[18]

Uz zahtjeve Standarda i Kodeksa etike, međunarodni Institut internih revizora je izdao i Okvir[19] koji treba pomoći internim revizorima u djelovanju kod konfliktnih situacija vezanih za objektivnost i neovisnost. U ovom okviru neovisnost se smatra stanjem u kojem se prijetnjama za objektivnost najbolje upravlja, a od internih revizora se zahtijeva da identificiraju, procjene i upravljaju prijetnjama ostvarivanju objektivnosti uključujući zahtjev za potrebom da se uzmu u obzir određene mjere zaštite kojima se može djelovati na umanjenje prijetnji. Okvir također prepoznaje objektivnost kao "stanje uma" te se smatra kako je procjena prijetnji objektivnosti i djelovanje u smjeru njihova umanjenja ili upravljanja rezultat procesa samoprocjene samih internih revizora.

Iako se u okviru raspravlja o svim razinama ostvarivanja objektivnosti, na razini profesije, poduzeća, odjela interne revizije, angažmana i individualnoj razini, u nastavku poglavlja će se dati krati prikaz sažetka[20] Okvira, s naglaskom na prijetnjama objektivnosti na individualnoj razini, odnosno na razini internog revizora-pojedinca te načinima upravljanja prijetnjama.

U Okviru se raspravlja o sedam prijetnji objektivnosti na individualnoj razini internog revizora. To su:[21]

1. Samoprocjena - prijetnje mogu nastati kada revizor procjenjuje svoj posao, kao što je to primjerice slučaj kod uzastopnog revidiranja istog odjela kada revizor revidira operacije koje je revidirao prethodne godine ili kod pružanja savjetodavnih usluga za procese koje naknadno revidira. To su u pravilu situacije koje bi mogle umanjiti kritičnost i promatrački položaj internog revizora u odnosu na pogreške i nedostatke zbog pomanjkanja objektivnosti.
2. Socijalni pritisak - prijetnje po ovoj osnovi se javljaju kada je revizor izložen pritisku važnih osoba u poduzeću, kao što su korisnici revizije ili revizijski ispitanici (primjerice, direktori ili šefovi odjela) ili pak od strane članova unutar odjela interne revizije.
3. Ekonomski interes - prijetnje se javljaju u slučaju kada interni revizor primjerice, ima dioničke opcije poduzeća u kojem radi ili druge financijske interese na koje mogu utjecati negativni nalazi i mišljenje ili kada revizor revidira odjel ili pojedinca koji može utjecati na daljnje napredovanje revizora ili plaću.
4. Privatne veze (povezanost) - prijetnje se javljaju u slučaju kada je revizor primjerice, rodbinski povezan s revizijskim ispitanikom.
5. Poznavanje - prijetnje mogu proizići iz primjerice, dugogodišnjeg poznanstva s revizijskim ispitanikom ili ako je prethodno radio zajedno s njim u odjelu pa se može dogoditi da revizor zbog suosjećanja s ispitanikom izgubi perspektivu.
6. Kulturološke, rasne ili etničke predrasude - primjerice, kod multinacionalnih organizacija, kada revizor ima predrasude i nerazumijevanje prema lokalnim kulturama i običajima ili u slučaju spolnih ili rasnih predrasuda prema voditeljima odjela i revizijskim ispitanicima.
7. Spoznajne (kognitivne) predrasude - nastale zbog svjesnih i nenamjernih psiholoških predrasuda u interpretaciji rezultata revizije, tako primjerice, revizor koji uobičajeno vrlo kritički pristupa procjeni situacija može previdjeti njihovu pozitivnu stranu.

Ove prijetnje se također mogu javiti i na razini aktivnosti interne revizije, pogotovo u slučaju kada interna revizija istovremeno pruža savjetodavne usluge i angažmane s izražavanjem uvjerenja.

U Okviru su također dani primjeri određenih čimbenika koji trebaju služiti kao svojevrsne mjere zaštite protiv prijetnji objektivnosti na svim razinama, pa tako i na individualnoj. To su sljedeći čimbenici:[22]

- Organizacijski položaj i pravila - položaj internog revizora, odnosno položaj odjela i pravilnici o odnosu ispitanika prema revizorima mogu poduprijeti položaj interne revizije u poduzeću i djelovati obeshrabrujuće na revizijske ispitanike u smislu negativnog utjecaja na revizore pogotovo ako je takvo ponašanje zabranjeno pravilnikom i povlači za sobom određene kazne.
- Okruženje/ snažan sustav upravljanja - potporno okruženje, kako unutar odjela interne revizije, tako i unutar poduzeća koje podupire kontinuirani napredak i učenje može utjecati na smanjenje percepcije neuspjeha u slučaju negativnih nalaza pri čemu bi revizori i revizijski ispitanici osjećali manji pritisak u takvim situacijama. Jedno od važnijih potpornih okruženja je i snažan revizijski odbor koji može osigurati objektivnost i profesionalno djelovanje interne revizije.
- Sustav nagrađivanja - sustav nagrađivanja unutar odjela interne revizije, ali i poduzeća mogu smanjiti prijetnje objektivnosti pogotovo ako je naglasak na nagrađivanju objektivnog i kritičkog djelovanja.

[18] Mutchler, J. F. (2003) *"Independance and objectivity: a framework for research opportunities in internal auditing"* U: Bailey. A. D., Gramling, A. A. & Ramamoorti, S. (ur.) Research opportunities in internal auditing, The Institute of Internal Auditors Research Foundation, Altamonte Springs, Florida, str. 237.

[19] The Institute of Internal Auditors (2001) *Independence and Objectivity: A Framework for Internal Auditors Altamonte Springs,* Florida: The Institute of Internal Auditors.

[20] Mutchler, J. F. (2003) *"Independance and objectivity: a framework for research opportunities in internal auditing"* U: Bailey. A. D., Gramling, A. A. & Ramamoorti, S. (ur.): *Research opportunities in internal auditing,* The Institute of Internal Auditors Research Foundation, Altamonte Springs, Florida, str. 231. - 268

[21] Ibd., str. 252.

[22] Ibd., str. 254. - 255.

- Korištenje timova - korištenje timova u slučaju obavljanja angažmana s izražavanjem uvjerenja može primjerice smanjiti prijetnje koje proizlaze iz kognitivnih predrasuda, ali opet treba imati na umu da djelovanje u timovima može prouzročiti i socijalne pritiske unutar članova tima.
- Nadziranje/procjena od strane drugih stručnjaka iz područja (engl. *peer review*) - istraživanja iz područja su pokazala kako saznanje da će se obaviti naknadna procjena rada revizora od strane drugih stručnjaka iz profesije može utjecati na samosvjesnost u radu i umanjiti utjecaj potencijalnih predrasuda ili ostalih prijetnji objektivnosti.
- Protek vremena/Promijenjene okolnosti - protek vremena može primjerice smanjiti potencijalne prijetnje samoprocjene koje proizlaze iz procjenjivanja vlastitog prethodnog rada, a također može dovesti i do promjene okolnosti vezane primjerice za privatnu povezanost internog revizora i revizijskih ispitanika pri čemu se smanjuju potencijalne prijetnje proizašle iz poznavanja, promjenu zaposlenika koji su vršili pritisak na revizore i slično.
- Interno konzultiranje - ovaj faktor je vezan uz korištenje timskog rada i nadzora gdje interni revizori u konfliktnim situacijama imaju mogućnost konzultiranja sa stručnjacima iz područja ili članovima tima. Postoji također mogućnost definiranja kriterija koji određuju konfliktne situacije kako bi se revizorima olakšalo njihovo prepoznavanje i korištenje faktora za umanjenje prijetnji koje iz njih mogu proizaći.

Usprkos postojanju čimbenika kojima se može utjecati na smanjenje prijetnji, neke prijetnje objektivnosti nije moguće ukloniti njihovom primjenom. U tim slučajevima, postoje specifične aktivnosti koje treba primijeniti kao dodatne alate upravljanja prijetnjama sa svrhom njihova umanjenja. Instrumenti za upravljanje prijetnjama uključuju sljedeće aktivnosti:[23]

- Praksa kod zapošljavanja - iako se praksama kod zapošljavanja utječe prije svega na profesionalnost, može se utjecati i na objektivnost ako se primjerice, kod zapošljavanja novog osoblja unutar odjela interne revizije provjeri postoji li kakva rodbinska povezanost s nekim od ostalih zaposlenih u poduzeću ili postojanje ostalih sukoba interesa.
- Obuka (edukacija) - educiranje o metodama i pristupima u radu može utjecati na poboljšanje objektivnosti, pogotovo se tako olakšava prepoznavanje potencijalnih prijetnji objektivnosti i njihovo izbjegavanje.
- Nadzor/procjenjivanje - svjesnost o postojanju naknadnog nadzora obavljenog rada utječe na povećanje objektivnosti u radu s obzirom da su interni revizori svjesni da su sami odgovorni za svoj rad.
- Programi osiguranja kvalitete - internom i eksternom procjenom kvaliteta rada odjela interne revizije i njegovih aktivnosti, procedura i procesa može se ocijeniti razina profesionalnosti kod izvršavanja odgovornosti stavljanih pred revizore, a time i razina objektivnosti.
- Korištenje timova - dodjeljivanje dodatnog tima nekom revizijskom angažmanu može utjecati na umanjenje ili potpunu eliminaciju potencijalnih prijetnji objektivnosti s obzirom da se na taj način omogućava gledanje problema iz različitih perspektiva.
- Rotacija - rotacijom revizijskih angažmana, odnosno revizora timova ili pojedinaca unutar timova koji su za njih zaduženi umanjuju se prijetnje proizašle iz poznavanja i samoprocjene.
- Eksternaliziranje ili upotreba vanjskih resursa (eng. *outsourcing*) - u slučajevima kada se internim alatima ne može utjecati na smanjenje prijetnja objektivnosti, rješenje, iako ekonomski najmanje isplativo, može biti i eksternaliziranje aktivnosti interne revizije.

Na slici 1. prikazan je prethodno opisan proces upravljanja prijetnjama neovisnosti koji, između ostalog, trebaju rezultirati povećanjem učinkovitosti interne revizije.

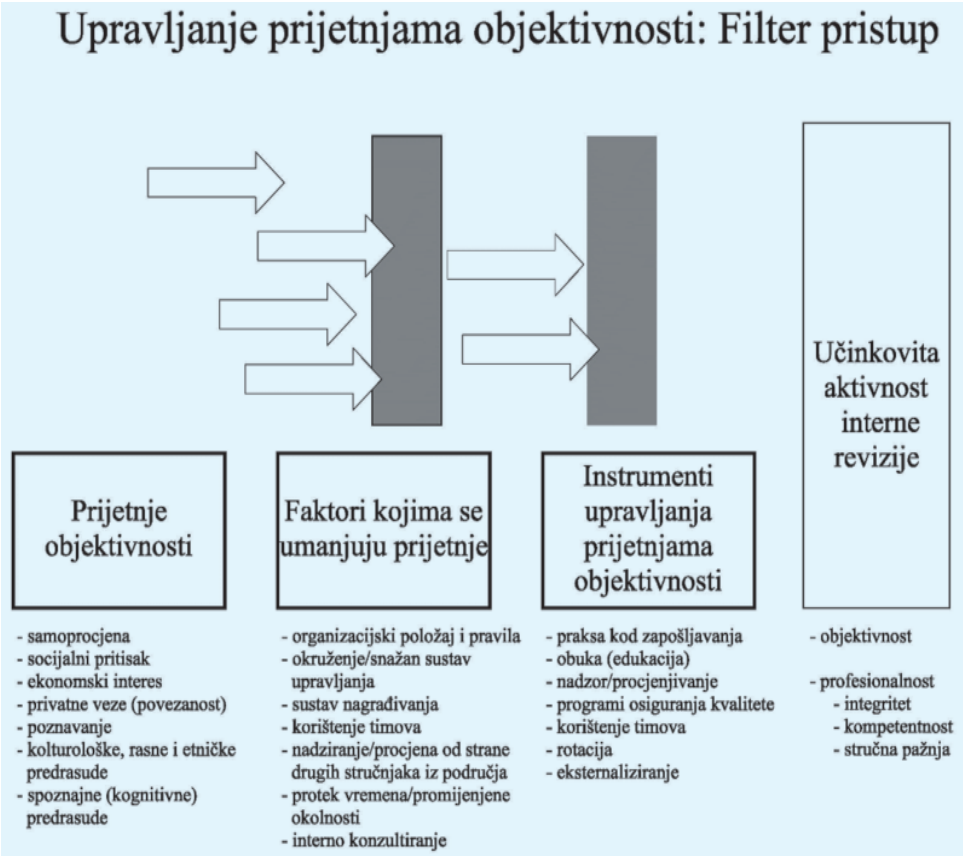

Slika 1. Okvir za upravljanje prijetnjama objektivnosti

Izvor: Mutchler, J. F. (2003) "*Independance and objectivity: a framework for research opportunities in internal auditing*" U: Bailey. A. D., Gramling, A. A. & Ramamoorti, S. (ur.): *Research opportunities in internal auditing*, The Institute of Internal Auditors Research Foundation, Altamonte Springs, Florida, str. 257.

[23] Mutchler, J. F. (2003) "*Independance and objectivity: a framework for research opportunities in internal auditing*" U: Bailey. A. D., Gramling, A. A. & Ramamoorti, S. (ur.): *Research opportunities in internal auditing.* The Institute of Internal Auditors Research Foundation, Altamonte Springs, Florida, str. 256.

5. ZAKLJUČAK

Važnost koju interna revizije dobiva u kontekstu nadzornih mehanizama korporativnog upravljanja podrazumijeva nužnost njenog učinkovitog djelovanja. Glavne pretpostavke ostvarenja takvog djelovanja su nepostojanje uvjeta koji ugrožavaju sposobnost interne revizije ili glavnog revizora za obavljanje aktivnosti interne revizije na nepristran način, što podrazumijeva postojanje neovisnosti te zauzimanje nepristranog stava koji omogućuje obavljanje angažmana uz iskreno vjerovanje u produkt svojeg rada i bez značajnijih kompromisa u pogledu kvalitete, što je definicija objektivnosti. Važnost objektivnosti i neovisnosti profesije interne revizije jasna je i iz snažnog položaja koji zauzima međunarodni Institut internih revizora u definiranju zahtjeva vezanih za te pojmove te razvijanja Okvira koji trebaju pomoći internim revizorima u njihovu ostvarenju. Dvosmjerno izvještavanje internog revizora u kojem administrativno odgovara upravi, a funkcionalno revizijskom odboru prepoznato je u okviru Standarda kao najbolja praksa za ostvarenje razine neovisnosti potrebne za najučinkovitije obavljanje revizijske aktivnosti. Isto tako, nije zanemaren ni utjecaj objektivnosti internog revizora kao pojedinca pri čemu je važno identificirati prijetnje koje mogu utjecati na njeno umanjenje i njima efikasno upravljati.

Literatura:

1. Bromilow, C. L., Berlin, B. L. (2005) *Audit Committee Effectiveness - What Works Best, 3rd Edition*. The Institute of Internal Auditors Research Foundation (IIARF), Altamonte Springs, Florida.
2. European Confederation of Institutes of Internal Auditing (2009) *Common Body of Knowledge in Internal Auditing: A State of the Art in Europe*, Erich Schmidt Verlag, Berlin.
3. Institut internih revizora (2009.) *Međunarodni okvir profesionalnog djelovanja (MOPD),* Hrvatski institut internih revizora, Zagreb.
4. Mutchler, J. F. (2003) "*Independance and objectivity: a framework for research opportunities in internal auditing*" U: Bailey. A. D., Gramling, A. A. & Ramamoorti, S. (ur.): *Research opportunities in internal auditing*, The Institute of Internal Auditors Research Foundation, Altamonte Springs, Florida, str. 231. - 268.
5. PriceWaterhouseCoopers & Hrvatski institut internih revizora (2009.) *Interna revizija u Hrvatskoj (Internal audit in Croatia).*
6. Stewert, J. & N. Subramaniam 2010. Internal audit independence and objectivity: emerging research opportunities. *Managerial Auditing Journal*. 25(4):328-360.
7. The Institute of Internal Auditors (2001) *Independence and Objectivity: A Framework for Internal Auditors.* The Institute of Internal Auditors, Altamonte Springs, Forida.
8. The Institute of Internal Auditors Research Foundation (2003) *Internal audit Reporting relationships: serving two masters.* IIARF, Altamonte Springs, Florida.
9. Tušek, B. & Žager, L. (2007.) Revizija - drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje, HZRIFD, Zagreb.

Ivana POKROVAC, univ. spec. oec.,
prof. dr. sc. Boris TUŠEK, Ekonomski fakultet, Zagreb

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
organizira radionicu

OPOREZIVANJE TRANSAKCIJA S NEREZIDENTIMA

U Zagrebu, 21. svibnja 2012.
početak u 9,30 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II. (kod Kvaternikovog trga)

Mr. sc. TAJANA VRBAN

Stručni članak UDK 336.2

Utvrđivanje fiskalne rezidentnosti fizičkih i pravnih osoba

Dvostruko oporezivanje pojavljuje se kao problem u međunarodnoj razmjeni dobara i usluga kada rezident jedne države ugovornice prima dohodak odnosno dobit iz druge države, pri čemu i država rezidentnosti i država u kojoj su dohodak odnosno dobit ostvareni, u skladu s unutarnjim poreznim zakonodavstvom, imaju pravo oporezivati isti dohodak odnosno dobit.

Dvostruko oporezivanje nužno dovodi do povećanja poreznog opterećenja i do nejednakog poreznog tretmana poreznih obveznika, što države nastoje otkloniti zaključivanjem međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

U ovom članku autorica pojašnjava kako se utvrđuje fiskalna rezidentnost fizičkih i pravnih osoba jer je definiranje i razumijevanje pojmova rezidenta i nerezidenta ključno za pravilnu primjenu poreznih propisa i ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

1. UVOD

U međunarodnom pravu nadležnost ili jurisdikcija za provođenje državne vlasti temelji se na državljanstvu i teritorijalnosti. Država može provoditi svoju fiskalnu nadležnost samo ukoliko postoji izvorna i bitna povezanost između nje i određenog pravnog subjekta. Državljanstvo obuhvaća aktivnosti, interes, status ili povezanost subjekta izvan odnosno u određenoj državi. U pogledu prostorne nadležnosti - teritorijalnosti, država može unutar svojih granica oporezivati sve aktivnosti svih poreznih obveznika neovisno o njihovoj povezanosti s tom državom. Teritorijalnost, dakle obuhvaća sve aktivnosti unutar teritorija određene države.

Definicija državljanstva[1] se u porezne svrhe proširuje u obliku definicije o rezidentnosti.

Bitno je utvrditi osobnu vezu između poreznog obveznika i države, a s obzirom na tu činjenicu razlikujemo **načelo državljanstva, načelo fiskalne rezidentnosti** i **načelo oporezivanja nerezidenata (načelo izvora).**

Za primjenu **načela državljanstva** presudna je činjenica državljanske pripadnosti. Oporezivanje u skladu s **načelom rezidentnosti** te oporezivanje svjetskog dohotka fizičkih osoba i svjetske dobiti pravnih osoba praksa je većine modernih svjetskih država.

Kod oporezivanja **nerezidenata** na teritoriju određene države cilj je fiskalnoj jurisdikciji države podrediti osobe koje niti su državljani niti su rezidenti određene države, ali u toj državi ostvaruju oporeziv dohodak ili oporezivu dobit. Prema ovom načelu smatra se da država ima pravo na sudjelovanje u dohotku odnosno dobiti ostvarenoj od stranih čimbenika proizvodnje koji se nalaze na njezinom području ili dobiti koja je nastala u suradnji s čimbenicima koji se nalaze na njezinom području, bilo da se radi o prirodnim izvorima, obrazovanoj i/ili jeftinoj radnoj snazi ili blizini tržišta.

Obilježje uže povezanosti poreznog obveznika s određenom državom svaka država uređuje svojim nacionalnim propisima. Porezni obveznik, stoga, često ima obvezu plaćanja

[1] Državljanstvo se ne definira zasebno za potrebe oporezivanja, već se primjenjuje opće određenje tog pojma, pa tako primjerice Zakon o hrvatskom državljanstvu propisuje načine stjecanja hrvatskog državljanstva podrijetlom, rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske, prirođenjem i na temelju međunarodnih ugovora. Državljanstvo kao osnova određenja prava na oporezivanje vrlo lako može postati predmetom primjene nacionalnog poreznog zakonodavstva izvan teritorija te države te tako može doći do dvostrukog oporezivanja.

poreza na ukupni dohodak ili ukupnu dobit u obje države. Posljedica toga je nastajanje dvostrukog oporezivanja.

Uz određivanje prebivališta i uobičajenog boravišta, mjesta sjedišta ili stvarne uprave i nadzora poslovanja, kao pravila kojima se utvrđuje rezidentnost, veže se zakonska porezna obveza koju u Republici Hrvatskoj imaju fizičke i pravne osobe.

2. OPĆA NAČELA FISKALNE REZIDENTNOSTI FIZIČKIH I PRAVNIH OSOBA

Rezidentnost je načelo međunarodnog poreznog prava koje se koristi kako bi se poreznom obvezom obuhvatile fizičke i pravne osobe određene države na primitke koji nastaju ili čiji je izvor u drugoj državi. Kada navedenog načela ne bi bilo, država bi mogla oporezivati te osobe samo na primitke koji nastaju na njezinom teritoriju.

Sve države primjenjuju test rezidentnosti i za fizičke i za pravne osobe. Obilježja kojima se utvrđuje rezidentnost mogu se temeljiti na pravnom obliku i/ili na ekonomskom obliku (bit, *engl. substance*).

Fiskalna rezidentnost fizičkih osoba uobičajeno se temelji na:
- pravnom obliku poput državljanstva,
- činjenicama i okolnostima kojima se dokazuje rezidentnost u određenoj državi (ekonomska bit, poput fizičke prisutnosti osobe u određenoj državi), ili
- kombinaciji gore navedenog.

U mnogim slučajevima, navedeno je zadovoljeno fizičkom prisutnošću u državi u razdoblju od 183 dana.

Fiskalna rezidentnost trgovačkih društava, što podrazumijeva državu u kojoj su trgovačka društva osnovana ili državu u kojoj obavljaju svoju djelatnost, obično se temelji na:
- mjestu osnivanja (sjedište upisano u sudski registar),
- mjestu uprave (stvarno sjedište), ili
- kombinaciji gore navedenog.

Navedena pravila o utvrđivanju rezidentnosti imaju vrlo značajnu ulogu u primjeni međunarodnih ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja budući da pojašnjavaju pravo oporezivanja te pomažu u uklanjanju izbjegavanja dvostrukog oporezivanja.

Većina država OECD-a za utvrđivanje rezidentnosti **fizičkih osoba** primjenjuje test rezidentnosti koji se temelji na utvrđivanju činjenica i okolnosti slučaja. Najčešći čimbenik jest **fizička prisutnost u državi.** Većina država smatra da je razdoblje od 6 mjeseci (183 dana) dovoljno kako bi se ustanovila rezidentnost, osim ako postoje drugi razlozi koji upućuju na utvrđivanje drugačijeg statusa, neovisno o vremenu provedenom u državi.

Utvrđivanje statusa rezidentnosti **pravnih osoba** u većini država OECD-a temelji se na **testu upravljanja ili kontrole** kao dijelu testa kojim se utvrđuje rezidentnost pravnih osoba. Primjerice, SAD koriste samo test mjesta osnivanja kod utvrđivanja statusa rezidentnosti pravnih osoba. Većina drugih država nadopunjuje test utvrđivanja rezidentnosti i fizičkih i pravnih osoba **testom utvrđivanja suštine (sadržaja).**

Bez primjene navedenih testova, fizičke i pravne osobe lako bi mogle smanjiti ili izbjeći obvezu plaćanja poreza na svjetski dohodak odnosno dobit na način da se presele (u pravnom obliku) u državu s niskom poreznom obvezom bez promjene njihovih osnovnih ekonomskih čimbenika.

2.1. Obilježja kojima se utvrđuje svojstvo rezidentnosti fizičkih osoba

2.1.1. Prebivalište *(engl. domicile)*

Prebivalište ima dominantnu ulogu u određenju mjerodavnog prava za statusne, obiteljske i imovinske odnose s međunarodnim elementom, ali isto tako ima ulogu i u poreznom pravu, kod utvrđivanja svojstva rezidentnosti.

Pojam prebivališta potječe iz engleskog sustava običajnog prava (*common law*). Osnovna načela kod određivanja prebivališta su da svaka osoba mora imati prebivalište, i to samo jedno prebivalište. Smatra se da postojeće prebivalište traje sve dok se ne dokaže da je stečeno novo prebivalište. Prebivalište je prema engleskom običajnom pravu stalan dom *(engl. permanent home)* osobe, mjesto na koje se uvijek namjerava vratiti. Obilježja kojima se određuje prebivalište različita su od države do države.

Kod određivanja pojma prebivališta vrlo je bitna **namjera** fizičke osobe da trajno ili neodređeno boravi u toj državi, dakle ne kraće razdoblje ili ne s točno određenom svrhom boravka.

Ukoliko se zna da će osoba napustiti državu po isteku određenog događaja, primjerice kako bi privela kraju svoj radni odnos, radi se o namjeri koja je jasna i predvidljiva pa tada osoba ne može steći prebivalište u toj državi. Kao primjer možemo navesti odvjetnika iz Njemačke koji dolazi na rad u Hrvatsku, te u Hrvatskoj ima namjeru ostati sve do stjecanja uvjeta za mirovinu. On u tom slučaju zadržava svoje njemačko prebivalište. Međutim, ako taj odvjetnik odlazi u Hrvatsku s namjerom da u njoj radi i da se u njoj nastani, steći će prebivalište po izboru u Hrvatskoj.

U pogledu diplomata, kao posebne kategorije osoba kod stjecanja prebivališta, smatra se općenito da oni nemaju namjeru nastaniti se u državi u kojoj su akreditirani. Naravno, ukoliko žele, mogu steći prebivalište u određenoj državi kao i svaka druga osoba.

Prebivalište je, dakle, činjenično pitanje, a ne zakonsko. Kod utvrđivanja prebivališta osobe uzima se u obzir splet okolnosti i slučajnosti boravka u državi kao i *bona fide* namjera za formiranjem doma u toj državi, trajno ili neodređeno. Čak ako je osoba i nezakonski prisutna u određenoj državi, može u njoj steći prebivalište. Ako osoba ode u državu samo s namjerom da u njoj radi, u njoj neće steći prebivalište.

2.1.2. Boravište *(engl. residence)*

Boravište označava fizičku prisutnost osobe kao "građanina", što znači da imigrant može steći boravište odmah po dolasku u određenu državu. Svojstvo boravišta stječe se tako što osoba živi na određenom mjestu tijekom nekog razdoblja.

Pojmovi *boravište*, *stalno boravište* i *uobičajeno boravište* koriste se kao osobni čimbenici koji povezuju osobu s određenom državom.

Pojam *uobičajeno* označava kvalitetu boravišta, a ne njegovu duljinu. Odnosi se na redovitu fizičku prisutnost koja traje određeno vrijeme. Uobičajeno boravište nastavlja se i za vrijeme kraće odsutnosti osobe iz te države, međutim gubi se ukoliko osoba napusti državu s namjerom da se nikada u nju više ne vrati. Moguće je posjedovati uobičajeno boravište na dva ili više mjesta.

Većina država kao glavno obilježje kod utvrđivanja rezidentnosti temelji **na određenom stupnju fizičke prisutnosti osobe u državi u određenom razdoblju.** Međutim, Danska, Koreja i Švedska smatrat će istraživače ili inženjere svojim rezidentima ukoliko rade u trgovačkim društvima koja su osnovana u tim državama. Nadalje, Belgija i Luksemburg svojim rezidentima smatrat će i menadžere koji su u radnom odnosu na njihovom području. Primjerice, smatra se da vlasnici i direktori luksemburških kompanija imaju "fiktivno prebivalište" u Luksemburgu, zbog čega ih se oporezuje na njihov svjetski dohodak.

Porezni sustav svake države trebao bi utvrditi pod kojim je uvjetima prisutnost ili stupanj ekonomske aktivnosti u državi dovoljan kako bi fizička osoba ostvarila određene obveze prema poreznom sustavu te države.

2.2. Utvrđivanje statusa rezidentnosti u Republici Hrvatskoj (prebivalište i uobičajeno boravište)

2.2.1. Utvrđivanje prebivališta i boravišta prema odredbama Zakona o prebivalištu i boravištu građana

Prema Zakonu o prebivalištu i boravištu građana (Nar. nov., br. 53/91.) svaki hrvatski državljanin koji se nalazi na teritoriju Republike Hrvatske ima u Republici Hrvatskoj prebivalište, a može imati i boravište.

Prema istom Zakonu, **prebivalište** je mjesto u kojem se građanin naselio s namjerom da u njemu stalno živi i u kojemu ima osigurano stanovanje.[2]

Boravište građana može biti uobičajeno i privremeno. **Uobičajeno boravište** je mjesto na kojemu građanin trajnije boravi, bez namjere da se na tom mjestu naseli. **Privremeno boravište** je mjesto na kojemu se građanin zadržava do 30 dana.

2.2.2. Utvrđivanje prebivališta i boravišta prema odredbama Općeg poreznog zakona

Glede poreznog aspekta ovih pojmova koji predstavljaju kriterij za utvrđivanje statusa rezidentnosti u Republici Hrvatskoj, potrebno je napomenuti kako pojmovi prebivalište i boravište kako ih definira Zakon o prebivalištu i boravištu građana, nije u cijelosti jednak tim pojmovima kako su definirani u Općem poreznom zakonu (Nar. nov., br. 147/08. i 18/11. - u nastavku: OPZ).

OPZ u članku 38. (Prebivalište i uobičajeno boravište) definira **prebivalište** kao mjesto gdje porezni obveznik ima **stan u vlasništvu ili posjedu** neprekidno najmanje 183 dana u jednoj ili u dvije kalendarske godine. Boravak u stanu nije obvezan. Stalnost (trajnost) korištenja stana bitna je za pojam prebivališta, što znači da poreznom obvezniku stan služi za stalno stanovanje, a ne za privremeno korištenje.

S poreznog stajališta, porezni obveznik nema prebivalište u mjestu u kojemu ima samo formalno prijavljeno prebivalište kod nadležnog tijela, ako u tom mjestu stvarno ne prebiva nego boravi povremeno (vikendima, praznicima, u vrijeme godišnjih odmora i u drugim prilikama).

[2] Prema odredbama Zakona o prebivalištu i boravištu građana, smatra se da građanin ima osigurano stanovanje ako ima useljiv stan po osnovi vlasništva, ugovora o najmu, podnajmu ili drugoj valjanoj pravnoj osnovi.

Ako porezni obveznik u Republici Hrvatskoj ima u vlasništvu ili posjedu više stanova, prebivalište mjerodavno za oporezivanje utvrđuje se prema mjestu prebivališta obitelji, a za poreznog obveznika samca prema mjestu u kojemu se pretežno zadržava ili prema mjestu iz kojeg pretežno odlazi na rad ili obavljanje djelatnosti.

Ako porezni obveznik ima prebivalište u tuzemstvu i inozemstvu, smatra se da ima prebivalište u tuzemstvu.

Uobičajeno boravište, u smislu OPZ-a ima porezni obveznik u onome mjestu u kojemu se zadržava pod okolnostima na temelju kojih se može zaključiti da on u tom mjestu ili na tom području ne boravi samo privremeno. **Uobičajenim boravištem smatra se stalan ili vremenski povezan boravak u trajanju od najmanje 183 dana u jednoj ili u dvije kalendarske godine.**

Za određivanje uobičajenog boravišta nisu važni kratkotrajni prekidi boravka koji ne traju dulje od jedne godine.

Za uobičajeno boravište nije potrebno, kao za prebivalište, da porezni obveznik ima stan u vlasništvu ili posjedu.

Uvriježeno je mišljenje da su fizičke osobe koje su dugoročno povezane s određenom državom dužne pomagati socijalnim strukturama te države. Republika Hrvatska tako propisuje obvezu plaćanja prireza porezu na dohodak kojeg uvode jedinice lokalne i područne samouprave. Stoga je mišljenje[3] kako svi porezni obveznici koji u Republici Hrvatskoj imaju prebivalište ili uobičajeno boravište i ostvaruju dohodak koji podliježe oporezivanju sukladno Zakonu o porezu na dohodak, moraju plaćati i prirez, ako je jedinica lokalne samouprave propisala tu obvezu, neovisno o tome što se u slučajevima kada je u primjeni Ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja mogu smatrati i rezidentom neke druge države.[4]

Utvrđivanje statusa rezidentnosti fizičke osobe temeljem navedenih obilježja koje propisuje OPZ ključno je kako bi se obračun i plaćanje poreza na dohodak fizičkih osoba mogao pravilno utvrditi te slijedom toga pravilno primijeniti odredbe hrvatskih poreznih propisa.

2.2.3 Utvrđivanje rezidentnosti prema odredbama Zakona o porezu na dohodak

Prema članku 3. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11. i 22/12.), **rezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ima prebivalište ili uobičajeno boravište**. Rezident je i fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema prebivalište ni uobičajeno boravište, a zaposlena je u državnoj službi Republike Hrvatske.

Primjerice, ako fizička osoba živi u inozemstvu s obitelji, u državi s kojom Republika Hrvatske ne primjenjuje ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, u porezne svrhe smatrat će se rezidentom Republike Hrvatske sve dok radi za državnu službu Republike Hrvatske, iako živi u inozemstvu.

Hrvatskim rezidentima se, dakle, smatraju:

- osobe koje su službeno prijavile prebivalište u Republici Hrvatskoj,
- hrvatski državni službenici koji rade u inozemstvu,

[3] Mišljenje Ministarstva financija, Porezne uprave, Središnji ured, klasa: 410-01/07-01/1668, urbroj: 513-07-21-01/08-2 od 23. siječnja 2008. godine.

[4] Mišljenje Ministarstva financija, Porezne uprave, Središnji ured, klasa: 410-01/10-01/55, urbroj: 513-07-21-01/10-1 od 27. siječnja 2010.

- osobe koje imaju uobičajeno boravište ili središte životnih ili ekonomskih interesa u Republici Hrvatskoj,
- osobe koje su prisutne u Republici Hrvatskoj dulje od 183 dana u kalendarskoj godini.

Nerezident je fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema ni prebivalište ni uobičajeno boravište, a u Republici Hrvatskoj ostvaruje dohodak.

Rezidenti Republike Hrvatske obvezni su plaćati porez na dohodak **prema načelu svjetskog dohotka**, što znači da osnovicu poreza na dohodak rezidenta čini ukupni iznos dohotka od nesamostalnog rada, dohotka od samostalne djelatnosti, dohotka od imovine i imovinskih prava, dohotka od kapitala, dohotka od osiguranja i drugog dohotka, koji hrvatski rezident ostvari u Republici Hrvatskoj i izvan Republike Hrvatske.

Nerezidentima se oporezuje samo dohodak ostvaren u tuzemstvu (**načelo tuzemnog dohotka**).

Ukoliko porezni obveznik tijekom poreznog razdoblja promijeni status rezidentnosti (iz rezidenta u nerezidenta ili obratno) nastat će dva odvojena razdoblja utvrđivanja poreza. Za oba razdoblja podnosi se jedna godišnja poreza prijava.

Status rezidentnosti u Republici Hrvatskoj dokazuje se Potvrdom o rezidentnosti[5] temeljem podataka i činjenica o kojima se vodi službena evidencija.

Status rezidentnosti dokazuje se i propisanim Obrascima iz članka 80. Pravilnika o porezu na dohodak. Naime, prilikom isplate dohotka u Hrvatskoj, fizička osoba - primatelj dohotka, koja je rezident druge države ugovornice, dokazuje svoj status rezidentnosti ovjerom navedenog Obrasca od strane poreznog tijela svoje države rezidentnosti.

2.3. Utvrđivanje rezidentnosti prema ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Pitanje rezidentnosti regulira članak 4. (Rezident) OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Definicija iz stavka 1. tog članka, koja se odnosi na fizičke osobe, glasi: "izraz rezident države ugovornice označava svaku osobu, koja prema propisima te države u njoj podliježe oporezivanju na temelju svog prebivališta, boravišta… ili nekog drugog obilježja slične prirode…".

Ova definicija upućuje na nacionalno zakonodavstvo država ugovornica, prema kojem se utvrđuje je li osoba rezident države ugovornice, pod uvjetom da je nacionalnim zakonodavstvom utvrđena rezidentnost osobe temeljem "prebivališta, boravišta…ili bilo kojeg drugog obilježja slične prirode".

Bitno je napomenuti da se ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ne bave problematikom određivanja uvjeta prema kojima nacionalna zakonodavstva država ugovornica određuju pravila utvrđivanja rezidentnosti fizičkih osoba u porezne svrhe. Određivanje tih uvjeta u potpunosti je prepušteno nacionalnim zakonodavstvima država ugovornica.

Smisao ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja je u tome da rješava **konfliktne situacije koje nastaju kada se prema nacionalnim zakonodavstvima obiju država ugovornica fizička osoba smatra rezidentom**, što toj državi onda daje pravo oporezivanja te fizičke osobe na svjetski dohodak (world-wide income).

Navedeno ćemo ilustrirati sljedećim primjerom.

Fizička osoba ima prebivalište u državi A, gdje žive njegova žena i djeca. U državi B ista je osoba boravila dulje od 6 mjeseci i prema zakonodavstvu te države osoba se, zbog duljeg boravka u toj državi oporezuje kao da je rezident te države. Obje države navode svoje pravo oporezivanja te fizičke osobe kao svojeg rezidenta. Ovaj se sukob rješava na razini ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između države A i države B. U ovom primjeru, ugovor daje prednost oporezivanju fizičke osobe na svjetski dohodak u državi A, budući da fizička osoba ima uže osobne i gospodarske veze s tom državom (u toj državi živi njegova obitelj).

Navedeno međutim, ne znači da članak 4. Ugovora iznosi posebna pravila o utvrđivanju statusa rezidentnosti ili da se nacionalno zakonodavstvo države B zanemarilo. Ovdje je riječ o tome da se u slučajevima ovakvih sukoba nužno mora odlučiti između dvije tvrdnje, ili dva zahtjeva.

Pojam "rezident države ugovornice" definiran je kao osoba koja podliježe oporezivanju u toj državi temeljem određenih obilježja (prebivalište, boravište…). Prema zadnjoj rečenici tog stavka, osoba se smatra rezidentom u svrhe ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja kada ostvaruje dohodak samo iz izvora u drugoj državi. Navedeno znači da rezident u svojoj državi rezidentnosti podliježe neograničenoj poreznoj obvezi. Primjerice, fizička osoba obavljala je nesamostalni rad u Sloveniji. Prilikom umirovljenja, osoba je odlučila trajno se nastaniti u Hrvatskoj. U Hrvatskoj ima prebivalište i uobičajeno boravište te se temeljem tih obilježja smatra hrvatskim rezidentom. Jedini dohodak koji ostvaruje jest onaj s izvorom u Sloveniji - mirovina. Činjenica što osoba ostvaruje dohodak samo iz Slovenije, ne utječe na njezin status rezidentnosti u Hrvatskoj u svrhe ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Samo ostvarenje dohotka u određenoj državi ili posjedovanje imovine u toj državi i eventualno plaćanje poreza u toj državi na taj dohodak ili imovinu ne znači, dakle da je osoba i rezident te države

Na razini ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, izraz "rezident države ugovornice" ima tri funkcije:

- odrediti osobni obuhvat osoba na koje se odnosi ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja;
- služi kao sredstvo za rješavanje slučajeva dvostrukog oporezivanja kada je takvo oporezivanje posljedica dvostruke rezidentnosti;
- služi kao sredstvo rješavanja slučajeva dvostrukog oporezivanja kada je takvo oporezivanje posljedica oporezivanja u državi rezidentnosti i u državi izvora.

2.4. Utvrđivanje statusa rezidentnosti u Republici Hrvatskoj s obzirom na postojanje ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

2.4.1. Utvrđivanje rezidentnosti ako se s određenom državom ne primjenjuje ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

U pogledu utvrđivanja statusa rezidentnosti u Republici Hrvatskoj s obzirom na postojanje ugovora o izbjegavanju

[5] Potvrda o rezidentnosti izdaje se temeljem članka 159. Zakona o općem upravnom postupku (Nar. nov., br. 47/09.) - Potvrda o činjenicama o kojima se vodi službena evidencija i predmetnog Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

dvostrukog oporezivanja, bitno je napomenuti da **kada je riječ o državama s kojim Republika Hrvatska ne primjenjuje ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, porezna rezidentnost se određuje prema članku 38. OPZ-a kojim je uređen pojam prebivališta i boravišta**, kako je prikazano prethodno u ovom članku.

Ako porezni obveznik ima prebivalište u Republici Hrvatskoj i u inozemstvu, smatra se da ima prebivalište u tuzemstvu. Primjerice, fizička osoba koja ima stan u posjedu u Portugalu (s Portugalom Hrvatska nema u primjeni ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja) i u Zagrebu, **smatra se hrvatskim rezidentom, te u Republici Hrvatskoj podliježe poreznoj obvezi na svjetski dohodak.**

2.4.2. Utvrđivanje rezidentnosti ako se s određenom državom primjenjuje ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Za primjenu ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja najprije je potrebno prema nacionalnim zakonodavstvima utvrditi rezidentnost poreznog obveznika. Slijedom toga proizlaze prava i obveze temeljem pojedinog ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Prema ugovorima, pravilo je da se porez plaća u državi rezidentosti, a u pojedinim slučajevima i prema određenim uvjetima, daje se pravo državi izvora da od rezidenta druge države naplati porez na dohodak odnosno dobit. Primjerice, u ugovorima se u pravilu određuje da se porez na dohodak od nesamostalnog rada plaća u državi u kojoj se nesamostalni rad obavlja, a iznimno, uz kumulativno ispunjenje propisanih uvjeta, to pravo se daje državi rezidentnosti. Država rezidentnosti fizičke osobe obvezna je primijeniti metodu za uklanjanje dvostrukog oporezivanja kako ne bi došlo do dvostrukog oporezivanja dohotka, koje je prema ugovoru mogla oporezivati država izvora (država u kojoj se obavlja nesamostalni rad).

Navedeno pojašnjavamo sljedećom primjerom.

Radnika, hrvatskog rezidenta je tuzemni poslodavac uputio na rad u Italiju. S Italijom Hrvatska primjenjuje Ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, te prema odredbama predmetnog Ugovora, Italija ima pravo oporezivanja dohotka hrvatskog rezidenta. Republika Hrvatska mora, kao država rezidentnosti tog radnika, primijeniti metodu za uklanjanje dvostrukog oporezivanja, točnije metodu uračunavanja, kako njen rezident ne bi na isti dohodak bio dva puta oporezovan: jednom u Italiji budući da je Italija država na čijem teritoriju se rad obavio, i drugi put u Hrvatskoj, budući da je radnik u Hrvatskoj obvezan platiti porez koji ostvari u tuzemstvu i u inozemstvu. Ako bi isti radnik boravio u Italiji manje od 183 dana, ili ako bi plaću isplatio poslodavac koji nije rezident Italije, ili ako primanje ne bi teretilo stalnu poslovnu jedinicu u Italiji, tada bi se porez na dohodak plaćao samo u državi rezidentnosti, dakle Hrvatskoj.

Posebnim se odredbama uređuje oporezivanje dohotka kojeg ostvare članovi upravnih odbora, dohoci umjetnika i sportaša, mirovine, autorski honorari, itd.

Ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja obvezuju da se prema rezidentima svake od država postupa na jednaki način. Tako se porez koji plati rezident jedne države u drugoj državi, primjenom metode za izbjegavanje dvostrukog oporezivanja, uračunava ili izuzima od porezne obveze u njegovoj državi rezidentnosti.

2.4.3. Primjeri utvrđivanja statusa rezidentnosti

Primjer 1. *- Utvrđivanje rezidentnosti prema danima boravka u određenoj državi*

Fizička osoba je državljanin Francuske, s kojom Hrvatska primjenjuje Ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. U Francuskoj osoba ima prebivalište. U Hrvatskoj osoba obavlja određene poslove, te povremeno dolazi u Hrvatsku u trajanju od ukupno 60 dana u jednoj kalendarskoj godini, s prekidima. Osoba je, prema odredbama predmetnog Ugovora rezident Francuske te u Francuskoj podliježe oporezivanju na svjetski dohodak.

Kada bi ista osoba boravila u Hrvatskoj dulje od 183 dana u dvije kalendarske godine, uz kratkotrajne prekide, ta osoba bi u Hrvatskoj, prema odredbama hrvatskih propisa, a i odredbama predmetnog Ugovora, u Hrvatskoj stekla uobičajeno boravište. Međutim, budući da ta osoba u Francuskoj ima prebivalište te uže osobne i gospodarske veze (supružnik i djeca žive u Francuskoj), ta osoba se i dalje smatra rezidentom Francuske. U Hrvatskoj se ta osoba smatra nerezidentom, te iz navedenog statusa proizlazi obveza plaćanja poreza samo na dohodak ostvaren u Hrvatskoj.

Primjer 2. *- Utvrđivanje rezidentnosti izaslanog radnika*

Navedena fizička osoba u Hrvatskoj će boraviti u statusu izaslanog radnika dulje od 183 dana. U Hrvatskoj je kupila stan ili je stan unajmila na dulji rok. Prema hrvatskim propisima osoba ima prebivalište i u Hrvatskoj. Međutim, zbog činjenice da mu je obitelj u Francuskoj i da je u Francuskoj socijalno osiguran, smatra se da mu je središte životnih interesa i dalje Francuska te se stoga i dalje smatra francuskim rezidentom.

U slučaju da navedena osoba za vrijeme trajanja izaslanstva u Hrvatsku preseli i svoju obitelj, tada će država njegove rezidentnosti postati Hrvatska, ukoliko u Hrvatskoj ima prebivalište, odnosno stan dulje od 183 dana u jednoj ili dvije kalendarske godine.

Primjer 3. *- Utvrđivanje rezidentnosti ako se ne primjenjuje ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja*

Fizička osoba dolazi u Hrvatsku iz Portugala. S Portugalom Hrvatska ne primjenjuje ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. U Portugalu osoba zadržava stan u kojemu živi njegova obitelj. U Hrvatskoj osoba boravi 10 mjeseci, obavlja terenski rad te boravi u hotelima na raznim mjestima. Iako osoba prema hrvatskim propisima nije stekla prebivalište, ona će se za razdoblje tijekom kojeg boravi u Hrvatskoj smatrati rezidentom Hrvatske zbog činjenice što je u Hrvatskoj stekla uobičajeno boravište.

2.5. Dvije države smatraju fizičku osobu svojim rezidentom - koji je ishod?

Moguće je da fizičku osobu koja ima prebivalište ili boravište u jednoj državi, a upućena je na rad u drugu državu, porezni sustavi svake od tih država smatraju svojim fiskalnim rezidentom te iz tih razloga ta osoba podliježe dvostrukom oporezivanju dohotka kojeg ostvari. Ovdje je riječ o konfliktu rezidentnosti, što dovodi do dvostrukog oporezivanja.

U tim slučajevima porezni obveznik je dualni rezident. Mogućnost rješavanja navedenog konflikta jest primjena ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja kako bi se utvrdila rezidentnost te fizičke osobe.

Kada ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između država ugovornica ne bi bio u primjeni, a obje države bi osobu smatrale svojim rezidentom te ga oporezivale prema načelu svjetskog dohotka, fizička osoba bi platila porez dva puta na isti svjetski dohodak.

Većina ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja propisuje rješavanje slučajeva u kojima se fizička osoba smatra rezidentom prema unutarnjem zakonodavstvu obiju država ugovornica, te se rezidentnost dodjeljuje samo jednoj državi temeljem uvjeta ili pravila koji se navode u relevantnom članku ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Navedena pravila poznata su pod nazivom **pravila o vezivanju** (engl. *tie-breaker rules*).

Pravila vezivanja primjenjuju se redom kako slijedi:

(a) prebivalište,
(b) središte životnih interesa,
(c) uobičajeno boravište,
(d) državljanstvo.

Traži se najuža povezanost fizičke osobe postupno, utvrđujući situaciju fizičke osobe silaznim redom:

a) ako osoba ima prebivalište koje mu je na raspolaganju samo u jednoj državi, tada se smatra rezidentom samo te države.

Definicija prebivališta je široka, ona uključuje i primjerice iznajmljenu sobu ili stan, ali samo ukoliko će ju osoba koristiti stalno, odnosno ako će joj stalno biti dostupna. Ukoliko se ovim pravilom ne može utvrditi rezidentnost osobe zbog toga što osoba ima prebivalište u dvije države, smatrat će se rezidentom samo one države s kojom ima uže osobne i gospodarske veze (središte životnih interesa). Ovo uključuje široke obiteljske i socijalne veze, zanimanje, političke, kulturne i druge aktivnosti (što uključuje primjerice, aktivnosti u slobodno vrijeme, članstvo u klubovima), mjesto poslovanja, mjesto iz kojeg osoba upravlja svojom imovinom i sl.;

b) ukoliko se ne može odrediti u kojoj državi ima središte životnih interesa ili ako niti u jednoj državi nema prebivalište koje mu je na raspolaganju, osoba će se smatrati rezidentom države u kojoj ima uobičajeno boravište (države u kojoj osoba češće boravi). Ovo uključuje praćenje kretanja i aktivnosti kroz dulje razdoblje;

c) ukoliko se i dalje ne može utvrditi rezidentnost osobe zbog toga što osoba ima uobičajeno boravište u obje države ili ga nema niti u jednoj od njih, osoba će se smatrati rezidentom samo one države čiji je državljanin:

d) ako je osoba državljanin obje države ili nije državljanin niti jedne od njih, tada će države ugovornice riješiti ovo pitanje dogovorno.

3. REZIDENTNOST PRAVNIH OSOBA

Pravni odnosi i institucije, poput trgovačkih društava **u načelu su podložni primjeni nacionalnog zakonodavstva određene države.** Izuzeci postoje kada se primjenjuju međunarodna ili supranacionalna pravna pravila, primjerice u slučajevima društava koja su pravno osnovana **temeljem međunarodnog ugovora** kao Scandinavian Airlines System (SAS) ili **supranacionalni oblik društva** - Europsko trgovačko društvo (Societas Europea - SE), koji se temelji na pravnim pravilima Europske unije. Pravna priroda propisa koje je utemeljila Europska zajednica je supranacionalna zbog toga što se njezini propisi izravno primjenjuju u svim državama članicama.

Test utvrđivanja rezidentnosti pravnih osoba temelji se na objektivnim i subjektivnim čimbenicima.

Objektivni čimbenici podrazumijevaju jednostavno utvrđivanje rezidentnosti pravnih osoba temeljem mjesta osnivanja. Nedostatak je ovoga čimbenika da ukoliko društvo želi izbjeći status rezidentnosti u određenoj državi (država A) može upisati svoje sjedište u drugoj državi, pri tome zadržavajući svoju fizičku i ekonomsku aktivnost i djelatnost u državi A.

Stoga mnoge države u svoje definicije rezidentnosti pravnih osoba uključuju **subjektivne čimbenike** koji ukazuju na stvarnu djelatnost društva. Tako se utvrđuje:

- mjesto stvarne uprave i nadzor (Hrvatska);
- mjesto uprave (Češka, Njemačka, Portugal i Švicarska);
- obavljanje svakodnevnog upravljanja (Danska);
- mjesto u kojemu se nalazi glavni ured (Japan i Slovenija);
- mjesto gdje se sastaje upravni odbor društva;
- mjesto u kojemu se nalazi središnja uprava i nadzor društva (Australija, Cipar, Kanada, Velika Britanija);
- mjesto stvarne uprave društva (Austrija, Belgija, Francuska, Italija, Nizozemska, Norveška - u ovim državama "stvarna uprava" odnosi se na upravu koju čine neizvršni članovi. Portugal, Španjolska i Turska - u ovim državama "stvarna uprava" odnosi se na top management društva);
- mjesto u kojemu se nalazi središte administrativne uprave (Novi Zeland);
- mjesto u kojemu se nalazi ured za upravljanje (Poljska);
- mjesto glavne djelatnosti društva (Izrael);
- mjesto u kojemu se obavlja glavna poslovna svrha društva (Italija).

Važnost utvrđivanja rezidentnosti pravnih osoba je bitna za utvrđivanje je li trgovačko društvo podložno oporezivanju **na svjetsku dobit (načelo svjetskog oporezivanja)** ili oporezivanju na **dobit koju ostvari u određenoj državi (načelo teritorijalnog oporezivanja)**. Fiskalna rezidentnost određuje postoji li mogućnost traženja zahtjeva za oslobađanjem od dvostrukog oporezivanja, budući da je država rezidentnosti obvezna ukloniti dvostruko oporezivanje. Utvrđivanje statusa rezidentnosti te rješavanje mogućih konflikata rezidentnosti je bitno kod utvrđivanja koji se set pravila primjenjuje na trgovačka društva. Potrebno je stoga, primijeniti gore spomenute čimbenike kako bi se određeno trgovačko društvo povezalo s određenom poreznom jurisdikcijom.

Kada su navedena obilježja zadovoljena, trgovačko društvo smatra se rezidentnom određene države te u toj državi podliježe neograničenoj poreznoj obvezi.

3.1. Utvrđivanje statusa rezidentnosti pravnih osoba u Republici Hrvatskoj

3.1.1. Utvrđivanje statusa rezidentnosti prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima

Prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima (u nastavku: ZTD), sjedište trgovačkog društva je mjesto u kojemu

je uprava društva i odakle se upravlja poslovima društva ili mjesto u kojemu društvo trajno obavlja svoju djelatnost, a određeno je izjavom o osnivanju društva ili društvenim ugovorom, odnosno statutom društva. Trgovačko društvo može imati samo jedno sjedište. **Sjedište se upisuje u sudski registar.**

Hrvatski Zakon o trgovačkom društvu osnivateljima daje dvije mogućnosti u utvrđivanju sjedišta trgovačkog društva: ili mjesto u kojemu je uprava društva i odakle se upravlja poslovima društva, ili mjesto u kojem društvo trajno obavlja svoju djelatnost. Svoj odabir sjedišta osnivatelji utvrđuju izjavom o osnivanju društva, društvenim ugovorom odnosno statutom društva. ZTD je prihvatio načelo stvarnog sjedišta društva, koje je potrebno prijaviti u sudski registar. Ako je uprava trgovačkog društva u mjestu različitom od mjesta koje je kao sjedište društva upisano u sudski registar, sjedištem se smatra mjesto upisano u sudskom registru. Smatra li se trgovačko društvo domaće ili inozemno ovisi o tome ima li na području Republike Hrvatske sjedište. Ako je sjedište izvan Republike Hrvatske, onda je trgovačko društvo inozemno.

3.1.2. Utvrđivanje statusa rezidentnosti prema odredbama Zakona o porezu na dobit

Prema odredbama Zakona o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04., 90/05., 57/06., 146/08., 80/10. i 22/12.), rezidenti su pravne i fizičke osobe čije je sjedište upisano u sudski ili drugi registar ili upisnik u Republici Hrvatskoj ili kojima se mjesto stvarne uprave i nadzor poslovanja nalazi u Republici Hrvatskoj. Rezidenti su i poduzetnici fizičke osobe s prebivalištem ili uobičajenim boravištem u Republici Hrvatskoj čija je djelatnost upisana u registar ili upisnik.

Nerezident je osoba koja ne ispunjava niti jedan od gore navedenih uvjeta.

Trgovačko društvo može biti rezident Republike Hrvatske u svrhe oporezivanja iako društvo nema sjedište u Republici Hrvatskoj, ali u njoj se nalazi **stvarna uprava i nadzor.**

Sintagma "stvarna uprava i nadzor" predstavlja svojevrsnu "sivu zonu", ali uobičajeno je u praksi da predstavlja državu u kojoj se donose odluke društva na najvišoj razini, za razliku od svakodnevnog obavljanja poslovanja društva. Navedeno uključuje donošenje strateških odluka koje se odnose na spajanja i pripajanja, financiranje, planove proširenja i razvoja. Nadalje, kod utvrđivanja mjesta stvarne uprave društva, potrebno je uzeti u obzir i mjesto održavanja sastanaka uprave društva ili sličnog tijela, mjesta gdje izvršni direktori i drugi zaposlenici društva uobičajeno obavljaju svoje poslovne aktivnosti, države u kojoj se čuva računovodstvena dokumentacija.

Nerezidenti u Republici Hrvatskoj mogu obavljati djelatnost u cijelosti ili djelomično putem **poslovne jedinice koja predstavlja stalno mjesto poslovanja.** Tuzemna poslovna jedinica nerezidenta je, sukladno odredbama Zakona o porezu na dobit, porezni obveznik u Republici Hrvatskoj odnosno obveznik poreza na dobit **za dobit koju ostvari u Republici Hrvatskoj.** Prema hrvatskim poreznim propisima poslovnom jedinicom inozemnog poduzetnika, nerezidenta, smatra se osobito: sjedište uprave, podružnica, poslovnica, tvornica, radionica, rudnik, naftni ili plinski izvor, kamenolom ili bilo koje drugo mjesto iskorištavanja prirodnih bogatstava, gradilište odnosno građevinski ili montažni projekt samo ako traju dulje od šest mjeseci.

Stalna poslovna jedinica definira se i u ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, u članku 5. OECD Modela ugovora. Budući da su međunarodni ugovori po pravnoj snazi iznad domaćih zakona, odredbe o stalnoj poslovnoj jedinici iz ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja imaju prednost pred odredbama domaćeg zakona.

3.2. Utvrđivanje rezidentnosti pravnih osoba prema ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Izraz "poduzeće države ugovornice" iz članka 3. stavka 1. OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja jest izraz koji se redovito koristi u ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja kod dodjeljivanja prava oporezivanja kao i pogodnosti iz ugovora. U svojoj definiciji, poziva se na načelo rezidentnosti. Stoga, u svrhu ostvarivanja pogodnosti iz ugovora, potrebno je utvrditi tko se smatra "rezidentom države ugovornice." Definicija se nalazi u stavku 1. članka 4. (Rezident) OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja: "…izraz rezident države ugovornice označava svaku osobu, koja prema propisima te države u njoj podliježe oporezivanju **na temelju mjesta uprave ili nekog drugog obilježja slične prirode**…".

Definicija, dakle, upućuje na domaće zakonodavstvo države ugovornice kako bi se utvrdilo smatra li se pravna osoba prema domaćem zakonodavstvu rezidentom te države, pod uvjetom da se rezidentnost u državi ugovornici utvrđuje temeljem prebivališta, boravišta, mjesta uprave ili nekog drugog obilježja slične prirode.

3.3. Dvostruka rezidentnost trgovačkih društava

Najčešći slučajevi dvostruke rezidentnosti nastaju kada dvije države istovremeno primjenjuju različita obilježja za utvrđivanje statusa rezidentnosti jednog te istog društva. **Dvostruka rezidentnost** može se pojaviti u slučajevima u kojima jedna država **fiskalnu rezidentnost određuje temeljem upisa u sudski registar, a druga država temeljem mjesta uprave društva.**

U slučaju nepostojanja ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja između dviju država, društvo će biti dva puta oporezovano na svjetsku dobit.

Kod postojanja ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, u slučaju dvostruke rezidentnosti, **primijenit će se pravilo vezivanja** (*tie-breaker rules*) **za pravne osobe**, kako je propisano stavkom 3. članka 4. OECD Modela ugovora. Navedeni stavak propisuje da se u slučaju dvostruke rezidentnosti pravne osobe "rezidentom se smatra osoba samo one države u **kojoj se nalazi njezino mjesto stvarne uprave**". Slijedom toga, društvo će biti rezident samo one države u kojoj se nalazi mjesto stvarne uprave. Utvrdit će se tzv. "država pobjednik/gubitnik" u pogledu zahtjeva za statusom rezidentnosti.

Iz navedenog proizlazi da je vrlo bitno definirati pojam "mjesto stvarne uprave". Međutim, pojam nije definiran u OECD Modelu ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Komentar na OECD Model ugovora navodi da je definiranje mjesta stvarne uprave *questio facti.*[6]

Nadalje, Komentar navodi da društvo može imati više od jednog mjesta uprave, ali samo jedno mjesto **stvarne** uprave. Komentar navodi da države mogu riješiti dvostruku rezidentnost i na druge načine. Tako jedno od mogućih rješenja može biti da se u ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja izričito ili implicitno propiše da nadležna tijela država ugovornica utvrde dvostruku rezidentnost ili putem instituta zajedničkog dogovora (MAP) ili u posebnom postupku.

Drugo rješenje može biti da se u ugovoru izričito odbije davanje pogodnosti društvima s dvostrukom rezidentnosti.

Treće rješenje može biti osporavanje rezidentnosti prema domaćim zakonima. Primjerice, Velika Britanija i Kanada imaju u svojim domaćim propisima normirane odredbe koje propisuju da se rezidentno društvo neće smatrati rezidentom ako je prema ugovoru o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja to društvo rezident druge države, a ne Velike Britanije ili Kanade.

Posljednje moguće rješenje jest osporavanje pogodnosti iz ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja za društva s dvostrukom rezidentnosti temeljem tumačenja članka 4. stavka 1. OECD Modela. Tu je potrebno razlikovati sljedeće:

a) temeljem druge rečenice stavka 1. moguće je osporavati da izraz "rezident države ugovornice" (država gubitnik) ne uključuje svaku osobu koja podliježe oporezivanju u toj državi (država gubitnik) samo u pogledu dohotka iz izvora u toj državi (država gubitnik) ili imovine koja se u njoj nalazi. Primjerice, Nizozemska je u pogledu druge rečenice izdala službeno očitovanje u kojemu je navela da druga rečenica ustvari sprječava primjenu ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja kada društvo koje je osnovano u Nizozemskoj ima poreznu rezidentnost u drugoj državi sukladno pravilima vezivanja iz stavka 3. članka 4. To znači da u slučajevima u kojima je Nizozemska država gubitnik, porezna tijela ne izdaju potvrde o rezidentnosti za društva s dvostrukom rezidentnosti;
b) temeljem prve rečenice stavka 1. moguće je osporavati da izraz "rezident države ugovornice" označava svaku osobu koja podliježe oporezivanju na dobit ostvarenu u tuzemstvu i u inozemstvu.

Problematici dvostruke rezidentnosti moguće je pristupiti i iz drugog kuta: država gubitnik u pogledu statusa rezidentnosti ne gubi, već ima pravo dokazivanja postojanja stalne poslovne jedinice, što dovodi do mogućnosti sudjelovanja u značajnom dijelu dobiti poduzeća koje se oporezuje u državi gubitnici.

Nadalje, korištenje društava s dvostrukom rezidentnosti učinkovito je, primjerice, u području dvostrukog odbitka istih rashoda u dva pravna sustava (engl. *double dipping*), financiranja kupovine drugih društava i višestrukih pristupa ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja (primjerice, porez po odbitku).

[6] Više o mjestu stvarne uprave vidi u Komentaru na članak 4. OECD Modela ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Mr. sc. Tajana VRBAN, Ministarstvo financija, Zagreb

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
organizira radionicu

OPOREZIVANJE TRANSAKCIJA S NEREZIDENTIMA

U Zagrebu, 21. svibnja 2012.
početak u 9,30 sati

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II. (kod Kvaternikovog trga)

Mr. sc. MIRJANA MAHOVIĆ KOMLJENOVIĆ

Stručni članak UDK 336.2

Zahtjevi za povrat više i pogrešno uplaćenih javnih prihoda

Sudionici u platnom prometu - pravne i fizičke osobe koje obavljaju registriranu gospodarsku djelatnost te građani, pri plaćanju poreza i doprinosa te drugih javnih davanja, često griješe u popunjavanju naloga za plaćanje, upisivanjem pogrešnog broja računa, modela uplate, OIB-a ili poziva na broj odobrenja. Na taj način uplaćena sredstva mogu biti usmjerena na pogrešan račun proračuna ili uplatni račun, na pogrešnu brojčanu oznaku vrste prihoda, čime porezna obveza nije podmirena ili je neki drugi javni prihod preplaćen. Stoga je sudionicima u platnom prometu u interesu da pri uplati javnih davanja, odmah po otkrivanju pogreške, podnesu zahtjev za povrat ili preknjiženje sredstava nadležnoj ispostavi Porezne uprave s kojom su dužni kontinuirano usklađivati svoja knjigovodstvena stanja ili drugim za to ovlaštenim ustanovama, ovisno od pogrešno uplaćenih sredstava.

Na koji način sudionici platnog prometa trebaju popuniti zahtjev za povrat više uplaćenog poreza te preknjiženje pogrešno uplaćenih sredstava, te kojim se ustanovama zahtjev podnosi, pročitajte u nastavku članka.

1. UVOD

Trgovačka društva i druge pravne osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost samostalno i trajno radi ostvarivanja dobiti, fizičke osobe koje se bave registriranom djelatnošću obrta i slobodnog zanimanja te građani, dužni su podmirivati javna davanja u ovoj godini prema uplatnim računima koji su propisani Naredbom o načinu uplaćivanja prihoda proračuna, obveznih doprinosa te prihoda za financiranje drugih javnih potreba u 2012. godini (Nar. nov., br. 37/12.) - u nastavku teksta Naredba o uplatnim računima, koja se za svaku kalendarsku godinu kao porezno razdoblje donosi posebno.

U skladu s odredbama čl. 2. Općeg poreznog zakona (Nar. nov., br. 147/08. i 18/11. - dalje OPZ), javnim davanjima smatraju se porezi, carine, pristojbe, doprinosi za obvezna osiguranja, naknade za koncesije, novčane kazne za porezne prekršaje te sva druga davanja čije je utvrđivanje, nadzor i naplata prema posebnim propisima u nadležnosti poreznog tijela. **Osim poslova utvrđivanja, nadzora, naplate i ovrhe poreza, porezno tijelo nadležno je i za obavljanje povrata preplaćenog poreza i poreza plaćenog bez pravne osnove kao i preknjiženja onih vrsta poreznih prihoda o kojima analitičku knjigovodstvenu evidenciju vodi Porezna uprava.**

Sukladno odredbama Zakona o platnom prometu (Nar. nov. br. 133/09.), koji je u primjeni od 1. siječnja 2011., poslove platnog prometa preuzela je HNB i poslovne banke, prema kojem sudionici u platnom prometu, za plaćanja zakonskih obveza koriste dva standardizirana Obrasca naloga za plaćanje, i to: Obrazac HUB 1 i Obrazac HUB 1-1.

Spomenuti Obrasci koriste se za sve vrste naloga za plaćanje: uplatu i isplatu gotovine te prijenos sredstava, pri čemu se Obrazac HUB-1 koristi ako se podaci popunjavaju ručno ili strojno, dok je Obrazac HUB 1-1- namijenjen isključivo strojnom ispunjavanju podataka. Ovjerena kopija kod Obrasca HUB 1 i ovjereni talon Obrasca HUB 1-1 služe kao potvrda naloga za obavljeno plaćanje u banci.

2. PLAĆANJA JAVNIH DAVANJA PREMA VRSTI PRIHODA PROPISANIH NAREDBOM O UPLATNIM RAČUNIMA

Naredbom o uplatnim računima koja se koristi pri plaćanju javnih davanja u 2012. godini, prihodi proračuna podijeljeni su u 4 grupe. To su:

1. **proračunski prihodi** - koji mogu biti:
   - a) **vlastiti prihodi** - prihodi državnog proračuna, prihodi županijskih proračuna, prihodi gradskih i općinskih proračuna, koji se uplaćuju na račun za redovno poslovanje odnosnog proračuna,
   - b) **zajednički prihodi** - zajednički prihod državnog i županijskih proračuna, zajednički prihod državnog, gradskih i općinskih proračuna, zajednički prihod državnog, županijskih, gradskih i općinskih proračuna te zajednički prihod županijskih, gradskih i općinskih proračuna, koji se uplaćuju na uplatne račune propisane Naredbom

o uplatnim računima. Raspodjela zajedničkih prihoda u korist državnog, županijskih, gradskih i općinskih proračuna, odnosno u korist trgovačkih društava u vlasništvu RH i ostalih organizacija, obavlja se u zakonom određenim postocima prema odredbama Zakona o financiranju jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (Nar. nov., br. 117/93. do 25/12.), i to svakog radnog dana;

2. **Sredstva doprinosa za MO za starost na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. stup);**
3. **Prihodi Ustanova i trgovačkih društava u vlasništvu Republike Hrvatske** - prihodi Hrvatskih voda, prihodi Hrvatskih šuma te prihodi županijskih uprava za ceste;
4. **Ostali prihodi za javne potrebe** - prihodi turističkih zajednica, prihodi obrtničkih komora (komorski doprinos u paušalnom iznosu i od dohotka, dobiti ili plaće) te prihodi Hrvatske gospodarske komore.

Račun Državnog proračuna RH, računi za uplatu zajedničkih prihoda proračuna, javnih poduzeća te računi za uplatu ostalih prihoda za javne potrebe, otvoreni su i vode se u Hrvatskoj narodnoj banci, a računi proračuna županija te gradova i općina, otvoreni su i vode se u poslovnim bankama.

➢ Uplata javnih davanja po IBAN konstrukciji transakcijskih računa od 1. lipnja 2012.

Prema Odluci o načinu otvaranja transakcijskih računa (Nar. nov., br. 3/11., 35/11., 50/11., 89/11., 101/11. i 135/11.), a s primjenom od 1. lipnja 2012., kreditne institucije (HNB i poslovne banke) mogu omogućiti uporabu IBAN konstrukcije transakcijskih računa, koji se mogu koristiti i za izvršavanje nacionalnih platnih transakcija. Prema navedenom, obveznici uplate proračunskih prihoda, obveznih doprinosa te prihoda za financiranje drugih javnih potreba mogu, uz dosadašnje propisane račune, od 1. lipnja 2012. koristiti i račune otvorene prema IBAN konstrukciji koji se formiraju po međunarodnoj normi ISO 13613.

Stoga je i u Naredbi o uplatnim računima za 2012. uz svaki račun proračuna koji je otvoren na državnoj razini, na razini županija odnosno gradova ili općina, upisan i broj računa po IBAN konstrukciji, koji sadrži oznaku naše zemlje HR, a preko kojeg računa se mogu izvršavati nacionalne platne transakcije.

- ***Primjer popunjavanja naloga za plaćanje PDV-a koji je vlastiti prihod proračuna***

Osnovni elementi naloga za plaćanje koji se koristi za uplatu PDV-a su:

1001005	Vodeći broj kreditne institucije Hrvatske narodne banke
18630000160	Broj (partija) transakcijskog računa u kreditnoj instituciji
68	Broj modela
1201	Brojčana oznaka vrste prihoda za PDV
11111111112	OIB obveznika plaćanja PDV-a

PDV se uplaćuje na račun državnog proračuna RH broj: 1001005-1863000160, odnosno na račun HR1210010051863000160 od trenutka kada kreditna institucija omogući uporabu IBAN konstrukcije transakcijskog računa, koji se formira u skladu s IBAN konstrukcijom prema međunarodnoj normi ISO 13613. Na elektroničkom nalogu za plaćanje, IBAN konstrukcija transakcijskog računa ne smije sadržavati prazna polja niti druge znakove, dok se u nalogu za plaćanje na papirnatom obrascu, IBAN konstrukcija transakcijskog računa upisuje tako da svaka četiri znaka budu odvojena praznim poljem.

3. ZNAČAJ PRAVOVREMENOG PODMIRIVANJA JAVNIH DAVANJA

Jedna od osnovnih obveza poreznih obveznika je da pravovremeno podmiruju svoje zakonske obveze te obveze propisane drugim propisima, te da poznaju koju vrstu prihoda uplaćuju i kome uplaćena sredstva pripadaju, kako bi izbjegli plaćanje propisanih zateznih kamata.

Porezna uprava vodi analitičke evidencije o pojedinim vrstama prihoda poreznih obveznika, i u slučaju kada nalozi za plaćanje javnih davanja nisu popunjeni sukladno odredbama Naredbe o uplatnim računima, već sadrže pogrešan račun za uplatu ili neispravnu oznaku u pozivu na broj odobrenja, iako su obveze plaćene, iste neće biti pravodobno evidentirane kao uplate na računu državnog proračuna ili proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Stoga su za ispravnost pravilno popunjenih naloga za uplatu sredstava zainteresirani svi sudionici platnog prometa, i to:

- **poslovne banke** koje snose svu materijalnu odgovornost ako zaprime i obrade nepotpune naloge koji nisu ispunjeni u skladu s Naredbom o uplatnim računima te zbog toga sredstva ne budu prepoznata. Zbog toga su već pri zaprimanju i obradi svakog naloga za plaćanje, poslovne banke obvezne osigurati programsku kontrolu ispravnosti istih (veza pojedinog računa za uplatu i brojčane oznake vrste prihoda koji se uplaćuju, modela uplate i sl.), kako bi se pravodobno otkrile greške, te izuzeli oni nalozi za plaćanje iz daljnje obrade, dok se isti ispravno ne popune;
- **obveznici uplate - pravne i fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost te građani**, kojima je važno da nalozi za plaćanje ne sadrže neispravne podatke, te da uplaćena sredstva budu pravilno usmjerena, i to na dan kad su i uplaćena, kako bi se izbjeglo plaćanje kamata zbog nepravovremenog plaćanja.

Naime, prema točki VII. podtočki 8. Zajedničkih odredbi Naredbe o uplatnim računima, danom uplate poreza, obveznih doprinosa te drugih prihoda, podrazumijeva se dan kada su sredstva evidentirana na računu državnog proračuna, na računu proračuna jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, na računu zajedničkih prihoda proračuna, na računu na koji se uplaćuje doprinos za mirovinsko osiguranje za individualnu kapitaliziranu štednju ili nekom drugom uplatnom računu, a ne kad su teretila račun platitelja.

Prema tome, sudionici u platnom prometu mogu izbjeći plaćanje zakonskih zateznih kamata samo ako su javna davanja uplaćena te evidentirana na ispravnom uplatnom računu i to do propisanog datuma valute.

4. POPUNJAVANJE NALOGA ZA PLAĆANJE POREZA I DRUGIH JAVNIH DAVANJA

Naredbom o uplatnim računima za 2012. prema kojoj sudionici u platnom prometu obavljaju sva plaćanja od početka ove godine, propisani su:

- uplatni računi na koje se uplaćuju prihodi proračuna, obvezni doprinosi za MO, ZO i zapošljavanje, doprinosi za MO na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. stup) te prihodi za financiranje drugih javnih potreba,
- vrste prihoda koji se uplaćuje i označava posebnim brojčanim oznakama odnosno šiframa poreza,
  1. vezne oznake koje se obvezno upisuju u polje *šifra opisa plaćanja* na nalozima za povrat i preknjiženje sredstava,
  2. način uplaćivanja tih prihoda prema elementima naloga za plaćanje koji sadrže modele uplate te podatak o OIB-u, te
  3. način izvješćivanja korisnika o obavljenim uplatama.

4.1. Upisivanje veznih oznaka na nalozima za povrat i preknjiženje

Kada se obavljaju povrati odnosno preknjiženje sredstava, u Obrasce platnog prometa, u polje *šifra opisa plaćanja* upisuju se sljedeće vezne oznake:

Broj vezne oznake	Naziv vezne oznake
47	povrat na račun uplatitelja
48	povrat na drugi račun za uplatu javnih prihoda
49	preknjiženje unutar računa

- Na obrascima naloga za plaćanje kojim se sredstva vraćaju na račun uplatitelja ili osobi kojoj je pravo na povrat ustupljeno temeljem ugovora o ustupu, bilo da se povrat obavlja na račun pravne ili fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost, ili račun građana, u polje *šifra opisa plaćanja* upisuje se vezna oznaka 47.
- Ako se preknjiženje obavlja s jednog računa proračuna na drugi ili s računa proračuna na račun za uplatu zajedničkog ili drugog prihoda za financiranje javnih potreba i obrnuto, na nalozima za preknjiženje u polje *šifra opisa plaćanja*, upisuje se vezna oznaka 48 (npr. ako se sredstva preknjižavaju s računa državnog proračuna na račun poreza i prireza na dohodak, ili kod preknjiženja s računa poreza na dobit na račun gradskog/općinskog proračuna i sl.).
- Za preknjiženje unutar istog računa, s jedne brojčane oznake vrste prihoda na drugu, koristi se vezna oznaka 49 (npr. ako se preknjiženje obavlja unutar računa državnog proračuna s brojčane oznake 1201 - PDV na brojčanu oznaku 8419 - doprinos za osnovno ZO obrtnika, i sl.).

4.2. Popunjavanje naloga za plaćanje pri uplati vlastitih prihoda proračuna i dopušteni modeli uplate

Pravne i fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost te građani, pri uplati vlastitih prihoda proračuna na razini države, županija, gradova i općina (PDV, porez na dobit, porez na dohodak i prirez poreza na dohodak, ZO, doprinosi za MO na temelju generacijske solidarnosti I. stup, doprinosi za MO za starost na temelju individualne kapitalizirane štednje II. stup) na nalozima za plaćanje Obrascima HUB-1 ili HUB 1-1 upisuju:

- broj računa proračuna koji su sastavni dio Naredbe o uplatnim računima,
- u polje "model" - brojčanu oznaku 68
- u polje "poziv na broj odobrenja" ⇒ podatak prvi - brojčanu oznaku vrste prihoda koji se uplaćuje, te podatak drugi - OIB od 11 znamenaka kojeg je dodijelilo MF - Porezna uprava.

Prema tome, na nalozima za plaćanje a pri uplati vlastitih prihoda proračuna, upisuje se jedinstveni model uplate 68, brojčanu oznaku vrste prihoda koji se uplaćuje te OIB.

4.3. Popunjavanje naloga za plaćanje pri uplati zajedničkih prihoda proračuna i dopušteni modeli uplate

Sudionici u platnom prometu a pri uplati zajedničkih prihoda proračuna te prihoda za financiranje drugih javnih potreba (prihodi od spomeničke rente, porez na promet nekretnina, članarina turističkim zajednicama, komorski doprinos u paušalnom iznosu, komorski doprinos od dohotka, dobiti ili plaće, članarina HGK) na nalozima za plaćanje Obrascima HUB-1 ili HUB 1-1 upisuju:

- broj uplatnog računa proračuna prema Popisu računa iz Naredbe o uplatnim računima,
- u polje "model" - brojčanu oznaku 67
- u polje "poziv na broj odobrenja" ⇒ OIB od 11 znamenaka.

Prema tome, na nalozima za plaćanje a pri uplati zajedničkih prihoda proračuna te prihoda za financiranje drugih javnih potreba, upisuje se model uplate 67 te OIB od 11 znamenaka. Međutim, za razliku od uplate vlastitih prihoda proračuna kada se na nalogu za plaćanje upisuje brojčana oznaka vrste prihoda koji se plaća (npr. PDV - 1201, porez na dobit - 1651, doprinos za MO za osiguranike po osnovi rada za poslodavca pravnu osobu - 8109 i dr.), na nalozima za uplatu zajedničkih prihoda, ne upisuje se brojčana oznaka vrste prihoda koji se plaća, jer je ista sastavni dio broja računa na koji se zajednički prihod uplaćuje.

5. NAJČEŠĆE POGREŠKE PRI PLAĆANJU POREZNIH OBVEZA

U svakodnevnom gospodarskom životu, vrlo često se događa da uplatitelji - pravne i fizičke osobe te građani, pri uplati prihoda učine različite pogreške u popunjavanju Obrazaca platnog prometa, od kojih su najčešće:

- uplata na pogrešan račun proračuna,
- uplata na ispravan račun proračuna, ali s pogrešnom brojčanom oznakom odnosno šifrom konta koja označuje vrstu prihoda,
- uplata na pogrešan uplatni račun,
- uplata više sredstava nego što je propisana obveza, čime je porez ili drugi javni prihod preplaćen ili
- uplata na pogrešan OIB.

U takvim slučajevima, a nakon uočene pogreške, uplatioci mogu zatražiti povrat preplaćenih sredstava ili podnijeti zahtjev za preknjiženje pogrešno usmjerenih uplata.

Naime, točkom VII. podtočkom 9. zajedničkih odredbi Naredbe o uplatnim računima, određeno je da se višak uplaćenih prihoda odnosno pogrešno uplaćeni prihodi, nalogom vlasnika računa kojima su više odnosno pogrešno uplaćeni prihodi usmjereni, vraćaju na račune određene navedenom Naredbom, odnosno uplatiteljima na način određen Zakonom ili drugim propisima donesenim na temelju Zakona.

U skladu s navedenim, a radi jedinstvenog postupanja u postupku povrata i preknjiženja sredstava, Ministarstvo financija izdalo je Poreznoj upravi, Carinskoj upravi, Državnoj riznici, FINA-i, HZMO, HZZO, HZZ, Regosu, Hrvatskoj narodnoj banci, Hrvatskoj pošti te svim bankama u RH:

- **Uputu KI: 410-01/09-01/2003; Ur. broj: 513-07-21-02/09-2 o postupku za povrat više, te preknjiženju pogrešno uplaćenih javnih davanja, koja je još uvijek na snazi i primjenjuje se od 1. siječnja 2010.**

6. NAČIN NA KOJI POREZNI OBVEZNIK MOŽE OSTVARITI POVRAT I PREKNJIŽENJE UPLAĆENIH SREDSTAVA

Sudionici u platnom prometu mogu povrate više uplaćenih sredstava nego što je utvrđena obveza ili preknjiženja pogrešno usmjerenih uplata, obaviti temeljem:

- pisanog zahtjeva koji se podnosi nadležnoj Ustanovi,
- obrade godišnjih prijava poreza na dohodak i dobit na Obrascu DOH i Obrascu PD,
- prijave poreza na dodanu vrijednost temeljem Obrasca PDV i Obrazac PDV-K,
- zapisnika i rješenja o provedenoj kontroli poslovanja od strane nadzorne službe Porezne uprave, HZMO, HZZO te HZZ.

Dokumenti na osnovu kojih se obavljaju povrati i preknjiženja sredstava su zahtjevi poreznog obveznika te zapisnici i rješenja nadležnih tijela, a isti se dostavljaju ispostavi Porezne uprave koja je mjesno nadležna prema sjedištu poduzeća za pravne osobe, te prebivalištu ili uobičajenom boravištu poreznog obveznika za obrtnike i osobe koje obavljaju djelatnost slobodnih zanimanja te građane.

Najčešće, povrati više plaćenog poreza te preknjiženje sredstava o kojima analitičku evidenciju vodi Porezna uprava, obavljaju se temeljem **pisanog zahtjeva poreznog obveznika**, koji se dostavlja nadležnoj ispostavi Porezne uprave zajedno s dokazom o obavljenoj uplati (ovjerena kopija Obrasca HUB 1 ili ovjereni talon Obrasca HUB 1-1 i dnevni izvadak računa). Porezni obveznici pravne i fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost, obvezni su uz pisani zahtjev, dostaviti i pravilno popunjeni nalog za povrat ili preknjiženje.

Naloge za povrat odnosno preknjiženje sredstva koji su odobreni, potpisani od dvoje ovlaštenih djelatnika Porezne uprave (voditelja ispostave i drugog djelatnika ovlaštenog za potpisivanje naloga) te ovjereni pečatom, dostavljaju se jedinici FINA-e u mjestu sjedišta nadležne ispostave jedan dan prije izvršenja, a koja će obaviti povrat ili preknjiženje sredstava.

O obavljenom povratu ili preknjiženju sredstava, nadležna ispostava Porezne uprave dužna je pisanim putem obavijestiti poreznog obveznika koji će temeljem dobivene obavijesti obaviti potrebna knjiženja u svojim knjigovodstvenim evidencijama.

6.1. Odgovornost Porezne uprave za opravdanost povrata i preknjiženje sredstava

Nadležne ispostave Porezne uprave koje vode analitičke evidencije po poreznim obveznicima i pojedinim vrstama prihoda, i to prema sjedištu za pravne te prebivalištu za fizičke osobe, odgovorne su za opravdanost povrata i preknjiženja pogrešno uplaćenih prihoda, kao i ispravnost popunjavanja naloga za povrat, isplatu te preknjiženje sredstava.

Stoga, prije odobrenja povrata preplaćenih sredstava s nekog računa, ispostava Porezne uprave obvezno provjerava da li porezni obveznik uredno podmiruje druge obveze koje su evidentirane u poreznom knjigovodstvu, te će se u slučaju nepodmirenih obveza, iznosi povrata najprije koristiti za podmirenje iskazanih dugova.

Naime, sukladno odredbi čl. 113. st. 6. Općeg poreznog zakona (Nar. nov., br.147/08. i 18/11.), Porezna uprava neće obaviti povrat preplaćenog poreza i poreza plaćenog bez pravne osnove, ako prethodno utvrdi da porezni obveznik u knjigovodstvenim evidencijama ima dospjelih, a neplaćenih poreza ili drugih javnih davanja koje naplaćuje porezno tijelo. Tako npr. Porezna uprava neće obaviti povrat više uplaćenih sredstava po godišnjoj poreznoj prijavi fizičkoj osobi ako postoje nepodmirene obveze po osnovi drugih poreza, kao što su to npr. poreza na promet nekretnina, porez na nasljedstva i darove, porez na cestovna motorna vozila, porez na kuće za odmor i dr.

Ako su opravdani, povrati pogrešno i više uplaćenih javnih davanja pravnim i fizičkim osobama, obavljaju se najčešće bezgotovinskim načinom, a samo iznimno kada obveznik nema otvoren račun u banci i gotovinskom isplatom.

U slučaju kada se povrat obavlja osobi kojoj je pravo na povrat ustupljeno, prema odredbi čl. 23. OPZ-a, ustupatelj prava dužan je dostaviti ugovor o ustupu poreznom tijelu u roku 3 dana od dana njegova sklapanja, koji je obvezujući za porezno tijelo, osim ako se nad ustupateljem prava ne provodi ovrha. Prava se mogu ustupiti kao povrat trećoj osobi ili se mogu koristiti za izmirenje poreznih obveza treće osobe, pri čemu Porezna uprava ne supotpisuje navedene ugovore.

6.2. Postupci Porezne uprave po zahtjevima za povrat PDV-a

U ispostavama Porezne uprave najčešće se zaprimaju zahtjevi za povrat PDV-a po mjesečnim ili tromjesečnim Obrascima PDV-a ili godišnje po Obrascu PDV-K.

Kako bi Porezna uprava potvrdila ispravnost iskazanog iznosa za povrat, ovlašteni službenik će od poreznog obveznika obvezno zatražiti na uvid i provjeru poslovne knjige U-RA i I-RA, knjigovodstvenu dokumentaciju te druge isprave i evidencije. Prije povrata PDV-a poreznom obvezniku u roku 30 dana od dana predaje porezne prijave, ako je u obračunskom razdoblju odbitak pretporeza veći od njegove porezne obveze, nadležna ispostava Porezne uprave će provesti sljedeće postupke:

- obaviti provjeru po većim ulaznim računima, upućivanjem zahtjeva za provjeru drugim nadležnim ispostavama, da li su izdavatelji računa navedeni iznos pretporeza iskazali kao obvezu u svojim poslovnim knjigama, te
- odlučiti o potrebi provođenja internog, a često i eksternog nadzora, vodeći pri tome računa o iskazanoj svoti povrata, veličini poreznog obveznika, djelatnosti koju obavlja te ažurnosti i dotadašnjoj poreznoj disciplini u podmirivanju propisanih obveza.

Ako je zahtjev za povrat PDV-a opravdan te porezni obveznik nema dospjelih a neplaćenih poreza ili drugih davanja,

povrat ili preknjiženje sredstava mogu se obaviti. Nalog za prijenos sredstava - Obrazac HUB 1 kojeg porezni obveznik dostavlja zajedno s prijavom i zahtjevom za povrat PDV-a, potpisuju dvije osobe: voditelj ispostave i voditelj odsjeka za prijavu, utvrđivanje i naplatu poreza (ili neki drugi djelatnik koji je ovlašten za potpisivanje naloga i ima deponiran potpis u FINA-i). Ispravno popunjene, potpisane i pečatom ovjerene naloge za povrat ili preknjiženje sredstava, ispostava Porezne uprave dostavlja FINA-i prema svom sjedištu, jedan dan ranije od dana izvršenja, a najkasnije 29-i dan od dana predaje prijave kako bi povrat bio izvršen u Zakonom propisanom roku.

7. KOME SE PODNOSE ZAHTJEVI ZA POVRAT I PREKNJIŽENJE JAVNIH PRIHODA?

- **Mjesno nadležnoj ispostavi Porezne uprave -** podnose se zahtjevi za povrat više ili preknjiženje pogrešno uplaćenih sredstava, za one vrste poreza i drugih javnih prihoda, o kojima analitičku evidenciju o uplatama i zaduženjima vodi Porezna uprava, i koji su navedeni u točki VII. podtočki 9.3. Naredbe o uplatnim računima, a to su:
  1. prihodi Državnog proračuna (račun: 1001005-1863000160)
     - PDV, PDV na usluge inozemnih poduzetnika, poseban porez na promet upotrebljavanih osobnih automobila, ostalih motornih vozila, plovila i zrakoplova, porez od igara na sreću, novčane kazne za prekršaje koje izriče Porezna uprava te koje je utvrdila Financijska policija, doprinos za MO na temelju generacijske solidarnosti, doprinos za ZO, doprinos za zapošljavanje i dr.,
  2. Doprinos za MO na temelju individualne kapitalizirane štednje (račun: 1001005 - 1700036001)
     - s osnove rada za poslodavca pravnu osobu, s osnove rada za poslodavca fizičku osobu, za staž koji se računa s povećanim trajanjem i dr;
  3. prihodi županijskih proračuna - županijske novčane kazne po rješenjima sudaca za prekršaje i prisilna naplata županijskih novčanih kazni koju obavlja Porezna uprava za sve županije, te županijski porezi, pristojbe i naknade za one županije koje su temeljem suglasnosti ministra financija ovlastile Poreznu upravu za obavljanje poslova utvrđivanja, evidentiranja, nadzora, naplate i ovrhe županijskih poreza;
  4. prihodi gradskih i općinskih proračuna - gradske i općinske novčane kazne te prisilna naplata gradskih i općinskih novčanih kazni koju obavlja Porezna uprava za sve gradove i općine, te gradske i općinske poreze za one gradove i općine koje su temeljem suglasnosti ministra financija ovlastile Poreznu upravu za obavljanje poslova utvrđivanja, nadzora, naplate i ovrhe gradskih i općinskih poreza,
  5. zajednički prihodi državnog, županijskih, gradskih i općinskih proračuna - porez i prirez poreza na dohodak, prihod od spomeničke rente koji se plaća po stopi na ukupan prihod te porez na promet nekretnina;
  6. ostali prihodi - članarina turističkim zajednicama, komorski doprinos Obrtničkim komorama u paušalnom iznosu i od dohotka, dobiti ili plaće, članarina HGK te doprinos za obavljanje javnih ovlasti HGK.

Naredbom o uplatnim računima propisane su i druge Ustanove kojima se dostavljaju zahtjevi za povrate i preknjiženja ostalih prihoda, a iste su navedene u točki VII. podtočki 9.4. do 9.10., i to:

- **nadležnoj carinarnici -** zahtjevi za povrat više i preknjiženje posebnih poreza na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, trošarina na energente, alkohol, pivo, duhanske proizvode, poseban porez na bezalkoholna pića, kavu te luksuzne proizvode, novčane kazne za prekršaje koje izriče Carinska uprava, troškove postupka prisilne naplate i porezne prekršaje koje vodi Carinska uprava, i dr.;
- **HZMO**, 10 000 Zagreb, Mihanovićeva 3 - za povrat i preknjiženje prihoda s brojčanom oznakom 8281 - Kapitalizirani doprinos,
- **Financijskom inspektoratu**, Ulica grada Vukovara 72, 10 000 Zagreb, za povrat i preknjiženje novčanih kazni za devizne prekršaje (brojčana oznaka vrste prihoda 6017) te gotovinska sredstva oduzeta po posebnim propisima (brojčana oznaka vrste prihoda 7013).
- Zahtjevi za povrat uplatitelju drugih prihoda državnog proračuna o kojima Porezna uprava ne vodi analitičke evidencije, upućuju se tijelu koje je propisalo plaćanje tog prihoda. Ako se radi o pogrešnoj uplati, pisani zahtjev za povrat podnosi se **Ministarstvu financija**, **Sektoru za izvršavanje državnog proračuna,** 10 000 Zagreb, Katančićeva 5,
- **mjerodavnim proračunima** - podnose se zahtjevi za povrat i preknjiženje pogrešno i više uplaćenih prihoda županijskih te gradskih/općinskih proračuna (osim za poreze i druge javne prihode za koje evidenciju o uplatama i zaduženjima vodi Porezna uprava).

Jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave može ovlastiti FINA-u za rješavanje neprepoznatih uplata izvršenih u korist računa proračuna:

- **trgovačkim društvima u vlasništvu RH** - zahtjevi za povrat i preknjiženja prihoda trgovačkih društava u korist kojih su pogrešno odnosno više uplaćena sredstva;
- **davatelju koncesije** - za povrat i preknjiženje pogrešno uplaćene koncesijske i druge naknade koje se prate preko Registra koncesija. Davatelj koncesije dostavlja suglasnost i zahtjev za povrat viška prihoda odnosno za preknjiženje prihoda Registru koncesija na izvršenje;
- **FINA-i - Sektoru usluga za javni sektor, Centru za podršku sustavu riznice, 10 000 Zagreb, Vrtni put 3 -** podnose se zahtjevi za povrat i preknjiženje javnih prihoda koji nisu navedeni u prethodnim točkama. Uz zahtjev za izvršenje povrata ili preknjiženje prilaže se suglasnost korisnika čiji je to većinski prihod. Pravna osoba dostavlja presliku izvatka računa i kopiju naloga za uplatu, a fizička osoba prilaže originalni dokument o uplati;
- **Ministarstvu financija, Sektoru za izvršavanje državnog proračuna**, 10 000 Zagreb, Katančićeva 5, podnose se zahtjevi za povrat i preknjiženje zajedničkih prihoda proračuna (državnog, županijskih te gradskih i općinskih) koji nisu navedeni u prethodnim točkama, a većinski su prihod računa državnog proračuna.

Nastavno se daju pojašnjenja različitih slučajeva povrata i preknjiženja pogrešno i više uplaćenih sredstava, ali samo

za one vrste poreza za koje analitičku evidenciju o uplatama i zaduženjima vodi Porezna uprava, te povrata i preknjiženja doprinosa za obvezna osiguranja koje su u nadležnosti ispostava Porezne uprave, s primjerima ispravno popunjenih Obrazaca naloga za plaćanje.

8. POVRATI VIŠE UPLAĆENIH JAVNIH DAVANJA

Prema odredbi čl. 23. OPZ-a, pravnim i fizičkim osobama koje obavljaju registriranu djelatnost, više uplaćena sredstva koja su uplaćena u korist vlastitih računa proračuna, računa zajedničkih prihoda proračuna ili računa ostalih prihoda o kojima Porezna uprava vodi analitičku evidenciju, vraćaju se na račun uplatitelja odnosno osobe kojoj je pravo na povrat ustupljeno temeljem ugovora o ustupu prava. Iznimno, povrati više uplaćenih sredstava mogu se obaviti i gotovinskom isplatom, ako su zahtjev za povrat podnijeli građani koji nemaju otvoren račun u poslovnoj banci.

8.1. Povrati više uplaćenih javnih davanja na račun pravne i fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost ili na račun građana

Kada porezni obveznici pri usklađivanju svog knjigovodstvenog stanja s evidencijama Porezne uprave, utvrde da su platili više poreza nego što je utvrđena obveza po godišnjem obračunu, mogu zatražiti povrat previše uplaćenih sredstava, na temelju **pisanog zahtjeva za povrat.** Pisani zahtjev podnosi se nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema sjedištu poduzeća za pravnu osobu ili prema prebivalištu ili uobičajenom boravištu za fizičku osobu koja obavlja registriranu djelatnost te za građane.

Uz zahtjev za povrat pravne i fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnosti moraju priložiti:

- Ovjerenu kopiju Obrasca HUB 1 ili ovjereni talon Obrasca HUB 1-1 te dnevni izvadak računa, kao dokaz da je uplata obavljena, te
- ispravno popunjeni nalog za plaćanje, temeljem kojeg će se obaviti prijenos sredstava.

Prije odobrenja povrata preplaćenih sredstava s nekog računa, ovlašteni djelatnik Porezne uprave provodi kontrolu opravdanosti zahtjeva te ispravnost popunjenog naloga za plaćanje, kojeg prije odobrenja povrata, pečatom i potpisom ovjeravaju dvije osobe u Poreznoj upravi - voditelj ispostave i voditelj odsjeka za prijavu, prijenos, utvrđivanje i naplatu poreza, koji imaju deponirane potpise u FINA-i.

- **Povrat vlastitih prihoda proračuna**

Kod povrata sredstava koja su uplaćena u korist vlastitih prihoda proračuna (državnog, županijskih, gradskih ili općinskih), nalog za povrat popunjava se **na teret** računa onog proračuna gdje su sredstva bila uplaćena, a **u korist** računa pravne ili fizičke osobe koja obavlja registriranu djelatnost kojoj se sredstva vraćaju.

I kod naloga za povrat, kao i kod uplata, potrebno je voditi računa o "modelima uplate". Na nalogu za povrat upisuje se broj modela 68, a u pozivu na broj zaduženja - podatak prvi - brojčana oznaka odn. šifra vrste prihoda s kojeg se sredstva vraćaju i podatak drugi - OIB poslovnog subjekta (11 znamenaka) koji je ostvario pravo na povrat.

⇒ U slučaju povrata vlastitih prihoda proračuna na račun **građana,** nalog za povrat popunjava se na teret računa proračuna s kojeg se sredstva vraćaju, a u korist žiro ili tekućeg računa građana. U pozivu na broj zaduženja upisuje se isti broj modela 68, brojčana oznaka vrste prihoda s koje se sredstva vraćaju, te OIB osobe koja je ostvarila pravo na povrat. U pozivu na broj odobrenja upisuje se partija žiro ili tekućeg računa građanina u toj banci, kojemu se sredstva vraćaju.

Kod svakog povrata sredstava na račun pravne ili fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost ili na račun građana, na nalogu za povrat u polje *šifra opisa plaćanja* obvezno se upisuje broj vezne oznake "47".

Primjer: popunjen nalog za povrat PDV-a za pravnu osobu

- poduzeće "LAKO" d.o.o. iz Zagreba, Gundulićeva 3, OIB: 22222222221 zatražilo je povrat PDV-a u svoti od 30.000,00 kn po PDV Obrascu, koji zahtjev je za ožujak 2012. predan ispostavi Porezne uprave Centar dana 10. 04. 2012. zajedno s poslovnim knjigama. Nakon provedene kontrole knjiga U-RA i I-RA i priložene knjigovodstvene dokumentacije te dobivenih provjera od drugih ispostava o ispravnosti iskazane svote pretporeza po većim iznosima ulaznih računa, potvrđena je opravdanost zahtjeva. Porezna uprava će PDV vratiti u roku 30 dana od dana predaje zahtjeva, što znači 10. 05. 2012. ako porezni obveznik nema nepodmirenih drugih dugovanja, i to dostavom pravilno popunjenog, potpisanog i pečatom ovjerenog naloga za povrat FINA-i prema svom sjedištu, koja će obaviti povrat sredstava s računa državnog proračuna na žiroračun pravne osobe.

Hitnost PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ISPLATA

IZNOS kn = 30.000,00

PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Državni proračun RH
PDV

Model 68 Broj računa platitelja 1001005 - 1863000160

Poziv na broj zaduženja 1201 - 22222222221

PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
LAKO d.o.o.,
Gundulićeva 3, Zagreb

Model Broj računa primatelja 2360000 - 1101507322

Poziv na broj odobrenja

Statističko obilježje | Šifra opisa plaćanja 4 7 | Opis plaćanja Povrat PDV-a za 3 mj. / 2012.

Datum valute/uplate/isplate 10. 05. 2012.

Ovjera nalogodavca | Ovjera banke

Datum podnošenja 09. 05. 2012.

Potpis primatelja

Obr. HUB 1-

(slika 1)

- **Povrat poreza na promet nekretnina i ostalih zajedničkih prihoda**

Za uplatu poreza na promet nekretnina i ostalih zajedničkih prihoda proračuna, računi su otvoreni po svakoj općini odnosno gradu.

Nalog za povrat sredstava zajedničkih prihoda, popunjava se na teret uplatnog računa na koji su sredstva više uplaćena, a u korist računa pravne ili fizičke osobe koja obavlja registriranu djelatnost i kojoj se previše uplaćena sredstva vraćaju.

U pozivu na broj zaduženja, upisuje broj modela 67 (koji se također koristi i kod uplate zajedničkih prihoda proračuna), te OIB poslovnog subjekta koji je ostvario pravo na povrat poreza.

⇒ Kada se sredstva vraćaju na račun **građanina**, nalog za povrat popunjava se na teret računa za uplatu zajedničkog prihoda s kojeg se vraćaju sredstva, a u korist žiro ili tekućeg računa poslovne banke u kojoj građanin ima otvoren račun. U pozivu na broj zaduženja, upisuje se broj modela 67 i OIB. U pozivu na broj odobrenja, upisuje se partija žiro ili tekućeg računa građanina u toj banci, kojem se sredstva vraćaju.

Izuzetak kod popunjavanja naloga za povrat poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak

Za uplatu poreza i prireza na dohodak, Naredbom o uplatnim računima, otvoreni su računi po svakoj općini odnosno gradu prema prebivalištu poreznog obveznika (posloprimca odnosno primatelja dohotka), pri čemu su u okviru uplatnog računa, za svaku vrstu poreza i prireza na dohodak, otvorene posebne brojčane oznake vrste poreza.

Međutim, iako je porez na dohodak i prirez poreza na dohodak zajednički prihod državnog, županijskih, gradskih i općinskih proračuna, nalog za povrat preplaćenog poreza i prireza na dohodak, popunjava se na teret računa na koji su sredstva više uplaćena, a u korist računa poslovnog subjekta kojem se sredstva vraćaju, pri čemu se na nalogu za prijenos upisuje broj modela 68, a u pozivu na broj zaduženja podatak prvi - brojčana oznaka vrste poreza s kojeg se sredstva vraćaju i podatak drugi - OIB poslovnog subjekta koji je ostvario pravo na povrat poreza.

Prema tome, u slučaju povrata poreza na promet nekretnina i ostalih zajedničkih prihoda, u pozivu na broj zaduženja upisuje se broj modela 67 i OIB, osim iznimno u slučaju povrata poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak, kada se upisuje broj modela 68, brojčana oznaka vrste poreza te OIB.

Primjer: popunjen nalog za povrat poreza na dohodak po godišnjoj poreznoj prijavi za 2011. za fizičku osobu koja obavlja registriranu obrtničku djelatnost

- obrtnik Petar Perić iz Samobora obavlja tokarsku djelatnost, a pisanim zahtjevom zatražio je povrat više plaćenog poreza i prireza na dohodak u svoti od 5.000,00 kn temeljem dobivenog privremenog poreznog rješenja po podnesenoj godišnjoj poreznoj prijavi - Obrascu DOH za 2011., na svoj žiroračun otvoren u Samoborskoj banci. Pisani zahtjev za povrat više plaćenog poreza, fizička osoba koja obavlja registriranu obrtničku djelatnost, dužna je podnijeti u roku 15 dana od dana dostave rješenja o utvrđenom porezu za 2011., a isti se može ostvariti samo ako postoje podmirene sve druge obveze o kojima analitičku evidenciju vodi Porezna uprava, sukladno čl. 81. st. 6. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 137/11.), te čl. 113. st. 6. OPZ-a.

Hitnost ☐ PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ☐ ISPLATA ☐

IZNOS kn = 5.000,00

PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Porez i porez na dohodak po godišnjoj prijavi - Grad Samobor

Model 68 Broj računa platitelja 1001005 - 1738012004

Poziv na broj zaduženja 1619 - 33333333332

PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Tokarska radionica vl. Petar Perić Matoševa 5, Samobor

Model Broj računa primatelja 234001 - 1103215272

Poziv na broj odobrenja

Statističko obilježje | Šifra opisa plaćanja 4 7 | Opis plaćanja: Povrat poreza po godišnjoj poreznoj prijavi za 2011.

Datum valute/uplate/isplate 24. 04. 2012.

Datum podnošenja 23. 04. 2012.

Potpis primatelja

Ovjera nalogodavca | Ovjera banke

Obr. HUB 1-

(slika 2)

Primjer: popunjen nalog za povrat poreza na promet nekretnina temeljem zahtjeva pravne osobe

- pravna osoba "Graditelj" d.o.o iz Rijeke, podnijela je zahtjev i popunjeni nalog za povrat više plaćenog poreza na promet nekretnina u svoti od 2.500,00 kn. Nakon provjere opravdanosti zahtjeva, Porezna uprava će poreznom obvezniku vratiti preplaćeni iznos poreza na njegov žiro račun, te dostaviti Obavijest o obavljenom povratu radi knjiženja u poslovnim knjigama, ako postoje izmirene sve druge obveze koje se analitički prate u Poreznoj ispostavi.

Hitnost ☐ PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ☐ ISPLATA ☐

IZNOS kn = 2.500,00

PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Porez na promet nekretnina - Grad Rijeka

Model 67 Broj računa platitelja 1001005 - 1737328489

Poziv na broj zaduženja 33333333334

PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Graditelj d.o.o. Pri obali 12 Rijeka

Model Broj računa primatelja 2610000 - 5522328734

Poziv na broj odobrenja

Statističko obilježje | Šifra opisa plaćanja 4 7 | Opis plaćanja: Povrat poreza na promet nekretnina

Datum valute/uplate/isplate 25. 04. 2012.

Datum podnošenja 23. 04. 2012.

Potpis primatelja

Ovjera nalogodavca | Ovjera banke

Obr. HUB 1-

(slika 3)

8.2. Povrati više uplaćenih javnih davanja građanima - gotovinskom isplatom

Povrat više uplaćenih sredstava građanima najčešće se obavlja bezgotovinski - prijenosom sredstava na žiro ili tekući račun građana otvoren u poslovnoj banci, a u iznimnim slučajevima i gotovinskom isplatom. Naime, građanima koji nemaju otvoren račun u poslovnoj banci, više uplaćena sredstva mogu se vratiti nalogom za gotovinsku isplatu. Kako se u platnom prometu koristi jedinstveni Obrazac naloga za plaćanje, i to za povrat sredstava, uplatu te isplatu, to će se u gornjem dijelu Obrasca HUB 1 ili HUB 1-1 staviti oznaka "x" u polje isplata.

Nalog za povrat više uplaćenih sredstava, popunjava se na teret onih računa gdje su sredstva koja se vraćaju bila uplaćena, i to:

- na teret računa proračuna ako su sredstva bila uplaćena na račune vlastitih prihoda proračuna, ili
- na teret računa za uplatu zajedničkih prihoda proračuna te računa ostalih prihoda za financiranje javnih potreba, ako su sredstva bila uplaćena na te račune.

8.2.1. Povrat vlastitih prihoda proračuna

U slučaju kada se više uplaćena sredstva vraćaju s vlastitih računa proračuna, nalog za gotovinsku isplatu popunjava

se na teret računa proračuna s kojeg se sredstva vraćaju, pri čemu se upisuje broj modela 68, a u pozivu na broj zaduženja podatak prvi - brojčana oznaka vrste prihoda s koje se obavlja povrat sredstava i podatak drugi - OIB građana. U dijelu naloga pod oznakom *primatelj: naziv (ime) i adresa* - upisuje se ime i prezime te adresa fizičke osobe kojoj se vraćaju više uplaćena sredstva, dok se u polje *opis plaćanja* - upisuje naziv poreza s kojeg se obavlja povrat (npr. povrat više plaćenog poreza na kuće za odmor, povrat više plaćenog poreza na tvrtku ili naziv i sl.).

8.2.2. Povrat zajedničkih prihoda proračuna

Ako se povrat sredstava obavlja s računa zajedničkih prihoda proračuna, nalog za povrat popunjava se na teret računa za uplatu zajedničkog prihoda s kojeg se sredstva vraćaju, pri čemu se koristi broj modela 67, dok se u pozivu na broj zaduženja upisuje OIB - osobe koja je ostvarila pravo na povrat.

Iznimno, u slučaju povrata poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak gotovinskom isplatom, na nalogu za povrat upisuje se broj modela 68, a u pozivu na broj zaduženja podatak prvi - oznaka vrste poreza s koje se obavlja povrat te podatak drugi - OIB osobe koja je ostvarila pravo na povrat.

Popunjeni, potpisani i pečatom ovjereni nalog za gotovinsku isplatu, ispostava Porezne uprave dostavlja poreznom obvezniku koji ovaj nalog može unovčiti na šalterima FINA-e ili pošte. Kod podizanja gotovine, fizička osoba je obvezna potpisom u polju *potpis primatelja*, potvrditi da je preuzela gotovinska novčana sredstva. Kopija naloga odlaže se u dosije poreznog obveznika.

Primjer: popunjen nalog za povrat poreza na kuće za odmor, temeljem naloga za gotovinsku isplatu Obrasca HUB 1-1 za građanina

- građanin Josip Kralj s prebivalištem u Osijeku dva puta je platio porez na kuće za odmor za 2012. radi čega ostvaruje pravo na povrat poreza u svoti od 1.000,00 kn, a kojeg je zatražio 23. 04. 2012. pisanim putem od nadležne ispostave Porezne uprave. Iznimno, Porezna uprava će povrat preplaćenog poreza na kuće za odmor, izvršiti gotovinski, dostavom popunjenog naloga za gotovinsku isplatu Obrazac HUB 1-1. Ovjereni talon Obrasca HUB 1-1 služi kao potvrda obavljene gotovinske isplate više plaćenog poreza u ovlaštenim organizacijama za platni promet, uz plaćanje određene naknade toj organizaciji, budući se samo negotovinski povrati ostvaruju bez plaćanja naknade. Ako građanin ima neizmirenih dospjelih obveza (npr. porez na CMV, neplaćenu sudsku pristojbu za koju je Sud zatražio prisilnu naplatu i sl.), tada se od preplaćenog iznosa poreza, najprije podmiruju dospjele neplaćene obveze, a tek se za preostali iznos povrata poreza može ostvariti gotovinska isplata.

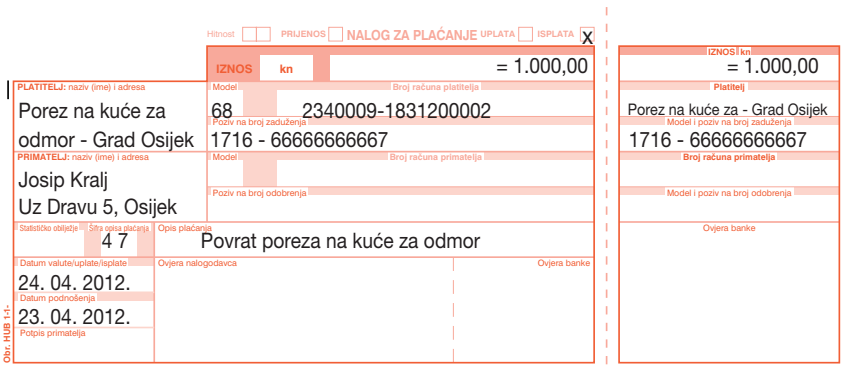
Hitnost PRIJENOS NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ISPLATA X
IZNOS kn = 1.000,00
PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Porez na kuće za odmor - Grad Osijek
Model 68 Broj računa platitelja 2340009-1831200002
Poziv na broj zaduženja 1716 - 66666666667
PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Josip Kralj
Uz Dravu 5, Osijek
Model Broj računa primatelja
Poziv na broj odobrenja
Statističko obilježje 4 7 Šifra opisa plaćanja Opis plaćanja Povrat poreza na kuće za odmor
Datum valute/uplate/isplate 24. 04. 2012.
Datum podnošenja 23. 04. 2012.
Potpis primatelja
Ovjera nalogodavca Ovjera banke
Obr. HUB 1-1
IZNOS kn = 1.000,00
Platitelj
Porez na kuće za - Grad Osijek
Model i poziv na broj zaduženja 1716 - 66666666667
Broj računa primatelja
Model i poziv na broj odobrenja
Ovjera banke

(slika 4)

9. POVRAT DOPRINOSA ZA OBVEZNA OSIGURANJA

Svi poslovi utvrđivanja, evidentiranja, naplate i prisilne naplate doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju generacijske solidarnosti (I. stup), doprinosa za zdravstveno osiguranje i doprinosa za zapošljavanje, od 1. 1. 2003. god. prešli su u nadležnost Porezne uprave koja je od mjerodavnih Zavoda preuzela salda preplata i dugova, te stvorila vlastitu bazu podataka koja se vodi po pojedinim osiguranicima, a putem informacijskog sustava.

Od 1. 1. 2005. god. Porezna uprava je i od Središnjeg registra osiguranika (REGOS-a) preuzela stanja dugova i preplata doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. stup) na razini isplatitelja dohotka te za samostalne obveznike plaćanja doprinosa. No, REGOS je i dalje nadležan za registar osiguranika, kao i raspored sredstava po osiguranicima.

Temeljem navedenoga proizlazi da su za obavljanje povrata više kao i preknjiženja pogrešno uplaćenih sredstava sa svih računa doprinosa za obvezna osiguranja - MO na temelju generacijske solidarnosti (I. stup), ZO, zapošljavanje, te MO za starost na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. stup), isključivo nadležne ispostave Porezne uprave, na razini isplatitelja i samostalnih obveznika plaćanja doprinosa, kojoj se i podnose pisani zahtjevi za povrat i preknjiženje sredstava.

Kako bi se riješio dostavljeni zahtjev za povrat ili preknjiženje sredstava s računa doprinosa, a koji se odnose na preplate iz ranijih razdoblja, referenti u ispostavi Porezne uprave dužni su provesti usklađenja stanja sa svakim pojedinim obveznikom i po svakom kontu doprinosa. Ako obveznik doprinosa osporava preuzeto stanje dugova, tada je Porezna uprava obvezna usklađenje obaviti i s nadležnim Zavodom ili REGOS-om, te nakon usklađenih podataka o zaduženim obvezama i obavljenim uplatama, utvrditi opravdanost povrata odnosno preknjiženja. (Usklađenje stanja s obveznikom doprinosa mora se obaviti i prije pokretanja postupka ovrhe za dospjela dugovanja).

Kao i kod ostalih javnih prihoda o kojima analitičku evidenciju vodi Porezna uprava, povrati i preknjiženja doprinosa, obavljaju se sukladno odredbi čl. 113. OPZ-a, a to znači da se povrat i preknjiženje sredstava neće obaviti ako obveznik doprinosa ima dospjelih, a neplaćenih poreza ili drugih javnih davanja koje Porezna uprava utvrđuje i naplaćuje.

9.1. Povrat doprinosa za MO na temelju generacijske solidarnosti, doprinosa za zdravstveno osiguranje i doprinosa za zapošljavanje

Doprinosi za MO (I. stup), ZO i zapošljavanje su vlastiti prihodi državnog proračuna, radi čega se i nalozi za povrat doprinosa za koje je nadležna Porezna uprava, popunjavaju na sličan način kao i nalozi za povrat ostalih vlastitih prihoda državnog proračuna.

Navedeno znači, da se nalog za povrat doprinosa popunjava na teret računa državnog proračuna. U pozivu na broj zaduženja upisuje se brojčana oznaka vrste prihoda te broj modela 68 i OIB osobe koja je ostvarila pravo na povrat.

Pri popunjavanju naloga za povrat doprinosa koji se iskazuju na Obrascu R-Sm, treba voditi računa da se uz oznaku modela, u pozivu na broj zaduženja, upisuju svi elementi koji su za određene brojčane oznake vrste prihoda propisani Naredbom o uplatnim računima, a za koje je osim brojčane oznake vrste prihoda i OIB-a, propisana obveza upisivanja i trećeg podatka - oznaka identifikatora Obrasca R-Sm - specifikacije po osiguranicima o obračunanim doprinosima za obvezna mirovinska osiguranja, koji se sastoji od 4 znamenke bez obzira podnosi li R-Sm Obrazac pravna ili fizička osoba.

U polje *primatelj naziv (ime) i adresa i poziv na broj odobrenja,* upisuju se podaci ovisno obavlja li se povrat doprinosa na žiroračun ili gotovinskom isplatom obvezniku doprinosa, a kako je to opisano pod točkom 8.1. te 8.2.

Primjer: popunjen nalog za povrat više plaćenog doprinosa za mirovinsko osiguranje fizičkoj osobi koja obavlja registriranu obrtničku djelatnost i plaća doprinos za obvezna osiguranja prema rješenju Porezne uprave

- fizička osoba iz Samobora koja obavlja djelatnost trgovine na malo i obveznik je plaćanja doprinosa za obvezna osiguranja, prema propisanoj mjesečnoj osnovici utvrđenoj rješenjem koje mu je za 2012. izdala nadležna ispostava Porezne uprave, svojim zahtjevom traži povrat više plaćenog doprinosa za mirovinsko osiguranje u iznosu od 756,21 kn na svoj žiroračun, jer je u travnju 2012. doprinos zabunom plaćen dva puta.

Hitnost ☐ PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ☐ ISPLATA ☐

IZNOS kn = 756,21

PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Državni proračun RH
doprinos za MO

Model 68 Broj računa platitelja 1001005 -1863000160

Poziv na broj zaduženja 8214 - 88888888889

PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Trgovina TONI
vl. Antun Babić, Langova 2
Samobor

Model 2340009 Broj računa primatelja -1100213215

Poziv na broj odobrenja

Statističko obilježje | Šifra opisa plaćanja 47 | Opis plaćanja: Povrat doprinosa za MO

Datum valute/uplate/isplate: 04. 05. 2012.

Datum podnošenja: 03. 05. 2012.

Potpis primatelja

Ovjera nalogodavca

Ovjera banke

Obr. HUB 1-

(slika 5)

9.2. Povrat doprinosa za MO za starost na temelju individualne kapitalizirane štednje

Porezna uprava je od 1. 1. 2005. god. nadležna i za sve povrate i preknjiženja doprinosa za MO za starost na temelju individualne štednje (II. stup), što uključuje i zahtjeve po osnovi uplata u ranijim godinama.

Zaprimljene pisane zahtjeve za povrat doprinosa II. stupa, Porezna uprava dostavlja REGOS-u na odobrenje radi provjere i potvrđivanja opravdanosti zahtjeva Ako je zahtjev za povrat ili preknjiženje doprinosa opravdan, ovlašteni djelatnici REGOS-a to potvrđuju pečatom i potpisom na zahtjevu, koji se nakon toga vraća nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema sjedištu za pravne osobe te prebivalištu samostalnog obveznika plaćanja doprinosa, na provedbu.

Republika Hrvatska
Ministarstvo financija - Porezna uprava
Područni ured Zagreb
Ispostava Centar
Zagreb, 23. travnja 2012.

REGOS
Zagreb, Gajeva 5
Fax 4898-985

Predmet: Dostava podataka za pravnu osobu Pegaz d o.o., Zagreb,
OIB: 55555555556

Molimo da nam za navedenog obveznika potvrdite preplatu
na računu: 2003 - doprinos za MO na temelju individualne kapitalizirane štednje za poslodavca pravnu osobu,

radi: 1. preknjiženja na račun
2. povrata sredstava poreznom obvezniku u iznosu 1.500,00 kn

Voditelj ispostave:

REGOS
Zahtjev je: **a) opravdan u iznosu 1.500,00 kn**
b) neopravdan _____

Potpis i pečat:

Navedeno znači da Porezna uprava ne može obaviti povrat ili preknjiženje doprinosa II. stupa bez prethodnog usklađenja i odobrenja REGOS-a, koji je obvezan potvrditi opravdanost podnijetog zahtjeva.

Ako zahtjev za povrat ili preknjiženje doprinosa nije opravdan, tada REGOS uz zahtjev koji osporava, Poreznoj upravi dostavlja i kratko obrazloženje. U slučaju kada REGOS zaprimi zahtjev izravno od obveznika, postupa na isti način kao i da je zahtjev zaprimljen od ispostave Porezne uprave, nakon provjere - potvrđuje ili osporava povrat ili preknjiženje doprinosa, te dostavlja zahtjev nadležnoj ispostavi Porezne uprave.

Obveznici doprinosa - pravne osobe te fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost, obvezni su uz zahtjev za povrat i preknjiženje doprinosa, priložiti i popunjeni nalog za prijenos. Temeljem podnesenog zahtjeva obveznika doprinosa i dobivene suglasnosti za povrat ili preknjiženje sredstava, ispostava Porezne uprave potvrđuje nalog za prijenos pečatom i potpisom te ga dostavlja jedinici FINA-e prema svom sjedištu na provedbu.

Nalog za povrat odnosno preknjiženje doprinosa za starost na temelju individualne kapitalizirane štednje, popunjava se na teret računa 1001005-1700036001, te brojčane oznake vrste prihoda na koju je bila obavljena uplata (šifra konta 2003, 2011, 2020, 2046, 2194, 2216, 2224, 2232, 2240, 2259, 2267).

U pozivu na broj zaduženja upisuje se broj modela 68, brojčana oznaka vrste prihoda na koju je bila izvršena uplata, OIB te identifikator obrasca R-Sm (4 znamenke bez kontrolnog broja) za one brojčane oznake za koje je to Naredbom propisano.

Primjer: popunjen nalog za povrat više plaćenog doprinosa II. stupa - REGOS-a pravnoj osobi

- povrat više plaćenog doprinosa za MO na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. stup) na žiroračun pravne osobe "Pegaz" d.o.o. iz Zagreba u iznosu od 1.500,00 kn, vraća se temeljem podnesenog pisanog zahtjeva obveznika i potvrđene suglasnosti REGOS-a.

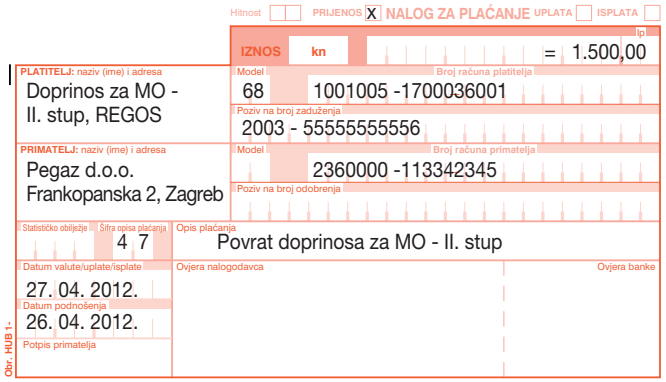
Hitnost PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ISPLATA
IZNOS kn = 1.500,00
PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Doprinos za MO - II. stup, REGOS
Model 68 Broj računa platitelja 1001005 -1700036001
Poziv na broj zaduženja 2003 - 55555555556
PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Pegaz d.o.o. Frankopanska 2, Zagreb
Model Broj računa primatelja 2360000 -113342345
Poziv na broj odobrenja
Statističko obilježje Šifra opisa plaćanja 4 7
Opis plaćanja Povrat doprinosa za MO - II. stup
Datum valute/uplate/isplate 27. 04. 2012.
Datum podnošenja 26. 04. 2012.
Potpis primatelja
Ovjera nalogodavca
Ovjera banke
Obr. HUB 1-

(slika 6)

10. PREKNJIŽENJA POGREŠNO UPLAĆENIH JAVNIH DAVANJA

Porezna uprava obavlja sva preknjiženja pogrešno uplaćenih sredstava s jednog na drugi račun te unutar istog računa, za one prihode o kojima vodi analitičku evidenciju.

Zahtjevi za preknjiženje pogrešno uplaćenih javnih davanja zajedno s dokazom o uplati, podnose se nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema sjedištu za pravne i prebivalištu za fizičke osobe koje obavljaju registriranu djelatnost te građane.

Ostali zahtjevi za preknjiženje pogrešno uplaćenih ostalih prihoda, dostavljaju se nadležnim proračunima i ustanovama, na čiji račun su sredstva i uplaćena, o čemu je pisano pod točkom 7.

Prema tome, **nadležnost za podnošenje zahtjeva za preknjiženje pogrešno uplaćenih sredstava ista je kao i za povrat više uplaćenih sredstava.**

- Pri preknjižavanju sredstava s jednog računa proračuna na drugi račun ili s jednog računa proračuna na drugi račun za uplatu javnih prihoda i obrnuto, na nalogu za preknjiženje upisuje se **vezna oznaka 48.**
- Za preknjiženje unutar istog računa, s jedne brojčane oznake vrste prihoda na drugu, na nalogu za preknjiženje upisuje se **vezna oznaka 49.**

10.1. Preknjiženja vlastitih prihoda proračuna

Sredstva koja su uplaćena na **pogrešan račun proračuna** (državni, županijski, gradski ili općinski), preknjižavaju se na ispravan račun, putem pisanog zahtjeva poreznog obveznika i naloga za prijenos, koji se popunjava na teret računa proračuna na koji su sredstva pogrešno uplaćena, a u korist ispravnog računa proračuna.

Na nalogu za prijenos upisuje broj modela 68, a u pozivu na broj zaduženja, brojčana oznaka vrste prihoda s koje se ta sredstva preknjižavaju te OIB.

Na istom nalogu, također se upisuje broj modela 68, a u pozivu na broj odobrenja ispravna brojčana oznaka vrste prihoda koji se uplaćuje te OIB osobe na koju se sredstva preknjižavaju.

- Ako je uplata poreza ili drugog javnog prihoda izvršena na **ispravan račun proračuna ali na pogrešnu brojčanu oznaku vrste prihoda,** nalog za prijenos se popunjava na teret računa proračuna na koji je izvršena uplata i u korist istog računa proračuna. U pozivu na broj zaduženja upisuje se broj modela 68, brojčana oznaka vrste prihoda na koju su sredstva pogrešno uplaćena te OIB. U pozivu na broj odobrenja, također se upisuje broj modela 68, ispravna brojčana oznaka vrste prihoda koji se uplaćuje te OIB.

Izuzetak kod preknjiženja poreza na dobit

Porez na dobit je vlastiti prihod državnog proračuna i prema Naredbi o uplatnim računima, uplaćuje se na račune otvorene na razini grada odnosno općine, pri čemu su u okviru uplatnog računa za svaku vrstu poreza na dobit otvorene posebne brojčane oznake vrste poreza.

Iako se radi o vlastitom prihodu državnog proračuna, preknjiženje s jedne brojčane oznake vrste poreza na dobit na drugu brojčanu oznaku unutar računa poreza na dobit na razini istog grada/općine, obavlja se **internim preknjiženjem**, što znači da se za takva preknjiženja ne ispostavljaju nalozi platnom prometu. O navedenom se piše pod točkom 13. ovog članka.

Primjer: popunjen nalog za preknjiženje sredstava sa poreza na dobit na PDV

- Pravna osoba "Zvijezda" d.d. iz Slavonskog Broda, OIB: 77777777776, podnijela je 30. 04. 2012. nadležnoj ispostavi Porezne uprave zahtjev za preknjiženje sredstava u svoti od 2.300,00 kn s poreza na dobit (konto 1651) gdje je evidentirana preplata po PD Obrascu za 2011., na PDV (konto 1201) na kojem postoji nepodmireno dugovanje po zaduženju PDV Obrasca iz ožujka 2012.

Ako je Porezna uprava prihvatila poslovni rezultat iskazan u PD Obrascu za 2011. i verificirala poreznu prijavu, povrat se može obaviti ako obveznik poreza na dobit nema evidentiranih nepodmirenih dospjelih obveza na drugim računima koji se analitički prate. Povrat ili preusmjerenje sredstava mora se obaviti u roku 15 dana od dana podnesenog zahtjeva. U slučaju kada Porezna uprava ne vrati porez u navedenom roku, (za što ne postoji opravdani razlog), porezni obveznik ima pravo zahtijevati kamatu po stopi od 12% godišnje, a koja se obračunava po proteku 15 dana od dana podnesenog zahtjeva za povrat do dana povrata.

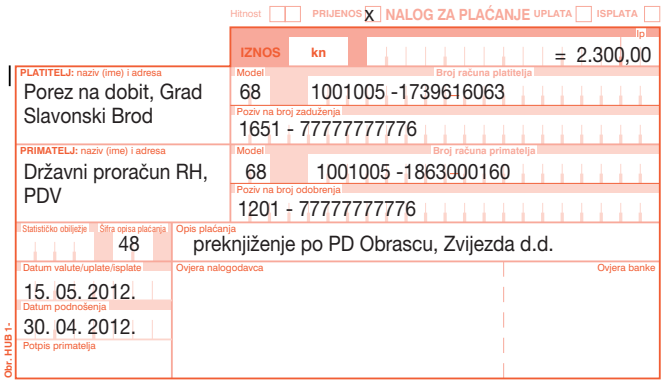
Hitnost PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ISPLATA
IZNOS kn = 2.300,00
PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Porez na dobit, Grad Slavonski Brod
Model 68 Broj računa platitelja 1001005 -1739616063
Poziv na broj zaduženja 1651 - 77777777776
PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Državni proračun RH, PDV
Model 68 Broj računa primatelja 1001005 -1863000160
Poziv na broj odobrenja 1201 - 77777777776
Statističko obilježje Šifra opisa plaćanja 48
Opis plaćanja preknjiženje po PD Obrascu, Zvijezda d.d.
Datum valute/uplate/isplate 15. 05. 2012.
Datum podnošenja 30. 04. 2012.
Potpis primatelja
Ovjera nalogodavca
Ovjera banke
Obr. HUB 1-

(slika 7)

10.2. Preknjiženja zajedničkih prihoda proračuna

Ako su sredstva uplaćena na pogrešan račun za uplatu zajedničkih prihoda proračuna, temeljem pisanog zahtjeva za preknjiženje, pogrešno uplaćena sredstva preusmjeravaju se na ispravan račun nalogom za prijenos, koji se popunjava na teret uplatnog računa na koji su sredstva pogrešno uplaćena, a u korist ispravnog uplatnog računa.

Na nalogu za prijenos - u pozivu na broj zaduženja upisuje se broj modela 67 i OIB.

U pozivu na broj odobrenja, također se upisuje broj modela 67 i OIB poreznog obveznika na koji se sredstva preknjižavaju.

Iznimno, kao i kod povrata, i kod preknjiženja poreza na dohodak i prireza porezu na dohodak, u pozivu na broj zaduženja odnosno odobrenja, upisuje se broj modela 68, brojčana oznaka vrste prihoda za pojedini račun te OIB, iako se radi o zajedničkom prihodu.

Primjer: popunjen nalog za preknjiženje pogrešne uplate sa članarine turističke zajednice na članarinu Hrvatskoj gospodarskoj komori

- pravna osoba "Sidro" d.o.o. iz Raba (mali poduzetnik), podnijela je zahtjev kojim traži preknjiženje pogrešne uplate s članarine turističke zajednice grada Raba, na članarinu Hrvatskoj gospodarskoj komori u svoti od 2.100,00 kn. Uz zahtjev za preknjiženje, prilaže se i nalog u kojem se u pozivu na broj zaduženja i u pozivu na broj odobrenja, upisuje broj modela 67. Kod preknjiženja na račun članarine Hrvatskoj gospodarskoj komori, osim OIB-a kao prvog podatka, na nalogu za prijenos mali poduzetnici upisuju kao podatak drugi - posebnu oznaku za male poduzetnike - broj 002 (koji sadrži 3 znamenke), te kao podatak treći - mjesec i godinu (4 znamenke), a za svibanj ove godine to je broj 1205.

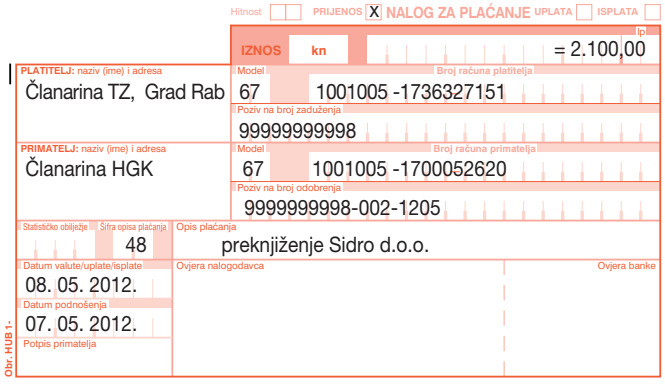
Hitnost PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ISPLATA
IZNOS kn = 2.100,00
PLATITELJ: naziv (ime) i adresa: Članarina TZ, Grad Rab
Model 67 Broj računa platitelja 1001005 -1736327151
Poziv na broj zaduženja 99999999998
PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa: Članarina HGK
Model 67 Broj računa primatelja 1001005 -1700052620
Poziv na broj odobrenja 9999999998-002-1205
Statističko obilježje: Šifra opisa plaćanja 48 Opis plaćanja preknjiženje Sidro d.o.o.
Datum valute/uplate/isplate 08. 05. 2012.
Datum podnošenja 07. 05. 2012.
Potpis primatelja
Ovjera nalogodavca
Ovjera banke
Obr. HUB 1-

(slika 8)

10.3. Preknjiženje vlastitih prihoda na zajedničke prihode proračuna i obratno

Preknjiženje sredstava koja su pogrešno uplaćena na račun proračuna, a trebala su biti uplaćena na račun za uplatu zajedničkih prihoda proračuna, nalog za prijenos se popunjava:

- na teret računa proračuna na koji su sredstva pogrešno uplaćena,
- u korist ispravnog računa za uplatu zajedničkih prihoda proračuna.

U pozivu na broj zaduženja upisuje se broj modela 68, brojčana oznaka vrste prihoda na koju su sredstva pogrešno uplaćena, te OIB.

U pozivu na broj odobrenja, upisuje se broj modela 67 i u nastavku OIB na koji će se obaviti preknjiženje.

- Izuzetak su računi poreza na dohodak i prirez porezu na dohodak, gdje se kod preknjiženja koristi broj modela 68, a u pozivu na broj odobrenja upisuje se brojčana oznaka vrste prihoda te u nastavku OIB.

Kod obrnutog preknjiženja, s računa zajedničkih prihoda na vlastite prihode proračuna, nalog za prijenos se popunjava na teret zajedničkih prihoda, a u korist računa proračuna. U pozivu na broj zaduženja upisuje se broj modela 67 i OIB, a u pozivu na broj odobrenja - broj modela 68, te u nastavku brojčanu oznaku vrste prihoda i OIB.

Primjer: popunjen nalog za preknjiženje pretplate doprinosa za MO - II. stup na komorski doprinos od dohotka, dobiti ili plaće

- fizička osoba Martin Marić koji obavlja registriranu obrtničku djelatnost u Gradu Zaprešiću, podnio je nadležnoj ispostavi Porezne uprave zahtjev za preknjiženje više plaćenog doprinosa za MO na temelju individualne kapitalizirane štednje (II. stup) u svoti od 400,00 kn, na račun komorskog doprinosa od dohotka Zagrebačke županije. Uz pisani zahtjev priložen je i ispravno popunjen nalog za preknjiženje. Porezna uprava će obaviti preknjiženje sredstava, tek po dobivenoj suglasnosti od REGOSA.

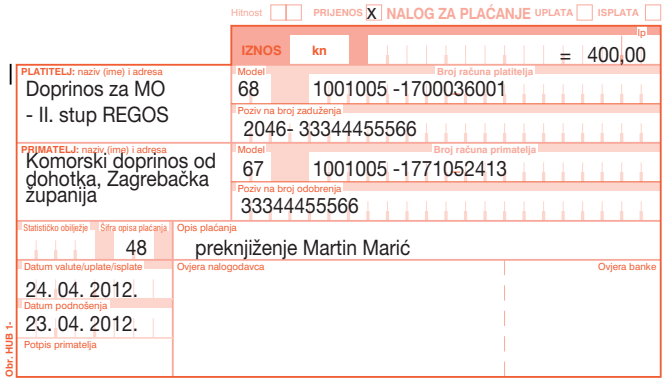
Hitnost PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ISPLATA
IZNOS kn = 400,00
PLATITELJ: naziv (ime) i adresa: Doprinos za MO - II. stup REGOS
Model 68 Broj računa platitelja 1001005 -1700036001
Poziv na broj zaduženja 2046- 33344455566
PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa: Komorski doprinos od dohotka, Zagrebačka županija
Model 67 Broj računa primatelja 1001005 -1771052413
Poziv na broj odobrenja 33344455566
Statističko obilježje: Šifra opisa plaćanja 48 Opis plaćanja preknjiženje Martin Marić
Datum valute/uplate/isplate 24. 04. 2012.
Datum podnošenja 23. 04. 2012.
Potpis primatelja
Ovjera nalogodavca
Ovjera banke
Obr. HUB 1-

(slika 9)

Primjer: popunjen nalog za preknjiženje uplate poreza i prireza na dohodak od obrta na porez na dobit

- fizička osoba Stjepan Tuk koja obavlja registriranu obrtničku djelatnost u Gradu Samoboru, postao je od početka ove godine obveznik plaćanja poreza na dobit te je podnijela zahtjev za preknjiženje pogrešno uplaćenih sredstava s poreza na dohodak od obrta i slobodnih zanimanja - (konto 1430), na predujam poreza na dobit- (konto 1651) u svoti od 3.000,00 kn. Uz pisani zahtjev priložen je dokaz o uplati te ispravno popunjen nalog za preknjiženje.

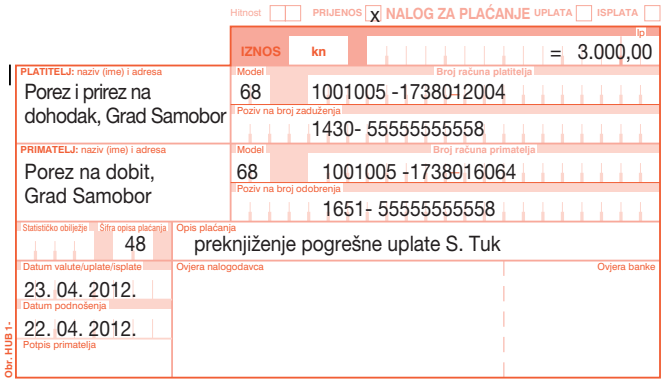
Hitnost ☐ PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ☐ ISPLATA ☐

IZNOS kn = 3.000,00

PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Porez i prirez na dohodak, Grad Samobor

Model 68 Broj računa platitelja 1001005 -1738012004

Poziv na broj zaduženja 1430- 55555555558

PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Porez na dobit, Grad Samobor

Model 68 Broj računa primatelja 1001005 -1738016064

Poziv na broj odobrenja 1651- 55555555558

Statističko obilježje | Šifra opisa plaćanja 48 | Opis plaćanja preknjiženje pogrešne uplate S. Tuk

Datum valute/uplate/isplate 23. 04. 2012.

Datum podnošenja 22. 04. 2012.

Potpis primatelja

Ovjera nalogodavca | Ovjera banke

Obr. HUB 1-

(slika 10)

10.4. Preknjiženja sredstava unutar istog računa i mogućnost otpisa kamata

Pri preknjiženju sredstava unutar istog računa, a između različitih brojčanih oznaka vrste prihoda, nalog za prijenos popunjava se na teret i u korist istog računa, pri čemu se na nalozima za prijenos obvezno upisuje vezna oznaka 49 u polje *šifra opisa plaćanja*.

Porezni obveznici koji obavljaju gospodarsku djelatnost te građani koji su obveznici plaćanja javnih prihoda, dužni su podmirivati svoje obveze u zakonom propisanim rokovima, pri čemu se za nepravodobno uplaćeni iznos poreza obračunava zatezna kamata sukladno čl. 116. Općeg poreznog zakona, čl. 29. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. - 134/09.) i čl. 3. Zakona o kamatama (Nar. nov., br. 94/04.). Stopa zakonske zatezne kamate na nepravovremeno uplaćene obveze te na više plaćene obveze obračunava se po stopi od 12% godišnje.

Ako je porezni obveznik zadužen za kamate zbog nepravovremenog plaćanja jer je uplatio sredstva na pogrešnu brojčanu oznaku vrste prihoda **unutar istog uplatnog računa**, može podnijeti zahtjev nadležnoj ispostavi Porezne uprave za storniranjem obračunatih kamata. Budući se radi o prihodima unutar istog uplatnog računa, Porezna uprava će zahtjevu udovoljiti jer se sredstva smatraju uplaćenim na dan kad su evidentirana na uplatnom računu, neovisno što je uplata obavljena na pogrešnu brojčanu oznaku vrste prihoda.

Primjer: pravna osoba "Višnja " d.o.o. iz Siska, pogrešno je uplatila svotu od 5.600,00 kn na PDV-u konto (1201), umjesto na PDV na usluge inozemnih poduzetnika (konto 1228). Pisanim zahtjevom uz dokaz o uplati, te ispravno popunjenim Obrascem HUB 1, pravna osoba traži preknjiženje sredstava unutar računa Državnog proračuna, od nadležne ispostave Porezne uprave, kao i oslobađanje od plaćanja zaduženih kamata na kontu 1228.

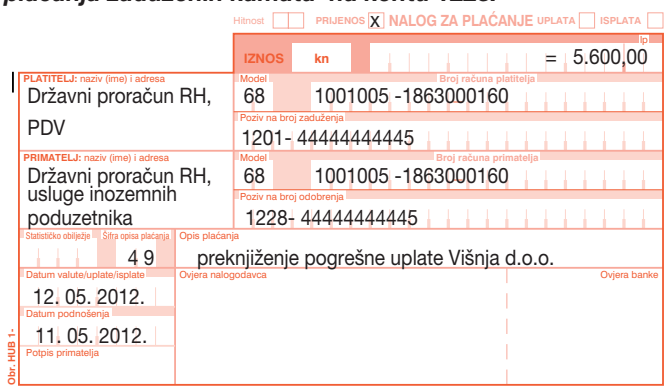
Hitnost ☐ PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ☐ ISPLATA ☐

IZNOS kn = 5.600,00

PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Državni proračun RH, PDV

Model 68 Broj računa platitelja 1001005 -1863000160

Poziv na broj zaduženja 1201- 44444444445

PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Državni proračun RH, usluge inozemnih poduzetnika

Model 68 Broj računa primatelja 1001005 -1863000160

Poziv na broj odobrenja 1228- 44444444445

Statističko obilježje | Šifra opisa plaćanja 4 9 | Opis plaćanja preknjiženje pogrešne uplate Višnja d.o.o.

Datum valute/uplate/isplate 12. 05. 2012.

Datum podnošenja 11. 05. 2012.

Potpis primatelja

Ovjera nalogodavca | Ovjera banke

Obr. HUB 1-

(slika 11)

11. PREKNJIŽENJE DOPRINOSA ZA OBVEZNA OSIGURANJA

11.1. Preknjiženje doprinosa za MO na temelju generacijske solidarnosti, doprinosa za ZO te doprinosa za zapošljavanje

Kao i kod povrata doprinosa i kod popunjavanja naloga za preknjiženje doprinosa za MO, a koji se popunjava na teret računa Državnog proračuna - 1001005-1863000160, treba voditi računa da se u pozivu na broj zaduženja i u pozivu na broj odobrenja, upisuju svi elementi koji su za određene brojčane oznake vrste prihoda propisani Naredbom o uplatnim računima, za uplatu tih prihoda - model 68, brojčana oznaka vrste prihoda, OIB te identifikator Obrasca R-Sm.

11.2. Preknjiženje doprinosa za MO na temelju individualne kapitalizirane štednje

Od 1. 1. 2005. Porezna uprava nadležna je i za preknjiženje doprinosa za MO na temelju individualne kapitalizirane štednje - II. stup, te da se zahtjevi za preknjiženje dostavljaju nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema sjedištu/prebivalištu isplatitelja odnosno sjedištu za samostalnog obveznika plaćanja doprinosa.

Nalog za preknjiženje popunjava se na teret računa 1001005-1700036001 i brojčane oznake vrste prihoda iz Naredbe o uplatnim računima, na koju je bila izvršena uplata (2003, 2011, 2020, 2046, 2194, 2216, 2224, 2232, 2240, 2259 i 2267).

U pozivu na broj zaduženja upisuje se broj modela 68, brojčana oznaka vrste prihoda na koju je uplata bila izvršena te OIB. Za brojčane oznake vrste prihoda koji se iskazuju na Obrascu R-Sm, uz OIB je potrebno upisati i identifikator obrasca R-Sm u dužini 4 znamenke.

Zaprimljene zahtjeve za preknjiženje, nadležna ispostava Porezne uprave dostavlja REGOS-u na usklađenje i odobrenje, koji nakon provjere opravdanosti, zahtjev ovjeren potpisom i pečatom vraća ispostavi na izvršenje. Međutim, iako je zahtjev za preknjiženje opravdan, kao i kod povrata doprinosa, Porezna uprava ne može izvršiti preknjiženje sredstava, ako kod poreznog obveznika postoje neplaćeni porezi ili druga javna davanja koju knjigovodstvenu evidenciju vodi Porezna uprava, a sukladno čl. 113. OPZ-a.

Primjer: popunjeni nalog za preknjiženje doprinosa II. stupa na porez na dobit

- pravna osoba Lara d.o.o. iz Karlovca, pogrešno je uplatila svotu od 1.000,00 kn doprinosa za mirovinsko osiguranje na temelju individualne kapitalizirane štednje - II. stup umjesto poreza na dobit. Uz zahtjev za preknjiženje dostavila je ispravno popunjeni nalog za prijenos. Nakon provjere i odobrenja REGOSA, ispostava će obaviti preknjiženje doprinosa ako pravna osoba nema drugih neizmirenih obveza, te joj dostaviti Obavijest o preknjiženju radi potrebnih knjiženja u poslovnim knjigama.

Hitnost PRIJENOS X NALOG ZA PLAĆANJE UPLATA ISPLATA

IZNOS kn = 1.000,00

PLATITELJ: naziv (ime) i adresa
Doprinos za MO II. stup, REGOS

Model 68 Broj računa platitelja 1001005 -1700036001

Poziv na broj zaduženja 2003- 12121212125

PRIMATELJ: naziv (ime) i adresa
Porez na dobit, Grad Karlovac

Model 68 Broj računa primatelja 1001005 - 1717916064

Poziv na broj odobrenja 1651- 12121212125

Statističko obilježje | Šifra opisa plaćanja 48 | Opis plaćanja preknjiženje pogrešne uplate Lara d.o.o.

Datum valute/uplate/isplate 24. 05. 2012.

Datum podnošenja 23. 05. 2012.

Potpis primatelja

Ovjera nalogodavca

Ovjera banke

Obr. HUB 1-

(slika 12)

12. POGREŠKE NASTALE U OBRADI NALOGA ZA PLAĆANJE U JEDINICAMA FINA-e

Do različitih pogrešaka pri obuhvatu podataka s naloga za plaćanje javnih prihoda, može doći i u poslovnim jedinicama FINA-e, koje su zadužene za obavljanje poslova platnog prometa u ime i za račun banaka. Povrati i preknjiženja sredstava obavljaju se temeljem zahtjeva, i to:

- Obrazca JP-POV - zahtjev za povrat sredstava, te
- JP-PEK - zahtjev za preknjiženje javnih prihoda radi pogrešno obuhvaćenih podataka s naloga za plaćanje.

Navedene zahtjeve FINA dostavlja Poreznoj upravi na provedbu za prihode o kojima ispostava Porezne uprave vodi analitičku evidenciju, u slučaju kada je: pogrešno odobren račun javnih prihoda, pogrešno terećen račun platitelja ili previše (najčešće dvostruko) odobren račun javnih prihoda.

Nastale pogreške ispostava Porezne uprave ispravlja odobrenjem računa FINA-e za iznose sredstava za koje je zbog pogrešaka terećen njen račun.

13. INTERNA PREKNJIŽENJA BEZ UPOTREBE NALOGA U PLATNOM PROMETU

U ispostavi Porezne uprave obavljaju se i preknjiženja internim nalogom za knjiženje, koja se mogu obaviti samo u slučaju ako je porez uplaćen na ispravan račun proračuna i ispravnu brojčanu oznaku vrste prihoda, ili na ispravan račun za uplatu zajedničkih prihoda, ali je u pozivu na broj odobrenja na nalogu za uplatu upisan pogrešan OIB.

Za ovakva preknjiženja ne ispostavljaju se nalozi za prijenos FINA-i, već se **preknjiženje s pogrešnog OIB-a na ispravan OIB, obavljaju isključivo temeljem pisanog zahtjeva poreznog obveznika, putem poreznog knjigovodstva u ispostavama Porezne uprave.**

Internim nalozima također se preknjižavaju uplate koje su obavljene na pogrešnu brojčanu oznaku vrste poreza unutar računa za uplatu poreza i prireza na dohodak, kao i unutar računa za uplatu poreza na dobit uz uvjet da su sredstva usmjerena na ispravan račun.

Pri korištenju internih naloga za knjiženje koriste se točno određene oznake knjiženja tzv. IKE.

Temeljem zahtjeva poreznog obveznika i uz prethodno dobivenu suglasnost REGOSA, internim preknjiženjem obavljaju se i preknjiženja uplata na račun doprinosa za MO II. stupa - 1001005-1700036001, i to s jednog OIB-a na drugi, te unutar tog računa s jedne brojčane oznake vrste prihoda na drugu.

Primjer: preknjiženje unutar računa poreza i prireza na dohodak Grad Velika Gorica

- porezni obveznik s prebivalištem u Velikoj Gorici, podnio je zahtjev za preknjiženjem sredstava u svoti od 500,00 kn i to s poreza i prireza na dohodak po godišnjoj prijavi (konto 1619) gdje je iskazana preplata po godišnjem obračunu, na predujam poreza i prireza na dohodak od imovine na temelju najma ili zakupa koji se plaća po rješenju Porezne uprave (konto 1503), gdje je evidentiran dug.

Preknjiženje se obavlja unutar računa - porez i prirez na dohodak za Grad Veliku Goricu 1001005 - 1754112007, temeljem internog naloga kojeg će putem knjigovodstva provesti ispostava Porezne uprave u Velikoj Gorici.

Preknjiženje uplata unutar računa poreza i prireza na dohodak - Grad Velika Gorica prema specifikaciji:

RED. BR.	SA 1619			NA 1503			Datum valute	DATUM VALUTE
	OIB	PREZIME IME / NAZIV TVRTKE	IZNOS	OIB	PREZIME IME / NAZIV TVRTKE	IZNOS		
1.	77777777779	Stjepan Ban	500,00	77777777779	Stjepan Ban	500,00	02. 05. 2012.	01. 01. 2009.
	Potpis				Mjesto pečata			

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

➤ telefonom:
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati

➤ osobno:
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

14. ZAKLJUČAK

Porezni obveznici koji obavljaju registriranu djelatnost te podmiruju zakonom propisane obveze prema odredbama Naredbe o uplatnim računima, dužni su kontinuirano provoditi usklađenja svoje knjigovodstvene evidencije s analitičkim evidencijama koje vodi Porezna uprava, kako bi se na vrijeme otkrile pogrešne uplate te obavila potrebna preknjiženja. Usklađenja su potrebna i radi obračuna kamata koji se sukladno Zakonskim odredbama obračunava po stopi od 12% na sve nepravodobno uplaćene iznose poreza i drugih javnih davanja.

Pisani zahtjevi za povrat poreza ili preknjiženja pogrešno uplaćenih sredstava, ali samo za one javne prihode o kojima Porezna uprava vodi analitičku evidenciju o zaduženjima i uplatama, podnose se ispostavama Porezne uprave mjesno nadležnim prema sjedištu za pravne te prebivalištu za fizičke osobe - obrtnike i građane. Nalozi za povrat ili preknjiženje - Obrasci HUB 1 i HUB 1-1, kojeg porezni obveznici prilažu uz pisani zahtjev, moraju biti ispravno popunjeni te sadržavati sve elemente propisane Naredbom, a posebno ako se radi o doprinosima koji se iskazuju na Obrascu R-Sm, trebaju sadržavati i četveroznamenkasti broj identifikatora Obrasca R-Sm, neovisno podnosi li zahtjev za povrat ili preknjiženje pravna ili fizička osoba.

Prije odobrenja povrata preplaćenog poreza, Porezna uprava je dužna podmiriti sve druge obveze kojima je na knjigovodstvenoj kartici zadužen porezni obveznik.

Kako se od 1. lipnja 2012. uz dosadašnje račune, mogu koristiti i transakcijski računi za izvršavanje nacionalnih platnih transakcija otvoreni prema IBAN konstrukciji, to je u Naredbi o uplatnim računima za 2012. uz svaki račun proračuna koji je otvoren na državnoj razini, na razini županija odnosno gradova ili općina, upisan i broj računa po IBAN konstrukciji.

Mr. sc. Mirjana MAHOVIĆ KOMLJENOVIĆ,
Ministarstvo financija, Porezna uprava, Samobor

LIBUSOFT CICOM

predstavlja

FMC - SUSTAV FINANCIJSKOG UPRAVLJANJA I KONTROLE

Zakonom o sustavu unutarnjih financijskih kontrola u javnom sektoru od kraja 2006. godine propisana je obveza uspostave sustava financijskog upravljanja i kontrola kod svih korisnika proračuna.

Ovaj zakon glavna je podloga za uvođenje sustava FMC (Financijsko upravljanje i kontrola), to je sveobuhvatan sustav unutarnjih kontrola koji uspostavljaju odgovorni čelnici korisnika proračuna uz pomoć LC konzultanata.

LC Vam nudi pomoć u izradi knjige procesa i uspostave kontrola rizika, a u tom procesu LC konzultanti su moderatori u ostvarivanju pet komponenata sustava prema LC metodologiji zajedno s timom za provedbu FMC-a unutar JLP(R)S.

Remetinečka cesta 7a, 10 020 ZAGREB / centrala: 01/ 65 99 555 / www.spi.hr/ info@spi.hr
LC poslovnice: LC Dalmacija - 021/314-265; LC Slavonija - 031/636 - 730; LC Istra- 091/6599 570

IVANA ŽIVKOVIĆ ABRAHAM, mag. oec.

Stručni članak UDK 336.2

Kako hrvatski porezni obveznici mogu vratiti PDV plaćen u inozemstvu?

Hrvatski obveznici PDV-a mogu ostvariti povrat poreza plaćenog za nabave dobara i korištene usluge u zemljama čije porezno zakonodavstvo uređuje mogućnost povrata poreza inozemnim poduzetnicima. Pojedine zemlje uvjetuju povrat poreza reciprocitetom, a kako i hrvatski Zakon o PDV-u propisuje tu mogućnost, to je omogućeno da i hrvatski porezni obveznici ostvare pravo na povrat poreza iz većeg broja zemalja, o čemu autorica piše u nastavku.

1. UVOD

Regulativama Europske unije (EU) osigurana je svim poduzetnicima unutar EU ravnopravna tržišna utakmica u smislu prava na povrat PDV-a (za troškove poslovanja) iz inozemstva.

Značajna za domaće poduzetnike, odnosno poduzetnike sa sjedištem izvan EU, 13. Direktiva EU iz 1988. predstavlja pravnu osnovu i za tvrtke izvan EU da potražuju povrat PDV-a iz zemalja članica EU ako je naplaćen u EU i pod određenim uvjetima koje ima pravo definirati svaka pojedina zemlja u svojom poreznom sustavu.

Na temelju preporuka i odredbi Direktiva EU, zemlje članice Europske unije i one koje teže priključenju Uniji ugradile su u svoje porezne zakone i odredbe o povratu poreza inozemnim poduzetnicima, a vrste usluga za koje se povrat odobrava kao i stope poreza na dodanu vrijednost propisane su u svakoj zemlji drugačije. Svake godine sve više zemalja prilagođava svoje porezne propise i osiguravaju povrat poreza na dodanu vrijednost inozemnim poduzetnicima za usluge plaćene u svrhu obavljanja poduzetničkih djelatnosti, a od 2010. godine pridružila im se i **Republika Hrvatska (uz načelo reciprociteta).**

Reciprocitetom se podrazumijeva da u državi podrijetla podnositelja zahtjeva pravo na povrat poreza ima i porezni obveznik iz države koja daje povrat.

Odredba o pravu PDV-a inozemnim poduzetnicima u Republici Hrvatskoj je s 1. 1. 2010. uvedena Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodanu vrijednost kao rezultat usklađivanja odredbi Zakona o PDV-u (Nar. nov., br. 87/09.) s pravnom stečevinom EU (Direktive 2006/112/EZ I 85/560/EEZ), u klauzulama o povratu PDV-a inozemnim poduzetnicima.

Tablica 1: Zemlje koje uvjetuju reciprocitet (kao i RH)

Bugarska	Litva
Cipar	Poljska
Češka	Portugal
Estonija	Rumunjska
Njemačka	Slovačka
Grčka	Slovenija
Mađarska	Španjolska
Italija	Švicarska
Latvija	Velika Britanija

Preostale zemlje ne inzistiraju na principu reciprociteta.

Postupak povrata PDV-a inozemnim poduzetnicima kontinuirano se razvija i mijenja, pa je i Direktivom iz veljače 2008., koja je u Europskoj uniji na snazi od 1. 1. 2010. uvedeno niz novih procedura i pravila postupka povrata za EU zemlje. Osnovne promjene koje su u okviru Direktive pojedine zemlje primijenile:

a) Za poduzetnike iz EU:
- Uvedena obveza elektroničkog zahtjeva za povrat putem Internet portala poreznih vlasti,
- Novi rokovi za predaju zahtjeva,
- Evidencija računa po šifri usluge koji varira od zemlje do zemlje,
- Standardizirana regulativa za plaćanje zateznih kamata za zakašnjele isplate povrata od strane poreznih vlasti;

b) Za poduzetnike iz zemalja izvan EU:
- Pojedine zemlje su produžile rokove zaprimanja zahtjeva za povrat,
- Promijenjeni su iznosi minimuma za koji se može potraživati povrat poreza u godišnjem, odnosno tromjesečnom razdoblju.

Specifičnosti uvjeta i samog postupka povrata PDV-a variraju od zemlje do zemlje obzirom na brojne specifičnosti u primjeni Direktiva EU u svakoj pojedinoj zemlji u okvirima čega su financijske institucije svake pojedine zemlje imale pravo definirati vlastita pravila i propise.

2. ISPORUKE NA KOJE SE OSTVARUJE POVRAT POREZA IZ INOZEMSTVA

U pravilu, ***povrat je moguć za sve isporuke pokretnih dobara i obavljene usluge koje su u inozemstvu korištene u svrhu obavljanja poduzetničke djelatnosti***, a najčešće su:
- hotelski smještaj,
- troškovi goriva i cestarine, parkinga,
- iznajmljivanje automobila (rent a car),
- usluge seminara i kotizacija, stručnog usavršavanja i sajmova,
- marketinga i reklama,
- konzultantske i pravne usluge,
- telekomunikacije, zakup linija,
- troškovi dorade i obrade proizvoda, i dr.

Hrvatski poduzetnici koji su u Republici Hrvatskoj registrirani kao obveznici poreza na dodanu vrijednost, jednako kao i poduzetnici iz drugih zemalja u kojima se primjenjuje porez na dodanu vrijednost, imaju pravo potraživati povrat PDV-a obračunatog na usluge i isporuke dobara koje su koristili, isključivo u svrhu *obavljanja* **poduzetničke** djelatnosti.

Vrste isporuka, rokove i sve specifičnosti prava na povrat PDV-a inozemnim poduzetnicima svaka zemlja propisuje samostalno. U *tablici 3* (na kraju članka) nalazi se pregled najčešćih isporuka po zemljama i stope PDV-a na iste. Za pojedine isporuke/stope s oznakom (*) u tablici, treba dodatno (s poreznom upravom te zemlje) provjeriti moguće ograničenje koje konkretna zemlja propisuje za poduzetnike iz Hrvatske, odnosno sve obveznike izvan EU.

Iako je najčešće slučaj da poduzetnik može potraživati 100% plaćenog poreza po računima, pojedine zemlje za pojedine usluge i imaju propisane izuzetke i daju pravo samo na dio poreza s računa: npr. u Belgiji se može ostvariti povrat na iznos do 50% plaćenog poreza pri nabavci osobnih automobila kao i troškova za robe i usluge u vezi s tim vozilima, u Švedskoj do 50% na trošak rent-a-car usluga, itd.

PDV se na različitim jezicima u različitim zemljama pojavljuje pod kraticama, kao što su: VAT (UK), IVA (Italija), GST (Kanada, Australija), MWST (Njemačka, Austrija,), TVA (Francuska, Belgija), MOMS (Skandinavija).

U tablici 3. na kraju članka, nalazi se popis zemalja, državnih kratica za porez na dodanu vrijednost, lista usluga i stopa za pojedine isporuke pri čemu se, kod pojedinih, primjenjuju i određena ograničenja.

Lista isporuka tu nikako nije konačna. Povrat je moguće ostvariti na sve isporuke pokretnih dobara i usluga, a u tablici su istaknute samo najčešće i značajnije isporuke na kojima inozemni poduzetnici ostvaruju povrat.

3. ROKOVI ZA PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA POVRAT

Odredbama Šeste smjernice Europske unije državama članicama dalo se pravo da **ograniče rok za podnošenje zahtjeva za povrat.** Porezne vlasti svake zemlje definirale su svaka svoje rokove, vrlo često i različite za poduzetnike iz zemlje EU-a i one izvan EU.

Dio europskih zemalja definirao je 30. lipanj, a dio ih je odredio 30. 09. kao krajnji rok za predaju zahtjeva za povrat poreza iz prethodne godine.

Zahtjevi za povrat PDV-a za 2011. godinu moraju biti podneseni najkasnije do 30. lipnja 2012. godine (još uvijek na papiru) u zemljama koje nisu članice EU:

Hrvatska
Bosna i Hercegovina
Island
Makedonija
Monako
Norveška (+ 5 godina od kraja 2011.)
Srbija
Švicarska

Podnositelji iz zemalja koje nisu članice EU moraju predati zahtjev za povrat PDV-a za 2011. godinu najkasnije do 30. 6. 2012. sljedećim zemljama EU:

Austrija
Belgija (+3 god. od kraja 2011.)
Bugarska
Češka Republika
Finska
Francuska
Njemačka
Irska
Latvija
Litva
Luksemburg
Malta
Slovačka
Slovenija
Srbija
Švedska

Novi rok - do 30. 9. 2012. - za podnošenje zahtjeva poduzetnika iz zemalja koje nisu članice EU propisan je u sljedećim zemljama EU:

Danska
Estonija

Grčka
Mađarska
Poljska
Portugal
Rumunjska
Španjolska

Velika Britanija za poduzetnike izvan EU definirala je rok **31. prosinca** za potraživanje povrata po računima datiranima od 01. srpnja prethodne godine do 30. lipnja tekuće. Kao i ostale zemlje, Velika Britanija omogućava povrat poreza i za kraće razdoblje, ali ne kraće od tri mjeseca (npr. 1. 7. do 30. 9.), osim ako se radi o kraju obračunskog razdoblja kada ističe rok za tu godinu npr. (od 1. 5. do 30. 6.), u tom slučaju prihvaća i zahtjev na kraće razdoblje i za iznos poreza od minimalno 16 GBP.

Izuzetak su i **Belgija i Norveška** jer dozvoljavaju povrat poreza i po računima datiranima i nekoliko (3 - 5) godina unazad računajući od kraja kalendarske godine u kojoj je porez bio obračunat.

Kanada ima "klizni rok". Rok za predaju je godina dana od datuma izdavanja računa.

4. MINIMALNI IZNOSI POREZA ZA POVRAT

Svaka zemlja propisuje minimalne iznose PDV-a ispod kojih, za pojedino razdoblje, dokumentacija neće biti puštena u proceduru povrata odnosno povrat ne može biti realiziran. Pojedine zemlje, također, razlikuju minimalne iznose povrata za poduzetnike sa sjedištem u EU i poduzetnike izvan EU (uglavnom je povoljniji uvjet, tj. niži minimum).

U tablici 2. iskazani su minimalni iznosi za poduzetnike izvan sjedišta EU.

Svaka država propisuje dva minimuma, ovisno o razdoblju za koje se traži povrat:

- niži iznos minimuma za razdoblje od godine dana ili za ostatak godine, ako je prethodno povrat za dio te godine već tražen (*stupac Godišnji minimum),*
- veći minimum za razdoblje manje od godine dana, ali ne kraće od tri mjeseca (stupac *Kvartalni minimum*).

Poduzetnik pri formiranju zahtjeva mora obuhvatiti razdoblje od minimalno tri mjeseca, neprekidno (jedan kvartal, npr. od 1. siječnja do 31. ožujka) u istoj kalendarskoj godini i ne za razdoblje dulje od 1 kalendarske godine.

Iznimka od navedenog pravila je ukoliko poduzetnik predaje zahtjev za razdoblje kraće od tri mjeseca, a to razdoblje predstavlja preostali dio do kraja kalendarske godine za koju ističe rok predaje zahtjeva za povrat (npr. zemlje koje imaju rok za predaju zahtjeva do 30. 6. o. g. prihvatit će do tog datuma 2012. godine i zahtjev za povrat poreza iz razdoblja od 1. studenoga do 31. prosinca 2011., naravno uz uvjet da se radi o iznosu iznad godišnjeg minimuma za koji konkretna zemlja odobrava povrat).

Tablica 2.
(Iznosi minimuma za poduzetnike izvan EU)

Država	Oznaka PDV-a	Godišnji minimum	Kvartalni minimum
Austrija	MWST	€ 50	€ 400
Belgija	TVA/BWT	€ 25	€ 200
Bugarska	VAT	BGN 50	BGN 400
Cipar	FPA	€ 25	€ 205
Češka	DPH	CZK 1000	CZK 7000
Danska	MOMS	DKK 400	DKK 3000
Estonija	KM	EEK 5000	
Finska	ALV	€ 50	€ 400
Francuska	TVA	€ 25	€ 200
Grčka	FPA	€ 50	€ 400
Mađarska	AFA	€ 50	€ 400
Irska	VAT	€ 25	€ 200
Island	VSK	ISK 9.600	ISK 49.100
Italija	IVA	€ 50	€ 400
Luksemburg	TVA	€ 250	--
Latvija	PVN	LVL 20	LVL 135
Litva	PVM	LTL 170	LTL 1.380
Malta	TVM	€ 25	€ 200
Nizozemska	BTW	€ 25	€ 200
Norveška	BTW	NOK 200	NOK 2000
Njemačka	MWST	€ 500	€ 1000
Poljska	PTU	€ 50	€ 400
Portugal	IVA	€ 50	€ 400
Rumunjska	TVA	€ 50	€ 400
Slovačka	DPH	€ 50	€ 400
Slovenija	DDV	€ 50	€ 400
Španjolska	IVA	€ 50	€ 400
Švedska	MOMS	SEK 500	SEK 4000
VB	VAT	GBP 16	GBP 130

Važno je za poduzetnike koji potražuju veće iznose poreza da unutar razdoblja od 12 mjeseci imaju pravo zahtijevati povrat i kvartalno (4 puta godišnje).

5. PROCEDURA ZAHTJEVA ZA POVRAT

Zahtjev za povrat PDV-a poduzetnik (ili ovlašteni posrednik) mora u propisanom roku i na propisanim obrascima (dostupni su na internetu) predati Poreznoj upravi zemlje u kojoj je trošak nastao, na službenom jeziku te zemlje (ili engleskom jeziku).

Dokumentacija za povrat poreza

Pravo na povrat poreza na dodanu vrijednost ostvaruje se temeljem:

1. Zahtjeva za povrat poreza na dodanu vrijednost sa specifikacijom računa,
2. Potvrde o statusu poreznog obveznika (izdaje PU),
3. Ispravnih originala računa za navedene usluge i priloga,
4. Potvrde plaćanja računa (kod nekih zemalja).

Ad 1.) Zahtjev za povrat PDV-a **može se preuzeti na internetskoj stranici svake Porezne uprave** zajedno s uputama za ispunjavanje. Na zahtjevu se zahtijeva točna specifikacija svakog pojedinog računa koji je predmet zahtjeva.

Zahtjev se šalje poštom ili (sve češće) elektronički, bilo od strane poduzetnika ili putem ovlaštenih posrednika (zastupnika).

Ad .2.) Uz Zahtjev za povrat inozemni poduzetnik mora priložiti i Potvrdu porezne službe u kojoj je registriran kao porezni obveznik (tzv. potvrda o rezidentnosti), a kojom dokazuje status poreznog obveznika. **Za hrvatske poduzetnike ova potvrda se uz pisani zahtjev (i uplatu biljega) u vrlo kratkom roku može ishoditi od područnog poreznog ureda.**

Potvrda se najčešće izdaje na rok od godine dana (ne smije biti starija od 1 g.) i nakon tog razdoblja se mora obnoviti.

Ovakva **potvrda sadrži:**

1. Naziv i adresu poreznog ureda kod kojeg je podnositelj zahtjeva registriran kao obveznik poreza na dodanu vrijednost,
2. Ime i prezime ili naziv tvrtke poreznog obveznika, djelatnost te adresu prebivališta odnosno sjedišta poreznog obveznika,
3. Očitovanje da je porezni obveznik upisan u registar poreznih obveznika poreza na dodanu vrijednost,
4. Datum izdavanja potvrde,
5. Žig i potpis odgovorne osobe.

Na kraju, Zahtjevu i Potvrdi prilažu se izvornici računa koji, kako je propisano i u čl. 15 našeg Zakona o porezu na dodanu vrijednost, **moraju** sadržavati:

1. Mjesto izdavanja, broj i nadnevak,
2. Ime (naziv), adresa i porezni ili identifikacijski broj koji je isporučio dobra ili obavio usluge (prodavatelja),
3. Ime (naziv), adresa i porezni ili identifikacijski broj kome su isporučena dobra ili obavljene usluge (kupca),
4. Količna i uobičajeni trgovački naziv isporučenih dobara te vrsta i količina obavljenih usluga,
5. Nadnevak isporuke dobara ili obavljenih usluga,
6. Iznos naknade (cijene) isporučenih dobara ili obavljenih usluga,
7. Iznos poreza, i
8. Zbrojni iznos naknade i poreza.

Računi koji ne sadrže **sve navedene elemente** neće biti obrađeni u okviru predmetnog Zahtjeva.

Elektronički računi još uvijek nisu prihvaćeni u većini zemalja kao ni mogućnost elektroničke predaje zahtjeva na portalu Porezne uprave (osim u nekim zemljama i samo za poduzetnike iz EU), ali u budućnosti očekujemo da se elektronička obrada primijeni i kod svih jednako.

Zahtjev mora biti dostavljen pravovremeno. Preporučuje se do kraja svibnja kompletirati dokumentaciju za obračun i povrat PDV-a iz prethodne godine. Po primitku zahtjeva i pripadajuće dokumentacije porezne vlasti pregledavaju i kontroliraju zaprimljenu dokumentaciju i za moguće nadopune i korekcije kontaktiraju poduzetnika (odnosno opunomoćenika).

6. RAZDOBLJE OBRADE ZAHTJEVA, RJEŠENJE I ISPLATA POREZA

Razdoblje potrebno za realizaciju povrata poreza razlikuje se od države do države, ali istovremeno sve više zemalja skraćuje vrijeme razdoblje povrata, tako da se razvijaju procedure i ubrzava postupak (uvodi elektroničko zaprimanje zahtjeva i automatska obrada podataka) čime se razdoblje od zahtjeva do isplate poreza skraćuje na dva do maksimalno šest mjeseci računajući od ispostavljenog zahtjeva.

Povrat se u pravilu vrši u valuti zemlje u kojoj se porez platio odnosno u eurima iz zemalja EU.

Porezni obveznik odnosno njegov opunomoćenik obvezan je otvoriti nerezidentni račun u zemlji gdje se potražuje povrat. Troškove banke snosi porezni obveznik, tj. uplaćeni iznos bit će umanjen za troškove platnog prometa.

Pravo na povrat porezni obveznik ostvaruje na temelju pisanog Rješenja poreznih vlasti pojedine zemlje.

Radi se o pravnom postupku u kojem porezne vlasti odlučuju o pravu poduzetnika na povrat uplaćenog PDV-a (pojedine porezne vlasti traže i dokaz o plaćanju računa), a teret dokaza za činjenice snosi sam porezni obveznik.

U slučaju da je zahtjev nepotpun ili se treba korigirati, obveza je poreznih vlasti isto obrazložiti i dati uputu. Procedure variraju od zemlje do zemlje.

Ako porezne vlasti ospore zahtjev u cijelosti ili djelomično, također o istom izdaje Rješenje. Na uručeno Rješenje u slučaju neslaganja porezni obveznik uvijek ima pravo žalbe u rokovima iz Rješenja.

Po pravomoćnosti Rješenja porezne vlasti su dužne doznačiti potraživani iznos poreza poreznom obvezniku (ili opunomoćeniku) u roku naznačenom u Rješenju.

U slučaju nepoštivanja roka isplate, porezni obveznik ima pravo potraživati i zatezne kamate.

7. POVRAT DOKUMENTACIJE

Nakon obrade zahtjeva i realizacije povrata izvornici računa se vraćaju poduzetniku s oznakom “iskorišten povrat poreza”.

Austrija zahtijeva od poreznih obveznika da za potrebe povrata dokumentacije imenuje predstavnika u Austriji (odnosno poštansku adresu u Austriji) koja će biti ovlaštena da zaprimi povrat dokumentacije od Porezne uprave.

Izuzetak je Kanada gdje se nakon isplate povrata zahtijeva od poduzetnika da dodatnim zahtjevom zatraži povrat izvorne dokumentacije.

Kako smo naglasili da je za povrat PDV-a potrebno poreznim vlastima dostaviti izvornike računa, obzirom na zakonsku obvezu arhiviranja izvornika kod samog poduzetnika, poreznog obveznika, rješenje je nađeno zajedno s poreznim tijelom tako da kod poduzetnika ostaje kopija računa uz primjerak Zahtjeva u kojem su specificirani svi računi i/ili uz priloženu potvrdu posrednika koji je u tu svrhu preuzeo izvornike računa. Po realizaciji povrata izvornici računa se vraćaju u arhivu poduzetnika.

8. ANGAŽMAN OVLAŠTENOG POSREDNIKA

U skladu s 13. Direktivom EU, porezne vlasti zamalja članica EU ne uvjetuju imenovanje ovlaštenog poreznog zastupnika za postupak povrata poreza, što znači da se porezni obveznik može sam obratiti i direktno zahtijevati povrat od strane poreznih vlasti pojedine zemlje, sukladno uvjetima koje ista propisuje.

Međutim, zbog jezične barijere kao i zbog brojnih specifičnosti postupka kod svake pojedine zemlje poduzetnici često angažiraju ovlaštene i stručne posrednike za obradu podataka i provedbu postupka povrata poreza iz inozemstva.

Pri tome se potpisuje i ugovor i/ili se izdaje Punomoć za postupanje u postupku zahtjeva za povrat čime si poduzetnik može osigurati:

- stručne savjete za postupak i proceduru,
- pripremu i kontrolu dokumentacije (računa i potrebnih priloga),
- pomoć u komunikaciju sa poreznim vlastima pojedine zemlje,
- posredovanje pri naplati (preko računa posrednika).

To podrazumijeva da poduzetnik potrebnu dokumentaciju i priloge uruči na vrijeme ovlaštenom posredniku, kako bi isti pravovremeno pripremio i predao kompletan zahtjev za povrat.

Pravilo je da se troškovi pripreme dokumentacije i posredovanja u postupku povrata PDV-a ne plaćaju unaprijed već se oduzimaju od realiziranog iznosa povrata PDV-a u ugovorenom postotku.

U ovom slučaju, povrat PDV-a od strane poreznih vlasti pojedinih zemalja uplaćuje se prvo na račun posrednika, a zatim u ugovorenom roku (uobičajeno je najkasnije 30 dana od primitka sredstava na račun) posrednik uplaćuje refundirani iznos poreza, umanjen za ugovorenu proviziju i bankarske troškove, na račun poduzetnika u Hrvatskoj.

Valuta plaćanja je u pravilu valuta zemlje iz koje se ostvaruje povrat (euro iz EU).

Napominje se i da ispravni i potpuni računi sa svim prilozima mogu utjecati na niži trošak posrednika. Naime, u slučaju neispravnih računa i nepotpune dokumentacije, ako se od posrednika zahtijeva i dodatan angažman u smislu korekcija i višekratnih ponavljanja slanja dokumentacija te nadopune zahtjeva što podrazumijeva i složeniju komunikaciju s poreznim vlastima u inozemstvu, mogu se od poduzetnika očekivati viši troškovi odnosno postoci provizije veći od uobičajenih 30-ak posto.

Uobičajena naknada za posredovanje pri postupku povrata je u rasponu od 15% do 35%, ovisno o postupku i o naplaćenom iznosu. Naknada se obračunava na visinu ostvarenog povrata poreza, što znači ukoliko povrat iz bilo kojeg razloga nije ostvaren inozemnom poduzetniku naknada od agencije ne bi smjela biti naplaćena. Ukoliko se povrat PDV-a ostvari na račun posrednika isti prosljeđuje povrat PDV-a poreznom obvezniku umanjen za ugovorenu proviziju.

9. POREZNI UREDI U INOZEMSTVU

Za direktan kontakt s poreznim vlastima pojedinih zemalja u nastavku se daju podaci poreznih ureda:

AUSTRIJA
Austria Finanzamt Graz-Stadt
Referat für ausländische Unternehmer
Conrad von Hotzendorfstrasse 14-18
A-8018 GRAZ
Tel.: +43-316 88 10
Fax: +43-316 81 76 08

www.bmf.gv.at
https://www.bmf.gv.at/Steuern/Fachinformation/Umsatzsteuer/AuslndischeUnternehmer/_start.htm
Zahtjev se ne može ispuniti elektronički.

BELGIJA
Bureau Central de TVA pour les Assujettis Etrangers (BCAE)
Rue des Palais, 48
5eme etage
1030 BRUXELLES
Belgique
T: + 32 2 577 40 40
F: + 32 2 579 63 58
vat.refund.ckbb@minfin.fed.be
www.minfin.fgov.be

Zahtjevi se mogu predati i elektronički:
https://ccff02.minfin.fgov.be/intervat/extra/index.do

BOSNA I HERCEGOVINA
Uprava za indirektno oporezivanje BiH
Središnji ured UIO
Bana Lazarevića bb
78 000 Banja Luka
Centrala: + 387 51 335 100
Fax: + 387 51 335 101

BUGARSKA
Territorial Directorate of the National Revenue Agency - Sofia
21, Aksakov Str.
1000 Sofia, Bulgaria
Tel. (+359 2) 98 59 38 01
Službena strancia Nacionalne Agencije je: www.nap.bg
Zahtjev se ne može predati elektronički.

CIPAR
The Minister of Finance
Customs and Excise Department
VAT Service
1471 Nicosia
Cyprus
T: + 357 22 601834
F: + 357 22 660484
operations@vat.mof.gov.cy
www.mof.gov.cy/ce

DANSKA
Skattecenter Toender
8/13 momsdirektiv
Pioner Alle 1
DK-6270 Toender
Denmark
T: + 45 72 22 18 18
www.skat.dk

Zahtjev se ne može ispuniti elektronski.

ČEŠKA REPUBLIKA
Financial Office for Prague 1
Stepanska 28 112 33 PRAHA 1
Czech Republic
T: + 42 02 24 04 11 11
F: + 42 02 24 04 31 98
http://cds.mfcr.cz

Zahtjev se ne može podnijeti elektronički.

ESTONIJA
Kontakt osoba: Ms. Merit Kaljuste
Northern tax and customs center
Endla 8
Tallinn 15177
Eesti
Phone: +372 676 1187
E-mail: vatrefund@emta.ee
Informacije: : http://www.emta.ee/index.php?id=26900

FINSKA
Uudenmaan yritysverotoimisto
P.O. BOX 34
00052 VERO
Finland
(Street address : Uudenmaan yritysverotoimisto, Opastinsilta 12 C, 00052 Helsinki, Finland)
T: + 358 20 697 063
F: + 358 9 7311 4392
www.vero.fi

FRANCUSKA
Direction des residents a l'etranger et des services generaux (DRESG)
Service des Remboursements de TVA des assujettis etrangers
10, rue du Centre
TSA 60015
93465 Noisy-le-Grand cedex
France
Phone: (0033) 01 57 33 84 00
Website: http://www.impots.gouv.fr
E-mail: sr-tva.dresg@dgi.finances.gouv.fr

Zahtjev ne može biti predan elektronički.

GRČKA
Hellenic Republic
Ministry of Finance
General Secretariat of Tax and Customs Issues
General Taxation Department
14th Directorate of VAT
Department C
2-4, Sina street
10672 Athens
Greece
T: + 30 210 36 44 960 or + 30 210 36 44 990
F: + 30 210 36 45 413
e-mail: d14-ctm@otenet.gr

Zahtjevi se ne mogu predati elektronički.

ISLAND
Skattstofan i Reykjavik (The Reykjavik Tax Office)
Virdisaukaskattsskrifstofa
Tryggvagotu 19
150 REYKJAVIK
Iceland
Phone: +354 560 3600
Fax: +354 552 9576
Website: www.rsk.is

Zahtjev se ne može predati elektronički.

IRSKA
Ireland VAT Repayments (Unregistered) Section
Office of the Revenue Commissioners
Strategic Planning Division
Accountant General's Branch
River House - Charlotte's Quay
IE LIMERICK
Tel.: +353-61 212700
Fax +353-61 402125
unregvat@revenue.ie

ITALIJA
Italy Agenzia delle Entrate - Centro Operativo di Pescara
Team rimborsi IVA ai non residenti
Via Rio Sparto No 21
I-65100 PESCARA
Tel.: +3985 577 2359/2318/2380
Fax: +3985 577 2325
centrooperativo.pescara.ivanonresidenti@agenziaentrate.it

LATVIJA
Large Taxpayer Department of the State Revenue Service
Jeruzalemes iela 1
Riga 1010
Latvia
T: + 37 17 01 68 10 or +37 16 70 16 751 (in Latvian, Russian and English)
F: + 37 17 22 74 96
Iveta.Daukste@vid.gov.lv
Ilona.Bogomola@vid.gov.lv
Kristine.Kosinska@vid.gov.lv
Kerija.Stalmane@vid.gov.lv

LITVA
Vilniaus apskrities valstybine mokesciu inspekcija
Sermuksniu g. 4
LT-01509 VILNIUS
Lithuania
T: + 370 5 274 2550
F: + 370 5 268 7689
www.vmi.lt
Email: vilniaus.apskr.rastai@vmi.lt

LUKSEMBURG
Administration de l'Enregistrement et des Domaines
Bureau d'imposition XI
Remboursement et Franchises
67-69, Rue Verte
2667 LUXEMBOURG
Luxembourg
T: + 352 44 90 53 43 (Bureau XI) or + 352 44 90 51 (Switchboard)
F: + 352 25 07 96
lux.imp11@en.etat.lu

MAĐARSKA
Ado- es Penzugyi Ellenőrzesi Hivatal Kiemelt Adozok Igazgatosaga
Kulfoldiek Ado-visszateriteset Intező Főosztaly
1077 Budapest, Dob utca 75-81., Hungary

Mailing address: 1410 Budapest, Pf. 138, Hungary
Tel: + 36 1 461 3300
Fax: +36 1 322 1985
www.apeh.hu

MALTA
The Commissioner of VAT
VAT Department
Centre Point Building
Ta' Paris Road
Birkirkara
Malta VLT2000
Telephone: (00 356) 2149 9330
Fax: (00 356) 2149 9383
Email: vat@gov.mt
Web: www.vat.gov.mt

MONAKO
Departement des Finances
ET DE L'ECONOMIE
Direction des Services Fiscaux
" Le Panorama " - 57, Rue Grimaldi
BP. 475 - 98000 Monaco CEDEX

Tél : 98.98.81.37 - Fax : 98.98.81.55

NIZOZEMSKA
Belastingdienst Limburg/Kantoor Buitenland
Postbus 2865
6401 DJ HEERLEN
Tel: + 31 45 560 31 11
Fax: +31 45 560 31 00
http://download.belastingdienst.nl/belastingdienst/docs/verzoek_teruggaaf_omzetbelasting_ob0682z19folbui.pdf

NORVEŠKA
Skatt ost
Postboks 1073 Valaskjold
N-1705 Sarpsborg
Norway
T: + 47 800 80 000, +47 22 07 70 00
F: + 47 69 24 41 81
skattost@skatteetaten.no
www.skatteetaten.no
Elektronički zahtjev nije moguć.

NJEMAČKA
Bundeszentralamt fur Steuern
-Ausenstelle Schwedt-
Passower Chaussee 3b
16303 SCHWEDT/ODER
Germany
Compliance Solutions 66
T: + 49 18 88 40 60
F: + 49 18 88 40 64 722
www.bzst.bund.de
Email: vorsteuerverguetung@steuerliches-info-center.de

Od 2006. moguće je zahtjev predati elektronički.

POLJSKA
Drugi Urząd Skarbowy Warszawa - Środmieście
ul. Jagiellońska 15
03 -719 Warszawa
Poland
T: + 48 22 511 35 01
F: + 48 22 511 35 02
www.mf.gov.pl

PORTUGAL
Direccao-Geral dos Impostos
Direccao de Servicos de Reembolsos do IVA
Avenida Joao XXI, 76
Apartado 8220
1802-804 LISBOA
Portugal
T: + 351 707 206 707 or + 351 217 610 551 or + 351 217 610 552
F: + 351 217 938 133
www.portaldasfinancas.gov.pt

RUMUNJSKA
Romania Directia generala a finantelor publice a municipiului Bucuresti
Str. Professor Dr. Dimitrie Gerota nr. 13, sector 2
RO-020027 BUCURESTI
Tel. : +40 21 307 57 63
Fax : +40 21 305 70 81

SLOVAČKA
Slovakia Daňový úrad Bratislava I
Radlinského 37
P.O. Box 89
SK-817 89 BRATISLAVA 15
Tel.: +421 2 57 37 83 52
Fax: +421 2 57 37 89 00
du.ba1@ba.drsr.sk

SLOVENIJA
Ministarstvo za finance
Davčna Uprava Republike Slovenije
DAVČNI URAD LJUBLJANA
Davčna ulica 1
1000 LJUBLJANA
SLOVENIJA

SRBIJA
Poreska uprava
Tel: +381 11 395 06 80
Faks: +381 11 395 05 20
Adresa: Save Maškovića 3-5
Beograd

ŠPANJOLSKA
Spain Delegación Especial de Madrid de la Agencia Estatal de Administración Tributaria
Dependencia Regional de Gestión Sección de Regimenes Especiales
C/. Guzmán el Bueno,139, Planta 1a

E-28071 MADRID
Tel.: +34-91 582 67 39
Fax: +34-91 582 67 57

Zahtjev može biti predan elektronski na linku:
https://www2.aeat.es/ADUA/internet/ivan361i.htm

ŠVEDSKA
Skatteverket
Skattekontor 9
SE-106 61 STOCKHOLM
Sweden
T: +46 77 17 78 778
Fax: +46 10 574 18 11
E-mail: stockholm@skatteverket.se

ŠVICARSKA
Federal Tax Administration
Main Division of the Value Added Tax
Schwarztorstrasse 50
3003 BERNE
Switzerland
T: + 41 31 32 22 111 or +41 31 32 57 132 (for VAT recovery questions)
www.estv.admin.ch

Zahtjevi se ne mogu predati elektronički.

VELIKA BRITANIJA
United Kingdom HM Customs & Excise - VAT Overseas Repayment Unit
Custom House - PO Box 34
Londonderry BT48 7AE - Northern Ireland
Tel.: +44 (0) 2871 376200
Fax: +44 (0) 2871 372520
E.mail: enq.oru.ni@hmce.gsi.gov.uk

10. ZAKLJUČAK

Povrat poreza na dodanu vrijednost iz inozemstva s jedne strane predstavlja značajan mehanizam u procesu integracije poreznih sustava i poticanja razvoja međunarodne ekonomije i poduzetništva, a s druge strane koristan mehanizam racionalizacije troškova poreznih obveznika.

Sve više poduzetnika informira se o pravu povrata poreza iz inozemstva te mogućnost korištenja istog u svrhu racionalizacije troškova poslovanja te u konačnici, veće profitabilnosti, a na tržištu su aktivni specijalizirani, stručni posrednici (tvrtke) koji nude usluge pripreme dokumentacije za povrat iz inozemstva.

Da bi promijenili trend još uvijek malog broja poduzetnika koji koriste svoje pravo povrata poreza iz inozemstva ključno je da poduzetnici:

- Vode računa o ispravnosti zaprimljenih računa (originala) iz inozemstva, što je uvjet da bi se na temelju istih potraživalo pravo povrata;
- Na vrijeme se organiziraju i pripreme dokumentaciju te prouče uvjete za postupak povrata u zemlji u kojoj imaju značajne troškove jer postupak je složen, a rokovi strogi;
- Razmisle o opciji angažmana ovlaštenog posrednika (ako postoji nedostatak resursa ili jezična barijera).

Konačno, u situaciji gospodarske krize neophodnoj racionalizaciji troškova, povrat PDV-a iz inozemstva može dati značajan doprinos.

SEKCIJA INTERNIH REVIZORA

Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika

najavljuje 15. ciklus edukacije

1. *Opći dio* — *22. - 27. listopada 2012.*
   od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)
2. *Posebni dio* — *05. - 10. studenoga 2012.*
   od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)
3. *Ispit* — *07. - 08. prosinca 2012.*

Tablica 3: PDV tablica - isporuke i stope PDV-a po zemljama

Ova tablica prikazuje sve zemlje i samo značajnije troškove poslovanja gdje se ostvaruje mogućnost povrata PDV-a. Ipak, ovo je vodič po zemljama s informativnim iznosima i oznakama gdje se možemo susresti s određenim restrikcijama, a za konkretne zemlje i isporuke detaljnu informaciju treba provjeriti s Poreznom upravom pojedine zemlje ili kod poreznih savjetnika koji se bave ovom procedurom (zvjezdicama označena polja upućuju na moguća ograničenja za poduzetnike iz pojedinih zemalja). Gdje nije naznačen postotak PDV-a ne postoji mogućnost povrata PDV-a na isporuke.

PDV TABLICA											
Zemlja	PDV kratica	Hotel	Restau-rant/hrana	Repre-zentacija	Telekomu-nikacije	Rent a car/ Taxi	Sajmovi, konfer., stručno usavrš.	Gorivo	Marketing	Promo materijal	Tiskani materijal
Australija **	GST	10	10*	-	10	10*	10	10	10*	10*	10
Austrija	UST / MWST	10	14	20*	-	10*	20	20*	20*	20*	20
Belgija	TVA / BTW	6*	-	-	21	21*	21	21*	21*	21*	21
Bugarska	DDS	9*	-	-	20*	20*	20	20*	20*	20*	20
Kanada	GST / HST	5 - 13	-	-	-	-	5 - 13	-	5 - 13*	5 - 13*	5 - 13
Kanarskl otoci	IVA / IGIC	-	-	-	5*	5*	5	5*	5*	5*	5
CROATIA - Hrvatska	PDV	10	25	25*	25*	25	25	25*	25*	25*	25
Cipar	ΦΠΑ	5	5	17*	17	17	17	17	17*	17*	17
Češka	DPH	14*	20*	20*	20*	20*	20	20*	20*	20*	20
Danska	MOMS	25*	25*	-	25	25*	25	25	25*	25*	25
Estonija	KM	9*	-	-	20	20*	20	20*	20*	20*	20
Finska	ALV	9 - 23	-	-	23*	9-23	23	23	23*	23*	23
Francuska	TVA	7*	7	19,6*	19,6	-	19,6	19,6*	19,6*	19,6*	19,6
Njemačka	MWST	7	19	19*	19	19	19	19*	19*	19*	19
Grčka	ΦΠΑ	-	-	-	23	-	23	23*	23*	23*	23
Nizozemska	BTW	6	-	19*	19	19*	19	19	19*	19*	19
Mađarska	AFA	18	-	27	-	-	27	27*	27*	27*	27
Island	VSK	14	-	-	24,5	-	24,5	24,5*	24.5*	24.5*	24,5
Irska	VAT	13.5*	-	-	23*	-	23	23*	23*	23*	23
Italija	IVA	10	21	21*	21	21*	21	21*	21*	21*	21
Japan ***	Consumption Tax	5	5	5	5	5	5	5	5*	5*	5
Latvija	PVN	22	22	-	22	22	22	22	22*	22*	22
Lihtenštajn	MWST	3,8	8*	-	8	8*	8	8*	8*	8*	8
Litva	PVM	9	-	21*	21	-	21	21	21*	21*	21
Luksemburg	TVA	3	3	3	15	15	15	15	15*	15*	15
Makedonija	DDV	-	-	-	18	-	18	18*	18*	18*	18
Malta	VAT	5	18*	5*	18	18*	18	18*	18*	18*	5 - 18
Monako	TVA	5,5*	19,6	19.6	19,6	-	19,6	19,6*	19,6*	19,6*	19,6
Norveška	MVA	8	-	-	25	-	25	25*	25*	25*	25
Poljska	VAT	-	-	-	23	23*	23	23*	23*	23*	23
Portugal	IVA	6*	23*	13*	23	-	23	23*	23*	23*	23
Rumunjska	TVA	9	24*	24*	24*	-	24	24*	24*	24*	24
Srbija	PDV	18*	-	-	-	-	18	-	-	-	-
Slovačka	DPH	20*	20*	-	20*	-	20	20*	20*	20*	20
Slovenija	DDV	-	-	20*	20*	-	20	20*	20*	20*	20
J. Koreja	VAT	10	10	-	10	10	10	10	10*	10*	10
Španjolska	IVA	8 - 18	8*	18*	18	18*	8 - 18	18*	18*	18*	18
Švedska	MOMS	12	12	25*	25	6 - 25*	25	25	25*	25*	25
Švicarska	MWST	3,8	8	8*	8	-	8	8*	8*	8*	8
Turska	KDV	-	-	-	-	-	18*	18*	18*	18*	18*
VB	VAT	20	20	20*	20	20	20	20	20*	20*	20

Ivana ŽIVKOVIĆ ABRAHAM, mag. oec., Zagreb

Mr. sc. MILJENKA CUTVARIĆ

Stručni članak UDK 336.2

Kako ino poduzetnici mogu vratiti PDV plaćen u Hrvatskoj?

U postupku usklađivanja našeg sustava oporezivanja PDV-om sa sustavom koji se primjenjuje u Europskoj uniji, izmjenama Zakona o porezu na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2010., propisana je mogućnost povrata poreza inozemnim poduzetnicima koji u Hrvatskoj nemaju sjedište niti poslovnu jedinicu i na području Hrvatske ne obavljaju isporuke dobara i usluga. Uvođenjem mogućnosti povrata PDV-a ino poduzetnicima, uklonjena je zapreka za povrat poreza hrvatskim poreznim obveznicima iz zemalja koje imaju propisan uvjet reciprociteta. Prethodni članak u ovom broju časopisa obrađuje temu kako hrvatski porezni obveznici mogu vratiti PDV plaćen u inozemstvu, a u ovom članku autorica daje upute na koji način mogu ino poduzetnici ostvariti povrat plaćenog PDV-a na nabave dobara i korištenje usluga koje su im zaračunali hrvatski porezni obveznici. Rok za podnošenje zahtjeva za povrat poreza iz 2011. godine je najkasnije do 30. lipnja 2012. godine

1. UVOD

Mogućnost povrata poreza inozemnim poduzetnicima uvedena je u hrvatski sustav oporezivanja porezom na dodanu vrijednost od 1. siječnja 2010. godine.[1] Ranije je povrat poreza ino poduzetnicima bio propisan samo za poduzetnike koji su izlagali na sajmovima u Hrvatskoj. Pravo na povrat poreza ostvaruje se pod uvjetom reciprociteta, a povrat se odobrava samo za nabave dobara i usluga koje služe u poduzetničke svrhe i za koje je dopušten odbitak pretporeza.

2. UVJETI ZA POVRAT POREZA INOZEMNIM PODUZETNICIMA

Mogućnost povrata PDV-a ino poduzetnicima propisana je člankom 21.a Zakona o PDV-u[2], a uvjeti i način povrata detaljnije su uređeni u člancima 149. do 154. Pravilnika o PDV-u[3]. Pravo na povrat poreza **ostvaruje se pod uvjetom reciprociteta,** tj. da u državi podrijetla podnositelja zahtjeva naši porezni obveznici također imaju pravo na povrat poreza.

Ino poduzetnici imaju pravo na povrat PDV-a koji su im zaračunali hrvatski porezni obveznici za isporuke pokretnih dobara i obavljene im usluge. Oni mogu ostvariti povrat poreza **pod uvjetom:**

- da u Republici Hrvatskoj nemaju sjedište niti prebivalište, poslovnu upravu, podružnicu ili drugu poslovnu jedinicu i
- da u razdoblju za koje traže povrat poreza nisu obavljali isporuke dobara i usluga za koje je mjesto oporezivanja u tuzemstvu. **Iznimno,** pravo na povrat poreza imaju poduzetnici koji u Hrvatskoj obavljaju djelatnost ako se radi o:

a) prijevoznim i s prijevozom povezanim uslugama koje su oslobođene PDV-a na temelju odredaba čl. 12. točke 31. i 34. i članka 13. Zakona i
b) uslugama za koje je domaći primatelj usluga obvezan obračunati i uplatiti porez temeljem članka 19. stavak 2. Zakona.

Prema navedenome, inozemni prijevoznici koji **u tuzemstvu obavljaju:**

[1] Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 87/09.) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2010. godine

[2] Nar. nov., br. 47/95. - 22/12.

[3] Nar nov., br. 149/09., 89/11. i 29/12.

- **uslugu prijevoza** koja je oslobođena poreza na dodanu vrijednost jer je uključena u poreznu osnovicu prilikom carinjenja (čl. 12. t. 31.);
- **uslugu prijevoza u provozu** kroz carinsko područje Republike Hrvatske (čl. 12. t. 34.), ili
- **usluge prijevoza pri izvozu dobara** (članak 13.), **imaju pravo na povrat poreza bez obzira što istovremeno na području Hrvatske obavljaju uslugu prijevoza.** Primjerice, inozemni prijevoznici mogu ostvariti pravo na povrat poreza za usluge smještaja u hotelu, nabavu goriva, uslugu cestarine, i sl.

Isto tako povrat poreza mogu ostvariti inozemni poduzetnici koji su u tuzemstvu obavljali određenu uslugu za koje je domaći primatelj usluga obvezan platiti PDV temeljem članka 19. stavak 2. Zakona (putem tzv. obrnutog postupka oporezivanja[4]).

Primjerice, ako inozemni poduzetnik obavi uslugu montaže opreme u Hrvatskoj, radi se o usluzi koja se oporezuje prema mjestu gdje je usluga obavljena i domaći poduzetnik ima obvezu obračuna PDV-a na uslugu ino poduzetnika. Iako je navedena usluga obavljena u Hrvatskoj inozemni poduzetnik ima pravo na povrat poreza koji su mu zaračunali domaći poduzetnici na isporuke dobara i usluga u tuzemstvu (npr. po računu za smještaj/usluge u Hrvatskoj, po računu za nabavu rezervnih dijelova, i sl.).

Inozemni poduzetnici imaju pravo na povrat poreza za isporuke pokretnih dobara i obavljene usluge **u skladu s odredbama kojima je uređeno pravo na odbitak pretporeza** (prema članku 20. i 22.f Zakona). Povrat poreza može se ostvariti samo ako je isporuka obavljena poreznom obvezniku **u poduzetničke svrhe.** Neće se odobriti povrat poreza po računima za primljena dobra i obavljene usluge što ih ino poduzetnik koristi za isporuke dobara i obavljene usluge koje su oslobođene plaćanja poreza na dodanu vrijednost (prema čl. 11. i 11.a Zakona[5]). Isto tako neće se odobriti povrat poreza za nabavu goriva i drugih troškova za osobno vozilo jer od 1. ožujka 2012. godine za ovu nabavu nije dopušten odbitak pretporeza.

[4] "Reverse charge mechanism"

[5] Primjerice za financijske usluge, usluge od javnog interesa koje su oslobođene PDV-a (obrazovne, zdravstvene, usluge socijalne skrbi).

3. PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA POVRAT PDV-a

Povrat poreza inozemni poduzetnici **ostvaruju podnošenjem zahtjeva za povrat.** Zahtjev se podnosi Ministarstvu financija - Poreznoj upravi, **Područnom uredu Zagreb.** U tu svrhu Pravilnikom o PDV-u je propisan poseban obrazac - **Obrazac ZP-PDV** - *Zahtjev za povrat poreza (Tax refund form).* Obrazac ZP-PDV otisnut je na hrvatskom i na engleskom jeziku (vidjeti Prilog 1.).

Uz zahtjev treba **priložiti i potvrdu o statusu poreznog obveznika.** Potvrdu izdaje porezna služba države u kojoj je podnositelj zahtjeva registriran kao porezni obveznik. **Potvrda ne smije biti starija od šest mjeseci.**

Sukladno čl. 150. Pravilnika, **potvrda o poreznom statusu poreznog obveznika** mora sadržavati najmanje sljedeće podatke:

1. naziv i adresu poreznog ureda kod kojeg je podnositelj zahtjeva registriran kao obveznik poreza na promet odnosno poreza na dodanu vrijednost,
2. ime i prezime ili naziv tvrtke poreznog obveznika, djelatnost te adresu prebivališta odnosno sjedišta poreznog obveznika,
3. očitovanje da je porezni obveznik upisan u registar poreznih obveznika poreza na promet odnosno poreza na dodanu vrijednost,
4. datum izdavanja potvrde,
5. pečat i potpis.

Porezni obveznik za podnošenje zahtjeva za povrat poreza može imenovati i zastupnika - opunomoćenika. **Zastupnik - opunomoćenik mora biti tuzemni porezni obveznik.** Ako zahtjev za povrat poreza podnosi zastupnik, zahtjevu je obvezno priložiti punomoć.

Inozemni poduzetnik koji podnosi zahtjev za povrat poreza mora imati osobni identifikacijski broj (OIB). Ako poduzetnik već ne posjeduje OIB, Ministarstvo financija - Porezna uprava, Područni ured Zagreb će mu ga dodijeliti već pri obradi prvog zahtjeva za povrat.

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
organizira

FINANCIJSKO UPRAVLJANJE EU PROJEKATA

početak 9,30 sati

Zagreb, 15. svibnja 2012.

Dvorana Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika
Zagreb, J. Gotovca 1/II (kod Kvaternikovog trga)

Prilog 1.

Osobni identifikacijski broj (OIB) poduzetnika
Personal identification number of entrepreneur
____12345678911_____

Obrazac ZP-PDV
(Form ZP-PDV)

POREZNA UPRAVA - PODRUČNI URED ZAGREB
TAX ADMINISTRATION - BRANCH OFFICE ZAGREB

ZAHTJEV ZA POVRAT POREZA (TAX REFUND FORM)

1.	PODNOSITELJ ZAHTJEVA (naziv poduzeća/ime i prezime) APPLICANT (Company/name and surname)	ŠPEDICIJA, d.o.o.
2.	ULICA I KUĆNI BROJ (Address)	Prešernova 33
3.	POŠTANSKI BROJ, GRAD, DRŽAVA (ZIP code, city, country)	Maribor, Slovenija
4.	VRSTA DJELATNOSTI PODNOSITELJA ZAHTJEVA (Applicant type of business)	Prijevozne usluge
5.	POREZNA SLUŽBA I BROJ POD KOJIM SE PODNOSITELJ ZAHTJEVA VODI U DRŽAVI U KOJOJ IMA SJEDIŠTE ILI PREBIVALŠITE (Tax Office and the number under which the applicant is entered in the country where his office is registered or is domiciled)	Republika Slovenije Ministarstvo za finance Davčni ured Maribor xxxxxx
6.	RAZDOBLJE ZA POVRAT POREZA (Period to be refunded)	I. do XII. 2011.
7.	UKUPAN IZNOS POVRATA POREZA (u kunama i lipama) (Total amount of tax refund in Kunas and Lipas)	1.910,00 kn
8.	POVRAT POREZA IZVRŠITI NA RAČUN (Tax refund to be paid to the following account) NAZIV BANKE (The name of the bank)	2360000 - 1101125 Zagrebačka banka
9.	BROJ PRILOGA (Enclosed number of documents)	3
10.	PODUZETNIK IZJAVLJUJE (The entrepreneur hereby states) a) da su isporuke dobara i usluga za koje se traži povrat obavljene u poduzetničke svrhe, (that the goods for which tax refund is claimed were delivered and the services for which tax refund is claimed were performed for the purpose of entrepreneurship) b) da u razdoblju za koje podnosi zahtjev za povrat poreza nema na području Republike Hrvatske sjedište, prebivalište, poslovnu upravu, podružnicu niti poslovnu jedinicu, (that in the period for which the tax refund is submitted the entrepreneur does not have headquarters, a permanent home, a place of management, a branch office or a business unit on the territory of the Republic of Croatia) c) da u Republici Hrvatskoj u razdoblju za koje podnosi zahtjev za povrat poreza nije obavljao isporuke dobara i usluga za koje je mjesto oporezivanja u tuzemstvu, osim: (that in the Republic of Croatia, in the period which it refers no taxable supply of goods or services has been performed, except) - prijevoznih i s prijevozom povezanih usluga koje su oslobođene poreza na dodanu vrijednost na temelju odredaba članka 12. točke 31. i 34. i članka 13. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, (transport services and services in connection with transport, which are exempt according to Article 12 points 31 and 34 and Article 13 of the Value Added Tax Act) - usluga za koje je domaći primatelj usluga obvezan obračunati i uplatiti porez na temelju članka 19. stavka 2. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, (services on which VAT must be paid by the recipient of the services accordind to Article 19 paragraph 2 of the Value Added Tax Act) d) pod materijalnom i kaznenom odgovornoću da su navodi u zahtjevu točni. Poduzetnik je obvezan vratiti svaki nezakonito primljeni iznos (under financial and criminal liability that the statements in this application are true. The entrepreneur shall return any illegal received amount)	

Mjesto i datum
(Place and date)
Maribor, 15. 6. 2012.

Potpis i pečat poduzetnika
(Signature and seal of entrepreneur)

Zastupnik tražitelja povrata
(Representative of tax refund applicant)
Naziv/ime i prezime, OIB
(Company/name and surname, personal identification number)
_____

Adresa, telefonski broj
(Address, telephone number)
_____
_____

Datum primitka
(Date of receipt)

Poleđina obrasca - ZP-PDV
(Back page of the ZP-PDV form)

POPIS POJEDINAČNIH RAČUNA ZA KOJE SE TRAŽI POVRAT POREZA (List of invoices for which tax refund is claimed)				
Red. broj (No)	VRSTA ISPORUČENIH DOBARA I USLUGA (Type of delivered goods and services performed)	NAZIV I OIB ISPORUČITELJA (Name and OIB of the deliverer)	DATUM I BROJ RAČUNA (Date and no. of invoice)	POREZ NA DODANU VRIJEDNOST (VAT)
1.	gorivo	"INA" Zagreb OIB XXX	30. 04. 2011. Rn 35	1.350,00
2.	motorno ulje	"INA" Zagreb OIB XXX	30. 04. 2011. Rn 36	500,00
3.	cestarina	"HAC", Zagreb OIB XXX	30. 04. 2011. Rn 453	60,00
UKUPNO: (Total)				1.910,00

NAPOMENA:
Osobni identifikacijski broj stranom poduzetniku određuje i dodjeljuje Ministarstvo financija - Porezna uprava.
(The Ministry of Finance - Tax Administration defines and assigns personal identification number to the foreign entrepreneur.)

4. ROK ZA PODNOŠENJE ZAHTJEVA ZA POVRAT PDV-a

Razdoblje za koje se traži povrat poreza mora obuhvatiti **najmanje tri mjeseca za redom**, a može se odnositi najviše na jednu kalendarsku godinu. Razdoblje za povrat poreza može biti i manje od tri mjeseca, ako se odnosi na razdoblje koje obuhvaća kraj kalendarske godine - npr. mjesece studeni i prosinac ili samo mjesec prosinac.

Zahtjev treba podnijeti **najkasnije u roku šest mjeseci** nakon završetka kalendarske godine na koju se zahtjev odnosi. Za nabave dobara i usluga u 2011. godini, ino poduzetnik zahtjev treba podnijeti najkasnije do 30. lipnja 2012. godine.

Zahtjevu se prilažu **izvornici računa** koji moraju sadržavati sve podatke iz članka 15. stavka 3. Zakona. Na poleđini zahtjeva treba specificirati račune po kojima se traži povrat poreza. Člankom 152. Pravilnika propisano je da se zahtjev može podnijeti **ako ukupan iznos poreza (zbrojeno po svim računima) prelazi 1.000,00 kuna.**

Nakon odobrenog povrata poreza Porezna uprava poništava izvornike računa pečatom s natpisom ***"iskorišteno pravo na povrat poreza"*** i vraća ih podnositelju zahtjeva.

Porezna uprava je obvezna donijeti rješenje najkasnije u roku šest mjeseci od dana podnošenja cjelovitog zahtjeva za povrat. Ako Porezna uprava ospori zahtjev u cijelosti ili djelomično, izdaje rješenje o odbijanju zahtjeva za povrat ili donosi rješenje o novoutvrđenom iznosu poreza za povrat. Inozemni porezni obveznik na rješenje u kojemu je djelomično ili u cijelosti osporen zahtjev za povrat, ima pravo žalbe. Žalbeni postupak, obnova postupka, zastara te prekršajni postupak, vodi se prema odredbama Općeg poreznog zakona.[6]

5. NAČIN ISPLATE PDV-a

Iznos odobren za povrat inozemnom poreznom obvezniku, Porezna uprava doznačava **na nerezidentni kunski račun otvoren kod banke ovlaštene za poslovanja s inozemstvom sa sjedištem u Hrvatskoj ili na račun njegovog opunomoćenika u Hrvatskoj.** Doznačeni iznos bit će umanjen za troškove platnog prometa.

[6] Nar. nov., br. 147/08. i 18/11.

Mr. sc. Miljenka CUTVARIĆ, HZRIF, Zagreb

www.rif.hr
@ mailing lista
BRŽE DO AKTUALNIH INFORMACIJA !
Prijavite se na našu mailing listu!
Povremeno ćemo Vam slati obavijesti o novim propisima i aktualnostima te našim publikacijama i aktivnostima.

ŽELJKO DOMINIS, mag. ing.

Stručni članak UDK 336.2

Oporezivanje bižuterije porezom na luksuzne proizvode

U praksi se postavlja pitanje naplate posebnog poreza na luksuzne proizvode na pozlaćeni ili posrebreni umjetni nakit ili imitacije nakita, tzv. "bižuterija". Takvi se proizvodi prema postojećoj praksi Ministarstva financija, Središnjeg ureda Carinske uprave smatraju predmetom oporezivanja posebnim porezom na luksuzne proizvode. U ovom članku autor analizira problematiku opravdanosti oporezivanja posebnim porezom na luksuzne proizvode "bižuterije" koja sadrži neznatan sadržaj plemenitog metala.

1. UVOD

Sukladno Uredbi o Carinskoj tarifi za 2011. godinu (Nar. nov., br. 138/10., 67/11., 106/11. i 107/11.), u Carinskoj tarifi **pojam "bižuterija**[1]" odnosi se na proizvodnju umjetnog nakita i imitacije nakita i srodnih proizvoda - prstenova, narukvica, ogrlica i sličnih predmeta napravljenih od osnovnih metala prevučenih plemenitim metalima, nakit koji sadrži imitaciju dragoga kamenja (kao što je imitacija dragulja, dijamanata i slično) te proizvodnju metalnih remena za satove (osim od plemenitih metala). Pojmom "bižuterija" nije obuhvaćena proizvodnja nakita od plemenitih metala ili prevučenih plemenitim metalima, proizvodnja nakita koji sadrži pravo drago kamenje te proizvodnja satnih remena od plemenitih metala.

U praksi se često postavlja pitanje naplate posebnog poreza na luksuzne proizvode upravo u slučajevima kad su u pitanju pozlaćeni ili posrebreni te zlatno ili srebrno obojani predmeti umjetnog nakita ili imitacije nakita, tzv. "bižuterija", na koje proizvode je raznim tehnološkim postupcima u vrlo tankom sloju nanesena prevlaka ili čak samo zlatna ili srebrna boja koja sadrži zanemarivu količinu zlata ili srebra. Takvi predmeti često i prodajnom cijenom ne odstupaju ili sasvim neznatno odstupaju od cijene sličnih proizvoda umjetnog nakita i imitacije nakita ("bižuterije") koji nisu posrebreni ili pozlaćeni, odnosno na koj e nije nanesena zlatna prevlaka ili zlatna boja. Dakle, u velikom broju slučajeva ne radi se čak ni o proizvodima pre(s)vučenim zlatom ili srebrom, već o zlatnom odnosno srebrenom "prskanju" proizvoda koji mu daje samo boju pa u tom smislu možemo reći da se ustvari radi o "zlatno prevučenom nakitu" u tzv. "Gold Flash" tehnici, a ne o "zlatom prevučenom nakitu".

Kako se u Zakonu o posebnom porezu na luksuzne proizvode (Nar. nov., br. 105/99., 127/00., 114/01. i 136/02. - pročišćeni tekst) pod pojmom "Nakit i srodni proizvodi" ne spominje umjetni nakit i/ili imitacija nakita, tzv. "bižuterija", niti se spominje pozlaćeni, posrebreni ili zlatno obojani nakit (osim remena i narukvica za ručne satove od pozlaćene i posrebrene kovine), moglo bi se zaključiti da umjetni nakit i imitacija nakita, tzv. "bižuterija" nije predmet oporezivanja posebnim porezom na luksuzne proizvode.

Na takav zaključak, općenito gledajući, upućuje i sama činjenica da se imitacija nekog predmeta, koji se inače u originalu smatra luksuznim proizvodom, ne može smatrati istim takvim predmetom, odnosno luksuznim proizvodom.

Međutim u carinskoj praksi u svim carinarnicama takvi proizvodi ipak se smatraju predmetom oporezivanja posebnim porezom na luksuzne proizvode sukladno brojnim mišljenjima Službe za posebne poreze Ministarstva financija, Središnjeg ureda Carinske uprave u kojima se navodi da Zakonom o posebnom porezu na luksuzne proizvode nije propisana količina plemenitih metala koju treba sadržavati proizvod kako bi se smatrao predmetom oporezivanja, da se posebni porez na promet luksuznih proizvoda plaća u visini od 30% od porezne osnovice koju predstavlja prodajna vrijednost proizvoda bez poreza na dodanu vrijednost, koja je potpuno neovisna o udjelu/količini plemenitih metala sadržanih u proizvodu.

Autor će u nastavku, na temelju:

- Zakona o posebnom porezu na luksuzne proizvode,
- Pravilnika o posebnom porezu na luksuzne proizvode (Nar. nov., br. 112/99., 119/01., 25/09., 26/09. - ispr., 27/09. - ispr. i 73/09.),
- Zakona o nadzoru predmeta od plemenitih kovina (Nar. nov., br. 76/93.),

[1] Bižu (fr. *bijou*) nakit, ukras, dragocjenost, dragulj, dragi kamen; bižuterija (fr. *bijouterie*) trgovina dragocjenostima; nakit, dragocjenosti, dragulji; tvornička proizvodnja, rukotvorna izrada nakita.

- Zakona o Carinskoj tarifi (Nar. nov., br. 61/00., 117/00., 119/00. i 146/08.),
- Uredbe o Carinskoj tarifi za 2011. godinu,
- Statističkoj klasifikaciji ekonomskih djelatnosti Europske zajednice NACE rev. 2[2],
- Zakona o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti[3] (Nar. nov., br. 98/94.),
- Odluke o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. - NKD 2007. (Nar. nov., br. 58/07. i 72/07.), i
- Pravilnika o razvrstavanju poslovnih subjekata prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. (Nar. nov., br. 80/07. i 45/09.),

pokušati dati odgovor na pitanje smatra li se imitacija nakita (bižuterija) predmetom oporezivanja posebnog poreza na luksuzne proizvode?

2. IMITACIJA NAKITA (BIŽUTERIJA) PODLIJEŽE OPOREZIVANJU POSEBNIM POREZOM NA LUKSUZNE PROIZVODE

2.1. Imitacija nakita (bižuterija)

Presvlačenje nakita srebrnom ili zlatnom bojom je uobičajeni način njegove završne obrade. Broj različitih slojeva zlatne i srebrne boje određuje debljinu obloge i mjeri se u mikronima[4].

Općenito lakovi i boje (prekrivna sredstva - premazi) su tvari tekuće, pastozne ili praškaste konzistencije koje, nanesene u tankom sloju na podlogu, stvaraju čvrstu prevlaku. Takva prevlaka mijenja svojstva površine na koju se nanosi, npr. boju, sjaj, otpornost na habanje i koroziju. Prevlačenjem i premazivanjem se zapravo mijenjaju unutrašnji i vanjski faktori koji utječu na koroziju, jer se s gledišta osnovnog materijala mijenja okolina, tj. vanjski faktori, a s gledišta agresivne okoline karakter površine materijala, tj. unutrašnji faktori.

Kada je presvučeni nakit izložen zraku i kemikalijama, otpočinje prirodni proces oksidacije pri čemu metal počinje tamnjeti nakon nekog vremena. Brzina ovog procesa ovisi o mnogo čimbenika kao što su debljina obloge, tip kože osobe koja nosi nakit, razina vlage u području u kojem ta osoba živi te o tome koliko često se nosi nakit i na koji ga se način pohranjuje.

Preporuča se da nakit presvučen srebrnom ili zlatnom bojom ne dolazi u doticaj s vodom i ostalim tekućinama, pogotovo ne slanom vodom, klorom, parfemom, kremama i sapunom.

2.2. Mišljenje Službe za posebne poreze Ministarstva financija, Središnjeg ureda Carinske uprave

Na upit smatraju li se proizvodi iz tarifne oznake KN 7117 Carinske tarife (Imitacije draguljarskih predmeta) proizvodima koji su prema članku 2. Zakona o posebnom porezu na luksuzne proizvode i članku 3. Pravilnika o posebnom porezu na luksuzne proizvode predmet oporezivanja, obzirom na činjenicu da ti proizvodi sadrže neznatni udio plemenitih metala i da sloj plemenite kovine nije nanesen mehaničkim već kemijskim putem, dano je mišljenje Službe za posebne poreze Ministarstva financija, Središnjeg ureda Carinske uprave KLASA: 023-01/08-01/30., UR.BROJ: 513-02-1730/1-08-03. od 21. veljače 2008. godine da je predmetni nakit predmet oporezivanja u smislu Zakona o posebnom porezu na luksuzne proizvode uz obrazloženje da je u članku 2. Zakona o posebnom porezu na luksuzne proizvode definirano što se smatra predmetom oporezivanja. U stavku 1., pod I. navedenog članka Zakona, kao predmet oporezivanja naveden je nakit i srodni proizvodi, a u točki 4. navedeno je da su predmet oporezivanja nakit i dijelovi nakita od plemenitih metala (uključujući prevučene ili platinirane plemenitim metalima). U članku 3. stavak 1. Pravilnika o posebnom porezu na luksuzne proizvode detaljno je navedeno što se sve smatra nakitom i dijelovima nakita. Prema stavku 2. istoga članka Zakona, plemenitim metalima smatra se zlato, srebro, platina, pri čemu se pod platinom podrazumijeva rodij, osmij, paladij, iridij i rutenij. Nadalje, u stavku 3. navodi se da se pod metalima prevučenima ili platiniranima plemenitim metalom razumijeva metal na koji je s jedne strane ili s više strana pričvršćen sloj plemenite kovine.

Iz same definicije proizvoda koji podliježu oporezivanju posebnim porezom očito je da:

1. predmet oporezivanja nije povezan s razvrstavanjem proizvoda u Carinsku tarifu,
2. nije propisana količina plemenitog/ih metala koju treba sadržavati proizvod kako bi se smatrao predmetom oporezivanja, te
3. nije propisan postupak nanošenja sloja plemenitog metala na pojedini proizvod kako bi isti postao predmet oporezivanja prema ovom Zakonu.

2.2.1. Predmet oporezivanja nije povezan s razvrstavanjem proizvoda u Carinsku tarifu

Razmatrajući odredbe Zakona o posebnom porezu na luksuzne proizvode općenito gledajući moglo bi se prihvatiti da predmet oporezivanja nije povezan s razvrstavanjem proizvoda u Carinsku tarifu, ali ipak samo uvjetno.

Naime, ako pretpostavimo do nije sporno (niti može biti sporno), da se proizvodi umjetnog nakita ili imitacija nakita razvrstavaju u tarifnu oznaku KN 7117 Carinske tarife - Imitacija nakita (draguljarski predmeti) od običnih kovina uključujući i one koji su prevučeni plemenitim kovinama, onda se takvi proizvodi ne mogu, niti smiju, smatrati nakitom prema Zakonu o posebnom porezu na luksuzne proizvode. Takvi proizvodi su po svojoj prirodi, svojstvima i svim drugim karakteristikama proizvodi umjetnog nakita ili imitacije nakita tzv. "bižuterije", koja kategorija se ne smatra luksuzom i koja, kao takva, nije navedena u Zakonu o posebnom porezu na luksuzne proizvode i Pravilniku o posebnom porezu na luksuzne proizvode.

[2] Klasifikacija NACE rev. 2 objavljena je u Uredbi Komisije Europske zajednice pod nazivom Regulation (EC) No. 1893/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 establishing the statistical classification of economic activities NACE Revision 2 and amending Council Regulation (EEC) No 3037/90. as well as certain EC Regulations on specific statistical domains OJ L/393 (u prijevodu: Uredba Komisije Europske zajednice br. 1893/2006. Europskog parlamenta i Vijeća, od 20. prosinca 2006., kojom je ustanovljena statistička klasifikacija ekonomskih djelatnosti NACE Rev. 2 i dopuna Uredbe Vijeća (EEZ) br. 3037/90., kao i neke uredbe EZ-a koje se odnose na specifična statistička područja).

[3] Nacionalna klasifikacija djelatnosti - NKD, uvedena u statistički sustav Republike Hrvatske 1. siječnja 1995. (temelji se na Zakonu o NKD-u - Nar. nov., br. 98/94., Odluci o NKD-u, Nar. nov., br. 6/95., 3/97. i 7/97.) u obvezatnoj je primjeni od 1. siječnja 1997. godine.

[4] Mikron je milijunti dio metra odnosno tisućiti dio milimetra. Može se napisati matematičkom formulom 1×10^{-6} m, odnosno 1/1.000.000 metra.

Naime, u članku 2. stavku 1. Zakona o posebnom porezu na luksuzne proizvode pobrojani su luksuzni proizvodi koji predstavljaju predmet oporezivanja. Posve je razvidno i po samoj prirodi stvari logično da se umjetni nakit i/ili imitacija nakita, ne bi mogla smatrati luksuznim proizvodom.

Napomenom 9 uz poglavlje 71. Carinske tarife navedeno je da se pod pojmom "draguljarski predmeti"" razumijevaju:

a) mali predmeti za osobno ukrašavanje s ugrađenim draguljima ili bez njih (npr. prstenje, narukvice, ogrlice, broševi, naušnice, lanci za satove, ukrasi za lance, privjesci, igle za kravate, dugmeta za orukvice, ukrasna "dugmad", religijske i druge medalje i oznake);
b) predmeti za osobnu uporabu koji se obično nose u džepu, torbi ili na osobi (kao što su: kutije za cigarete, pudrijere, kutije za sitan novac, kutije za pilule).

Što se smatra imitacijom nakita definirano je napomenom 11 uz poglavlje 71.: "Za svrhe tarifnog broja 7117, pod pojmom "imitacije draguljarskih predmeta" podrazumijeva se proizvode iz prethodne napomene 9 a (ali isključujući dugmad i druge predmete iz tarifnog broja 9606, češljeve, ukosnice i slično te igle za kosu iz tarifnog broja 9615) što ne sadrže prirodne ili kultivirane bisere, dragulje ili poludragulje (prirodne, sintetičke ili rekonstituirane), kao ni (osim kao prevlaku ili neznatni sastojak) plemenitu kovinu niti kovinu platiranu plemenitom kovinom".

Dakle, temeljem navedene napomene 11 uz poglavlje 71. imitacijom nakita se neće smatrati proizvod izrađen od kovine platirane plemenitom kovinom.

Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. (dalje u tekstu: NKD 2007.) razred 32.13 - Proizvodnja imitacije nakita (bižuterije) i srodnih proizvoda, uključuje:

- **proizvodnju umjetnog nakita ili imitacija nakita:**
  a) prstenova, narukvica, ogrlica i sličnih predmeta napravljenih od osnovnih metala prevučenih plemenitim metalima;
  b) nakit koji sadrži imitaciju dragoga kamenja kao što je imitacija dragulja, imitacija dijamanata i slično.
- proizvodnju metalnih remena za satove (osim od plemenitih metala).

Ovaj razred isključuje:

- proizvodnju **nakita od plemenitih metala ili prevučenih plemenitim metalima**,
- proizvodnju nakita koji sadrži pravo drago kamenje,
- proizvodnju satnih remena od plemenitih metala.

Sukladno navedenom može se, dakle, samo uvjetno smatrati da predmet oporezivanja prema Zakonu o posebnom porezu na luksuzne proizvode nije povezan s razvrstavanjem proizvoda u Carinsku tarifu. Naime, općenito se može reći da, sukladno Carinskoj tarifi, svi proizvodi koji se razvrstavaju u određene tarifne brojeve poglavlja 71 (Prirodni i kultivirani biseri, dragulji i poludragulji, plemenite kovine, kovine platirane plemenitim kovinama i proizvodi od njih; imitacije draguljarskih predmeta; kovani novac) nisu i ne predstavljaju nužno i predmet oporezivanja prema Zakonu o posebnom porezu na luksuzne proizvode.

Osim toga u Pravilniku o posebnom porezu na luksuzne proizvode u članku 3. stavku 3. navedeno je da se "pod metalima prevučenim ili platiniranim plemenitim metalima razumijeva metal na koji je s jedne strane ili više strana pričvršćen sloj plemenite kovine", a što ustvari predstavlja formulaciju koja je uzeta iz Odsjeka XIV. poglavlja 71. Carinske tarife gdje je u Napomeni 7. navedeno: "U cijelom se nazivlju, pod pojmom "kovina platirana plemenitom kovinom" podrazumijeva materijal koji se sastoji od kovinske podloge na čiju je jednu ili više strana, mekim ili tvrdim lemljenjem, zavarivanjem, toplim valjanjem ili sličnim mehaničkim postupcima prekrivanja, pričvršćen sloj plemenite kovine. Osim ako iz konteksta ne proizlazi drukčije, ovaj pojam obuhvaća i obične kovine s umetnutom plemenitom kovinom".

Sukladno navedenom razvidno je da se općenito ne može reći da predmet oporezivanja posebnim porezom na luksuzne proizvode nije povezan s razvrstavanjem proizvoda u Carinsku tarifu. Preciznije, može se reći da predmet oporezivanja nije izravno, već neizravno povezan s razvrstavanjem proizvoda u Carinsku tarifu.

2.2.2. Zakonom nije propisan postupak nanošenja sloja plemenitog metala na pojedini proizvod kako bi isti postao predmet oporezivanja

Za navedeno mišljenje da zakonom nije propisan postupak nanošenja sloja plemenitog metala na pojedini proizvod kako bi isti postao predmet oporezivanja, također se može reći da je samo uvjetno prihvatljivo, i to iz razloga jer je člankom 2. točkom I. Zakona o posebnom porezu na luksuzne proizvode propisano da su, među ostalim, predmet oporezivanja nakit i dijelovi nakita od plemenitih metala (uključujući i prevučene ili platinirane plemenitim metalima), zlatarski ili filigranski proizvodi i njihovi dijelovi od srebra (uključujući prevučene ili platinirane plemenitim metalima), zlatarski i filigranski proizvodi od plemenitih metala, zlatarski i filigranski proizvodi i njihovi dijelovi od običnih metala prevučeni ili platinirani plemenitim metalima, proizvodi od plemenitih metala, prevučeni ili platinirani plemenitim metalima i proizvodi od prirodnih ili kultiviranih bisera.

Točkom II. istog članka kao **predmet oporezivanja navedeni su** ručni, džepni i drugi osobni satovi, s kućištem ili remenom od plemenite kovine ili od kovine prevučene plemenitim metalima, kao i remeni i narukvice za ručne satove i dijelovi za njih od plemenitih kovina ili od kovina platiranih plemenitom kovinom te od pozlaćene i posrebrene kovine.

Iz navedenih zakonskih odredbi razvidno je da se izrazi "prevučene ili platinirane plemenitim metalima" i "pozlaćen i posrebren" odnose upravo na "postupak nanošenja sloja plemenitog metala na pojedini proizvod kako bi isti postao predmet oporezivanja", a Pravilnikom o posebnom porezu na luksuzne proizvode dodatno je pojašnjeno da se "pod metalima prevučenim ili platiniranim plemenitim metalima razumijeva metal na koji je s jedne strane ili više strana pričvršćen sloj plemenite kovine".

Kod toga je važno primijetiti da se samo u točki II. podtočki 2. članka 2. Zakona o posebnom porezu na luksuzne proizvode, koji se odnosi na remene i narukvice za ručne satove, navodi izraz "od kovina platiranih plemenitom kovinom" te od "pozlaćene i posrebrene kovine".

Zanimljivo je također primijetiti da se u Zakonu o posebnom porezu na luksuzne proizvode, kad je u pitanju nakit, koristi izraz "**platiniran** plemenitim metalima", a kad su u pitanju i remeni i narukvice za ručne satove koristi se izraz

"**platiran** plemenitom kovinom". Razloge zašto se u prvom slučaju koriste izrazi "platiniran" i "metali", a u drugom izrazi "platiran" i "kovine", autor nije mogao utvrditi, kao ni to jesu li izrazi "platiniran" i "platiran" jednoznačnice. No, posve je sigurno da su "metali" i "kovine" jednoznačnice pa nije razvidan razlog zašto se u istom tekstu zakona ne koristi samo jedan od tih jednoznačnih izraza, nego i jedan i drugi. U Carinskoj tarifi koriste se izrazi "platiran" i "kovine".

U smislu napomene 7 uz poglavlje 71. Carinske tarife pod pojmom "**kovina platirana plemenitom kovinom"** podrazumijeva se materijal koje se sastoji od kovinske podloge na čiju je jednu ili više strana, mekim ili tvrdim lemljenjem, zavarivanjem, toplim valjanjem ili sličnim **mehaničkim postupcima prekrivanja, pričvršćen sloj plemenite kovine**".

Platiranje je postupak kojim se vrućim valjanjem ili sličnim postupkom na osnovni metal nanosi traka iz drugog metala. Osnovni metal prethodno se mehanički pripremi (ohrapavi) radi boljeg prianjanja trake.

U mišljenju Službe za posebne poreze Središnjeg ureda Carinske uprave KLASA: 023-01/08-01/30, UR.BROJ: 513-02-1730/1-08-03. od 21. veljače 2008. navedeno je sljedeće (citat):

"Tehnološki gledano platiranje je mehanički postupak kojim se na podlogu pričvršćuje značajan sloj plemenite kovine. Za razliku od toga, "pozlaćivanje" je galvanski (elektrolitički) postupak kojim se na površinu kovine taloži vrlo tanki sloj zlata, debljine čiji je red veličine 23 mikrona. Ukupna količina plemenite kovine koja se nanosi platiranjem značajno je veća od one koja se nanosi galvanskim pozlaćivanjem.

Dakle, galvansko pozlaćivanje se ne smatra "platiranjem" u smislu napomene 7 uz poglavlje 71. te ne utječe na razvrstavanje nakita.

Slijedom prethodnih obrazloženja, nakit izrađen od obične kovine platirane plemenitom kovinom razvrstava se kao draguljarski proizvod (nakit) u tarifni broj 7113, a ne u tarifni broj 7117 kao imitacija draguljarskog proizvoda. Nasuprot tome, nakit izrađen od obične kovine koja je samo galvanski pozlaćena ostaje razvrstan u tarifnom broju 7117 kao imitacija nakita".

Pri tome potrebno je naglasiti da se u Zakonu o posebnom porezu na luksuzne proizvode izrazi "pozlaćena i posrebrena kovina" navode samo na jednom mjestu koje se odnosi samo na "remene i narukvice za ručne satove i dijelove za remene i narukvice od plemenitih kovina ili od kovina platiranih plemenitom kovinom te od pozlaćene i posrebrene kovine".

Kako se, kad je u pitanju nakit, u navedenom Zakonu uopće ne spominju izrazi "od pozlaćene i posrebrene" kovine, već se govori samo o "nakitu i dijelovima nakita od plemenitih metala (uključujući i prevučene ili platinirane plemenitim metalima), zlatarskim ili filigranskim proizvodima i njihovim dijelovima od srebra (uključujući prevučene ili platinirane plemenitim metalima), zlatarskim i filigranskim proizvodima od plemenitih metala, zlatarskim i filigranskim proizvodima i njihovim dijelovima od običnih metala prevučeni ili platinirani plemenitim metalima, te proizvodima od plemenitih metala, prevučenih ili platiniranih plemenitim metalima", moglo bi se zaključiti da i nakit od pozlaćene i posrebrene kovine nije predmet oporezivanja.

To dodatno neizravno potvrđuje i odredba članka 3. stavka 3. Pravilnika o posebnom porezu na luksuzne proizvode kojim je pojašnjeno da se "pod metalima prevučenim ili platiniranim plemenitim metalima razumijeva metal na koji je s jedne strane ili više strana pričvršćen sloj plemenite kovine", što zasigurno upućuje na određeni mehanički postupak, kako je to navedeno u napomeni 7 uz poglavlje 71. Carinske tarife: "Pod "kovinom platiranom plemenitom kovinom" podrazumijeva se materijal koje se sastoji od kovinske podloge na čiju je jednu ili više strana, mekim ili tvrdim lemljenjem, zavarivanjem, toplim valjanjem ili sličnim mehaničkim postupcima prekrivanja, pričvršćen sloj plemenite kovine".

Autor drži važnim naglasiti da je u mišljenju Službe za posebne poreze Ministarstva financija, Središnjeg ureda Carinske uprave KLASA: 023-01/08-01/30, UR.BROJ: 513-02-1730/1-08-03 od 21. veljače 2008. g., među ostalim, navedeno sljedeće (citat):

"Imitacija nakita (draguljarskih predmeta) se razvrstava u tarifni broj 7117, a što se smatra imitacijom nakita definirano je napomenom 11 uz poglavlje 71. "Za svrhe tarifnog broja 7117, pod pojmom "imitacije draguljarskih predmeta" podrazumijeva se proizvode iz prethodne napomene 9 a (ali isključujući dugmad i druge predmete iz tarifnog broja 9606, češljeve, ukosnice i slično te igle za kosu iz tarifnog broja 9615) što ne sadrže prirodne ili kultivirane bisere, dragulje ili poludragulje (prirodne, sintetičke ili rekonstituirane), kao ni (osim kao prevlaku ili neznatni sastojak) plemenitu kovinu niti kovinu platiranu plemenitom kovinom.

Predmeti prema napomeni 9a koje se može smatrati imitacijom nakita: mali predmeti za osobno ukrašavanje (na primjer, prstenje, narukvice, ogrlice, broševi, naušnice, lance za satove, ukrasi za lance, privjesci, igle za kravate, dugmad za orukvice, religijske ili druge medalje i oznake), isključujući predmete iz tarifnog broja 9606, češljeve, ukosnice i slično te igle za kosu iz tarifnog broja 9615. Nadalje, temeljem napomene 11 uz poglavlje 71, imitacijom nakita se neće smatrati proizvod izrađen od kovine platirane plemenitom kovinom.

Definicija što je to ***kovina platirana plemenitom kovinom*** *stoji u napomeni 7 uz poglavlje 71. "U cijelom se nazivlju, pod pojmom* ***"kovina platirana plemenitom kovinom"*** *podrazumijeva materijal koji se sastoji od kovinske podloge na čiju je jednu ili više strana, mekim ili tvrdim lemljenjem, zavarivanjem, toplim valjanjem ili sličnim mehaničkim postupcima prekrivanja, pričvršćen sloj plemenite kovine...".*

Tehnološki gledano platiranje je mehanički postupak kojim se na podlogu pričvršćuje značajan sloj plemenite kovine. Za razliku od toga, "pozlaćivanje" je galvanski (elektrolitički) postupak kojim se na površinu kovine taloži vrlo tanki sloj zlata, debljine čiji je red veličine 23 mikrona. Ukupna količina plemenite kovine koja se nanosi platiranjem značajno je veća od one koja se nanosi galvanskim pozlaćivanjem.

Dakle, galvansko pozlaćivanje se ne smatra "platiranjem" u smislu napomene 7 uz poglavlje 71. te ne utječe na razvrstavanje nakita.

Slijedom prethodnih obrazloženja, nakit izrađen od obične kovine platirane plemenitom kovinom razvrstava se kao draguljarski proizvod (nakit) u tarifni broj 7113, a ne u tarifni broj 7117 kao imitacija draguljarskog proizvoda. Nasuprot tome, nakit

izrađen od obične kovine koja je samo galvanski pozlaćena ostaje razvrstan u tarifnom broju 7117 kao imitacija nakita."

Pojam "filigranski proizvodi i njihovi dijelovi od običnih metala prevučeni ili platinirani plemenitim metalima", koji se kao takav navodi u predmetnom Zakonu, osim već spomenutih postupaka prevlačenja i platiniranja, govori također o određenom postupku izrade nakita.

2.2.3. Zakonom nije propisana količina plemenitih metala koju treba sadržavati proizvod kako bi se smatrao predmetom oporezivanja

Točno je da Zakonom i Pravilnikom o posebnom porezu na luksuzne proizvode nije propisana količina plemenitih metala koju treba sadržavati proizvod kako bi se smatrao predmetom oporezivanja. Međutim, to se može odnositi samo na proizvode koji su kao predmeti oporezivanja obuhvaćeni člankom 2. Zakona.

Prigodom razmatranja ove problematike potrebno je razmotriti neke do napomena uz poglavlje 71. Carinske tarife:

Napomena 2.:

a) Tar. brojevi 71.13, 71.14 i 71.15 ne obuhvaćaju proizvode u kojima se plemenita kovina ili kovina platinirana plemenitom kovinom nalazi samo kao neznatan sastavni dio kao što su manji dijelovi ili manji ornamenti (npr. monogrami, alkice i okovi). Napomena 1 b) se ne odnosi na takve proizvode.
b) Tar. broj 71.16 ne obuhvaća proizvode koji se sastoje od plemenitih kovina ili kovina platiranih plemenitom kovinom (osim kao neznatni sastavni dijelovi).

Napomena 5.:

U smislu ovog poglavlja, pod pojmom "slitine plemenitih kovina" razumijevaju se slitine (uključujući sinterirane mješavine i intermetalne spojeve) koje sadrže jednu ili više plemenitu kovinu, uz uvjet da bilo koja plemenita kovina ili više plemenitih kovina zajedno čine 2% ili više, po masi od slitine. Slitine plemenitih kovina razvrstavaju se prema sljedećim pravilima:

a) slitina koja ima 2% ili više, po masi platine smatra se slitinom platine;
b) slitina koja ima 2% ili više, po masi zlata, ali nema platine ili manje od 2%, po masi, platine smatra se slitinom zlata;
c) ostale slitine koje imaju 2% ili više, po masi, srebra smatraju se slitinom srebra.

Napomena 6.:

Osim ako to odredbama nije drukčije predviđeno, bilo koja odredba koja se odnosi na plemenite kovine ili na bilo koju plemenitu kovinu uključuje i odredbe što se odnose na slitine plemenitih kovina ili pojedinačne plemenite kovine, u skladu s pravilima iz napomene 5 uz ovo poglavlje, ali ne i na kovine platirane plemenitim kovinama ili na plemenite kovine ili platirane nekovine.

Uzimajući u obzir da su Zakonom o posebnom porezu na luksuzne proizvode obuhvaćeni, među ostalim, i zlatarski i filigranski proizvodi i njihovi dijelovi od običnih metala prevučenih ili platiniranih plemenitim metalima, a kako je plati(ni)ranje mehanički postupak kojim se na pologu s jedne strane ili više strana pričvršćuje značajan sloj plemenite kovine (za razliku od "pozlaćivanja"), može se zaključiti da je točno da Zakonom nije propisana količina plemenitih metala koju treba sadržavati proizvod kako bi se smatrao predmetom oporezivanja, ali jednako tako neznatan sadržaj plemenitog metala u pozlati ili u zlatnoj boji ne bi trebao biti razlog oporezivanja posebnim porezom. Međutim prema mišljenju Službe za posebne poreze Središnjeg ureda Carinske uprave KLASA: 410-19/07-09/07., UR.BROJ: 513-02-1731/1-07-2 od 31. kolovoza 2007. g. *"posebni porez na promet luksuznih proizvoda plaća u visini od 30% od porezne osnovice koju predstavlja prodajna vrijednost proizvoda bez poreza na dodanu vrijednost,* ***koja je potpuno neovisna o udjelu/količini plemenitih metala sadržanih u proizvodu".***

3. ZAKLJUČAK

U Zakonu o posebnom porezu na luksuzne proizvode pod pojmom "Nakit i srodni proizvodi" ne spominje se umjetni nakit i/ili imitacija nakita, tzv. "bižuterija", niti se spominje pozlaćeni, posrebreni (osim remena i narukvica za ručne satove od pozlaćene i posrebrene kovine) te zlatno ili srebrno obojani nakit (proizvodi na koje je raznim tehnološkim postupcima u vrlo tankom sloju nanesena prevlaka ili čak samo zlatna boja koja sadrži zanemarivu količinu plemenitog metala), što navodi na zaključak da umjetni nakit i imitacija nakita, tzv. "bižuterija" nije predmet oporezivanja posebnim porezom na luksuzne proizvode.

Takvi predmeti često i prodajnom cijenom ne odstupaju ili sasvim neznatno odstupaju od cijene sličnih proizvoda umjetnog nakita i imitacije nakita ("bižuterije"), koji nisu posrebreni ili pozlaćeni, odnosno na koje nije nanesena zlatna prevlaka ili zlatna boja.

Međutim, prigodom naplate posebnog poreza na luksuz na pozlaćene, posrebrene ili samo zlatno ili srebrno obojane predmete umjetnog nakita ili imitacije nakita, tzv. "bižuterije", nadležne carinarnice, postupajući sukladno brojnim mišljenjima Službe za posebne poreze Ministarstva financija, Središnjeg ureda Carinske uprave, **u pravilu smatraju da takvi proizvodi predstavljaju predmet oporezivanja** i ukoliko prigodom inspekcijskog nadzora ustanove da na takve predmete nije bio plaćen posebni porez na luksuzne proizvode, naknadno ga po službenoj dužnosti obračunavaju i naplaćuju.

Literatura:

1. Pribičević M. - "Izrada replike ukrasne igle u tradicionalnoj tehnici filigrana", Etnografski muzej u Splitu.
2. Esih I. - "Površinska zaštita i bojenje metala kemijskim putem", Hrvatsko društvo za zaštitu materijala, Zagreb.
3. Esih I. - "Galvanostegija u 21. stoljeću", Hrvatsko društvo za zaštitu materijala, Zagreb.
4. Radošević J. - "Procesi galvanotehnike" (Electroplating Processes), Kemijsko-tehnološki fakultet, Split, 2007.
5. Schlesinger M., Paunović M. - "Modem Electroplating", 4th edition, Wiley, USA 2000.
6. Vrtovec I. - "Narodni nakit Hrvatske", Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1985.

Željko DOMINIS, mag. ing., Carinarnica Dubrovnik

Mr. sc. KORNELIJA SIROVICA

Stručni članak UDK 330.5 - 331.2

Obračun i plaćanje doprinosa za zdravstveno osiguranje od 1. svibnja 2012. godine

U skladu s odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje od 1. svibnja 2012. godine iznosi 13%. Zaključno s 30. travnjem ove godine, doprinos za zdravstveno osiguranje obračunavao se i plaćao po stopi od 15%.

O izmjenama Zakona o doprinosima detaljno smo pisali u časopisu Računovodstvo i financije, broj 3/12., pa u ovom članku samo podsjećamo na obračun doprinosa za zdravstveno osiguranje prilikom isplate plaće i drugog dohotka nakon 30. travnja 2012. godine.

1. OBRAČUN DOPRINOSA PRI ISPLATI PLAĆE

Stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje, prema odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima,[1] **od 1. svibnja 2012. godine iznosi 13%.** Kako se prema odredbama članka 238. stavka 1. Zakona o doprinosima,[2] doprinosi obračunavaju prema propisima važećima **za razdoblje osiguranja na koje se odnose,** smanjenu stopu doprinosa za zdravstveno osiguranje poslodavci primjenjuju **prilikom obračuna plaće za mjesec svibanj, koju će u pravilu isplatiti u mjesecu lipnju.**

Prilikom isplata plaća koje se odnose **zaključno za mjesec travanj 2012. godine,** poslodavci su dužni doprinos za zdravstveno osiguranje obračunati i platiti po stopi od 15%, neovisno u kojemu mjesecu se plaće isplaćuju.

Slijedom navedenoga, poslodavci koji **plaću za mjesec travanj isplaćuju u mjesecu svibnju ove godine, doprinos za zdravstveno osiguranje obračunavaju i plaćaju po stopi od 15%.**

Poslodavci koji ne isplaćuju redovito plaće, doprinose obračunane na neisplaćenu plaću moraju uplatiti do posljednjeg dana u mjesecu za prethodni mjesec. Na primjer, poslodavac koji plaću za mjesec travanj ove godine nije isplatio tijekom mjeseca svibnja, doprinose mora obračunati i **uplatiti do 31. svibnja.** Kako se doprinosi, u navedenom slučaju, odnose na razdoblje osiguranja do 30. travnja ove godine, poslodavac će doprinos za zdravstveno osiguranje obračunati i uplatiti **po stopi od 15%.**

Nadalje, poslodavci koji će na temelju sudskoga spora, nagodbe postignute tijekom sudskog postupka, vansudske nagodbe odnosno na temelju postupaka za mirno rješavanje sporova iz radnog odnosa, plaću ili dio plaće koja se odnosi za razdoblje **do 30. travnja 2012. godine** isplaćivati možda i u idućim godinama, doprinos za zdravstveno osiguranje obračunat će i platiti **po stopi od 15%.**

Doprinos za zdravstveno osiguranje **po stopi od 13%** poslodavci će obračunati tek na plaću **za mjesec svibanj.** Kako se plaća za određeni mjesec isplaćuje, u pravilu, u narednom mjesecu, većina poslodavaca će plaću za svibanj isplatiti **u lipnju** i tada obračunati i platiti doprinos za zdravstveno osiguranje po stopi od 13%. Ako poslodavci plaću za svibanj isplaćuju u svibnju, doprinos za zdravstveno osiguranje po stopi od 13% platit će već u svibnju.

U slučaju da poslodavac ne isplati plaću za mjesec svibanj u mjesecu lipnju, dužan je doprinos za zdravstveno osiguranje po stopi od 13% obračunati i uplatiti najkasnije do 30. lipnja.[3]

Ostali doprinosi iz plaće i na plaću nisu promijenjeni, pa će poslodavci, prilikom obračuna plaće **za svibanj 2012. godine,** doprinose za mirovinsko osiguranje iz plaće i nadalje obračunavati po stopi od 20% (odnosno 15% i 5%, ako su radnici osigurani u oba mirovinska stupa), a doprinose na plaću po ukupnoj **stopi od 15,2%** (odnosno 15,3%, ako doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom plaćaju po stopi od 0,2%), i to kako slijedi:

[1] Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, Nar. nov., br. 22/12.

[2] Zakon o doprinosima, Nar. nov., br. 84/08., 152/08., 94/09. , 18/11. i 22/12.

[3] Detaljnije o obračunu doprinosa pri isplati plaće vidjeti u časopisu Računovodstvo i financije, broj 3/12., u članku: K. Sirovica, Izmjene Zakona o porezu na dohodak i isplata plaće od 1. ožujka 2012. godine.

Vrsta doprinosa	Stope	
	iz plaće	na plaću
Doprinos za mirovinsko osiguranje	20%	-
- generacijska solidarnost - individualna kapitalizirana štednja	15% ili 20% 5% ili nema obveze	-
Doprinos za zdravstveno osiguranje	-	13%
Doprinos za zaštitu zdravlja na radu	-	0,50%
Doprinos za zapošljavanje	-	1,70% ili 1,60%
Poseban doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom	-	nema obveze ili 0,1% (0,2%)
Ukupno	**20%**	**15,2% ili 15,3%**

2. OBRAČUN DOPRINOSA PRI ISPLATI DRUGOG DOHOTKA

Prilikom isplate drugog dohotka nakon 30. travnja 2012. godine, isplatitelji obračunavaju i plaćaju doprinos za zdravstveno osiguranje po stopi 13%. Međutim, u skladu s prijelaznim odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, ako je dužničko-vjerovnički odnos, na temelju kojeg je nastala obveza isplate drugog dohotka, nastao do 30. travnja 2012. godine, doprinos za zdravstveno osiguranje se obračunava i plaća po stopi od 15%, neovisno o datumu isplate drugog dohotka.

U skladu s navedenom odredbom, isplatitelji će, na primjer, na naknadu članovima nadzornog odbora, upravnog vijeća ili sličnih tijela **za mjesec travanj,** koju isplaćuju u mjesecu svibnju ove godine, obračunati i platiti doprinos za zdravstveno osiguranje po stopi od 15%. Isto tako, ako je izvršitelj obavio određeni posao za naručitelja prema zaključenom ugovoru o djelu tijekom mjeseca travnja (ili ranijih mjeseci ove, odnosno prethodne godine), tj. ako je dužničko-vjerovnički odnos nastao prije 30. travnja ove godine, a naknada se isplaćuje nakon navedenog datuma, doprinos za zdravstveno osiguranje treba također obračunati i platiti po stopi od 15%.

Pri isplati primitaka koji imaju obilježje drugog dohotka, a za koje je dužničko-vjerovnički odnos nastao **nakon 30. travnja 2012. godine, doprinos za zdravstveno osiguranje se obračunava i plaća po stopi od 13%.**

Slijedom navedenoga, ako isplatitelj **nakon 30. travnja** ove godine isplaćuje drugi dohodak, za posao odnosno djelo koje je izvršitelj obavio odnosno isporučio nakon navedenoga datuma, ili isplaćuje drugi dohodak za obavljeni posao za koji se ne može utvrditi da je dužničko-vjerovnički odnos nastao do 30. travnja, doprinos za zdravstveno osiguranje **obračunava i plaća po stopi od 13%.** [4]

Pri isplati drugog dohotka, za koji je dužničko-vjerovnički odnos nastao nakon 30. travnja ove godine, a isplaćuje se nakon navedenoga datuma, isplatitelj doprinose i porez na dohodak utvrđuje kako slijedi:

Red. br.	Opis	Stopa
1.	Doprinos za mirovinsko osiguranje - generacijska solidarnost - individualna kapitalizirana štednja	20% 15% ili 20% 5% ili nema obveze
2.	Porez na dohodak	25%
3.	Prirez	stopa utvrđena prema prebivalištu odnosno uobičajenom boravištu poreznog obveznika
4.	Doprinos za zdravstveno osiguranje	13%

[4] Detaljnije o obračunu doprinosa pri isplati drugog dohotka, te ostalim izmjenama Zakona o doprinosima vidjeti u časopisu Računovodstvo i financije, broj 3/12., u članku: M. Zuber, Izmjene Zakona o doprinosima.

Mr. sc. Kornelija SIROVICA, HZRIF, Zagreb

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

➤ **telefonom:**
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati

➤ **osobno:**
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

Dr. sc. **MARIJA ZUBER**

Stručni članak UDK 330.5 - 331.2

Rokovi i način ispunjavanja novčanih obveza prema radniku

Pravo radnika na plaću jedan je od najvažnijih instituta radnog prava. U ugovornom radnom odnosu radnik je dužan izvršavati poslove ugovorene ugovorom o radu, a poslodavac mu je za obavljeni rad dužan isplatiti plaću. Nedavno objavljeni podaci o kumuliranim svotama neplaćenih doprinosa za osobe u radnom odnosu i neredovite isplate plaća s jedne strane, te podaci o broju građana kojima su blokirani računi, potenciraju pitanja vezana uz zakonom određene obveze poslodavca kojima su uređeni rokovi i način ispunjavanja poslodavčevih novčanih obveza prema radniku.

Članak sadrži pregled sadržaja propisa kojima su uređene obveze poslodavca u odnosu na radnika kao vjerovnika, obveze poslodavca prema propisima poreznog i financijskog prava, te ograničenja u načinu ispunjavanja novčanih obveza prema radniku.

1. NOVČANE OBVEZE POSLODAVCA PREMA RADNIKU

1.1. Vrste novčanih primitaka koji se isplaćuju radnicima

Radnik ima pravo na novčana potraživanja iz radnog odnosa propisana Zakonom o radu (Nar. nov., br. 149/09. i 61/11.), Zakonom o minimalnoj plaći (Nar. nov., br. 67/08.), posebnim zakonima i drugim izvorima radnog prava. Drugi izvori radnog prava su kolektivni ugovori koji obvezuju poslodavca, pravilnik o radu kojeg su dužni donijeti poslodavci s 20 i više radnika (samo ako plaće nisu uređene kolektivnim ugovorom) i ugovori o radu sklopljenim između radnika i poslodavca. U nabrojanim se izvorima radnog prava ugovara odnosno određuje pravo radnika na plaću, naknadu plaće i druge primitke iz radnog odnosa.

Novčani primici koji se isplaćuju radnicima uvjetno se, prema sadržaju i namjeni, mogu podijeliti u četiri skupine:

1. plaća za izvršeni rad, što uključuje pravo na osnovnu plaću i sve dodatke u plaći za rad nedjeljom i blagdanom, prekovremeni rad, noćni rad i dr.,
2. naknade plaće na koje radnik ima pravo za razdoblja kad iz opravdanih razloga ne radi, kao što je naknada plaće za godišnji odmor, naknada za bolovanje i dr.,
3. naknade troškova na koje radnik ima pravo kao što su dnevnica za službeni put, terenski dodatak, naknada troškova prijevoza za dolazak na posao i odlazak s posla i dr., i
4. nagrade, potpore i otpremnine, kao što je npr. otpremnina za poslovno ili osobno uvjetovani otkaz ugovora o radu, otpremnina za odlazak u mirovinu, jubilarna nagrada za određeni broj godina radnog staža, solidarne potpore zbog bolovanja, regres za godišnji odmor i dr.

1.1.1. Plaća i naknada plaće

Za razdoblja rada i za ostvareni radni učinak radnik ima pravo na plaću, sa svim dodacima i uvećanjima, a za razdoblja kad iz zakonom ili drugim propisom opravdanih razloga ne radi, ima pravo na naknadu plaće. Podloga za obračun visine plaće na koju radnik ima pravo i za određivanje prava na naknadu plaće **je evidencija o radnom vremenu** koju poslodavac vodi na temelju čl. 4. st. 2. Zakona o radu. Sadržaj podataka u toj evidenciji propisan je Pravilnikom o sadržaju i načinu vođenja evidencije o radnicima (Nar. nov., br. 37/11.).

Pri određivanju iznosa plaće odnosno naknade plaće treba voditi računa o tome da **radnik nema za iste sate i pravo na plaću i pravo na naknadu plaće.** Naknada plaće je u funkciji obeštećenja radnika zbog izgubljene zarade od rada, zato što je umjesto izvršavanja ugovorom preuzetih obveza koristio neko drugo pravo iz radnog odnosa. Pravo radnika na naknadu plaće je jedno od obilježja po kojima se radni odnos razlikuje od ugovornog odnosa na temelju obveznog prava, jer se radniku u radnom odnosu plaćaju i razdoblja u kojima je opravdano spriječen raditi.

1.1.2. Naknade troškova koji radniku nastaju pri obavljanju poslova

Primici po osnovi naknada troškova u pravilu se odnose na izdatke koji nastaju radniku u vezi s obavljanjem poslova za poslodavca. Riječ je o izdacima koji su u vezi sa svakodnevnim obavljanjem poslova na radnom mjestu, kao što su troškovi prijevoza na posao i s posla, troškovi službene radne odjeće ako je poslodavac propisao obvezu nošenja radne odjeće, troškovi stručne literature, troškovi školovanja i stručnog usavršavanja, sistematski i preventivni liječnički pregledi,

naknade troškova koji nastaju radniku koji radi na izdvojenom mjestu rada ili koji radi kod kuće. Također, u skupini naknada troškova su naknade koje se isplaćuju radniku kad je po nalogu poslodavca upućen obaviti posao izvan uobičajenog mjesta rada, odnosno izvan sjedišta poslodavca i izvan prebivališta radnika, kao što je dnevnica, troškovi prijevoza na službenom putovanju (u zemlji ili u inozemstvu), terenski dodatak, naknada za odvojeni život od obitelji i dr.

Pravo radnika na nadoknađivanje određenih troškova **ne supstituira obvezu poslodavca da radniku isplati puni iznos plaće**, zajedno sa svim dodacima na plaću uređenim izvorima radnog prava koji obvezuju poslodavca. Naknadom troškova radniku se samo namiruju izdaci koje je imao zbog obavljanja poslova ugovorenih ugovorom o radu, a isplatom plaće se plaća izvršeni rad. Iznos naknade određenih troškova u pravilu se uređuje u jednakoj svoti za sve radnike zaposlene kod poslodavca, a plaća je različita, ovisno o zahtjevnosti poslova, složenosti radnih procesa koje radnik obavlja i drugim utjecajima.

1.1.3. Nagrade, potpore i otpremnine i drugi primici

Primici po osnovi nagrada, potpora i otpremnina imaju različitu namjenu i svrhu, a u pravilu su u funkciji poboljšanja ekonomskog položaja radnika u nekim posebnim obiteljskim ili životnim okolnostima. Dvije vrste ovih primitaka su određene Zakonom o radu: naknada za neiskorišteni godišnji odmor (čl. 61. Zakona o radu) i otpremnina za poslovno i osobno uvjetovani otkaz ugovora o radu (čl. 119. Zakona o radu), a drugi se primici ugovaraju u kolektivnim ugovorima i uređuju pravilnicima o radu, kao npr. jubilarne nagrade, regres za godišnji odmor, potpora za dugotrajno bolovanje, potpora za liječenje, potpora za invalidnost, potpore radniku odnosno obitelji u slučaju smrti člana obitelji odnosno radnika, božićnice, uskrsnice, darovi za djecu i drugi primici.

Iako se radi o primicima koji nisu povezani s izvršavanjem poslova, riječ je novčanim pravima radnika i poslodavac ih je dužan isplatiti radniku ukoliko su ispunjeni uvjeti određeni izvorom radnog prava kojim je propisano pravo na određenu vrstu novčanog primitka.

1.2. Bruto i neto plaća

Čl. 84. st. 4. Zakona o radu propisano je da se plaćom u smislu toga Zakona, uvijek smatra plaća u **bruto iznosu.** Propisi radnog prava ne definiraju pojam bruto plaće, već tu definiciju nalazimo u propisima koji uređuju doprinose za obvezna socijalna osiguranja i u propisima o porezu na dohodak.

Zakon o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08. - 22/12.) u čl. 7. toč. 23. definira plaću kao *"primitak što ga poslodavac ili druga osoba umjesto poslodavca … isplaćuje ili daje u naravi ili ga je bio dužan isplatiti radniku … za rad u određenom mjesecu prema ugovoru o radu, pravilniku o radu, kolektivnom ugovoru ili posebnom propisu, a od tog se primitka, prema propisima o porezu na dohodak, utvrđuje dohodak od nesamostalnog rada. Ukupan iznos primitka (bruto) sadrži iznose doprinosa iz osnovice te iznose poreza i prireza porezu na dohodak i neto iznos"*. Iz ove je definicije plaće razvidno da bruto plaća uključuje doprinose iz plaće, porez na dohodak, prirez porezu na dohodak i neto iznos koji se isplaćuje izravno radniku. Doprinosi na plaću ne pripadaju kategoriji bruto plaće.

Propisi o obveznim doprinosima se pri definiranju bruto plaće referiraju na propise o porezu na dohodak, izrijekom određujući da se plaćom smatra samo onaj primitak na koji se plaća porez na dohodak od nesamostalnog rada. Stoga je pri određivanju treba li na neki primitak iz radnog odnosa obračunati i platiti doprinose, prethodno nužno utvrditi podliježe li taj primitak plaćanju poreza, pa ako podliježe plaćanju poreza na dohodak, automatski podliježe i plaćanju obveznih doprinosa.

Ako sadržaj pojma bruto plaće iz poreznih propisa primijenimo na propise radnog prava, proizlazi da se pravo radnika na plaću prema Zakonu o radu uvijek **određuje u iznosu koji uključuje doprinose iz plaće, porez na dohodak i prirez, te neto iznos plaće.** Ipak, u praksi ima primjera da se plaća ugovara u neto iznosu[1]. Ako je ugovorena neto plaća, poslodavac radniku duguje iznos bruto plaće koji se izračunava na način da se neto plaća uveća za obvezna javna davanja koja se obračunavaju iz plaće.

U zaključenim je kolektivnim ugovorima i pravilnicima o radu raširena praksa da se naknade, nagrade, potpore i drugi primici ugovaraju u neto iznosu. Na primjer, u državnim i javnim službama su u svim zaključenim kolektivnim ugovorima svi iznosi naknada, nagrada potpora i otpremnina, određeni u neto iznosu.

1.3. Obveza isplate plaće i naknade plaće u novcu

Poslodavac je obvezan plaću i naknadu plaće isplaćivati **u novcu** (čl. 84. st. 2. Zakona o radu). Unatoč odredbi Zakona o radu o obvezi isplate plaće u novcu, nije nezakonit sporazum radnika i poslodavca kojim radnik pristaje umjesto plaće u novcu ili umjesto nekog drugog novčanog prava (npr. otpremnine, jubilarne nagrade i dr.) primiti u vlasništvo neko dobro ili primiti uslugu. Radnik sam raspolaže svojim novčanim potraživanjima prema poslodavcu i nije nezakonit njegov **pristanak na sporazum o zamjeni ispunjenja.** U prilog takvom stajalištu ima više sudskih presuda[2].

Ako nije drugačije određeno u izvorima radnog prava koji obvezuju poslodavca, ostale primitke iz radnog odnosa poslodavac je također **dužan isplaćivati u novcu.** Primjeri primitaka koji se kod nekih poslodavaca ne isplaćuju u novcu su: osiguravanje prehrane radnika tijekom rada (u poreznom je smislu riječ o plaći) i nadoknađivanje troškova prijevoza za dolazak na posao i odlazak s posla isporukom karte za javni prijevoz (neoporezivi primitak radnika).

2. DOSPIJEĆE PLAĆE, NAKNADE PLAĆE I DRUGIH NOVČANIH PRAVA RADNIKA

2.1. Rok za isplatu plaće i naknade plaće

Prema čl. 84. Zakona o radu obveza isplate plaće i naknade plaće **dospijeva petnaestog dana u mjesecu za prethodni mjesec, ali samo ako rok za isplatu plaće i naknade nije drugačije određen kolektivnim ugovorom ili ugovorom o radu.**

Dakle, u kolektivnom ugovoru ili ugovoru o radu može se odrediti i drugačiji, čak duži rok za isplatu plaće i naknade

[1] Takav je primjer Odluka Vlade RH o utvrđivanju plaća i drugih primanja predsjednika i članova uprava trgovačkih društava (Nar. nov., br. 83/09., 3/11. i 3/12.).

[2] Vidi presudu ŽS u Rijeci, Gž-2381/02, od 5. 1. 2003. g., Ing. biro, Sudska praksa 2003., str. 42.

plaće, ali ako u tim aktima ništa nije određeno, poslodavac je obvezan radniku isplatiti plaću odnosno naknadu plaće **do 15-og u mjesecu za prethodni mjesec.** Pravilnikom o radu se može odrediti za radnika povoljniji rok dospijeća plaće i naknade plaće, ali se ne može odrediti rok duži od 15-og u mjesecu za plaću i naknadu koja se odnosi na prethodni mjesec.

Zakon o radu ništa ne uređuje u vezi sa zakašnjenjem poslodavca u isplati plaće ili drugih novčanih primitaka radnika, pa se temeljem čl. 6. Zakona o radu **u slučaju zakašnjenja poslodavca primjenjuju odredbe obveznog prava.** Prema čl. 29. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. i 41/08.) poslodavac (dužnik) koji zakasni s isplatom plaće, naknade plaće, naknada, nagrada, potpora, otpremnina i drugih novčanih primitaka, osim ugovorene svote primitka, **duguje i zateznu kamatu.**

Zakonom o kamatama (Nar. nov., br. 94/04.) propisana je proporcionalna metoda obračuna zateznih kamata, a obračunavaju se primjenom dekurzivnog jednostavnog kamatnog računa na dospjelu glavnicu, s tim da se istekom obračunskog razdoblja kamate ne pripisuju glavnici. Od 1. srpnja 2012. godine stopa zatezne kamate na zakašnjenja pri isplati plaća i drugih primitaka radnicima (vjerovnicima) iznosi 12% godišnje.

2.2. Rok za isplatu ostalih novčanih primitaka

U izvorima radnog prava kojima se određuje pravo radnika na naknade, nagrade, potpore i otpremnine vrlo se rijetko uređuje dospijeće takvih primitaka. Iznimka je određivanje roka za isplatu naknade troškova za dolazak na posao i s posla, tako da se u pravilu uređuje obveza poslodavca da radniku taj trošak nadoknadi unaprijed, na početku mjeseca.

Za novčane primitke za koje u izvorima radnog prava nije određen rok u kojem ih je poslodavac dužan isplatiti radniku, proizlazi da dospijevaju u trenutku ispunjenja uvjeta za ostvarivanje prava radnika. Tako npr. pravo na jubilarnu nagradu dospijeva kad radnik navrši propisane godine rada kod poslodavca odnosno ukupnog radnog staža (ovisno kako je uređeno pravo), pravo na potporu za bolovanje duže od 90 dana dospijeva nakon što protekne 90 dana kontinuiranog bolovanja, otpremnina za prestanak radnog odnosa dospijeva danom prestanka radnog odnosa itd.

2.3. Zastara novčanih potraživanja radnika

Novčana potraživanja iz radnog odnosa zastarijevaju u roku **tri godine od dospijeća svakog pojedinačnog iznosa plaće ili drugog novčanog prava radnika** (čl. 135. Zakona o radu). Kako Zakon o radu određuje supsidijarnu primjenu obveznog prava, na zastaru novčanih potraživanja radnika primjenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima u dijelu kojim se uređuje zastoj zastare i prekid zastare.

3. ISPUNJAVANJE NOVČANIH OBVEZA PREMA RADNIKU

3.1. Obveze poslodavca prema propisima koji uređuju plaćanje doprinosa i poreza na dohodak

3.1.1. Doprinosi iz plaće

Zakonom o doprinosima koji uređuje način i izvore financiranja sustava socijalnih osiguranja u Hrvatskoj propisane su obveze poslodavca u vezi s obračunom i plaćanjem doprinosa za socijalno osiguranje radnika kao obveznog osiguranika. Poslodavac je obvezan obračunati doprinose iz bruto plaće koju duguje radniku, obustaviti ih pri isplati plaće i uplatiti ih u ime i za korist radnika na propisane uplatne račune. Doprinosi iz plaće dospijevaju **pri isplati plaće**. **Na dan isplate plaće** poslodavcu dospijeva i obveza plaćanja doprinosa na plaću, koji su određeni kao njegova obveza.

Činjenica da poslodavac u ime radnika obustavlja i uplaćuje doprinose iz plaće, pravno i ekonomski ne mijenja pojam plaće. Doprinose iz plaće snosi radnik, samo je poslodavac zakonom zadužen sastaviti obračun, ustegnuti iz bruto plaće i o tome izvijestiti Poreznu upravu na propisanim izvješćima.

Ako poslodavac zakasni s isplatom plaće i do kraja mjeseca ne isplati plaću za prethodni mjesec, **zadnjeg dana u mjesecu mu dospijeva obveza plaćanja doprinosa iz plaće i na plaću na ukupni iznos mjesečne plaće koji je radniku trebao isplatiti** (čl. 24. st. 2. Zakona o doprinosima). Zbog te je obveze moguće da poslodavac plati samo doprinose i tako isplati dio bruto plaće koji se odnosi na obvezne doprinose iz plaće.

3.1.2. Porez na dohodak i prirez

Čl. 45. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04. - 22/12.) određeno je da predujam poreza na dohodak od nesamostalnog rada prilikom svake isplate obračunava, obustavlja i uplaćuje poslodavac odnosno isplatitelj plaće. I plaćanje poreza na dohodak je uređeno na način da je poslodavac zakonski obvezan obračunavati, ustezati i uplaćivati porez u ime i za račun radnika kao poreznog obveznika. Dakle, poslodavac radniku isplaćuje bruto plaću tako da u trenutku isplate obustavlja doprinose iz plaće, porez na dohodak i prirez, a radniku isplaćuje neto iznos nakon odbitka propisanih obveznih javnih davanja.

Obveza za porez na dohodak i možebitnog prireza ne dospijeva ako plaća nije isplaćena. Tek kad se plaća isplati, dospijeva obveza plaćanja poreza na dohodak i prireza ako je propisan prema prebivalištu radnika kao poreznog obveznika.

3.2. Način isplate neto plaće

3.2.1. Ugovaranje načina isplate neto plaće i drugih primitaka

Poslodavac (dužnik) može ispuniti novčane obveze prema radniku (vjerovniku) na jedan od sljedećih načina:

- isplatom u gotovu novcu,
- isplatom na radnikov tekući ili štedni račun otvoren u ovlaštenoj organizaciji,
- nekim od obračunskih načina namirenja obveza (prijeboj, asignacija, cesija).

Zakon o radu ne obvezuje stranke radnog odnosa da ugovore način isplate plaće i drugih novčanih primitaka radnika, ali ne zabranjuje da se način isplate ugovori ugovorom o radu odnosno odredi kolektivnim ugovorom ili pravilnikom o radu. Ukoliko se način isplate plaće ugovori, izmjena ugovora je moguća uz obostrani pristanak ugovornih strana.

3.2.2. Obveze poslodavca ako način isplate nije ugovoren

Ako stranke radnog odnosa nisu ugovorile način isplate plaće, primjenjuju se odredbe obveznog prava o pravilima ispunjenja novčanih obveza. Prema stajalištu ministarstva

nadležnog za poslove rada iskazanom u odgovoru od 6. prosinca 2011. godine, **radnik ima pravo odrediti na koji način će mu poslodavac isplatiti plaću odnosno druga primanja iz rada**[3].

3.2.3. Obveze poslodavca u slučaju kad je radnik otvorio zaštićeni tekući račun

Prema Ovršnom zakonu (Nar. nov., br. 139/10. - 12712.) ovlaštena organizacija otvara zaštićeni tekući račun na zahtjev radnika i o tome obavještava poslodavca. Svrha otvaranja zaštićenog tekućeg računa je zaštita radnika od prisilne naplate potraživanja onih vjerovnika koji su zatražili ovrhu na radnikovim novčanim sredstvima.

Kad poslodavac primi takvu obavijest, dužan je dio radnikove plaće koji je zaštićen od ovrhe isplaćivati na radnikov tekući račun. Na zaštićeni račun je dozvoljeno uplatiti:

- 2/3 neto plaće ili naknade plaće radnika kojem je plaća/naknada plaće manja od 5.408,00 kn,
- 3.605,33 kn od neto plaće/naknade plaće radnika kojem je plaća odnosno naknada plaće jednaka ili veća od 5.408,00 kn.

Primitke po osnovi naknada troškova, nagrada, potpora, otpremnina i ostale novčane primitke nije dozvoljeno isplaćivati na radnikov zaštićeni tekući račun. Jedina su iznimka **darovi djeci radnika** povodom božićnih i novogodišnjih blagdana, koji se prema zaključku Vlade RH od 1. prosinca 2011. godine u širem smislu smatraju roditeljskim potporama, pa su do visine neoporezivih iznosa zaštićeni od ovrhe na novčanim sredstvima.

3.2.4. Promjena načina isplate plaće i drugih primitaka na zahtjev radnika

Ukoliko način isplate plaće nije ugovoren, radnik može u svakom trenutku zahtijevati promjenu dotadašnjeg načina isplate plaće i drugih primitaka. Radnik npr. može zahtijevati da mu se plaća isplaćuje na račun otvoren u drugoj banci ili da mu se plaća isplaćuje na dva ili više tekućih računa, odnosno da mu se umjesto doznakom na tekući račun, plaća isplaćuje u gotovu novcu. **Poslodavac je dužan postupiti po zahtjevu radnika**, a ako bi mu ispunjavanje takvih zahtjeva iziskivalo dodatne neopravdane troškove, može inicirati dopunu ugovora o radu.

Ako je način isplate neto plaće ugovoren, svaka strana može predložiti izmjenu ugovorenog. U tom je slučaju za izmjenu načina isplate potrebna suglasna volja druge strane.

3.3. Porezni propisi o načinu isplate plaće i drugih primitaka iz rada

Prema čl. 61. Zakona o porezu na dohodak isplatitelji su dužni primitke koji se smatraju dohotkom obveznicima poreza na dohodak isplaćivati na žiroračun u banci, a iznimno u gotovu novcu. Primici koji se mogu isplaćivati u gotovu novcu uređeni su Pravilnikom o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05. - 137/11.).

Čl. 90. Pravilnika o porezu na dohodak određeno je da se dohodak od nesamostalnog rada **može isplaćivati u gotovini**, pri čemu se prema propisima o porezu na dohodak gotovinska isplata izjednačava s isplatom na tekući račun u banci. Također, dozvoljeno je u gotovini isplaćivati naknade troškova, naknade, potpore i otpremnine, kako u dijelu na koji se ne plaća porez na dohodak, tako i u dijelu koji podliježe oporezivanju porezom na dohodak.

Samo je za jedan novčani primitak koji se isplaćuje radnicima u radnom odnosu propisana obveza isplate na žiroračun. Riječ je o donacijama za liječenje, kupnju lijekova ili ortopedskih pomagala koje se nastavno od 1. srpnja 2010. godine mogu kao neoporezivi primitak isplaćivati i radnicima u radnom odnosu, ukoliko su ispunjeni ostali propisani uvjeti.

3.4. Ograničenja u načinu ispunjenja novčanih obveza prema radniku

3.4.1. Zabrana prijeboja bez pristanka radnika

Zakon o radu u čl. 88. štiti plaću radnika propisivanjem zabrane poslodavcu da svoje potraživanje od radnika naplati uskratom isplate plaće ili nekog njezinog dijela odnosno uskratom isplate naknade plaće ili dijela naknade plaće. U čl. 88. st. 2. se čak određuje da radnik **ne može dati suglasnost za prijeboj prije nego što je nastalo potraživanje poslodavca.**

Nije nezakonito da se radnik i poslodavac dogovore da poslodavac iz plaće radnika ustegne svoje potraživanje od radnika, npr. za prodanu robu ili uslugu koju je poslodavac obavio radniku, ali uz sljedeća dva kumulativna uvjeta:

- da poslodavac pribavi pisani pristanak radnika,
- da taj pristanak radnik dade tek nakon što je dospjelo potraživanje poslodavca.

Kako radnik ne smije unaprijed dati pristanak za prijeboj, u praksi se kao poseban problem nameću slučajevi kad poslodavac radniku kontinuirano pruža određenu uslugu, kao što je npr. usluga korištenja službenog automobila u privatne svrhe ili usluga kreditiranja, a temeljem ugovora radnik snosi ukupnu cijenu ili dio tržišne cijene takve usluge. Zbog zabrane davanja suglasnosti unaprijed, proizlazi da bi za uslugu koju mu poslodavac pruža kontinuirano ili u dužem razdoblju, radnik trebao svakog mjeseca iznova dati suglasnost za ustegu dijela plaće, što je neracionalno.

3.4.2. Ograničenja za poslodavce kojima je blokiran žiroračun

Zakon o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (Nar. nov., br. 91/12.) u čl. 14. do čl. 16. uređuje ograničenja u načinu plaćanja za poslovne subjekte u uvjetima blokade njihovog računa. Poslovni subjekt koji u Jedinstvenom registru računa ima oznaku blokade računa, odnosno zabranu raspolaganja oročenim novčanim sredstvima, ne smije:

- svoje obveze izmirivati plaćanjem u gotovini,
- obavljati obračunska plaćanja, i
- ne smije plaćati preko institucije za platni promet.

Ograničenja iz Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima odnose **se i na zabranu isplate neto plaće u navedenim slučajevima.** Poslodavac kojem je žiroračun blokiran ne smije iz gotovinskog utrška isplaćivati plaću radnicima, ne smije isplaćivati plaću uputom vjerovnicima da plate njegovu obvezu prema radnicima (asignacija), niti ugovorom o cesiji prenijeti svoja potraživanja na radnike.

Dr. sc. Marija ZUBER, HZRIF, Zagreb

[3] Izvor: Cvitanović - Tadić: Zakon o radu - Mišljenja ministarstva nadležnog za rad, Rosip d.o.o., Zagreb, 2012., str. 143.

KRISTINA ALERIĆ

Stručni članak UDK 330.5 - 331.2

Poticajne mjere zapošljavanja u 2012. godini iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje

U okviru Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja u 2012. godini Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi tri skupine poticajnih mjera: mjere koje se smatraju potporama za zapošljavanje, mjere koje se smatraju potporama za usavršavanje i ostale mjere. Zajednički cilj tih mjera je povećanje zapošljivosti nezaposlenih osoba i očuvanje radnih mjesta zaposlenih kojima prijeti gubitak radnog mjesta.

1. UVOD

Aktivnosti iz Nacionalnog plana za poticanje zapošljavanja u 2012. godini slijede strateške ciljeve Zajedničkog memoranduma o prioritetima politike zapošljavanja (JAP), koji je definiran u okviru Predpristupne strategije EU za Republiku Hrvatsku na području zapošljavanja i socijalnog uključivanja.

Mjere iz nadležnosti Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje usmjerene su na jačanje zapošljivosti nezaposlenih osoba, kao i zaposlenih osoba kojima prijeti gubitak radnog mjesta, olakšanje pristupa tržištu rada teže zapošljivim skupinama kroz sufinancirano zapošljavanje, jačanje motivacije za zapošljavanje i obrazovanje dugotrajno nezaposlenih osoba i drugih skupina nezaposlenih kojima prijeti socijalna isključenost, kao i skupinama kojima prijeti dugotrajna nezaposlenost zbog gubitka zaposlenja, te na smanjenje nesrazmjera ponude i potražnje za radnicima.

Potpore za zapošljavanje i usavršavanje usklađene su sa Zakonom o državnim potporama (Nar. nov., br. 140/05.), te imaju **obilježja horizontalnih potpora**, **namijenjenih svim poduzetnicima, ali isključuju poduzetnike u teškoćama,** usklađene su s definicijama iz članka 40. Odluke o objavljivanju općih pravila o skupnim izuzećima u području državnih potpora koja su sadržana u Uredbi Komisije (EZ-a) BR. 800/2008., te s definicijama iz članka 38. Odluke o objavljivanju općih pravila o skupnim izuzećima u području državnih potpora koja su sadržana u Uredbi Komisije (EZ-a) BR. 800/2008. Uredbom se definiraju skupine nezaposlenih i zaposlenih osoba za čije se zapošljavanje mogu dodijeliti potpore te se potpore za zapošljavanje mogu dodijeliti za zapošljavanje „radnika u nepovoljnom položaju".

U nadležnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje su sljedeće mjere poticanja zapošljavanja:

I. Mjere koje se smatraju potporama za zapošljavanje

1. Sufinanciranje zapošljavanja mladih osoba bez iskustva,
2. Sufinanciranje zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba,
3. Sufinanciranje zapošljavanja osoba iznad 50 godina
4. Sufinanciranje zapošljavanja osoba s invaliditetom,
5. Sufinanciranje zapošljavanja posebnih skupina nezaposlenih osoba,
6. Sufinanciranje samozapošljavanja,
7. Sufinanciranje zapošljavanja nezaposlenih osoba na dijeljenom radnom mjestu,
8. Sufinanciranje zapošljavanja zamjenskog radnika;

II. Mjere koje se smatraju potporama za usavršavanje

9. Sufinanciranje obrazovanja zaposlenih;

III. Ostale mjere kojima se potiče zapošljivost nezaposlenih osoba i zaposlenih kojima prijeti gubitak radnog mjesta

10. Obrazovanje nezaposlenih,
11. Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa,
12. Javni radovi,
13. Potpore za očuvanje radnih mjesta.

Nastavno se obrazlaže cilj pojedinih mjera, sadržaj i uvjeti korištenja od strane poduzetnika.

2. MJERE KOJE SE SMATRAJU POTPORAMA ZA ZAPOŠLJAVANJE

2.1. Sufinanciranje zapošljavanja mladih osoba bez radnog iskustva

Cilj mjere je potaknuti zapošljavanje mladih osoba bez radnog iskustva te tako omogućiti prvo zaposlenje mladim tražiteljima zaposlenja s ciljem integracije na tržištu rada, te potaknuti zapošljavanje mladih osoba koje duže čekaju na prvo zaposlenje.

Ciljane skupine:

- Nezaposlene mlade osobe do 25 godina bez završenog srednjoškolskog obrazovanja i radnog staža,
- Nezaposlene mlade osobe do 25 godina sa zanimanjima stečenim po programima srednjoškolskog obrazovanja bez radnog staža,
- Nezaposlene mlade osobe do 29 godina bez radnog staža, sa zanimanjima stečenim po programima visokoškolskog obrazovanja.

Visina i trajanje potpore

Osnovica za izračun potpore je najniža osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja, te ona iznosi:

1. Za osobe bez zanimanja i pomoćnih zanimanja 2.714,60 kuna, potpora se odobrava u trajanju 12 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 1.357,30 kuna mjesečno, a iznos ukupne potpore je 16.287,60 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 814,38 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 9.772,56 kuna.
2. Za osobe zanimanja stečenih po programima srednjoškolskog obrazovanja iznosi 5.041,40 kuna, potpora se odobrava u trajanju od 10 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 2.520,70 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 25.207,00 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 1.512,42 kuna mjesečno, a iznos ukupne potpore je 15.124,20 kuna.
3. Za osobe zanimanja stečenih po programima visokoškolskog obrazovanja iznosi 7.756,00 kuna, potpora se odobrava u trajanju 8 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 3.878,00 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 31.024,00 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 2.326,80 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 18.614,40 kuna.

2.2. Sufinanciranje zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba

Cilj mjere je potaknuti zapošljavanje osoba koje su, zbog dugotrajne nezaposlenosti u nepovoljnom položaju na tržištu rada te je potrebno razdoblje uvođenja u posao kako bi stekli samostalnost u radu.

Ciljane skupine:

- Nezaposlene osobe do 25 godina starosti koje su u evidenciji nezaposlenih dulje od 6 mjeseci,
- Nezaposlene osobe iznad 25 godina starosti koje su u evidenciji nezaposlenih dulje od 12 mjeseci.

Visina i trajanje potpore

Osnovica za izračun potpore je najniža osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja, te ona iznosi:

1. Za osobe bez zanimanja i pomoćnih zanimanja 2.714,60 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 3.124,72 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 12 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 1.562,36 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 18.748,32 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 937,41 kuna mjesečno, a iznos potpore je 11.248,92 kuna.
2. Za osobe zanimanja stečenih po programima srednjoškolskog obrazovanja 5.041,40 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 5.908,75 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 10 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 2.954,38 kuna mjesečno, a iznos potpore je 29.543,80 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 1.772,63 kune mjesečno, a ukupni iznos potpore je 17.726,30 kuna.
3. Za osobe zanimanja stečenih po programima visokoškolskog obrazovanja 7.756,00 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 9.090,03 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 8 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 4.545,01 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 36.360,08 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 2.727,01 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 21.816,08 kuna.

2.3. Sufinanciranje zapošljavanja osoba iznad 50 godina

Cilj mjere je povećati stopu zaposlenosti osoba starijih od 50 godina i osigurati njihov ostanak u zaposlenosti.

Ciljane skupine:

- Nezaposlene osobe iznad 50 godina starosti koje su u evidenciji nezaposlenih najmanje 6 mjeseci,
- Zaposlene osobe iznad 50 godina starosti kojima prijeti gubitak radnog mjesta zbog poslovno uvjetovanog otkaza ili viška radnika, a prethodno su bile zaposlene kod poslodavca najmanje 12 mjeseci.

Visina i trajanje potpore

Osnovica za izračun potpore je najniža osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja, te ona iznosi:

1. Za osobe bez zanimanja i pomoćnih zanimanja 2.714,60 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 3.124,72 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 12 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 1.562,36 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 18.748,32 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 937,41 kuna mjesečno, a iznos potpore je 11.248,92 kuna.
2. Za osobe zanimanja stečenih po programima srednjoškolskog obrazovanja 5.041,40 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 5.908,75 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 10 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 2.954,38 kuna mjesečno, a iznos potpore je 29.543,80 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 1.772,63 kune mjesečno, a ukupni iznos potpore je 17.726,30 kuna.

3. Za osobe zanimanja stečenih po programima visokoškolskog obrazovanja 7.756,00 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 9.090,03 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 8 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 4.545,01 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 36.360,08 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 2.727,01 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 21.816,08 kuna.

2.4. Sufinanciranje zapošljavanja osoba s invaliditetom

Cilj mjere je financijskom potporom omogućiti zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada, kao i osigurati ostanak u zaposlenosti osoba s invaliditetom koje su u otkaznom roku zbog poslovno uvjetovanih razloga.

Ciljane skupine:

- Nezaposlene osobe s invaliditetom prijavljene u evidenciju Hrvatskog zavoda za zapošljavanje,
- Zaposlene osobe koje su u otkaznom roku temeljem viška radnika ili poslovno uvjetovanog otkaza.

Visina i trajanje potpore

Osnovica za izračun potpore je najniža osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja, odobrava se u trajanju od 12 mjeseci te iznosi:

1. Za osobe bez zanimanja i pomoćnih zanimanja 2.714,60 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 3.124,72 kuna
   - 75% ili 2.343,54 kuna mjesečno, što godišnje iznosi 28.122,48 kuna,
2. Za osobe zanimanja stečenih po programima srednjoškolskog obrazovanja 5.041,40 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 5.908,75 kuna
   - 75% ili 4.431,57 kuna mjesečno, što godišnje iznosi 53.178,84 kuna,
3. Za osobe zanimanja stečenih po programima visokoškolskog obrazovanja 7.756,00 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 9.090,03 kuna
   - 75% ili 6.817,52 kuna mjesečno, što godišnje iznosi 81.810,24 kuna.

2.5. Sufinanciranje zapošljavanja posebnih skupina nezaposlenih osoba

Potporama za zapošljavanje cilj je integrirati na tržište rada sve one skupine nezaposlenih osoba kojima prijeti trajna nezaposlenost i socijalna isključenost zbog razine obrazovanja, socio-ekonomskih uvjeta življenja, zdravstvenih i drugih razloga.

Ciljane skupine:

- Nezaposleni hrvatski branitelji, djeca i supružnici poginulih i nestalih hrvatskih branitelja, roditelji s 4 i više malodobne djece, roditelji djece s posebnim potrebama, roditelji djece oboljele od malignih bolesti, samohrani roditelji, povratnici s odsluženja zatvorske kazne, osobe na uvjetnoj kazni, a koje su se nalazile u evidenciji nezaposlenih najmanje 6 mjeseci;
- Liječeni ovisnici, žrtve trgovanja ljudima, žrtve obiteljskog nasilja, azilanti i mlade osobe koje su izašle iz sustava skrbi domova za djecu, koje se nalaze u evidenciji nezaposlenih ili zaposlenih osoba u otkaznom roku temeljem viška radnika ili poslovno uvjetovanog otkaza.

Visina i trajanje potpore

Osnovica za izračun potpore je najniža osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja, te ona iznosi:

1. Za osobe bez zanimanja i pomoćnih zanimanja 2.714,60 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 3.124,72 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 12 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 1.562,36 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 18.748,32 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 937,41 kuna mjesečno, a iznos potpore je 11.248,92 kuna.
2. Za osobe zanimanja stečenih po programima srednjoškolskog obrazovanja 5.041,40 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 5.908,75 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 10 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 2.954,38 kuna mjesečno, a iznos potpore je 29.543,80 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 1.772,63 kune mjesečno, a ukupni iznos potpore je 17.726,30 kuna.
3. Za osobe zanimanja stečenih po programima visokoškolskog obrazovanja 7.756,00 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 9.090,03 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 8 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 4.545,01 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 36.360,08 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 2.727,01 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 21.816,08 kuna.

2.6. Sufinanciranje zapošljavanja nezaposlenih osoba na dijeljenom radnom mjestu

Poslodavac može koristiti jednu potporu za zapošljavanje na istom radnom mjestu dvije osobe uz uvjet da osobe zajedno moraju raditi u punom radnom vremenu 40 sati tjedno.

Osobe trebaju biti iz iste razine obrazovanja, poslodavac mora osigurati razliku sredstava do iznosa isplate minimalne naknade za nepuno radno vrijeme i to mora činiti najmanje 50% godišnjeg troška rada tih osoba za malog i srednjeg poslodavca i 70% velikog poslodavca.

Ciljana skupina:

- Dugotrajno nezaposlene osobe prijavljene u evidenciju nezaposlenih najmanje 12 mjeseci.

Visina i trajanje potpore

Osnovica za izračun potpore je najniža osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja, te ona iznosi:

1. Za osobe bez zanimanja i pomoćnih zanimanja 2.714,60 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 3.124,72 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 12 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 1.562,36 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 18.748,32 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 937,41 kuna mjesečno, a iznos potpore je 11.248,92 kuna.

2. Za osobe zanimanja stečenih po programima srednjoškolskog obrazovanja 5.041,40 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 5.908,75 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 10 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 2.954,38 kuna mjesečno, a iznos potpore je 29.543,80 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 1.772,63 kune mjesečno, a ukupni iznos potpore je 17.726,30 kuna.
3. Za osobe zanimanja stečenih po programima visokoškolskog obrazovanja 7.756,00 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 9.090,03 kuna. Potpora se odobrava u trajanju od 8 mjeseci te iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 4.545,01 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 36.360,08 kuna,
   - za velikog poslodavca 30% ili 2.727,01 kuna mjesečno, a ukupni iznos potpore je 21.816,08 kuna.

2.7. Sufinanciranje zapošljavanja zamjenskog radnika

Cilj mjere je poslodavcima osigurati radnu snagu na upražnjenim radnim mjestima radnika koji su na obrazovanju/usavršavanju, a zamjenskim radnicima omogućava ponovni ulazak u zaposlenost te stjecanje dodatnih znanja i vještina. Ova mjera može se koristiti u najdužem trajanju od 12 mjeseci.

Ciljana skupina

- Dugotrajno nezaposlene osobe prijavljene u evidenciju **nezaposlenih najmanje 12 mjeseci.**

Visina potpore

Osnovica za izračun potpore je najniža osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja, te ona iznosi:

1. Za osobe bez zanimanja i pomoćnih zanimanja 2.714,60 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 3.124,72 kuna. Potpora iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 1.562,36 kuna mjesečno,
   - velikog poslodavca 30% ili 937,41 kuna mjesečno.
2. Za osobe zanimanja stečenih po programima srednjoškolskog obrazovanja 5.041,40 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 5.908,75 kuna. Potpora iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 2.954,38 kuna mjesečno,
   - velikog poslodavca 30% ili 1.772,63 kuna mjesečno.
3. Za osobe zanimanja stečenih po programima visokoškolskog obrazovanja 7.756,00 kuna te uvećana za doprinose na bruto plaću iznosi 9.090,03 kuna. Potpora iznosi:
   - za malog i srednjeg poslodavca 50% ili 4.545,01 kuna mjesečno,
   - velikog poslodavca 30% ili 2.727,01 kuna mjesečno.

2.8. Sufinanciranje samozapošljavanja nezaposlenih osoba

Cilj mjere je olakšati isplatu plaće u prvoj godini poslovanja samozaposlenih osoba sufinanciranjem dijela troška plaće.

Ciljana skupina:

- Nezaposlene osobe koje su u evidenciji nezaposlenih najmanje 6 mjeseci.

Visina i trajanje potpore:

Iznos potpore za samozapošljavanje određen je prema iznosu mjesečnih osnovica za obvezna osiguranja koja utvrđuje Porezna uprava rješenjem, a sadržani su u članku 6. Naredbe o uplati obveznih osiguranja (Nar. nov., br. 137/11.) te iznose:

- za obrte prema paušalnom dohotku od 3.102,40 za osobe svih razina obrazovanja - mjesečno iznosi 1.551,20 kuna, a za razdoblje od 12 mjeseci ukupno iznosi 18.614,40 kuna,
- za trgovačka društva prema osnovici za dohodak od samostalne djelatnosti od 5.041,40 za osobe svih razina obrazovanja mjesečno iznosi 2.016,56 kuna, a za razdoblje od 12 mjeseci ukupno iznosi 24.198,72 kuna.

3. MJERE KOJE SE SMATRAJU POTPORAMA ZA USAVRŠAVANJE

Mjera potpore za usavršavanje je **sufinanciranje obrazovanja zaposlenih osoba.** Potporama za usavršavanje zaposlenih želi se olakšati poslodavcima lakše prelaženje na nove proizvodne programe, nove tehnologije i poslovne procese kroz obrazovanje zaposlenih te omogućiti obrazovanje novozaposlenih osoba ukoliko na tržištu rada nema kvalificirane radne snage. Sufinancira se opće i posebno usavršavanje.

Opće usavršavanje uključuje obrazovanje i obuku koja nije samo ili prvenstveno primjenjiva na trenutno radno mjesto kod poduzetnika, već pruža kvalifikacije koje su većinom prenosive na druge poduzetnike i poslovna područja.

Posebno usavršavanje uključuje obrazovanje i poduku izravno i prvenstveno primjenjivu na trenutni ili budući položaj zaposlenika kod poduzetnika, koja pruža kvalifikacije koje nisu prenosive ili su samo ograničeno prenosive na druge poduzetnike ili poslovna područja.

Ciljane skupine:

- Zaposlene osobe kojima prijeti gubitak radnog mjesta radi promjene proizvodnog programa ili uvođenja novih tehnologija, a koje su kod poslodavca zaposlene na neodređeno najmanje 12 mjeseci;
- Zaposlene osobe iznad 50 godina kojima prijeti gubitak radnog mjesta u uvjetima kada poslodavac prelazi na nove proizvodne programe ili nove tehnologije, a u radnom su odnosu kod poslodavca na neodređeno vrijeme najmanje 12 mjeseci;
- Novozaposlene osobe bez obzira na prethodnu dužinu nezaposlenosti.

Visina potpore

1. **Opće usavršavanje**
   - 70% troškova općeg usavršavanja - mali i srednji poslodavac,
   - 60% troškova općeg usavršavanja - veliki poslodavac.
2. **Posebno usavršavanje**
   - 35% troškova posebnog usavršavanja - mali i srednji poslodavac,
   - 25% troškova posebnog usavršavanja - veliki poslodavac.

Prema izračunu prosječnog troška obrazovanja, a u odnosu na intenzitet opravdanog troška određena je gornja granica iznosa potpore prema statusu poslodavca i vrsti usavršavanja:

1. Za male i srednje poslodavce
   - za opća usavršavanja 70% odnosno najviše 11.400,00 kuna po osobi,

- za posebna usavršavanja 35% najviše 5.700,00 kuna po osobi;

2. Veliki poslodavci:
   - za opća usavršavanja 60% odnosno najviše 9.771,00 kuna po osobi,
   - za posebna usavršavanja 25% odnosno najviše 4.071,00 kuna po osobi.

4. OSTALE MJERE KOJIMA SE POTIČE ZAPOŠLJIVOST NEZAPOSLENIH OSOBA I ZAPOSLENIH KOJIMA PRIJETI GUBITAK RADNOG MJESTA

Mjere koje se ne smatraju državnim potporama su *obrazovanje nezaposlenih, zapošljavanje u javnim radovima, stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa i potpore za očuvanje radnih mjesta*, a imaju za cilj razvoj vještina i povećanje zapošljivosti nezaposlenih osoba te održavanje zaposlenosti kod poslodavaca koji su u poslovnim poteškoćama uvjetovanim gospodarskom krizom.

4.1. Obrazovanje nezaposlenih

Financiranjem obrazovanja nezaposlenih cilj je osigurati tržištu rada potrebnu radnu snagu, smanjiti nesrazmjer ponude i potražnje te omogućiti stjecanje znanja i vještina nezaposlenih kako bi povećali zapošljivost osoba u nepovoljnom položaju na tržištu rada te omogućili njihovo vraćanje u svijet rada.

Ciljana skupina:

- Nezaposlene osobe bez obzira na prethodno trajanje nezaposlenosti.

Visina i trajanje financiranja

1. Financira se 100% troškova obrazovanja (trošak nastave i materijalni troškovi praktične nastave) obrazovnoj ustanovi,
2. Troškovi liječničkih pregleda zdravstvenim ustanovama (ukoliko su nužni za uključivanje u određeni obrazovni program),
3. Polazniku se isplaćuje novčanu pomoć u iznosu reguliranom čl. 54. Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, troškove prijevoza i osiguranja po propisima HZMO-a,
4. Zavod plaća troškove hranarine za one polaznike obrazovanja koji se obrazuju izvan prebivališta i po licenciranim i posebnim programima pod ingerencijom Ministarstva unutarnjih poslova i Hrvatskog centra za razminiravanje.

4.2. Stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa

Cilj mjere je mladim nezaposlenim osobama bez radnog iskustva i staža omogućiti stjecanje radnog iskustva kako bi mogli polagati državni ili stručni ispit, a koji omogućava samostalni rad pa time i lakši pristup zapošljavanju. Prema članku 41. Zakona o radu propisano je koje osobe mogu biti uključene u stručno osposobljavanje za rad, a time su definirane ciljane skupine za primjenu mjere.

Ciljane skupine:

1. Nezaposlene osobe prijavljene u evidenciji nezaposlenih, sa završenom srednjom školom u trogodišnjem ili četverogodišnjem trajanju, do 25 godina života bez radnog iskustva u zvanju, s radnim iskustvom izvan zvanja odnosno s radnim iskustvom u zvanju kraćim od propisanog radnog iskustva kao uvjeta za polaganje stručnog ispita, odnosno za obavljanje poslova radnog mjesta,*
2. Nezaposlene osobe prijavljene u evidenciji nezaposlenih, sa završenim fakultetom, prvim stupnjem fakulteta ili višom školom, do 29 godina života bez radnog iskustva u zvanju, s radnim iskustvom izvan zvanja odnosno s radnim iskustvom u zvanju kraćim od propisanog radnog iskustva kao uvjeta za polaganje stručnog ispita, odnosno za obavljanje poslova radnog mjesta.*

*Plaćanje troškova stručnog osposobljavanja priznaje se do najviše 12 mjeseci za zvanja i djelatnosti gdje je posebnim propisima reguliran uvjet neprekinutog stručnog osposobljavanja, a u ostalim slučajevima plaća se samo preostali dio do stjecanja uvjeta 12 mjeseci. Za osobe komorskih i obrtnička zvanja gdje je uvjet za polaganje stručnog ispita najmanje 24 mjeseca radnog iskustva, financira se stručno osposobljavanje do isteka 12 mjeseci.

Visina i trajanje sufinanciranja

1. Financiraju se obvezni doprinosi mirovinskog osiguranja prema člancima 43. i 44. Zakona o doprinosima i to 0,35% prosječne plaće u RH prema objavi Državnog zavoda za statistiku, što trenutno iznosi 542,92 kn mjesečno;
2. Polaznicima stručnog osposobljavanja za rad financira se novčana pomoć u visini neoporezivog dijela studentske stipendije (trenutno iznosi 1.600 kuna mjesečno) za pokrivanje osnovnih troškova prijevoza, toplog obroka i drugog;
3. Najduže trajanje sufinanciranja je 12 mjeseci.

Polaznicima koji imaju do 6 mjeseci ostvarenog staža poslodavac je u obvezi plaćati doprinose za zdravstveno osiguranje i zaštitu na radu prema najnižoj osnovici za uplatu doprinosa.

4.3. Javni radovi

Cilj zapošljavanja nezaposlenih osoba u javnim radovima je društveno korisnim radom potaknuti socijalnu uključenost i ublažiti socijalne posljedice nezaposlenosti kroz suradnju jedinica lokalne samouprave i institucija u njihovu vlasništvu, nevladinih udruga te povećati motiviranost za zapošljavanje dugotrajno nezaposlenih osoba i drugih ranjivih skupina nezaposlenih.

Inicijator i izvođač javnih radova mogu biti jedinice lokalne samouprave i institucije u njihovom vlasništvu, nevladine udruge i sl. institucije, te drugi poslodavci ako ponude program koji se temelji na društveno korisnom radu, te koji je neprofitan i nekonkurentan postojećem gospodarstvu.

Ciljana skupina:

- Nezaposlene osobe prijavljene u evidenciju nezaposlenih najmanje 12 mjeseci,
- Liječeni ovisnici, žrtve trgovanja ljudima, azilanti, žrtve obiteljskog nasilja, mlade osobe koje su izašle iz sustava skrbi domova za djecu neovisno o dužini vođenja u evidenciji,
- Posebne skupine nezaposlenih: osobe s invaliditetom, hrvatski branitelji, djeca i supružnici poginulih i nestalih hrvatskih branitelja, samohrani roditelji, roditelji s 4 i više malodobne djece, roditelji djece s posebnim potrebama, roditelji djece oboljele od malignih bolesti, povratnici

s odsluženja zatvorske kazne, osobe na uvjetnoj kazni i korisnici prava po Zakonu o socijalnoj skrbi u evidenciji nezaposlenih najmanje 6 mjeseci.

Visina i trajanje sufinanciranja

Iznos subvencija određen je prema dužini prijave u evidenciju nezaposlenih, a na bazi minimalne plaće koja iznosi 2.814,00 kuna prema objavi Državnog zavoda za statistiku (Nar. nov., br. 58/11. i 60/11.) uvećanu za doprinose na bruto plaću te ukupno iznosi 3.300,82 kuna mjesečno. Financiranje zapošljavanja u javnom radu iznosi:

1. Za osobe u evidenciji nezaposlenih duže od 12 mjeseci te posebne skupine prijavljene u evidenciju nezaposlenih najmanje 6 mjeseci financira se 75% od 3.300,82 kuna, što iznosi 2.475,61 kuna mjesečno te troškovi prijevoza u iznosu do 300 kuna,
2. Za dugotrajno nezaposlene osobe koje su u evidenciji nezaposlenih najmanje 24, a najviše 36 mjeseci financira se 85% od 3.300,82 kuna, što iznosi 2.805,70 kuna mjesečno te troškove prijevoza u iznosu do 300 kuna po osobi,
3. Za nezaposlene osobe koje su u evidenciji nezaposlenih najmanje 36 mjeseci, osobe s područja otoka i područja od posebne državne skrbi prijavljene u evidenciju nezaposlenih najmanje 12 mjeseci, liječeni ovisnici, žrtve trgovanja ljudima, azilanti, žrtve obiteljskog nasilja, mlade osobe koje su izašle iz sustava skrbi domova za djecu neovisno o dužini vođenja u evidenciji te posebne skupine nezaposlenih s područja otoka i područja od posebne državne skrbi u evidenciji nezaposlenih duže od 6 mjeseci financira se 100% troška bruto plaće od 3.300,82 kuna mjesečno, te troškove prijevoza u iznosu do 300 kuna.

4.4. Potpora za očuvanje radnih mjesta

Cilj mjere je zadržati u radnom odnosu radnike za koje poslodavac može osigurati rad u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno, ali im ne može zbog poslovnih poteškoća osigurati plaću za puno radno vrijeme. Poslodavac dostavlja Zavodu dokaze o potrebi za uvođenjem Programa rada u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno. Program sadrži opis razloga i mjera zbog kojih se uvodi puno radno vrijeme kraće od 40 sati tjedno, kao i obrazovne aktivnosti odnosno usavršavanja i osposobljavanja koje će provoditi u Programu rada u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno.

Mjera je usmjerena prema radniku i sufinancira se razlika neto plaće radnika prije i nakon uvođenja Programa rada u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno, a najviše do 20% iznosa razlike. Poslodavac je u obvezi obračunati i uplatiti doprinose prema plaći prije Programa.

Puno radno vrijeme u kraćem trajanju od 40 sati tjedno ne mora biti raspoređeno jednako po danima, tjednima i mjesecima, nego se utvrđuje kao prosječno skraćeno radno vrijeme unutar razdoblja ostvarivanja potpore.

Ciljana skupina:

- Zaposleni radnici kod poslodavca koji zbog poslovnih poteškoća rade u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno.

Visina i trajanje sufinanciranja

Financira se razlika neto plaće radnika prije uvođenja Programa rada u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno i nakon uvođenja Programa rada u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno, a najviše do 20% razlike plaće radnika prije uvođenja Programa rada u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno.

Primjer izračuna potpore:

Neto plaća prije Programa rada u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati - 3.500,00 kn
Plaća nakon Programa - 2.800,00 kuna
Razlika plaće prije i nakon Programa - 700,00 kn
Radniku se isplaćuje iznos od 700,00 kn koliko iznosi 20% razlike plaće prije i nakon uvođenja Programa rada u punom radnom vremenu kraćem od 40 sati tjedno.

5. KRITERIJI I UVJETI ZA PRIMJENU MJERA KOJE SE ODNOSE NA POTPORE ZA ZAPOŠLJAVANJE I USAVRŠAVANJE

5.1. Utvrđivanje veličine poslodavca

Potpore za zapošljavanje nezaposlenih osoba iz evidencije i zaposlenih osoba kojima prijeti gubitak radnog mjesta, mogu se dodijeliti poduzetnicima koji profitno djeluju. Poduzetnici se razvrstavaju prema članku 3. Zakona o računovodstvu, a prema pokazateljima koji su utvrđeni na zadnji dan godine koja prethodi poslovnoj godini za koju se sastavlja financijsko izvješće i to kako slijedi:

Mikro poslodavac je onaj poslodavac koji ne prelazi dva od sljedećih uvjeta:
- Ukupna aktiva 32.500.000,00 kuna,
- Prihod 2.000.000,00 kuna,
- Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 10.

Mali poslodavac je onaj poslodavac koji ne prelazi dva od sljedećih uvjeta:
- Ukupna aktiva 32.500.000,00 kuna,
- Prihod 65.000.000,00 kuna,
- Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 50.

Srednji poslodavac je onaj poslodavac koji prelazi dva uvjeta za male poslodavce, ali ne prelazi dva od sljedećih uvjeta:
- Ukupna aktiva 130.000.000,00 kuna,
- Prihod 260.000.000,00 kuna,
- Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 250.

Veliki poslodavac je onaj poslodavac koji prelazi dva uvjeta navedena u srednjem poslodavcu. Bez obzira na uvjete iz definicije za srednjeg poslodavca u velike poslodavce spadaju i: banke, štedne banke, stambene štedionice, institucije za elektronički novac, društva za osiguranje, leasing društva, društva za upravljanje investicijskim fondovima, mirovinskim fondovima i mirovinska osiguravajuća društva.

Pod pojmom poslodavac smatra se svaka pravna i fizička osoba koja samostalno i trajno obavlja djelatnost s namjerom ostvarivanja prihoda temeljem članka 27. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09. i 89/11.).

5.2. Kriterij za utvrđivanje broja osoba za dodjelu potpore za zapošljavanje

Potpora za zapošljavanje može se dodijeliti poslodavcima ukoliko će zapošljavanje uz potporu dovesti do neto poveća-

nja broja zaposlenih u odnosu na prosječan broj zaposlenih u posljednjih 12 mjeseci, kao rezultat izračuna kretanja broja zaposlenih po svakom mjesecu unazad 12 mjeseci.

Potpora za zapošljavanje se može odobriti poslodavcu koji ima zaposleno najmanje jednog radnika unazad 6 mjeseci.

Broj osoba koje poslodavac može dobiti uz potporu za zapošljavanje ne može biti veći od 50% prosječnog broja zaposlenih unazad 12 mjeseci.

Potpora za zapošljavanje može se dodijeliti poslodavcima koji nemaju povećano zapošljavanje unazad 12 mjeseci već opravdano upražnjena radna mjesta koja nadoknađuju zapošljavanjem uz potporu. Razlika u upražnjenim radnim mjestima treba biti rezultat dobrovoljnog prekida zaposlenja, nesposobnosti za rad, umirovljenja, dobrovoljnog skraćivanja radnog vremena ili zakonskog prekida zaposlenja zbog povrede radne obveze, a ne rezultat viška radnika.

5.3. Intenzitet i opravdani troškovi potpore za zapošljavanje i usavršavanje

Potpore za zapošljavanje radnika u nepovoljnom položaju ne smiju iznositi više od 50% opravdanih troškova kod malog i srednjeg poslodavca i 30% kod velikog poslodavca.

Opravdani troškovi su troškovi bruto plaće radnika za razdoblje od najviše 12 mjeseci nakon zapošljavanja. Intenzitet potpore, odnosno subvencije izračunava se prema iznosima predviđene mjesečne bruto plaće radnika u najdužem trajanju od 12 mjeseci (godišnja plaća).

Izračun mjesečne subvencije za mjere aktivne politike zapošljavanja iz nadležnosti Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje temeljen je na Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za 2012. (Nar. nov., br. 137/11.) i veže se za razinu obrazovanja nezaposlene osobe iz ciljane skupine i status poslodavca.

Osobe zaposlene uz primjenu mjera sufinanciranja zapošljavanja moraju predstavljati neto povećanje broja zaposlenih predmetnog poslodavca u usporedbi s prosječnim brojem zaposlenih unazad 12 mjeseci utvrđenim na dan podnošenja zahtjeva. Navedeno povećanje broja radnih mjesta mora biti očuvano tijekom razdoblja od 12 mjeseci.

Potpore za usavršavanje dodjeljuju se za opće usavršavanje (stručno osposobljavanje) i posebno usavršavanje (stjecanje dodatnih znanja i vještina vezanih uz zvanje/zanimanje).

Intenzitet opravdanih troškova za opće usavršavanje ne smije se odobriti u iznosu većem od:

- 70% opravdanih troškova usavršavanja - mali i srednji poslodavac,
- 60% opravdanih troškova usavršavanja - veliki poslodavac.

Intenzitet opravdanih troškova za posebno usavršavanje ne može se odobriti u iznosu većem od:

- 35% opravdanih troškova usavršavanja - mali i srednji poslodavac,
- 25% opravdanih troškova usavršavanja - veliki poslodavac.

Opravdani troškovi su: troškovi predavača, putni troškovi predavača i polaznika, uključujući i smještaj, drugi tekući troškovi kao što su materijali i potrošna roba izravno vezani uz projekt, amortizacija alata i opreme, u opsegu u kojem se isključivo koriste za projekt usavršavanja i troškovi usmjeravanja i savjetovanja u vezi s projektom usavršavanja.

5.4. Podnošenje zahtjeva

Zahtjevi za odobravanje potpora za zapošljavanje i druge mjere podnose se u područnim službama i ispostavama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, a obrazac zahtjeva moguće je naći na web stranici www.hzz.hr.

Kristina ALERIĆ, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb

SEKCIJA INTERNIH REVIZORA

Hrvatske zajednice računovođa i financijskih djelatnika

najavljuje 15. ciklus edukacije

1. *Opći dio* — *22. - 27. listopada 2012.*
   od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)
2. *Posebni dio* — *05. - 10. studenoga 2012.*
   od 8,00 do 13,00 i od 15,00 do 18,15 sati (od 13,00 do 15,00 stanka za ručak)
3. *Ispit* — *07. - 08. prosinca 2012.*

IVAN KARLOVIĆ, mag. oec.,
doc. dr. sc. **DANIJELA MILOŠ SPRČIĆ**,
dr. sc. **ANTONIJA KOŽUL**

Stručni članak UDK 336.64

Upravljanje valutnim rizikom

Valutni rizik pripada skupini tržišnih rizika koji proizlaze iz promjena financijskih cijena poput tržišnih kamatnih stopa, deviznih tečajeva, cijena dobara na robnim burzama te tržišne vrijednosti glavnice. Uslijed globalizacije i deregulacije tržišta, utjecaj ovih rizika na novčane tokove i vrijednost poduzeća je značajan, stoga poduzeća sve više pažnje posvećuju njihovom upravljanju. Cilj ovog rada jest objasniti temeljne karakteristike valutnog rizika te prikazati unutarnje i vanjske metode njegova upravljanja. Unutarnje metode upravljanja valutnim rizikom ovise o poslovnoj i financijskoj strategiji poduzeća te predstavljaju dio interne financijske analize poduzeća. Ukoliko unutarnje metode nisu dovoljne za postizanje postavljenih ciljeva, poduzeće će se okrenuti financijskim tržištima i financijskim institucijama u potrazi za efikasnijim mogućnostima upravljanja valutnim, ali i ostalim rizicima poslovanja.

1. UTJECAJ VALUTNOG RIZIKA NA POSLOVANJE PODUZEĆA

Valutni rizik proizlazi iz promjena deviznog tečaja koje imaju negativne posljedice na vrijednost planiranog poslovnog rezultata i novčanih tokova poduzeća, odnosno na ostvarenje njegovih poslovnih ciljeva. Ovom riziku prvenstveno su izloženi poslovni subjekti koji dio svojih primitaka i/ili izdataka ostvaruju u inozemstvu. Sljedeći grafikon prikazuje podatke i oscilacije vezane uz devizne tečajeve nekoliko valuta prema hrvatskoj kuni u razdoblju od 2000. do 2010. Prikazane promjene deviznog tečaja prouzrokovale su velikom broju gospodarskih subjekata koji nisu upravljali valutnim rizikom značajne gubitke te su destabilizirale planirane novčane tokove.

Grafikon 1 - Kretanje deviznih tečajeva EUR-a, švicarskog franka, američkog dolara i britanske funte prema hrvatskoj kuni u razdoblju 2000. - 2010. godine

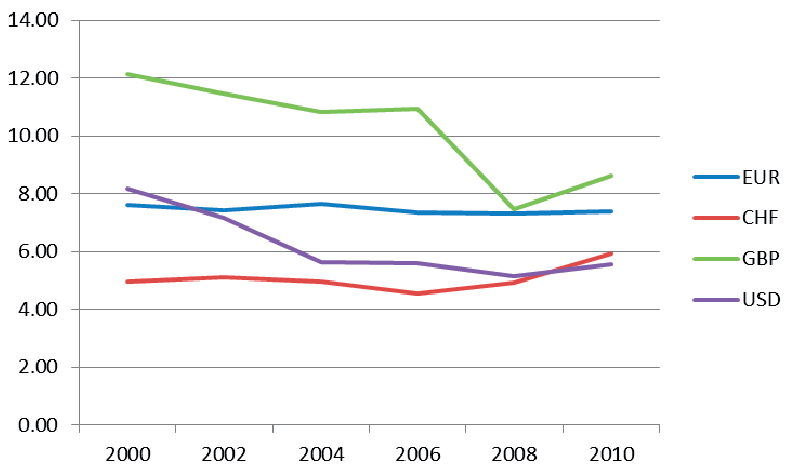

Izvor: Autori

Primjerice, hrvatska brodogradilišta su samo u 2004. godini pretrpjela gubitak veći od sto milijuna dolara - oko 610 milijuna kuna po tadašnjem tečaju, zbog pada vrijednosti američkog dolara prema euru i kuni.[1] Problem brodogradilišta je u cijenama brodova koje se uobičajeno ugovaraju u dolarima, sirovine za izgradnju brodova i potrebna oprema plaćaju se u eurima, dok su troškovi plaća i ostali pogonski troškovi izraženi u kunama. Kao drugi primjer mogu se uzeti hrvatske turističke tvrtke koje izražavaju cijene usluga u eurima i uglavnom realiziraju prihode tijekom ljetnog razdoblja u ovoj valuti. Za vrijeme turističke sezone tečaj eura obično je niži u odnosu na ostatak godine, no ne može se sa sigurnošću predvidjeti njegova razina. Obzirom da spomenute tvrtke izdatke realiziraju uglavnom u kunama koje planiraju financirati primicima ostvarenim tijekom sezone, suočavaju se s rizikom realizacije negativnih tečajnih razlika i financijskih gubitaka zbog nižeg tečaja eura. Ukoliko se radi o velikim iznosima novčanih tokova denominiranih u stranoj valuti, negativne tečajne razlike mogu značajno smanjiti

[1] Pejić Bach, M., (2005.), Mogućnosti i praksa zaštite financijskih rizika u hrvatskim poduzećima, Računovodstvo, Revizija i Financije, 7/2005., 57. - 61.

ostvarenu profitabilnost iz osnovne djelatnosti poduzeća i time možda čak ugroziti i njegovu financijsku stabilnost, kao što je to slučaj s većinom hrvatskih brodogradilišta. Ovakve situacije indiciraju potrebu za postavljanjem i realizacijom ozbiljne strategije upravljanja valutnim rizikom jer je izloženost novčanih tokova poduzeća izrazito velika te može imati razorne posljedice za poduzeće.

***Primjer 1:* Izloženosti valutnom riziku kroz realizaciju pozitivnih i negativnih tečajnih razlika**

Kao jednostavan primjer može se uzeti brodograđevno poduzeće koje je isporučilo 2000. godine brod vrijedan 10 milijuna USD uz odgodu plaćanja od 6 godina kada će se potraživanje naplatiti jednokratno. Kalkulacija prodajne cijene broda, u koju su uključeni svi proizvodni troškovi kao i troškovi financiranja izgradnje, formirana je prema tečaju KN/USD koji je 2000. godine iznosio visokih 8,15544 kn za 1 USD.[2] Da je poduzeće odmah naplatilo isporučeni brod, novčani primitak iznosio bi 81.553.440 kn, no potraživanje je naplaćeno tek 2006. Treba još dodati da je situacija izloženosti valutnom riziku dodatno zakomplicirana činjenicom da su za izgradnju broda potrebni uvozni inputi u vrijednosti 40% prodajne cijene broda nabavljeni kreditom dobavljača u Njemačkoj. Rok otplate kredita je također 6 godina uz jednokratno plaćanje na kraju 2006. godine. Da se obveza prema inozemnom dobavljaču podmirila 2000. godine, izdatak bi iznosio 30.393.336 kn prema tadašnjem tečaju KN/EUR.

Bez upravljanja valutnim rizikom, situacija za ovo poduzeće 2006. godine je sljedeća. Kunska protuvrijednost naplaćenog potraživanja daleko je manja jer je dolar značajno oslabio prema kuni te iznosi 55.784.010 kn. Dugovanje iz 2000. godine dospijeva na naplatu te je potrebno izdvojiti 29.380.324 kn za kupnju 4.000.000 eura, što je 1.013.012 kn manje u odnosu na isti izdatak 2000. godine uzrokovano jačanjem tečaja kune u odnosu na euro. Ipak, ova pozitivna tečajna razlika premala je da bi kompenzirala visoke gubitke u iznosu od 25.769.430 kn iz negativnih tečajnih razlika nastalih uslijed značajne promjene deviznog tečaja USD/KN.

Izvor: Autori

2. EKONOMSKI RIZIK, TRANSAKCIJSKI RIZIK I RIZIK PRERAČUNAVANJA DEVIZNOG TEČAJA

Osnovni oblici valutnog rizika su ekonomski, transakcijski i obračunski rizik[3]. Poznavanje navedenih rizika i njihovo moguće predviđanje od velike je važnosti za utvrđivanje i provođenje poslovne politike za svaki subjekt koji posluje na međunarodnom tržištu ili čije poslovanje obuhvaća devizno poslovanje. Slijedi objašnjenje navedenih rizika, kao i primjeri mjerenja izloženosti.

2.1. Transakcijski rizik

U uvoznim ili izvoznim ugovorima najčešće je uključeno odobravanje kredita izraženog u terminima jedne valute. Kako izvozni ili uvozni ugovori, osim robnih, uključuju i valutne transakcije za jednu stranku, ta stranka preuzima rizik promjene deviznog tečaja tijekom vremena u kojem je dogovoren kredit i time može utjecati na vlastitu profitabilnost.[4] Može se uzeti za primjer da promatrano hrvatsko poduzeće XY uzme kredit kod njemačkog poduzeća za nabavku materijala za proizvodnju u iznosu 1.000.000 EUR na 90 dana. Ako tečaj poraste za 10% u tom roku sa 7,3 na 8,03 kn za jedan EUR, promatrano poduzeće će u kunskom iznosu taj uvoz platiti 10% više, 8.030.000 kuna umjesto 7.300.000 kuna. Transakcijski rizik ili rizik devizne transakcije je stoga pojam koji se odnosi na rizik nastao iz poslovne transakcije, bila ta transakcija već obavljena ili tek slijedi.[5] Kroz pojmove deprecijacije i aprecijacije može se zaključiti da prilikom naplate deviznog potraživanja deprecijacija domaće valute pridonosi većem novčanom priljevu i dodatni prihod, što je povoljno izvoznicima, dok aprecijacija uzrokuje manji priljev i time slabiji financijski rezultat. Prilikom plaćanja obveza deprecijacija pridonosi većem novčanom odljevu i time povećava rashode, dok aprecijacija znači manji novčani odljev i bolji financijski rezultat zbog smanjenja obveza. Utjecaj aprecijacije i deprecijacije domaće valute na novčane primitke i izdatke denominirane u stranoj valuti prikazan je u primjeru 1.

2.2. Ekonomski rizik - rizik profitabilnosti

Ekonomski rizik ili ekonomska izloženost valutnom riziku može se definirati kao potencijalne promjene budućih zarada i novčanih tokova koje su posljedice promjena deviznih tečajeva na međunarodnom tržištu, a vidljive su kroz promjene konkurentnosti banke, poduzeća ili drugog subjekta. Novčani tokovi i vrijednost poduzeća ovise o profitabilnosti, dok profitabilnost ovisi o cijeni, količini i naravno, konkurentskoj poziciji poduzeća. Ako konkurent na istom tržištu može prodati proizvod jeftinije, poslovanje poduzeća suočeno je s problemom. Promjena realnog deviznog tečaja mogla bi uzrokovati baš ovakav scenarij. Primjerice, njemačko poduzeće izvozi u Hrvatsku određeni proizvod koji se u konkurentnim uvjetima prodaje po određenoj cijeni. Ako tržište može apsorbirati ograničenu količinu takvih proizvoda, to znači da uz sadašnji tečaj postoji maksimalna količina uvoza. U slučaju da kuna oslabi prema euru, njemački proizvod bi poskupio, a njemačkom poduzeću pala bi konkurentnost. Kako bi poduzeće ostalo konkurentno morat će smanjiti cijenu proizvoda za postotak deprecijacije, što ujedno smanjuje i priljev od tog izvoznog proizvoda. U suprotnom slučaju, da se radi o hrvatskom izvozniku i uvjetima deprecijacije domaće valute, za istu količinu izvoza ostvarit će jednak devizni priljev kao i prije promjene tečaja, ali će novčani priljev u kunama biti veći pa će ostvareni financijski rezultat ove transakcije biti bolji. Ovakva pozicija hrvatskom izvozniku otvara mogućnost smanjenja cijena svojih proizvoda na njemačkom tržištu i povećanje količine prodanih proizvoda, što pozitivno utječe na rast izvoza. Ekonomska i transakcijska izloženost ne smiju se promatrati odvojeno, već kao cjelina.

[2] Vrijednosti tečaja korištene u ovom primjeru preuzete su sa www.hnb.hr.

[3] Rizik preračunavanja deviznog tečaja.

[4] Babić, M., (2003.), *Međunarodna ekonomija*, MATE, Zagreb.

[5] Bishop, P., Dixon, D., (1992.), *Foreign Exchange Handbook*, McGraw-Hill, New York.

Prema nekim podjelama, transakcijska izloženost se promatra samo kao specifičan oblik ekonomske izloženosti.

2.3. Obračunski rizik - rizik preračunavanja deviznog tečaja - knjigovodstveni rizik

Knjigovodstvena ili bilančna izloženost proizlazi iz držanja dijela imovine i obveza u domaćoj valuti i dijela denominiranih u stranoj valuti. Obračunski rizik pojavljuje se kod poduzeća koja imaju podružnice u inozemstvu, obzirom da njihove devizne pozicije moraju biti preračunate u domaću valutu radi pripreme financijskih izvještaja. Knjigovodstvena izloženost temelji se na utjecaju promjena deviznih tečajeva na knjigovodstvenu vrijednost poduzeća.[6] Kod obračunskog rizika razlikuju se duga i kratka devizna pozicija. Duga devizna pozicija postoji ako je devizna imovina (aktiva) veća od deviznih obveza (pasive). Kratka devizna pozicija nastaje u obrnutom slučaju, ako je devizna aktiva manja od devizne pasive. Djelovanje aprecijacije i deprecijacije u odnosu na dugu i kratku poziciju objasnit će se na sljedećim primjerima u slučaju poslovanja banke. Banka ima dugu deviznu poziciju prije i nakon 10% deprecijacije domaće valute u milijunima kuna.

Tablica 1. Promjene u bilanci banke s dugom deviznom pozicijom u slučaju deprecijacije domaće valute

BILANCA							
PRIJE PROMJENE TEČAJA				NAKON PROMJENE TEČAJA			
AKTIVA	STANJE	PASIVA	STANJE	AKTIVA	STANJE	PASIVA	STANJE
		KAPITAL	500			KAPITAL	500
DEVIZNA	1600	DEVIZNA	1000			DOBITAK	60
KUNSKA	400	KUNSKA	500	DEVIZNA	1760	DEVIZNA	1100
UKUPNO	2000		2000	KUNSKA	400	KUNSKA	500
					2160		2160

Izvor: Autori

Kao što tablica 1 prikazuje, rast deviznih pozicija prouzročen je 10%-tnom deprecijacijom domaće valute - kune. Pozitivne tečajne razlike uslijed deprecijacije iznose 160 milijuna, a negativne 100 milijuna kuna, ukupan saldo je pozitivan i iznosi 60 milijuna kuna. Efekt deprecijacije je povećanje duge devizne pozicije banke sa 600 milijuna na 660 milijuna kuna. Obrnuti učinak na bilancu imala bi aprecijacija domaće valute. U slučaju duge devizne pozicije više bi se smanjile stavke aktive (imovine) što bi rezultiralo gubitkom iz negativnih tečajnih razlika. Aprecijacija u analiziranom slučaju značila bi smanjenje vrijednosti aktive i pasive.

Sljedeći primjer prikazuje banku u kratkoj deviznoj poziciji i 10%-tnu deprecijaciju domaće valute.

Tablica 2. Promjene u bilanci banke s kratkom deviznom pozicijom u slučaju deprecijacije domaće valute

BILANCA							
PRIJE PROMJENE TEČAJA				NAKON PROMJENE TEČAJA			
AKTIVA	STANJE	PASIVA	STANJE	AKTIVA	STANJE	PASIVA	STANJE
		KAPITAL	500			KAPITAL	500
DEVIZNA	1100	DEVIZNA	1300			GUBITAK	-20
KUNSKA	900	KUNSKA	200	DEVIZNA	1210	DEVIZNA	1430
UKUPNO	2000		2000	KUNSKA	900	KUNSKA	200
					2110		2110

Izvor: Autori

Deprecijacija domaće valute od 10% uzrokovala je rast deviznih pozicija u aktivi i pasivi. Vidljivo je da su pozitivne tečajne razlike 110 milijuna, a negativne 130 milijuna kuna, saldo je negativan i iznosi 20 milijuna kuna gubitaka. Efekt deprecijacije rezultirao je značajnijim povećanjem deviznih obveza u odnosu na potraživanja. U obrnutom slučaju aprecijacije domaće valute, devizna pasiva bi se smanjila više od devizne aktive jer je veće vrijednosti. Negativne tečajne razlike bile bi manje od pozitivnih, odnosno saldo bi bio pozitivan, kao i učinak obračunskog rizika.

Iz ovih primjera može se zaključiti da je poduzeću ili financijskoj instituciji s dugom deviznom pozicijom deprecijacija domaće valute pogodna jer nastaje dodatan prihod i povećanje novčanih tokova, dok je aprecijacija nepoželjna jer nastaju dodatni rashodi i smanjenje novčanih tokova. Gospodarskom subjektu s kratkom deviznom pozicijom poželjna je aprecijacija domaće valute zbog smanjenja budućih izdataka i povećanja prihoda od pozitivnih tečajnih razlika, dok je deprecijacija nepogodna zbog povećanja izdataka i negativnih tečajnih razlika.

3. UPRAVLJANJE VALUTNIM RIZIKOM - METODE SMANJENJA I ZAŠTITE OD VALUTNOG RIZIKA

Upravljanje valutnim rizikom podrazumijeva smanjivanje potencijalnih gubitaka na prihvatljivu razinu, uz zadržavanje mogućnosti ostvarivanja pozitivnih učinaka uslijed promjena tečaja. Za razliku od upravljanja valutnim rizikom, sama zaštita od valutnog rizika znatno je uži pojam te obuhvaća poduzimanje različitih mjera i aktivnosti kako bi se neki subjekt izložen valutnom riziku doveo u poziciju neutralnosti, što znači da promjene tečaja nemaju niti pozitivan niti negativan učinak. Kada poslovni subjekt ima potraživanje i obvezu u istoj valuti, u istom iznosu, s jednakim dospijećem, promjena tečaja je neutralna. Pri donošenju odluke o upravljanju valutnim rizikom najprije se kvantificira izloženost valutnom riziku i time dobiva procjena potencijalnih gubitaka ili dobitaka od promjene deviznog tečaja. Ovisno o značajnosti dobitaka ili gubitaka poslovni subjekt poduzima daljnje mjere. Ako dobici ili gubici nisu značajni, zauzima se neutralan stav i ne štiti se od valutnih rizika. Ako su dobici ili gubici značajni, daljnje akcije ovise predviđanjima vezanim uz kretanja deviznih tečajeva u budućnosti. Ako se očekuje nepovoljno kretanje deviznog tečaja, subjekt se štiti od valutnog rizika i poduzima mjere za

[6] Soenen, L., A., (1979.), *Foreign Exchange Exposure Management*, Management International Review, 19, str. 31. - 38.

eliminiranje ili smanjenje rizika. Ako je kretanje tečaja povoljno, tada subjekt prihvaća valutnu izloženost i nastoji je povećati.

Zahvaljujući upravljanju valutnim rizikom, nakon izvođenja odabrane aktivnosti očekuje se manja ili nikakva izloženost poduzeća nepovoljnim promjenama deviznog tečaja. Upravljanje valutnim rizikom smanjuje volatilnost novčanih tokova, što se očituje kroz nižu varijancu vrijednosti poduzeća te niže troškove, posebice one vezane uz negativne tečajne razlike, što direktno utječe na rast očekivanih novčanih tokova i vrijednosti poduzeća.[7] Za upravljanje valutnim rizikom na raspolaganju su dvije skupine metoda. Unutarnje metode su one koje se koriste u okviru poduzeća, a vanjske one koje nudi financijski sustav, odnosno financijsko tržište.[8]

3.1. Unutarnje metode upravljanja valutnim rizikom

Unutarnje metode upravljanja valutnim rizikom ovise o samoj volji poduzeća i predstavljaju dio interne financijske analize poduzeća. Poduzeće pri tome ne sklapa nikakve ugovorne odnose s drugim poduzećima, odnosno financijskim institucijama. Unutarnje metode su:

- Prirodno osiguranje, odnosno povezivanje plaćanja,[9]
- Usklađivanje plaćanja ,
- Politika prodajnih cijena,
- Upravljanje sredstvima i obvezama,
- Operacije na tržištu novca.

1. Prirodno osiguranje

Metoda prirodnog osiguranja još se naziva povezivanje plaćanja ili umrežavanje rizika. Ovo je prvi izbor za upravljanje izloženošću valutnom riziku u slučaju da je poduzeće istodobno izvoznik i uvoznik, te da ima obveze i potraživanja izražene u istoj stranoj valuti koje imaju isti ili približan rok dospijeća. Najčešće se primjenjuje kod povezanih poduzeća koja međusobno trguju.

Primjer 2:

Hrvatsko poduzeće prodalo je švedskom ovisnom društvu robu u vrijednosti 1 milijun eura, a ovisno društvo prodalo je njemu robu u vrijednosti 2 milijuna eura, pa ukupna vrijednost novčanog toka iznosi 3 milijuna eura. Prenošenje cijele svote preko bankovnih računa nema smisla i stvara nepotrebne troškove, zato je bilateralno izravnanje kao djelomično podmirenje mnogo primjerenije. Ako se taj iznos svede na neto vrijednost, hrvatsko poduzeće kao neto dužnik treba platiti švedskom poduzeću samo 1 milijun eura. U opisanom primjeru radi se o dva poduzeća gdje svaki partner zatvara svoje otvorene devizne pozicije prema drugom i partner koji ima manju obvezu dobiva doznačenu svotu. Multilateralno povezivanje plaćanja znatno je složenije, iako se u načelu ne razlikuje od bilateralnog. Ono povezuje više od dva poduzeća s međusobnim dugovanjima i potraživanjima (slika 1).

Izvor: Autori

[7] Miloš Sprčić, Danijela i Petar Sprčić (2009.), Kritička analiza instrumenata sveobuhvatnog upravljanja korporacijskim rizicima, Zbornik Ekonomskog fakulteta u u Zagrebu, br. 1, str. 93. - 106.

[8] Peterlin, J., (2004.), Instrumenti za upravljanje financijskim rizicima (2. dio), Računovodstvo, Revizija i Financije, 3/2004., 87. - 99.

[9] Eng. Netting.

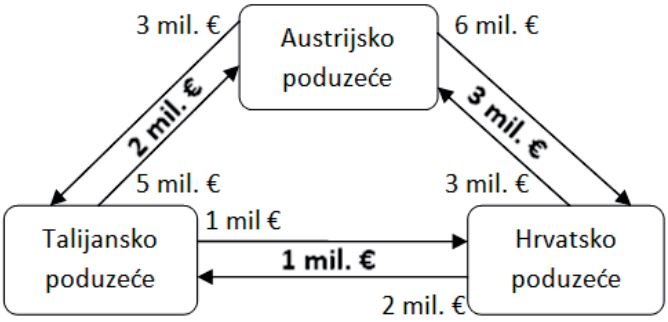

Slika 1. - Primjer multilateralnog izravnanja

Izvor: Autori

Ovakvo povezivanje donosi velike uštede na mjenjačkim i tranzitnim troškovima, ali zahtijeva kompleksnost vođenja, centraliziran komunikacijski sustav i disciplinu poduzeća koja u tome sudjeluju. Problem kompleksnosti rješiv je upotrebom programa u obliku sustava koji će smanjiti zajedničke troškove vezane za međusobna plaćanja. U slučaju da poduzeća nisu vlasnički povezana, teško je pronaći poduzeća koja imaju međusobno dugovanje i potraživanje i koja su voljna ući u multilateralno izravnanje. Takve aranžmane obično obavljaju financijske institucije.

2. Usklađivanje plaćanja

Ova metoda još se naziva "prijevremeno i odgođeno plaćanje" (engl. *Leading and Lagging*). Usklađivanje plaćanja odnosi se na prilagođavanje kreditnih uvjeta među poduzećima. Prijevremeno i odgođeno plaćanje znači ubrzavanje plaćanja obveza (u pasivi) i usporavanje naplate potraživanja (u aktivi) u valuti za koju se očekuje jačanje, odnosno usporavanje plaćanja obveza i ubrzavanje naplate potraživanja u valuti koja bi mogla oslabiti.

Primjer 3:

Kao primjer ubrzanja plaćanja navodi se poduzeće koje ima obvezu plaćanja 1 milijun USD za 3 mjeseca američkom izvozniku za isporučene proizvode. Tečaj USD je 5 HRK, a za 3 mjeseca predviđa se jačanje dolara na 6 HRK. Znači da će obveza od 1 milijun USD koja danas vrijedi 5 milijuna kuna, za 3 mjeseca vrijediti 6 milijuna kuna, stoga će se poduzeće radi zaštite od valutnog rizika zadužiti na domaćem tržištu, kupiti potrebnu količinu dolara i platiti dugovanje 3 mjeseca prije dospijeća. Primjer usporavanja naplate - poduzeće treba naplatiti mjenicu po isporučenim i prodanim proizvodima u iznosu 1 milijun USD. Tečaj USD je 5 HRK, a za 3 mjeseca predviđa se jačanje dolara na 6 HRK. Poduzeće će dužniku odobriti dodatnu odgodu plaćanja fakture kako ne bi naplatilo mjenicu sada jer očekuje rast vrijednosti dolara prema kuni. Zbog očekivanog porasta tečaja pokušava se usporiti naplata. Zadatak ovih aktivnosti je ostvariti što veće priljeve sredstava u domaćoj valuti naplatom potraživanja te što manje odljeve plaćanjem obveza u domaćoj valuti, te posljedično tim manje rashode i veće prihode. Pri tome je potrebno voditi računa o vremenskoj vrijednosti novca, za prijevremeno plaćanje ponuditi naknadu kupcima te zatražiti diskont od vjerovnika, a za odgodu plaćanja u odnosu na dogovoreni rok, očekivati obračun zateznih kamata.

Izvor: Autori

3. Politika prodajnih cijena

Razlikuju se dva pristupa u upravljanju izloženosti valutnom riziku i to prilagođavanje cijena te određivanje valute poslovanja s kupcima. Prilagođavanje cijena je metoda kojom poduzeće prilagođava svoje prodajne cijene promjenama na međunarodnom deviznom tržištu. Mogućnost korištenja te metode ovisi o položaju koje poduzeće ima na tržištu, o čemu je bilo govora kod oblika valutnog rizika vezanog uz ekonomski rizik, odnosno rizik profitabilnosti te se ovdje neće detaljnije obrazlagati. Kod određivanja valute poslovanja s kupcem, poduzeće prodavatelj želi svoje proizvode prodati u valuti u kojoj nastaju troškovi ili paritetnoj valuti. Ako kupac želi kupiti u svojoj ili paritetnoj valuti odnosno valuti u kojoj ima sredstva da bi pokrio svoju izloženost, tada je potrebno dogovoriti valutu, a može se primijeniti i načelo košarice valuta. Ovdje opet značajnu ulogu ima položaj poduzeća na tržištu. U pravilu je dogovor na strani onog poduzeća koje ima veću pregovaračku moć.

Primjer 4:

Kao primjer može poslužiti hrvatsko poduzeće koje prodaje proizvod u vrijednosti 100 milijuna HRK naručitelju iz SAD-a. Promjena tečaja dolara ne utječe na vrijednost sklopljenog ugovora između hrvatskog i američkog poduzeća jer će kupac platiti fakturu u kunama. Ipak, dugoročno gledano, valutni rizik time nije uklonjen jer može doći do slabljenja domaće valute u budućnosti te bi se veća vrijednost ugovora ostvarila u slučaju dogovaranja posla u dolarima.

Izvor: Autori

4. Upravljanje sredstvima i obvezama

Metoda upravljanja sredstvima i obvezama razlikuje agresivni i defenzivni pristup. Kod agresivnog pristupa poduzeće povećava priljeve sredstava izražene u jakim valutama za koje se očekuje da će njihova vrijednost rasti. Poduzeće istodobno povećava odljeve novca u slabim valutama čija će vrijednost padati. Ako se ostvare očekivanja u pogledu kretanja vrijednosti valuta, poduzeće će s jedne strane iskoristiti pozitivne učinke povećanja vrijednosti jedne valute, a s druge strane i pozitivne učinke smanjenja vrijednosti druge valute.

Primjer 5:

Primjer agresivnog pristupa je izvozno - uvozno poduzeće koje nastoji svoje priljeve od potraživanja izraziti u jakim valutama (američki dolar ili euro) i smanjiti svoju zaduženost u tim valutama, jer očekuje da će njihova vrijednost rasti. Istovremeno, poduzeće nastoji postići izražavanje svojih obveza u slabim valutama i povećati zaduženost u tim valutama, jer očekuje smanjenje njihove vrijednosti. Ako se očekivanja u vezi kretanja valuta ostvare, poduzeće će iskoristiti pozitivne učinke povećanja vrijednosti jedne valute, a istovremeno i pozitivne učinke smanjenja vrijednosti druge valute.

Izvor: Autori

Kod defenzivnog pristupa upravljanju valutnim rizikom pokušava se poništiti izloženost valutnom riziku izjednačavanjem priljeva i odljeva po pojedinim valutama, neovisno o predviđenoj nestabilnosti te valute.

Primjer 6:

Primjer je poduzeće koje svoju izloženost valutnom riziku, zbog velikog uvoza u eurima, pokušava umanjiti izražavanjem potraživanja u eurima i ulaganjem svojih novčanih viškova u financijska sredstva izražena u istoj valuti. Neto izloženost ovog poduzeća valutnom riziku izračunava se prebijanjem aktivnih i pasivnih pozicija izraženih u istoj valuti. Primjerice, poduzeće ima obveze prema dobavljačima u vrijednosti 7 milijuna EUR, no vrijednost njegovih potraživanja u eurima uvećanih za ostale oblike kratkoročne imovine izražene u eurima iznosi 5 milijuna. Neto izloženost kojom treba upravljati je 2 milijuna eura.

Izvor: Autori

5. Operacije na tržištu novca

Kod ove metode zaštite od valutnog rizika, na tržištu novca poduzeće može posuditi iznos koji očekuje da će dobiti od stranog kupca do roka plaćanja kupca. Kad sredstva od kupca stignu na račun, vraća se pozajmica i na taj način eliminiraju valutni rizici. Uvozno poduzeće se štiti na način da na tržištu kupi određenu svotu valute nakon ugovaranja kupnje i stavi je na depozit do dospijeća obveze. U roku dospijeća obveze, depozit s kamatama u istoj valuti iskoristit će za plaćanje i tako se osigurati od promjene deviznog tečaja. Ova metoda naziva se još i živica novčanog tržišta. Kako operacije na novčanom tržištu izazivaju određene troškove, njihova se visina tretira kao trošak osiguranja od valutnog rizika.[10]

Primjer 7:

Hrvatsko poduzeće ispostavilo je fakturu stranom poduzeću u iznosu 100.000 eura, uz rok plaćanja 90 dana. Hrvatsko poduzeće posudit će na tržištu novca isti iznos sredstava na rok 3 mjeseca, ali tako da nakon 3 mjeseca s kamatama dug iznosi 100.000 eura. Uz pretpostavku godišnje kamatne stope od 5%, poduzeće će se zadužiti za 98.765,43 eura (izračun: 100.000/(1 + 0,05/4) = 98.765,43). Kada poduzeće za 90 dana od stranog poduzeća primi isplatu za izvozni posao 100.000 eura, istim će novcem podmiriti dospjeli kredit. U slučaju da se radi o uvoznom poduzeću, ono će po spot tečaju kupiti određeni iznos eura i položiti isti iznos kao depozit s jednakim rokom dospijeća koji ima po obvezama iz uvoznog posla. Kada obveza dospije na naplatu, za plaćanje će se iskoristiti depozit s kamatama u istoj valuti. Na ovaj način poduzeća se mogu u cijelosti osigurati od promjene deviznog tečaja.

Izvor: Autori

3.2. Vanjske metode za upravljanje valutnim rizikom

Ukoliko unutarnje metode upravljanja valutnim rizikom nisu dovoljne za postizanje postavljenih ciljeva, poduzeće će se okrenuti financijskim tržištima i financijskim institucijama u potrazi za efikasnijim mogućnostima upravljanja valutnim, ali i ostalim rizicima poslovanja. Funkcija upravljanja rizicima poboljšana je kroz razvoj različitih instrumenata kojima je omogućen prijenos različitih vrsta rizika na ostale sudionike na

[10] Orsag, S., (2003.), *Budžetiranje kapitala*, Masmedia, Zagreb.

tržištu.[11] Komercijalne i investicijske banke te ostali sudionici tržišta ponudile su veliki broj novih proizvoda poznatih pod nazivom izvedeni vrijednosni papiri dizajniranih kako bi pomogli menadžerima pri upravljanju rizicima kojima je neko poduzeće izloženo.[12] Izvedeni vrijednosni papiri mogu se definirati kao bilateralni ugovor ili razmjena plaćanja čija je tržišna vrijednost određena odnosno izvedena iz vrijednosti specifične imovine, referentne stope prinosa ili indeksa. Izvedenice koje se najčešće koriste u svrhu upravljanja valutnim rizikom su sljedeće:

- Valutni unapredni ugovori - unaprednice;
- Valutne ročnice;
- Valutne opcije;
- Valutne zamjene.

1. Valutni unapredni ugovori

Unapredni ugovori[13] (eng. *forwards contract*), ili kraće unaprednice (engl. *forwards*) su izvedeni financijski instrument, koji predstavlja ugovor o kupnji ili prodaji osnovnog instrumenta s rokom izvršenja u budućnosti po cijeni dogovorenoj kod sklapanja ugovora. Unaprednicu zaključuju isključivo dva partnera, nisu standardizirani te prema tome nisu pogodni za trgovinu na burzi. U praksi se najviše koriste valutne[14] i kamatne unaprednice. Tržište unaprednica najrazvijenije je na području trgovanja stranim valutama, jer su banke i drugi specijalizirani dileri stranim valutama spremni po kotiranim unaprednim cijenama, odnosno terminskim tečajevima stranih valuta terminski kupovati i prodavati valute. Unapredni tečajevi stranih valuta, kao i spot tečajevi kotiraju se izravno i neizravno, ali je uobičajeno da se unapredni tečajevi kotiraju kao premija, odnosno kao diskont. Iznos premije ili diskonta dobije se tako da se od izravno kotiranog unaprednog tečaja odbije spot tečaj.

Primjer 8:

Hrvatsko uvozno poduzeće kupilo je u Brazilu proizvodni materijal u vrijednosti dva milijuna američkih dolara. Kako poduzeće nema dolara na raspolaganju i postoji mogućnost povećanja vrijednosti dolara u odnosu na domaću valutu, potrebno je zaštititi se od izloženosti valutnom riziku. To će učiniti na način da kupi dva milijuna dolara sklapanjem unaprednog ugovora s domaćom bankom po tečaju 5 HRK/USD. Prema ugovoru, banka će isporučiti kroz 60 dana poduzeću 2 milijuna dolara u zamjenu za 10 milijuna kuna. Dobitak ili gubitak iz terminskog posla nastaje zbog razlike između terminske cijene i gotovinske cijene za dolar na dan dospijeća unaprednice. Ako je na dan dospijeća devizni tečaj viši od 5 HRK/USD, poduzeće je dobro postupilo jer bi sada moralo izdvojiti veću vrijednost kuna za podmirenje dospjele obveze. U slučaju suprotnog kretanja tečaja, odnosno njegovog pada poduzeće se nalazi u situaciji oportunog gubitka jer da nije unaprijed kupilo dolare, danas bi izdvojilo manje kuna za kupnju dolara po gotovinskom tečaju. Ipak, važno je zaključiti da je devizni tečaj dogovoren u unaprednom ugovoru unaprijed odredio cijenu roba ili usluga i time omogućio dugoročni obračun te fiksiranje novčanih tokova proizašlih iz izvozno-uvoznih poslova.

Izvor: Autori

2. Valutni ročni ugovori

Ročnice (engl. *futures*) su standardizirani, burzovno utrživi instrumenti terminskog trgovanja,[15] što ih razlikuje od unaprednica u smislu likvidnosti i sigurnosti. Ročnice postaju valjane tek registracijom kod klirinške kuće koja je organizirana na burzi ili izvan i koja kao ugovorni partner jamči za ispunjenje terminskog ugovora. Za trgovanje ročnicama izrazito je važan sustav margina, jer se njima omogućava obavljanje funkcije klirinške kuće. Margine su polozi koje moraju položiti investitori kako bi zauzeli određenu poziciju u ročnicama. Trgovanjem na marginu eliminira se kreditni rizik. Inicijalna margina je osnovna uplata radi početne zaštite pozicije. Margina za održavanje je novčani iznos sredstava koji je potrebno dodatno uplatiti na račun brokera kada postojeća sredstva na računu padnu niže od propisane minimalne razine. Ročnice je moguće realizirati na sljedeće načine:

- Fizička realizacija - imatelj pozicije (kupovne ili prodajne) nije do dospijeća ostvario suprotnu poziciju kojom bi se izvršila kompenzacija, stoga po dospijeću mora kupiti ili prodati imovinu na koju je ročnica sastavljena.
- Kompenzacija - usporedbom kupovnih i prodajnih pozicija istih terminskih ugovora i njihovom kompenzacijom u klirinškoj kući vrši se likvidacija terminskog ugovora i obračunavaju se cjenovne razlike.
- Novčano poravnanje - kod nekih financijskih instrumenata je nemoguće izvršiti fizičko pribavljanje te se u tom slučaju na dan dospjeća vrši poravnanje. Ako je gotovinska (promptna) cijena niža od ugovorene, razliku plaća kupac i obratno ako je promptna cijena viša od ugovorene, razliku plaća prodavatelj.

Valutne ročnice[16] predstavljaju specifičnu skupinu terminskih ugovora kod kojih je predmet isporuke neka strana valuta. Upravo su ove ročnice najstariji oblik financijskih ročnica. Izvoznici ih koriste kako bi utemeljili izvjesne tečajeve za buduće primitke stranih valuta, dok ih uvoznici koriste kako bi utemeljili tečajeve za buduća plaćanja denominirana u stranim valutama. Multinacionalna poduzeća ih koriste radi osiguranja od rizika promjena tečajeva stranih valuta na zarade svojih inozemnih podružnica. Sve više se njima koriste i veliki institucionalni investitori koji nastoje iskoristiti ekonomiju razmjera i stabilizirati poslovanje na temelju diversifikacije i portfolio redukcije rizika pa internacionalno formirane portfolije pomoću ročnica osiguravaju od valutnog rizika. U uvjetima kada ne postoje ročnice na određenu valutu, kao što je s hrvatskom kunom, osiguranje od valutnog rizika obavlja se korištenjem

[11] Santomero, A. M. (1995.), Financial Risk Management: The Whys and Hows, Financial Markets, Institutions and Instruments 4(5), pp. 1. - 14.

[12] Allen, F. and A. M. Santomero (1998), The Theory of Financial Intermediation, Journal of Banking & Finance 21(11), pp. 1461. - 1485.

[13] Nazivaju se i terminski poslovi.

[14] Eng. forward foreign exchange contract ili currency forward.

[15] Orsag, S., (2006.), Izvedenice, HUFA, Zagreb.

[16] Eng. Foreign exchange futures.

ročnica na strane valute čije je kretanje povezano s kretanjem tečaja valute u kojoj se štiti riziku izložena pozicija. Kako postoji bitna veza između kretanja kune i eura, moguće se štititi korištenjem financijskih ročnica na euro.

Primjer 9:

Poduzeće, klijent jedne švicarske banke, za dva mjeseca treba dobiti isplatu 1 milijun AUD za robu vrijednu 1 milijun CHF koju je upravo prodalo na australskom tržištu. Kako u međuvremenu mogu nastati negativne tečajne razlike, poduzeće će se obratiti banci kako bi za njegov račun izvršila zaštitu od valutnog rizika. Ako na švicarskoj burzi postoje ročni ugovori u AUD na iznos 125.000 AUD i tečaja 1 CHF = 1 AUD, da bi izvršila zaštitu, banka prodaje AUD do iznosa 1 milijun AUD ročnica za dva mjeseca (8 x 125.000 = 1 milijun AUD). Zaštita se provodi prodajom 8 ročnih ugovora na švicarskoj terminskoj burzi valuta.

Izvor: Autori

Temeljna prednost ročnica prema operacijama na tržištu novca je u korištenju financijske poluge, jer nije potrebno angažiranje iznosa u visini valutnim rizikom ugrožene pozicije, dok je prednost prema unaprednicama u sigurnosti njihova izvršenja. Sa stajališta ograđivanja rizikom ugrožene financijske pozicije, nedostatak ročnica je u standardiziranosti zbog čega se ovi instrumenti neće u potpunosti prilagoditi karakteristikama valutno izložene aktivne ili pasivne pozicije. Moguće strategije trgovanja s ročnicama su špekulacije, arbitraža i živičenje.[17] Za zaštitu od valutnog rizika važno je živičenje, stoga će u ovom radu biti riječi samo o toj strategiji.

Živičenje ročnicama u funkciji zaštite od valutnog rizika

Živicama investitori podižu ograde ispred imovinskih pozicija izloženih određenim rizicima.[18] Tehnika živičenja temelji se na zauzimanju suprotne pozicije od one izložene riziku. Radi intenzivne upotrebe financijske poluge sadržane u ročnicama, one su izrazito pogodan instrument zaštite od rizika. Živičenje ročnicama je proces u dva koraka. Ovisno o investitorovoj izloženosti riziku na promptnom tržištu, on će prodati (kratka živica, engl. *short hedge*) ili kupiti (duga živica, engl. *long hedge*) terminski ugovor. Sljedeći korak je da investitor mora izravnati otvorenu poziciju (kratku ili dugu) prije isteka ročnice zauzimanjem nove pozicije koja je suprotna od inicijalne. Svrha kratke živice je osiguravanje prodajne cijene, odnosno zaštita od pada cijena, dok duga živica pruža zaštitu od porasta cijena. To znači da investitor koji kupi terminski ugovor mora prije isteka roka prodati terminski ugovor u kome je roba, kvaliteta, iznos i rok isporuke isti, no cijena je različita. U slučaju kad investitor očekuje porast cijene robe koju želi kupiti (tzv. fizička pozicija), on se osigurava tako da kupuje terminski ugovor koji će prodati prije isteka roka (tzv. financijska pozicija). Ukoliko cijena na promptnom tržištu poraste, porast će i terminska cijena tako da će investitor prodati terminski ugovor po višoj cijeni i na taj način kompenzirati rast cijene na promptnom tržištu kad robu bude stvarno kupovao. Kupovinom i prodajom ročnice na financijskom tržištu investitor je pri porastu cijene zaradio te tako kompenzirao gubitak od porasta cijene na robnom tržištu. Ovo je primjer duge živice. Isto tako, ako proizvođač želi osigurati cijenu svojih proizvoda u budućnosti, odnosno zaštititi se od pada cijena, on će prodati terminski ugovor, ali će morati kupiti novi terminski ugovor sa standardnim elementima po drugoj cijeni prije isteka roka. Ukoliko cijene padnu, proizvođač će na promptnom tržištu ostvariti gubitak, ali će kupnjom terminskog ugovora po nižoj cijeni u odnosu na cijenu prvog terminskog ugovora zatvoriti svoju poziciju s dobitkom. Da se nije zaštitio terminskim ugovorom, imao bi gubitak na cijeni koji je terminskim ugovorima kompenzirao. Ovdje se radi o primjeru kratke živice.

3. Valutne opcije

Opcija je ugovorno pravo, ali ne i obveza, na kupnju ili prodaju imovine na neki budući datum po unaprijed ugovorenoj cijeni. Da bi ostvario ovo pravo, kupac opcije plaća cijenu opcije koja se još naziva premijom. Razlikuju se američke i europske opcije; američke se mogu izvršiti bilo koji prikladan dan do dospijeća ugovora, dok se europske mogu izvršiti samo na dogovoreni dan. Opcije se razlikuju od unaprednica kod kojih se obveza mora izvršiti iako tržišni uvjeti mogu biti drukčiji od očekivanih. Razlikuju se i od ročnica jer se cijene ne usklađuju dnevno, odnosno cijena opcije se plaća kod ugovaranja. Razlikuju se dvije vrste opcija, kupovna (engl. *call*) opcija i prodajna (engl. *put*) opcija.

- Kupovna opcija je ugovor kojim kupac stječe pravo, ali ne preuzima obvezu, kupnje neke imovine na određeni budući datum ili tijekom određenog budućeg razdoblja po unaprijed utvrđenoj cijeni. Na primjer, opcija kupnje određene valute na neki budući datum po danas utvrđenoj cijeni. Ukoliko tržišna cijena bude viša, opcija kupnje će se izvršiti, u protivnom neće.
- Opcija prodaje je ugovor kojim kupac stječe pravo, ali ne preuzima obvezu, prodaje neke imovine na neki budući datum ili tijekom određenog budućeg razdoblja po unaprijed utvrđenoj cijeni.

Primjer 10:

Kao primjer korištenja valutne opcije navodi se poduzeće koje planira uvoz robe za sljedeću godinu. Ako je cijena robe u stranoj valuti, a vrijeme isporuke već određeno, poduzeće će kupiti europsku valutnu opciju. Dogovorit će se izvršni tečaj, odnosno devizni tečaj po kojem poduzeće ima pravo kupnje deviza na određeni dan u budućnosti, za što plaća premiju. Kada se približi datum dospijeća opcije, uspoređuje se opcijska izvršna cijena s tekućom tržišnom cijenom, i na temelju te usporedbe poduzeće odlučuje hoće li iskoristiti prava iz opcije ili će pustiti opciju da istekne. Ako je devizni tečaj na spot deviznom tržištu niži od izvršnog tečaja dogovorenog u opciji, pravo neće biti iskorišteno. Naravno, pri tome se uvažava i uplaćena premija. Ako nastupi planirana obveza prije dospijeća opcije, poduzeće može prodati opciju prije dospijeća uz uvjet da je izvršni devizni tečaj povoljniji od tečaja na spot tržištu. Prodajom opcije pokriva se tečajna razlika koja je nastala jer je poduzeće kupilo devizna sredstva prije dospijeća opcije.

Izvor: Autori

[17] Eng. Hedging.

[18] Orsag, S., (2006.), *Izvedenice*, HUFA, Zagreb.

4. Valutne zamjene

Zamjena (engl. *swap*) je privatni aranžman između dviju ugovornih strana o zamjeni novčanih tokova u budućnosti prema unaprijed utvrđenoj formuli. Karakteristika zamjena je njihova jednaka sadašnja vrijednost, ali različitost budućih novčanih tokova. Vrlo su prihvatljive za financijske transakcije. U slučaju zamjena nema standardiziranih uvjeta kao kod terminskih ugovora već stranke slobodno mogu određivati uvjete zamjene. Zamjene su dizajnirane za smanjenje izloženosti riziku, a ne za špekulativne transakcije. Zamjene obično dogovaraju financijski posrednici, a ne stranke direktno. U načelu su to banke koje za ugovornu stranku traže odgovarajuću suprotnu stranku. Najčešći oblici financijskih zamjena su kamatna zamjena (engl. *interest rate swap*) i valutna zamjena (engl. *currency swap*).

Valutne zamjene imaju za cilj smanjenje izloženosti valutnom riziku. Ugovor o valutnoj zamjeni uključuje razmjenu novčanih tokova od nominalne vrijednosti i fiksnih kamata u jednoj valuti za nominalnu vrijednost i fiksne ili fluktuirajuće kamate na približan dug u drugoj valuti. Valutnu zamjenu od drugih izvedenica razlikuje činjenica da ugovorne strane stvarno zamijene cijelu ugovornu svotu, zato je rizik neispunjenja obveze suprotne strane veći nego kod ostalih izvedenica, kod kojih se pri dospijeću ugovora plaća samo razlika tečaja po dospijeću i onog dogovorenog kod sklapanja ugovora.

Primjer 11:

Primjer jednostavne valutne zamjene može se objasniti na hrvatskom poduzeću koje 02. 11. 2011. primi na devizni račun uplatu 800.000 eura. U skladu s planiranim novčanim tokovima, poduzeće eure treba u prosincu. Ovdje nastaje nedoumica, ima li smisla eure prodati po spot tečaju i u prosincu ih opet kupovati, ili ih je bolje držati za to vrijeme u depozitu. Poduzeće se odlučilo za valutnu zamjenu. Banka se ugovorom o valutnoj zamjeni obvezala 04. 11. 2011. kupiti 800.000 eura po cijeni 7,5 kuna za euro, a prodati ih 05. 12. 2011 po cijeni 7,53 kuna za euro. Razlika u tečaju za vrijeme trajanja valute je 0,4%, što iznosi 4,8% godišnje. Kune koje je poduzeće primilo kao protuvrijednost na dan zaključenja ugovora, poduzeće je deponiralo u banku po kamatnoj stopi 10% godišnje. Tim potezom poduzeće je osiguralo u prosincu potrebne eure i istodobno na temelju razlike u kamatnoj stopi između kamata za eure i kune ostvarilo oko 5,2% godišnji prinos, odnosno 0,433% za vrijeme trajanja ugovora (1 mjesec).

Izvor: Autori

4. ZAKLJUČAK

Zbog mogućih velikih gubitaka koji proizlaze iz izloženosti riziku promjene deviznih tečajeva, javlja se potreba za upravljanjem ovom izloženosti. Da bi se kvalitetno upravljalo izloženosti valutnom riziku, najprije je potrebno odrediti budući smjer i intenzitet kretanja deviznog tečaja. Tečaj se ne može sa sigurnošću prognozirati i praksa na tom području temelji se na iskustvu, intuiciji i uz to na primjeni različitih razvijenih metoda prognoziranja. Metode prognoziranja mogu se podijeliti na one temeljene na tržišnim kretanjima, one temeljene na makroekonomskim modelima i na tehničku analizu sa svrhom prognoziranja deviznih tečajeva. Zatim je potrebno definirati kojim vrstama valutnih rizika je poduzeće izloženo, a nakon toga kvantificirati izloženost i time dobiti procjenu potencijalnih gubitaka ili dobitaka od promjene deviznog tečaja. Ovisno o njihovoj značajnosti zauzima se stav. Ako dobici ili gubici nisu značajni, zauzima se neutralan stav i ne štiti od valutnih rizika. Ako su značajni, daljnje akcije ovise o već određenom smjeru kretanja tečaja. Ako je kretanje tečaja povoljno, valutna izloženost se prihvaća i nastoji se povećati. U slučaju prognoze nepovoljnog kretanja tečaja, subjekt se štiti od valutnog rizika poduzimajući mjere za eliminaciju ili smanjenje rizika.

Metode za upravljanje izloženosti valutnom riziku dijele se na unutarnje i vanjske. Unutarnje su one koje se koriste u okviru poduzeća i ovise o volji samog poduzeća, koje pri tome ne sklapa nikakve ugovorne odnose s poduzećima, odnosno financijskim institucijama izvan skupine. Unutarnje metode su prirodno osiguranje, usklađivanje plaćanja, politika prodajnih cijena, upravljanje sredstvima i obvezama te operacije na novčanom tržištu. Vanjske metode su one koje podrazumijevaju kupnju instrumenata ili sklapanja ugovora kojima se moguće zaštititi od izloženosti valutnom riziku. Tu se najčešće koriste izvedeni vrijednosni papiri prilagođeni upravljanju valutnim rizikom - valutne unaprednice, valutne ročnice, valutne opcije i valutne zamjene. Zahvaljujući upravljanju valutnim rizikom, nakon izvođenja odabrane aktivnosti očekuje se manja ili nikakva izloženost poduzeća promjenama deviznog tečaja, što se pozitivno odražava na smanjenje volatilnosti planiranih zarada i novčanih tokova poduzeća, te na stabilizaciju i povećanje njegove vrijednosti i smanjenje vjerojatnosti nastupanja financijskih poteškoća i stečaja poduzeća.

Literatura

1. Allen, F. and A. M. Santomero (1998), The Theory of Financial Intermediation, *Journal of Banking & Finance* 21(11), pp. 1461. - 1485.
2. Babić, M., (2003.), *Međunarodna ekonomija*, MATE, Zagreb.
3. Bishop, P., Dixon, D., (1992.), *Foreign Exchange Handbook*, McGraw-Hill, New York.
4. Miloš Sprčić, Danijela i Petar Sprčić (2009), Kritička analiza instrumenata sveobuhvatnog upravljanja korporacijskim rizicima, Zbornik Ekonomskog fakulteta u u Zagrebu, br. 1, str. 93. - 106.
5. Orsag, S., (2003.), *Budžetiranje kapitala*, Masmedia, Zagreb.
6. Orsag, S., (2006.), *Izvedenice*, HUFA, Zagreb.
7. Pejić Bach, M., (2005.), *Mogućnosti i praksa zaštite financijskih rizika u hrvatskim poduzećima*, Računovodstvo, Revizija i Financije, 7/2005., 57. - 61.
8. Peterlin, J., (2004.), *Instrumenti za upravljanje financijskim rizicima (2. dio),* Računovodstvo, Revizija i Financije, 3/2004., 87. - 99.
9. Santomero, A. M. (1995), Financial Risk Management: The Whys and Hows, *Financial Markets, Institutions and Instruments* 4(5), pp. 1. - 14.
10. Soenen, L., A. (1979.), *Foreign Exchange Exposure Management*, Management International Review, 19, str. 31. - 38.

Ivan KARLOVIĆ, mag. oec., Zagreb
doc. dr. sc. Danijela MILOŠ SPRČIĆ,
dr. sc. Antonija KOŽUL, Ekonomski fakultet, Zagreb

KORALJKA LADEŠIĆ MASNEC

Stručni članak UDK 347.7

Izmjene i dopune Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti

Zbog otklanjanja većih poremećaja u ugostiteljstvu (kao što je moguće zatvaranje kampova za koje ugostitelji do 9. srpnja 2012. ne bi mogli ishoditi nova rješenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti, zadržavanja obima smještajnih kapaciteta u objektima u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu, kao i utjecaja na smanjenje sive ekonomije u ugostiteljstvu) kao značajnom dijelu hrvatskog gospodarstva, a do kojih bi moglo doći ukoliko Zakon o izmjenama i dopunama Zakona ne bi bio donesen prije početka glavne turističke sezone, Hrvatski sabor je po hitnom postupku dana 20. travnja 2012. donio Izmjene i dopune Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti. Zakon stupa na snagu osmoga dana od objave u Narodnim novinama.[1]

U sljedećem tekstu autorica piše o novinama koje donosi spomenuti Zakon.

1. IZMJENE ODREDBI O UVJETIMA ZA ISHOĐENJE RJEŠENJA KOJIM SE UTVRĐUJU UVJETI ZA VRSTU I KATEGORIJU UGOSTITELJSKOG OBJEKTA

Izmjenama i dopunama Zakona propisano je **brisanje** jednog od uvjeta za ishođenje rješenja kojim se utvrđuju uvjeti za vrstu i kategoriju ugostiteljskog objekta po zahtjevu ugostitelja i to **uvjeta da ugostitelju nije pravomoćnom sudskom presudom ili rješenjem o prekršaju izrečena mjera sigurnosti ili zaštitna mjera zabrane obavljanja ugostiteljske djelatnosti, dok ta mjera traje.**

Isto se odnosi i na izdavanje rješenja za pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu, odnosno seljačkom domaćinstvu. Naime, utvrđivanje tog uvjeta bilo je ograničavajuće glede poštivanja rokova za izdavanje rješenja.

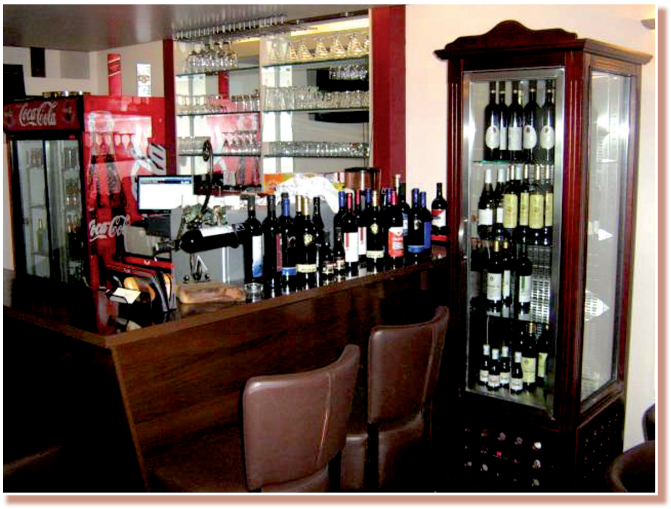

2. POJEDNOSTAVLJENJE I SKRAĆENJE UPRAVNOG POSTUPKA IZDAVANJA RJEŠENJA ZA OBAVLJANJE DJELATNOSTI

Dalja novela Zakona odnosi se na **pojednostavljenje i skraćenje upravnog postupka izdavanja rješenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti** u slučajevima nastavka obavljanja takve djelatnosti u poslovnom prostoru i objektu u kojem se već obavljala ugostiteljska djelatnost.

To znači da kada novi ugostitelj nastavlja obavljati ugostiteljsku djelatnost u istoj vrsti, odnosno kategoriji, u upravnom postupku izdavanja rješenja nije potrebno utvrđivati uvjete koji se tiču samog objekta, a koji su već utvrđeni u ranije izdanom rješenju. Dalji uvjet je da nije došlo do bitnih promjena vezanih uz ugostiteljski objekt i opremu objekta u kojoj se obavlja ugostiteljska djelatnost, a o čemu novi ugostitelj uz svoj zahtjev nadležnom uredu prilaže izjavu. Isto je i kod utvrđivanja posebnog standarda objekta.

3. NOVINE VEZANE ZA KATEGORIZACIJU KAMPOVA

Nadalje, novelama Zakona propisana je **mogućnost izdavanja privremenog rješenja o ispunjavanju uvjeta za vrstu i kategoriju kampa** u slučajevima u kojima još nije dana koncesija na turističkom zemljištu u kampovima u vlasništvu Republike Hrvatske, koji su sukladno Zakonu o turističkom i

[1] Do zaključivanja redakcije, nije bio poznat broj Narodnih novina.

ostalom građevinskom zemljištu neprocijenjenom u postupku pretvorbe i privatizacije (Nar. nov., br. 92/10.) podnijeli zahtjev za njeno dobivanje.

Kao dokaz o ispunjavanju uvjeta prava korištenja poslovnim prostorom ili objektom, odredbama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti propisano je rješenje Hrvatskog fonda za privatizaciju ili uvjerenje tijela za upravljanje državnom imovinom o nekretninama koje su procijenjene u društveni kapital društvenog poduzeća u postupku pretvorbe, odnosno unesene u temeljni kapital trgovačkog društva u postupku privatizacije.

Dakle, na osnovu tih dokaza Ministarstvo turizma može do donošenja rješenja sukladno zaključenom ugovoru o koncesiji na turističkom zemljištu u kampovima prema posebnom propisu kojim je uređeno turističko zemljište, ugostitelju izdati privremeno rješenje o ispunjavanju uvjeta za vrstu i kategoriju kampa.

Zakonom je propisano da Ministarstvo turizma po službenoj dužnosti po zaključenju ugovora o koncesiji donosi rješenje o ispunjavanju uvjeta za vrstu i kategoriju kampa, a sukladno ugovoru o koncesiji i utvrđenom činjeničnom stanju.

Postavlja se pitanje što se događa s privremenim rješenjem ukoliko ugostitelj ne dobije koncesiju. U takvom bi slučaju to rješenje prestalo važiti.

Ovakvim rješenjem omogućuje se izbjegavanje "rada na crno", odnosno daje se legalitet poslovanju ugostitelja koji imaju uređene kampove sukladno uvjetima propisanim za vrstu i određenu kategoriju kampa. Nadalje, ovakvim se rješenjem pojednostavljuje i skraćuje postupak dobivanja konačnog rješenja za obavljanje djelatnosti u kampovima.

Dalja novina Zakona odnosi se na **produženje roka za kategorizaciju kampova koji se kategoriziraju, i to do 30. travnja 2015. godine.**

Naime, prema odredbama važećeg Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (Nar. nov., br. 138/06., 152/08., 43/09. i 88/10.), ugostitelji koji obavljaju ugostiteljsku djelatnost u kampovima koji se kategoriziraju, a koji do stupanja na snagu tog Zakona (tj. do 28. prosinca 2006.) nisu ishodili rješenje o kategorizaciji sukladno odredbama Pravilnika o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji smještajnih objekata kampova iz skupine "Kampovi i druge vrste objekata za smještaj" (Nar. nov., br. 175/03. i 106/04.), dužni su takva rješenja ishoditi u roku do 9. srpnja 2012. Ukoliko to ne učine, Ministarstvo turizma, odnosno nadležni ured će rješenjem zabraniti obavljanje ugostiteljske djelatnosti i utvrditi prestanak važenja rješenja o kategorizaciji.

Zbog neriješenih imovinsko-pravnih odnosa na zemljištu u kampovima i problema oko legalizacije i uporabljivosti građevina u kampovima, te kako ne bi došlo do zatvaranja kampova, a što bi dovelo do poremećaja u turizmu, odnosno gospodarstvu zemlje, stoga je produžen rok za kategorizaciju kampova do 30. travnja 2015. godine.

4. NOVINE VEZANE ZA PRESTANAK RJEŠENJA O OBAVLJANJU UGOSTITELJSKE DJELATNOSTI

Novelama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti propisano je **brisanje uvjeta prava korištenja poslovnim prostorom ili objektom, te uvjeta da građevina, odnosno ugostiteljski objekt ispunjava uvjete sukladno posebnom propisu, kao razloga za prestanak rješenja o obavljanju ugostiteljske djelatnosti.**

Naime, sporovi vezani za pravo korištenja poslovnim prostorom proizlaze iz obvezno-pravnih i stvarno-pravnih odnosa čije je rješavanje u sudskoj nadležnosti, dok je pitanje uporabljivosti građevine regulirano posebnim propisom kojim je uređeno prostorno uređenje i gradnja.

U svezi s navedenim, smatra se da kontrola ispunjavanja navedenih uvjeta **nakon** izdavanja rješenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti ne bi trebala biti u nadležnosti upravnog tijela koje izdaje rješenje za obavljanje ugostiteljske djelatnosti.

5. NOVINE VEZANE ZA PRUŽANJE UGOSTITELJSKIH USLUGA U DOMAĆINSTVU

Daljnja novina Zakona odnosi se na **povećanje smještajnog kapaciteta u kojem se mogu pružati ugostiteljske usluge u domaćinstvu** na način kako je to bilo propisano Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti do 2006. godine.

Prema novelama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti maksimalni smještajni kapacitet u sobi, apartmanu i kući za odmor povećava se s 8 na 10 soba, odnosno sa 16 na 20 kreveta, a u kampu sa 7 na 10 smještajnih jedinica, odnosno s 25 na 30 gostiju istodobno.

"Povratak na staro", kako bi mogli nazvati ovu novelu Zakona uslijedio je radi toga što nije ostvarena namjera zakonodavca kod donošenja važećeg Zakona da se smanjenjem kapaciteta iznajmljivača utječe na "profesionalizaciju" u pružanju ugostiteljskih usluga otvaranjem obrta i trgovačkih društava, kao i rast zapošljavanja. Razlozi navedenom još uvijek su neriješena pitanja legalizacije nelegalne gradnje, pitanja prenamjene iz stambenih prostorija u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu u poslovni prostor i sl.

Pored navedenoga, većina iznajmljivača koji su sukladno članku 55. stavku 1. važećeg Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, a vezano uz maksimum smještajnog kapaciteta bili dužni u roku 5 godina od stupanja na snagu tog Zakona, odnosno do 28. prosinca 2011. uskladiti svoje poslovanje s odredbama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, nisu stekli uvjete za nastavak pružanja usluga kao ugostitelji.

Tako je odredbama noveliranog Zakona propisano da fizičke osobe koje na dan stupanja na snagu izmjena i dopuna Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu, a nisu uskladile svoje poslovanje prema članku 55. stavku 1. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (Nar. nov., br. 138/06., 152/08., 43/09. i 88/10.), te im nadležni ured nije sukladno članku 55. stavku 3. cit. Zakona rješenjem zabranio pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu, odnosno seljačkom domaćinstvu i utvrdio prestanak važenja izdanog rješenja o odobrenju, **mogu nastaviti pružati ugostiteljske usluge sukladno odredbama noveliranog Zakona.**

Odredbama noveliranog Zakona propisano je da fizičkim osobama koje su do dana stupanja na snagu tog Zakona uskladile svoje poslovanje sukladno članku 55. stavku 1. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, tj. putem nadležnog ureda državne uprave ishodile rješenje o odobrenju za pružanje ugostiteljskih usluga smještaja u domaćinstvu za smanjeni smještajni kapacitet, na zahtjev takvih osoba, nadležni ured

će izdati rješenje za veći smještajni kapacitet, ali najviše do maksimalnog smještajnog kapaciteta propisanog odredbama noveliranog Zakona (tj. 10 soba, odnosno 20 kreveta, te u kampu - 10 smještajnih jedinica s 30 gostiju istodobno). Takvo će rješenje nadležni ured izdati bez ponovnog utvrđivanja uvjeta propisanih člankom 33. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

Podnositelj zahtjeva uz svoj zahtjev nadležnom uredu za izdavanje odobrenja prilaže izjavu da nije došlo do bitnih promjena vezanih uz objekt i opremu objekta u kojem se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu.

Novina Zakona odnosi se i na **omogućavanje nastavka pružanja ugostiteljskih usluga u domaćinstvu od strane nasljednika iznajmljivača.**

Zakonom je propisano da nasljednik iznajmljivača utvrđen u rješenju o nasljeđivanju, odnosno daroprimatelj iznajmljivača temeljem ugovora o darovanju nekretnine upisane u zemljišne knjige, u slučaju opravdane spriječenosti iznajmljivača zbog bolesti, starosti, poslovne nesposobnosti i sl., može nastaviti s pružanjem ugostiteljskih usluga u domaćinstvu kao iznajmljivač, sukladno rješenju o odobrenju koje je izdano iznajmljivaču ostavitelju, odnosno darovatelju uz ishođenje rješenja o odobrenju koje će na zahtjev nasljednika iznajmljivača, odnosno daroprimatelja izdati nadležni ured **pod uvjetom da nasljednik, odnosno daroprimatelj može biti iznajmljivačem u smislu članka 28. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, te da je poslovno sposoban i da ispunjava propisane zdravstvene uvjete.** Uz zahtjev nadležnom uredu za izdavanje rješenja o odobrenju podnositelj zahtjeva obvezno prilaže izjavu da nije došlo do bitnih promjena vezanih uz objekt koje bi utjecale na uporabljivost građevine i prestanak ispunjavanja propisanih uvjeta uređenja i opreme za vrstu i kategoriju objekta u kojem se pružaju usluge.

Ukoliko više nasljednika i/ili daroprimatelja, *koji nisu suvlasnici nekretnine* u kojoj se usluge pružaju zatraži izdavanje rješenja o odobrenju, nadležni ured će im isto izdati, ali za njima pripadajući smještajni kapacitet.

Ako ima više nasljednika i/ili daroprimatelja *koji su suvlasnici nekretnine* u kojoj se pružaju ugostiteljske usluge, nadležni će ured izdati rješenje o odobrenju onom koji ishodi suglasnost svih ostalih suvlasnika.

Novelama Zakona propisano je da će se **postupci koji su započeti do stupanja na snagu noveliranog Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti dovršiti prema pojedinim odredbama noveliranog Zakona, i to odredbama članka 1., 3. i 8. stavka 2. tog Zakona.** Navedene su odredbe povoljnije kako za ugostitelje, tako i za iznajmljivače, a odnose se na:

- manji broj uvjeta koje moraju ispuniti ugostitelji za ishođenje rješenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti, odnosno iznajmljivači za pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu, kao i na
- povećanje smještajnog kapaciteta za iznajmljivače, u odnosu na važeći Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti.

Navedenim izmjenama i dopunama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti zasigurno će se pojednostaviti i skratiti upravni postupak izdavanja rješenja za obavljanje ugostiteljske djelatnosti, te u velikoj mjeri, poglavito u glavnoj turističkoj sezoni spriječiti "siva ekonomija" u ugostiteljstvu.

Koraljka LADEŠIĆ MASNEC, Državni inspektorat, Zagreb

NAJAVA:

15. SAVJETOVANJE
"INTERNA REVIZIJA I KONTROLA"

27. - 29. rujna 2012. godine

BAŠKA (Otok Krk)

Mr. sc. JASENKA ŠTIGLEC

Stručni članak UDK 347.7

Obveze ugostitelja u obavljanju ugostiteljske djelatnosti

Za obavljanje ugostiteljske djelatnosti, ugostitelj treba biti upisan u propisani registar za obavljanje ugostiteljske djelatnosti (obrtni ili trgovački registar). Osim upisa u registar, ugostitelj treba ishoditi rješenje nadležnog ureda, odnosno Ministarstva turizma kojim je utvrđeno da ugostiteljski objekt ispunjava propisane uvjete. U članku autorica piše o obvezama ugostitelja u obavljanju ugostiteljske djelatnosti koje su propisane Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti, nizom njegovih provedbenih propisa, te Zakonom o zaštiti potrošača.

1. UVOD

Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti[1] uređuju se način i uvjeti pod kojim pravne i fizičke osobe mogu obavljati ugostiteljsku djelatnost. Ugostiteljska djelatnost u smislu tog Zakona je pripremanje hrane i pružanje usluga prehrane, pripremanje i usluživanje pića i napitaka i pružanje usluga smještaja. Ugostiteljska djelatnost je i pripremanje hrane za potrošnju na drugom mjestu sa ili bez usluživanja (u prijevoznom sredstvu, na priredbama i sl.) i opskrba tom hranom (catering).

Citiranim Zakonom propisano je da **ugostiteljsku djelatnost mogu obavljati** trgovačka društva, zadruge, trgovci pojedinci i obrtnici koji ispunjavaju uvjete propisane za obavljanje te djelatnosti (u daljnjem tekstu: ugostitelj). Pored ugostitelja ugostiteljsku djelatnost, pod uvjetima propisanim tim Zakonom, mogu obavljati sukladno odredbi članka 3. stavka 2. cit. Zakona **i određene ustanove i udruge.** Međutim, ove ustanove i udruge ukoliko žele obavljati ugostiteljsku djelatnost, ne trebaju biti registrirane za obavljanje ugostiteljske djelatnosti (kao ugostitelji), **ali moraju ishoditi rješenje nadležnog ureda**[2] da su u određenom ugostiteljskom objektu ispunjeni propisani minimalni uvjeti za obavljanje ugostiteljske djelatnosti za vrstu objekata koji se ne kategoriziraju, odnosno uvjeti za vrstu i kategoriju ugostiteljskog objekta ukoliko se objekt kategorizira. Sukladno cit. Zakonu, navedene ustanove i udruge mogu obavljati ugostiteljsku djelatnost pod istim uvjetima, koji su propisani za ugostitelje.

Prema odredbama cit. Zakona, ugostiteljska djelatnost **obavlja se u objektu** namijenjenom, uređenom i opremljenom za pružanje ugostiteljskih usluga, a koji **može biti u:** građevini, odnosno zasebnom dijelu građevine (zgrada, kiosk, kontejner, plutajući objekt i sl.), poslovnom prostoru u kojem se obavlja druga djelatnost, nepokretnom vozilu i priključnom vozilu, željezničkom vagonu i plovnom objektu kojim se obavlja prijevoz putnika, šatoru, na klupi, kolicima i sličnim napravama opremljenim za pružanje ugostiteljskih usluga.[3]

S obzirom na vrstu ugostiteljskih usluga koje se u njima pružaju, ugostiteljski objekti razvrstavaju se u skupine:

- Hoteli, Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj,
- Restorani, Barovi, Catering objekti i
- Objekti jednostavnih usluga.[4]

Objekti iz navedenih skupina, ovisno o načinu usluživanja i pretežitosti ugostiteljskih usluga koje se u njima pružaju razvrstavaju se u pojedine vrste. Pojedina **vrsta ugostiteljskog objekta određena je i minimumom ugostiteljskih usluga koje se u njemu obvezno pružaju, te minimalnim uvjetima kojima mora udovoljiti ugostiteljski objekt.** Zakonom je

[1] Vidi: Nar. nov., br. 138/06., 152/08., 43/09. i 88/10.

[2] Tj. ureda državne uprave u županiji, odnosno upravnog tijela Grada Zagreba nadležnog za poslove ugostiteljstva prema mjestu sjedišta objekta ili Ministarstva turizma.

[3] Vidi članak 6. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[4] Vidi članak 7. stavak 1. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

propisano da pojedine vrste ugostiteljskog objekta mogu biti klupskog tipa (klub) u kojima se ugostiteljske usluge pružaju samo određenoj skupini gostiju (članovima kluba).[5]

2. OBVEZA REGISTRACIJE DJELATNOSTI I PRIBAVLJANJE RJEŠENJA O ISPUNJAVANJU UVJETA DJELATNOSTI

Prema odredbama cit. Zakona, ugostitelji da bi mogli obavljati ugostiteljsku djelatnost, trebaju biti **upisani u propisani registar za obavljanje ugostiteljske djelatnosti (obrtni registar ili trgovački registar), te ishoditi rješenje nadležnog ureda,** odnosno Ministarstva turizma kojim je utvrđeno da ugostiteljski objekt ispunjava propisane uvjete.[6] Važno je napomenuti da je **prema predloženim posljednjim izmjenama i dopunama cit. Zakona,** koji se u trenutku pisanja ovog članka nalazi u saborskoj proceduri, pojednostavljen i **skraćen upravni postupak glede izdavanja rješenja** za obavljanje ugostiteljske djelatnosti u slučajevima nastavka obavljanja ugostiteljske djelatnosti u poslovnom prostoru i objektu u kojima se je već obavljala ugostiteljska djelatnost. Tako se, sada, predlaže da ukoliko dođe do promjene ugostitelja u ugostiteljskom objektu, uz zadržavanje postojećeg uređenja i opreme objekta, tj. ukoliko ugostitelj nastavi obavljati ugostiteljsku djelatnost u istoj vrsti odnosno kategoriji, tada se neće u postupku izdavanja novog rješenja utvrđivati uvjeti koji se tiču ugostiteljskog objekta, a koji su već utvrđeni u ranijem izdanom rješenju. Međutim, navedeno će biti moguće jedino ukoliko nije došlo do bitnih promjena vezanih uz ugostiteljski objekt i opremu objekta u kojem se obavlja ugostiteljska djelatnost, o čemu novi ugostitelj mora, uz zahtjev za izdavanje rješenja priložiti izjavu. Cit. Zakonom omogućeno je da ugostitelj može početi obavljati ugostiteljsku djelatnost u pojedinim vrstama ugostiteljskih objekata iz skupine "Hoteli" i prije nego što od Ministarstva turizma pribavi rješenje o kategorizaciji objekta na temelju rješenja kojim se utvrđuje privremeno obavljanje ugostiteljske djelatnosti u određenom smještajnom objektu i to najdulje godinu dana od dana njegove konačnosti.[7] Ukoliko nadležni ured ne donese rješenje o ispunjavanju minimalnih uvjeta za vrstu ugostiteljskih objekata koji se ne kategoriziraju u roku 30 dana od dana uredno podnesenog zahtjeva,[8] ugostitelj može započeti s radom u objektu, o čemu je dužan prethodno pisanim putem izvijestiti nadležni ured, ukoliko je za građevinu u kojoj se nalazi ugostiteljski objekt ishodio odgovarajući akt prema kojem se građevina smije početi rabiti, odnosno staviti u pogon.[9] **Važno je istaknuti da ugostitelj smije pružati samo one ugostiteljske usluge koje su utvrđene rješenjem nadležnog ureda, odnosno Ministarstva turizma.**[10]

Česti upiti ugostitelja bili su mogu li u prostoru, u kojem obavljaju ugostiteljsku djelatnost, u **manjem opsegu prodavati cigarete,** te trebaju li za to ishoditi rješenje o minimalnim tehničkim uvjetima sukladno odredbama Zakona o trgovini.[11] Prema mišljenju resornog Ministarstva gospodarstva[12] **za prodaju cigareta u manjem opsegu u ugostiteljskom objektu nije potrebno ishoditi rješenje o minimalnim tehničkim uvjetima za djelatnost trgovine.** Međutim, sukladno odredbama članka 16. Zakona o trgovini ugostitelj je dužan nadležnom inspektoru i drugoj ovlaštenoj osobi osigurati podatke o stanju robe u prodajnom objektu na temelju isprava iz kojih se može spoznati poslovni događaj.

Ugostiteljski objekt može imati naziv dvije vrste ugostiteljskih objekata, ako za svaku vrstu ispunjava propisane uvjete.[13] Međutim, ugostiteljski objekt, koji prestane ispunjavati uvjete propisane za određenu vrstu, kategoriju, posebni standard, odnosno za dodjelu oznake kvalitete, ne može poslovati kao ta vrsta, kategorija, posebni standard, odnosno s oznakom kvalitete.[14]

Glede obveza ugostitelja, važne su prijelazne i završne odredbe cit. Zakona (članci od 51. do 62.) u kojima su, između ostalog, propisani rokovi za ugostitelje glede primjene odredbi tog Zakona. Tako je u vezi s primjenom Pravilnika o razvrstavanju i minimalnim uvjetima ugostiteljskih objekata iz skupina "Restorani", "Barovi", "Catering objekti" i "Objekti jednostavnih usluga"[15] koji je stupio na snagu 16. kolovoza 2007. godine, važna odredba članka 51. stavka 1. cit. Zakona kojom je propisano da su ugostitelji, koji su na dan 28. prosinca 2006. godine, obavljali ugostiteljsku djelatnost u ugostiteljskim objektima u kojima se pružaju usluge prehrane, pića, napitaka i slastica, te u catering objektima prema prijašnjem Zakonu o ugostiteljskoj djelatnosti, **dužni uskladiti svoje poslovanje s odredbama tog Pravilnika najkasnije do 16. kolovoza 2012. godine.**

Što se tiče poslovanja ugostiteljskih objekata iz skupine "Hoteli", na ugostitelje koji su ishodili rješenje o ispunjavanju propisanih uvjeta do 28. 12. 2006. godine po Pravilniku o razvrstavanju, kategorizaciji, posebnim standardima i posebnoj kvaliteti smještajnih objekata iz skupine "Hoteli"[16] primjenjuju se odredbe tog Pravilnika. Na ugostitelje, koji nisu do 28. 12. 2006. godine, ishodili rješenje po cit. Pravilniku, a pružaju ugostiteljske usluge u smještajnim objektima iz skupine "Hoteli" primjenjuju se odredbe Pravilnika o razvrstavanju, kategorizaciji i posebnim standardima ugostiteljskih objekata iz skupine "Hoteli,"[17] osim na ugostiteljske objekte vrste "Guest house", na koje se i dalje primjenjuju odredbe naprijed navedenog Pravilnika.[18]

U vezi s poslovanjem kampova, prema predloženim posljednjim izmjenama i dopunama cit. Zakona, a koji se u trenutku pisanja ovog članka nalazi u saborskoj proceduri, predlaže se produljenje roka za kategorizaciju kampova do 30.

[5] Ibid, stavak 3.

[6] Vidi članak 3. stavak 1. i članak 19. stavak 1. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[7] Vidi članak 19. stavak 2. i 4. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[8] Vidi članak 20. stavak 3. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[9] Vidi članak 21. stavak 1. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[10] Kako je to propisano člankom 11. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[11] Vidi: Nar. nov., br. 87/08., 96/08., 116/08., 76/09. i 114/11.

[12] Radi se o mišljenjima Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva pod Klasom: 330-01/10-01/791 od 10. 12. 2010.; Klasom: 330-01/11-01/324 od 18. 5. 2011.; Klasom: 330-01/11-01/326 od 18. 5. 2011., a glede upita zainteresiranih subjekata. U tim mišljenjima se poziva na odredbe članka 4. stavka 3, članka 9. stavka 3. i članka 16. Zakona o trgovini, te članka 35. stavka 1. Zakona o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 152/11. - pročišćeni tekst).

[13] Vidi članak 18. stavak 2. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[14] Vidi članak 17. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[15] Vidi: Nar. nov., br. 82/07. i 82/09.

[16] Vidi: Nar. nov., br. 48/02., 108/02., 132/03., 73/04. i 67/06.

[17] Vidi: Nar. nov., br. 88/07., 58/08. i 62/09.

[18] Vidi: Nar. nov., br. 48/02., 108/02., 132/03., 73/04. i 67/06.

travnja 2015. godine. Naime, ovo produženje roka predloženo je, s obzirom da je samo oko 50-ak kampova ishodilo rješenje o kategorizaciji sukladno Pravilniku o razvrstavanju, minimalnim uvjetima i kategorizaciji smještajnih objekata kampova iz skupine "Kampovi i druge vrste objekata za smještaj,[19] pa bi istek zakonskog roka od 9. srpnja 2012. godine[20] za preko 150 kampova u našoj državi koji rade temeljem "starih" rješenja, tj. još nisu ishodili rješenja o kategorizaciji prema odredbama cit. Pravilnika, značio prestanak rada koji bi doveo do većih poremećaja u turizmu, a poglavito u turističkoj sezoni.

3. DRUGE OBVEZE UGOSTITELJA

Pored naprijed navedenih obveza glede registracije djelatnosti, ishođenja rješenja o ispunjavanju propisanih uvjeta, pružanja samo onih usluga koje su utvrđene rješenjem nadležnog ureda odnosno Ministarstva turizma, odredbama članka 9., 10., 11. i 12. cit. Zakona propisane su i druge obveze kojih su se dužni pridržavati ugostitelji, ali i udruge i ustanove[21] kada obavljaju ugostiteljsku djelatnost.

Tako je, prema odredbama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti, **ugostitelj u obavljanju ugostiteljske djelatnosti, dužan:**

1. **Vidno istaknuti** na ulazu u ugostiteljski objekt odnosno u ulazu ugostiteljskog objekta smještenog u građevini zaštićenoj kao kulturno dobro, na propisani način, **natpis s oznakom vrste ugostiteljskog objekta,** odnosno vrste i kategorije ugostiteljskog objekta, posebnog standarda, oznake kvalitete utvrđene rješenjem nadležnog ureda odnosno Ministarstva turizma. U vezi s tim, spomenutim Pravilnikom o razvrstavanju, kategorizaciji i posebnim standardima ugostiteljskih objekata iz skupine "Hoteli" propisano je da se vrsta i kategorija objekta označava standardiziranom pločom, a grafičko rješenje i tehnički uvjeti standardiziranih ploča za označavanje vrste i kategorije ugostiteljskih objekata iz skupine "Hoteli" utvrđeni su tim Pravilnikom u prilogu XI. Također su grafička rješenja i tehnički uvjeti standardiziranih ploča za posebne standarde za vrstu "Hotel" utvrđeni tim Pravilnikom u prilogu XIII.;
2. **Vidno istaknuti** na ulazu u **objekt obavijest o radnom vremenu,** radnim odnosno neradnim danima, pridržavati se istaknutog radnog vremena, te se pridržavati propisanog radnog vremena. Kod ove obveze ugostitelja, treba imati u vidu odredbe članka 8. cit. Zakona. Tim odredbama Zakona, propisano je da ugostiteljski objekti iz skupine "Hoteli" i kampovi iz skupine "Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj" obvezno rade od 0,00 do 24,00 sata svaki dan.

Ugostiteljski **objekti iz skupine "Restorani"** (restoran, gostionica, zdravljak, zalogajnica, pečenjarnica, pizzeria, bistro, slastičarnica, objekt brze prehrane - fast food),[22] te ugostiteljski objekti **iz skupine "Barovi"** (kavana, noćni klub, noćni bar, disco klub, caffe-bar, pivnica, buffet, krčma, konoba, klet)[23] mogu raditi od 6,00 do 24,00 sata. Predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave (u daljnjem tekstu: predstavničko tijelo) može najduže za dva sata odlukom produžiti propisano radno vrijeme navedenih ugostiteljskih objekata. Izvršno tijelo jedinice lokalne samouprave može, po službenoj dužnosti, za pojedine ugostiteljske objekte rješenjem odrediti raniji završetak radnog vremena (najduže za dva sata) od onog koje je propisano odlukom predstavničkog tijela, ali u skladu s mjerilima koje u odluci propisuje predstavničko tijelo. To konkretno znači da, ukoliko predstavničko tijelo odlukom, npr. propiše da restorani, gostionice ili caffe-barovi mogu raditi do 2,00 sata, tada izvršno tijelo jedinice lokalne samouprave može po službenoj dužnosti, u skladu s mjerilima koje u odluci propiše predstavničko tijelo (kao npr. učestale pritužbe građana ili susjeda zbog buke, remećenja javnog reda i mira i sl.) odrediti rješenjem raniji završetak radnog vremena za pojedini ugostiteljski objekt, npr. restoran ili caffe-bar, ali najduže za dva sata, što znači da taj ugostiteljski objekt može raditi do 24 sata. Iznimno, izvršno tijelo lokalne samouprave može, na zahtjev ugostitelja, za pojedine ugostiteljske objekte iz skupine "Restorani" i "Barovi", rješenjem odrediti drugačije radno vrijeme radi organiziranja prigodnih proslava (npr. dočeka Nove godine, svadbi, maturalnih zabava i sl.). Ukoliko gospodarski inspektor Državnog inspektorata u provođenju inspekcijskog nadzora utvrdi da ugostitelj ne pruža ugostiteljske usluge u svrhu organiziranja prigodne proslave, a za što je ishodio rješenje izvršnog tijela jedinice lokalne samouprave, tada će protiv ugostitelja poduzeti upravne i kaznene mjere. Ugostiteljski objekti iz skupine "Barovi" koji ispunjavaju uvjete za rad noću sukladno posebnim propisima (noćni klub, noćni bar, disco klub i disco-bar)[24], mogu raditi samo u zatvorenim prostorima, od 21,00 do 6,00 sati. Tako u slučaju da ugostiteljski objekti iz skupine "Barovi", koji imaju naziv dvije vrste ugostiteljskih objekata, npr. vrsta caffe bar i disco klub, mogu raditi u vrsti caffe-bar sukladno radnom vremenu propisanom člankom 8. stavkom 1. podstavkom 1., te stavkom 2. tog članka Zakona, tj. najdulje od 6,00 do 2,00 sata (ako predstavničko tijelo donese odluku da se produlji radno vrijeme caffe-barova za dva sata), a u vrsti disco klub mogu raditi, samo u zatvorenim prostorijama, sukladno radnom vremenu propisanom stavkom 1. podstavkom 2. tog članka Zakona (tj. od 21,00 do 6,00 sati), s tim da se radno vrijeme jedne i druge vrste ugostiteljskog objekta ne smije preklapati. Dakle, radno vrijeme jedne i druge vrste ugostiteljskih objekata određuje sam ugostitelj u okviru propisanog radnog vremena, te je dužan vidno istaknuti na ulazu u ugostiteljski objekt obavijest o radnom vremenu i radnim odnosno neradnim danima za svaku vrstu objekta (tj. posebno za caffe bar, a posebno za disco klub) i pridržavati se tako istaknutog radnog vremena.

Ugostiteljski objekti iz skupine "Restorani" i "Barovi" koji se nalaze izvan naseljenih područja naselja mogu raditi od 0,00 do 24,00 sata. Izvršno tijelo jedinice lokalne samouprave može, po službenoj dužnosti, za pojedine ugostiteljske objekte iz ovih skupina rješenjem odrediti raniji završetak radnog vremena, ali najduže za dva sata, od propisanog radnog vremena. Predstavničko tijelo odlukom određuje lokaciju

[19] Vidi: Nar. nov., br. 175/03. i 106/04.

[20] Vidi članak 53. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[21] Vidi članak 3. stavak 2. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[22] Vidi: Pravilnik o razvrstavanju i minimalnim uvjetima ugostiteljskih objekata iz skupina "Restorani", "Barovi", "Catering objekti" i "Objekti jednostavnih usluga" (Nar. nov., br. 82/07. i 82/09.).

[23] Ibid.

[24] Vidi članak 5. stavak 2. Pravilnika o razvrstavanju i minimalnim uvjetima ugostiteljskih objekata iz skupina "Restorani", "Barovi", "Catering objekti" i "Objekti jednostavnih usluga.

područja naselja za svoje područje za ugostiteljske objekte iz skupine "Restorani" i "Barovi" koji se nalaze izvan naseljenih područja.

Ugostiteljski objekti iz skupine "Catering objekti" (pripremnica obroka - catering) mogu raditi u vremenu od 0,00 do 24,00 sata, ukoliko ispunjavaju uvjete za takav rad koji su propisani posebnim propisom.

Ugostiteljski objekti u zračnim lukama, željezničkim kolodvorima, autobusnim kolodvorima i sl., mogu raditi u radnom vremenu objekta u kojem se nalaze. To konkretno znači da, npr. ukoliko autobusni kolodvor radi od 0,00 do 24,00 sata, tada i restorani, caffe-barovi i dr., koji se nalaze u sklopu tog autobusnog kolodvora mogu raditi isto od 0,00 do 24,00 sata. S tim u vezi ukazuje se na odredbe Zakona o prijevozu u cestovnom prometu[25] prema kojima se prihvat i otprema putnika obavlja na autobusnim kolodvorima i autobusnim stajalištima. Iz navedenog proizlazi da autobusno stajalište nije autobusni kolodvor, pa ugostiteljski objekt koji se nalazi na autobusnom stajalištu može raditi samo sukladno članku 8. stavku 1. podstavku 1. i stavku 2. cit. Zakona.

Predstavničko tijelo odlukom propisuje radno vrijeme **ugostiteljskih objekata iz skupine "Objekti jednostavnih usluga"** (objekt jednostavnih usluga u kiosku, objekt jednostavnih brzih usluga, objekt jednostavnih usluga u nepokretnom vozilu, objekt jednostavnih usluga u šatoru, objekt jednostavnih usluga na klupi, objekt jednostavnih usluga na kolicima ili sličnim napravama).

Ugostitelj ili druga pravna ili fizička osoba iz članka 3. ovoga Zakona određuje radno vrijeme drugih vrsta ugostiteljskih objekata za smještaj iz skupine "Kampovi i druge vrste ugostiteljskih objekata za smještaj"(soba za iznajmljivanje, apartman, studio apartman, kuća za odmor, prenoćište, odmaralište za djecu, hostel, planinarski dom, lovački dom, učenički dom ili studentski dom, objekt za robinzonski smještaj).

Dakle, **ugostitelj** sam utvrđuje radno vrijeme svog ugostiteljskog objekta koje mora biti u skladu s propisanim radnim vremenom. Ukoliko se ugostitelj ne pridržava propisanog radnog vremena, cit. Zakonom propisana je rigorozna upravna i prekršajna mjera.

3. **Utvrditi kućni red u ugostiteljskim objektima za smještaj i istaknuti ga na recepciji te izvadak iz kućnog reda istaknuti u svim sobama i apartmanima.** U kućnom redu mora se, između ostalog, istaknuti i obavijest o vođenju knjige žalbi i o mjestu gdje se nalazi na jeziku na kojem je sastavljen kućni red, a sukladno odredbi članka 5. stavka 3. Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige žalbe;[26]
4. **Utvrditi normative o utrošku namirnica** za pojedino jelo, piće i napitak, pružiti usluge u količinama i kakvoći sukladno normativima, te na zahtjev normativ predočiti gostu. Ukoliko se u inspekcijskom nadzoru utvrdi da je ugostitelj istodobno gostima predočio više od jednog normativa, koji su različiti za istu uslugu, tada će se smatrati da ugostitelj nema utvrđen normativ;
5. **Vidno istaknuti cijene usluga** koje se nude, na način dostupan gostima i pridržavati se istaknutih cijena, a kod pružanja usluga smještaja u cjenicima istaknuti i iznos boravišne pristojbe, te cjenike staviti na raspolaganje gostima u dovoljnom broju primjeraka. Ukoliko se u inspekcijskom nadzoru utvrdi da je ugostitelj istodobno gostima predočio više od jednog cjenika, koji su različiti za istu uslugu, tada će se smatrati da ugostitelj nema cjenik usluga koje nudi. Glede navedenog, ukazuje se na odredbu članka 59. navedenog Pravilnika o razvrstavanju i minimalnim uvjetima ugostiteljskih objekata iz skupina "Restorani", "Barovi", "Catering objekti" i " Objekti jednostavnih usluga" kojom je propisano da ugostiteljski objekti iz skupina "Restorani", "Barovi" i " Objekti jednostavnih usluga" **moraju na svakom stolu imati jelovnik i kartu pića ako se gosti uslužuju za stolom.** Iznimno, ugostiteljski objekti vrste restoran i gostionica mogu imati dovoljan broj jelovnika i karti pića sukladno učestalosti narudžbi, ili na svakom stolu mora biti jelovnik i karta pića. Ugostiteljski objekti u kojima se **gosti uslužuju za šankom točionika, moraju imati istaknut jelovnik i kartu pića na šanku.** U ugostiteljskim objektima iz skupine "Restorani" i "Barovi", u kojima se gostima nude topla i hladna jela, **jelovnici i karte pića moraju biti izloženi na ulazu ugostiteljskog objekta na prikladan način.** U jelovniku se navode jela i slastice, a u karti pića, pića i napici, te njihove cijene s porezom. Pored navedenog, prema odredbi članka 5. stavka 3. Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige žalbi, **u cjenicima odnosno jelovnicima mora se istaknuti obavijest i o vođenju knjige žalbe i mjestu gdje se nalazi na jezicima na kojima su sastavljeni.** Jelovnik i karta pića ispisuju se **na hrvatskom i najmanje jednom svjetskom jeziku.** Jelovnik i karta pića obvezno se stavljaju na uvid gostu prije preuzimanja narudžbe. Jela, slastice, pića i napici, navedeni u jelovniku i karti pića moraju se uslužiti, ako ih gost zahtijeva.

U smještajnim objektima iz skupine "Hoteli" sukladno elementima za kategorizaciju prema Pravilniku o razvrstavanju, kategorizaciji, posebnim standardima i posebnoj kvaliteti smještajnih objekata iz skupine "Hoteli" i Pravilniku o razvrstavanju, kategorizaciji, posebnim standardima ugostiteljskih objekata iz skupine "Hoteli" propisano je da se na recepciji treba nalaziti cjenik smještajnih jedinica na hrvatskom i najmanje na engleskom jeziku. Isto tako, propisano je da se u smještajnim jedinicama (sobama, apartmanima) treba nalaziti cjenik sobe odnosno hotelskog apartmana i lista hotelskih usluga s cjenikom na hrvatskom i najmanje na engleskom jeziku. Također i u sobama za iznajmljivanje, apartmanima, studio apartmanima i kućama za odmor, sukladno elementima za kategorizaciju propisanih Pravilnikom o razvrstavanju i kategorizaciji drugih vrsta ugostiteljskih objekata za smještaj iz skupine "Kampovi i druge vrste objekata za smještaj"[27] treba se nalaziti cjenik usluga na hrvatskom i najmanje na engleskom jeziku.

Međutim, pri isticanju cijena usluga u ugostiteljstvu, pravne i fizičke osobe koje pružaju ugostiteljske usluge gostima, trebaju primjenjivati i odredbe članka 7. stavka 2., kao i članka 9. stavka 1. **Zakona o zaštiti potrošača.**[28] Naime, prema odredbi članka 7. stavka 2. tog Zakona, trgovac (tj. pravna ili fizička osoba koja pruža ugostiteljske usluge) mora svoje

[25] Vidi: Nar. nov., br. 178/04., 48/05., 111/06., 63/08., 124/09. i 91/10.

[26] Vidi: Nar. nov., br. 5/08.

[27] Vidi: Nar. nov., br. 49/08. i 45/09.

[28] Vidi: Nar. nov., br. 79/07., 125/07., 75/09., 79/09. i 89/09. - ispr.

prodajne uvjete jasno, vidljivo i čitljivo istaknuti u prodajnom prostoru (tj. u objektu u kojem pruža ugostiteljsku uslugu), kao i posebne uvjete koje daje za pojedine usluge, a ako pojedinim skupinama potrošača (tj. gostiju) odobrava posebne uvjete, ti uvjeti trebaju biti jasno i vidljivo objavljeni u prodajnom prostoru (tj. u objektu gdje se pruža ugostiteljska usluga). Odredbama članka 9. tog Zakona, između ostalog, propisano je da trgovac (tj. pravna ili fizička osoba koja pruža ugostiteljske usluge) mora jasno, vidljivo i čitljivo istaknuti iznos utvrđene maloprodajne cijene usluge koju pruža. Pod **maloprodajnom cijenom** podrazumijeva se konačna cijena u kunama za pojedinu uslugu, uključujući porez na dodanu vrijednost.

Također je važno ukazati i na odredbu članka 3. Pravilnika o označavanju, reklamiranju i prezentiranju hrane[29] kojeg je temeljem članka 17. Zakona o hrani[30] donio ministar poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Odredbom članka 3. stavka 5. tog Pravilnika propisano je da pravne i fizičke osobe koje obavljaju ugostiteljsku djelatnost **moraju prilikom prezentacije hrane** koju nude krajnjem potrošaču za izravnu konzumaciju **dati informaciju o prisutnosti sastojaka hrane koji mogu izazvati alergije i/ili intolerancije,**[31] te iste informacije dokumentirati potrošaču u slučaju njegovog zahtjeva;

6. **Izdati gostu račun** za svaku pruženu ugostiteljsku uslugu s naznakom vrste, količine i cijene pruženih usluga, odnosno odobrenog popusta, a kod pružanja usluga smještaja navesti u računu i iznos boravišne pristojbe. Ugostitelji, pored naprijed navedenih odredbi cit. Zakona glede izdavanja i sadržaja računa, trebaju primjenjivati i odredbe članka 12. Zakona o zaštiti potrošača. Naime, odredbama tog članka Zakona propisano je da navedene osobe moraju za obavljenu uslugu potrošaču (tj. gostu): izdati račun koji **mora biti točan, neizbrisiv, jasan, vidljiv i čitljiv u papirnatom ili elektroničkom obliku,** da moraju gostu omogućiti provjeru ispravnosti zaračunatog iznosa u odnosu na pružene usluge, da izdavanje računa nije dopušteno naplaćivati, da se osobe koje pružaju ugostiteljske usluge moraju pridržavati istaknute maloprodajne cijene i uvjeta prodaje, te da će se na navedene slučajeve, na odgovarajući način primijeniti odredbe Zakona o porezu na dodanu vrijednost[32] koje uređuju pitanja ispostavljanja računa.

Česti su upiti građana **je li dopušteno ugostitelju naplaćivati ulaznice tijekom izvedbe glazbenih ili zabavnih programa.** Zakonom o ugostiteljskoj djelatnosti nije propisana zabrana naplaćivanja ulaza u ugostiteljski objekt glede naprijed navedenog, ali se ugostitelj u takvim slučajevima vezano uz isticanje cijena i izdavanje računa treba pridržavati odredbi članaka 7, 9. i 12. Zakona o zaštiti potrošača.

Prema članku 17. Zakona o boravišnoj pristojbi[33] pravne ili fizičke osobe, koje pružaju uslugu noćenja u smještajnim objektima naplaćuju **boravišnu pristojbu** istodobno s naplatom pružene usluge, ako tim Zakonom nije drugačije uređeno. U računu za pružene usluge smještaja, posebno se označuje iznos boravišne pristojbe, a u slučaju prava na oslobođenje plaćanja boravišne pristojbe, ili u slučaju prava na plaćanje umanjenog iznosa boravišne pristojbe u računu se navodi i osnova za plaćanje umanjenog iznosa boravišne pristojbe;

7. **Onemogućiti iznošenje pića i napitaka radi konzumiranja izvan zatvorenih prostora ugostiteljskog objekta** iz skupine "Barovi" koji ispunjavaju uvjete za rad noću (noćni klub, noćni bar, disco klub) i rade od 21,00 do 6,00 sati;
8. Na propisan način **voditi knjigu gostiju u ugostiteljskom objektu za smještaj,** tj. sukladno odredbama Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige gostiju i popisa gostiju.[34] Danom stupanja na snagu ovog Pravilnika prestao je važiti Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige gostiju i popisa gostiju.[35] Prema novom Pravilniku, knjiga gostiju vodi se u obliku uvezane knjige ili u elektroničkom obliku. Knjiga gostiju može se voditi za domaće i strane goste zajedno ili odvojeno. Knjiga gostiju, koja se vodi u obliku uvezane knjige, treba se čuvati najmanje dvije godine nakon što je popunjena. Kada se knjiga gostiju vodi elektronički na osobnom računalu, po isteku kalendarske godine potrebno ju je ispisati i/ili pohraniti na odgovarajućem mediju i čuvati najmanje dvije godine. S obzirom da novim Pravilnikom nije propisano da se postojeće knjige gostiju moraju zamijeniti, ove knjige vrijede i nadalje dok se ne istroše, odnosno dok se ne promijeni ugostitelj u ugostiteljskom objektu;
9. **Voditi knjigu žalbi** na propisan način u svakom objektu, u roku pet dana izjavljen prigovor dostaviti Državnom inspektoratu te u roku 15 dana od dana izjavljenog prigovora odgovoriti na prigovor, tj. sukladno odredbama novog Pravilnika o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige žalbi. Danom stupanja na snagu tog Pravilnika prestao je važiti Pravilnik o obliku, sadržaju i načinu vođenja knjige žalbe.[36] Prema novom Pravilniku, knjiga žalbi mora se voditi u svim objektima, prostorijama i na prostorima u kojima se pružaju ugostiteljske ili turističke usluge. Iznimno, može se voditi jedna knjiga žalbi za više ugostiteljskih objekata vrste sobe i/ili apartman koji se nalaze u istoj građevini. Knjiga žalbi **mora se nalaziti na mjestu pristupačnom korisnicima ugostiteljskih i turističkih usluga,** te se na istaknutom mjestu u prostorijama i prostorima u kojima se pružaju ugostiteljske ili turističke usluge mora staviti obavijest na engleskom, njemačkom, talijanskom i francuskom jeziku da se vodi knjiga žalbi i gdje se nalazi. Kao što je već naprijed navedeno, obavijest o vođenju knjige žalbi i o mjestu gdje se nalazi mora se istaknuti i na cjenicima odnosno jelovnicima, te u "kućnom redu" na jezicima na kojima su sastavljeni. Knjiga žalbi mora se čuvati najmanje godinu dana nakon popunjenja. Na stavljeni prigovor odgovorna osoba može odgovoriti podnosiocu prigovora i usmeno. Ako se postigne zadovoljavajuće rješenje u rubrici "Primjedba" knjige žalbe, to će se zabilježiti i potvrditi potpisima odgovorne osobe i podnosioca prigovora. Ako se ne postigne zadovoljavajuće rješenje glede prigovora, ugostitelj je dužan odmah po stavljanju prigovora dati prvu kopiju prigovora iz knjige žalbe osobi koja je stavila prigovor, a drugu kopiju dostaviti gospodarskoj inspekciji u roku pet dana od

[29] Vidi: Nar. nov., br. 63/11. i 79/11.
[30] Vidi: Nar. nov., br. 46/07., 84/08., 155/08. i 55/11.
[31] Sukladno Prilogu 3. tog Pravilnika.
[32] Vidi: Nar. nov., br. 47/95., 106/96., 164/98., 105/99., 54/00., 73/00., 127/00., 48/04., 82/04., 90/05., 76/07., 87/09., 94/09. i 22/12.
[33] Vidi: Nar. nov., br. 152/08. i 59/09. - ispr.
[34] Vidi: Nar. nov., br. 5/08.
[35] Vidi: Nar. nov., br. 14/96.
[36] Vidi: Nar. nov., br. 52/96., 47/97. i 54/97.

dana stavljanja prigovora. Ugostitelj je dužan odgovoriti na stavljeni prigovor u roku 15 dana od dana unošenja prigovora u knjigu žalbi, a kopiju odgovora istovremeno dostaviti nadležnoj ispostavi područne jedinice Državnog inspektorata. Pisani odgovor na podneseni prigovor sastavlja se na jeziku na kojem je napisan prigovor u knjizi žalbi, ili na engleskom, njemačkom, talijanskom odnosno francuskom jeziku. Ukoliko ugostitelj u propisanom roku ne odgovori na stavljeni prigovor, mora najkasnije u roku pet dana od dana isteka tog roka o tome izvijestiti nadležnu ispostavu područne jedinice Državnog inspektorata s obrazloženjem zbog čega nije u roku odgovoreno. S obzirom da novim Pravilnikom nije propisano da se postojeće knjige žalbe moraju zamijeniti, postojeće knjige žalbe vrijede i nadalje dok se ne istroše, odnosno dok se ne promijeni ugostitelj u ugostiteljskom objektu;

10. U ugostiteljskom objektu za smještaj ugostitelj je obvezan osigurati goste od posljedica nesretnog slučaja. Navedenu obvezu ugostitelj dokazuje policom osiguranja od posljedica nesretnog slučaja kod osiguravajućeg društva;
11. Pisanim putem obavijestiti nadležni ured odnosno Ministarstvo turizma o prestanku obavljanja djelatnosti u ugostiteljskom objektu, u roku osam dana od nastale promjene. Ova obveza odnosi se na trajni prestanak obavljanja ugostiteljske djelatnosti, tj. ne odnosi se npr. na prestanak sezonskog obavljanja ugostiteljske djelatnosti, ili prestanak obavljanja djelatnosti za vrijeme privremene obustave;
12. Za obavljanje ugostiteljske djelatnosti **moraju biti ispunjeni uvjeti koji se odnose na higijenu i zdravstvenu ispravnost hrane,** kao i obveze subjekata koji se bave ugostiteljskom djelatnošću glede higijene i zdravstvene ispravnosti hrane, te ostali zdravstveni uvjeti za rad sukladno posebnim propisima. Odredbom članka 134. Zakona o hrani propisano je da su se subjekti u poslovanju s hranom bili dužni uskladiti s odredbama članka 51. stavka 1. tog Zakona (tj. **moraju uspostaviti i provoditi redovite kontrole higijenskih uvjeta u svim fazama proizvodnje,** prerade i distribucije hrane, osim na razini primarne proizvodnje i pripadajućih djelatnosti, u svakom objektu pod njihovom kontrolom, provedbom preventivnog postupka samokontrole, razvijenog u skladu s **načelima sustava HACCP-a);**
13. Ugostitelj, koji u ugostiteljskom objektu pruža usluge naturistima dužan je, uz naziv vrste ugostiteljskog objekta, istaknuti i oznaku da se u tom objektu pružaju usluge naturistima. Predstavničko tijelo može odrediti prostore na kojima se pružaju usluge naturistima.
14. **Prilikom oglašavanja i reklamiranja** usluga i isticanja poruka u komercijalnom poslovanju, ugostitelj ne smije koristiti oznaku propisane vrste i kategorije ugostiteljskog objekta, posebnog standarda, odnosno oznake kvalitete koja nije utvrđena rješenjem nadležnog ureda odnosno Ministarstva;[37]
15. Ugostitelj **ne smije pružati ugostiteljske usluge koje nisu utvrđene rješenjem nadležnog ureda** odnosno Ministarstva. **Iznimno,** ugostitelj može povremeno (za vrijeme trajanja manifestacija, sajmova, prigodnih priredbi i sl.) izvan svoga ugostiteljskog objekta obavljati ugostiteljsku djelatnost, ali uz prethodnu suglasnost sanitarnog inspektora o ispunjenju sanitarnih uvjeta;
16. Ugostitelj **ne smije usluživati,** odnosno dopuštati konzumiranje **alkoholnih pića** u ugostiteljskom objektu **osobama mlađim od 18 godina.** Pored toga, propisana je obveza ugostitelju da mora na vidljivom mjestu imati istaknutu oznaku o zabrani usluživanja, odnosno konzumiranja alkoholnih pića osobama mlađim od 18 godina, te ne smije usluživati alkoholna pića u ugostiteljskom objektu u određenom razdoblju tijekom dana, ukoliko je to propisalo predstavničko tijelo jedinice lokalne samouprave;
17. Sukladno odredbama Zakona o ograničavanju duhanskih proizvoda[38] ugostitelj je **dužan osigurati poštivanje zabrane pušenja u zatvorenom javnom prostoru.** Tako je propisana novčana kazna u iznosu od 500,00 do 1000,00 kuna za konobara koji u ugostiteljskom objektu uslužuje hranu i/ili piće, a u tom objektu zatečen je gost koji puši. Također je propisana i novčana kazna od 1.000,00 kuna na mjestu izvršenja prekršaja, ukoliko je gost zatečen da puši u javnom prostoru u kome je pušenje zabranjeno. U ugostiteljskom objektu, u kojem se isključivo uslužuje piće, a u kojem nije moguće ispuniti propisane uvjete glede prostora za pušenje, vlasnik odnosno korisnik objekta može prostor za usluživanje odrediti pušačkim, o čemu u tom prostoru mora istaknuti oznaku o dozvoli pušenja (to su uglavnom prostori manji od 50 m^2). Navedeni pušački prostor, mora imati ventilacijski sustav koji omogućuje najmanje 10 izmjena zraka na sat, odvod zraka onečišćenog duhanskim dimom iz pušačkog prostora u otvoreni prostor mora se osigurati sustavom za filtriranje, te takav prostor mora biti opremljen sredstvima promidžbe spoznaje o štetnosti uporabe duhanskih proizvoda (plakat, leci, naljepnice i sl.). Ugostiteljske terase za koje je ugostitelj ishodio rješenje nadležnog ureda da ispunjavaju uvjete propisane za prostore za usluživanje na otvorenom, ne smatraju se zatvorenim javnim prostorom u smislu tog Zakona, te je na istima pušenje dozvoljeno. Međutim, takve terase trebaju biti potpuno otvoreni prostor s više od 50% pripadajućih površina (pomičnih ili nepomičnih stijenki).

[37] Vidi članak 3a. Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

[38] Vidi: Nar. nov., br. 125/08., 55/09. - ispr. i 119/09.

Mr. sc. Jasenka ŠTIGLEC, Državni inspektorat, Zagreb

Mr. DARKO TEREK

Stručni članak UDK 347.7

Rad stranaca u RH prema novom Zakonu o strancima

***U**Nar. nov., br. 130/11. objavljen je novi Zakon o strancima. Zakon je stupio na snagu 1. siječnja 2012., osim nekih odredbi koje će stupiti na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji.*

Stupanjem na snagu ovog Zakona prestao je važiti stari Zakon o strancima (Nar. nov., br. 79/07. i 36/09.), dok će provedbeni propisi koji su doneseni na temelju starog Zakona o strancima ostati na snazi do stupanja na snagu novih provedbenih propisa, ukoliko nisu u suprotnosti s novim Zakonom.

Novim Zakonom o strancima provedeno je daljnje usklađivanje s pravnom stečevinom Europske unije, otklonjeni su određeni nedostaci dosadašnjeg Zakona, te izmijenjene odredbe o radu stranaca kako bi se unaprijedio i ubrzao postupak odobravanja i rada stranaca uvažavajući potrebe za stranom radnom snagom s jedne strane, te sprječavanja zlouporaba s druge strane.

U području rada i zapošljavanja stranaca napušteni su dosadašnji pojmovi radne i poslovne dozvole, kao i složen postupak suglasnosti za izdavanje poslovne dozvole koji je bio u nadležnosti Hrvatske gospodarske komore putem nadležne županijske komore.

Umjesto radne i poslovne dozvole, stranci prema novom Zakonu mogu raditi na temelju dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada.

Zakon o strancima uređuje i rad državljana država članica Europskog ekonomskog prostora (EEP-a), kao i rad na temelju "EU plave karte", ali će se te odredbe primjenjivati od pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji.

1. UVOD

Novim Zakonom o strancima propisani su uvjeti ulaska, kretanja i boravka, rad stranaca i uvjeti rada i prava raspoređenih radnika u Republici Hrvatskoj.

Zakon se u vezi boravka i rada stranaca ne primjenjuje na: članove diplomatskih misija, konzularnih ureda, članove misija organizacija Ujedinjenih naroda i drugih specijaliziranih ustanova Ujedinjenih naroda, članove misija međunarodnih organizacija akreditiranih u RH te članove njihovih obitelji, odnosno zajedničkog kućanstva.

U vezi s pojmovima relevantnim za rad i zapošljavanje stranaca u RH, Zakon je za pojedine pojmove (izraze) propisao sljedeća značenja:

Strancem se smatra osoba koja nije hrvatski državljanin, a *osoba bez državljanstva* je stranac koju ni jedna država sukladno svom nacionalnom zakonodavstvu ne smatra svojim državljaninom.

Poslodavac je pravna ili fizička osoba koja je sa strancem zasnovala radni odnos ili se koristi njegovim radom, dok je *podizvođač* poslodavac - pravna ili fizička osoba, koja ima sklopljen ugovor o podizvođenju radova s drugom pravnom ili fizičkom osobom i koji je sa strancem zasnovao radni odnos ili se koristi njegovim radom.

Sezonski radnik je stranac nastanjen u državi čiji je državljanin ili u kojoj ima određen stalni boravak i koji je s poslodavcem sa sjedištem u RH sklopio ugovor o obavljanju određenog posla u određenom vremenskom razdoblju koje nije duže od 6 mjeseci.

Visokokvalificirani radnik je državljanin treće države koji je u RH zaposlen sukladno posebnim propisima kojima se uređuju radno-pravni odnosi u RH, za taj rad je plaćen i ima potrebnu, odnosno odgovarajuću i posebnu stručnost koja se dokazuje visokostručnim kvalifikacijama.

Visokostručnim kvalifikacijama smatra se završena visokoškolska izobrazba ili završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij.

2. RAD STRANACA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Rad stranaca u Republici Hrvatskoj uređen je u čl. 73. do 91., odnosno u čl. 98. Zakona o strancima. U navedenim odredbama regulira se:

- rad stranaca u Republici Hrvatskoj (čl. 73.),
- godišnja kvota za zapošljavanje stranaca (čl. 74.),
- dozvola za boravak i rad na temelju godišnje kvote za zapošljavanje stranaca (čl. 75.),
- dozvola za boravak i rad izvan godišnje kvote (čl. 76. do 81.),
- potvrda o prijavi rada (čl. 82. do 85.),
- raspoređeni radnik (čl. 86.),
- referentni period (čl. 87.),
- sudska zaštita i administrativna suradnja i informiranje (čl. 88.),
- izjava o upućivanju (čl. 89.),
- prestanak važenja dozvole za boravak i rad (čl. 90. i 91.), te
- prava stranca na stalnom boravku (čl. 98.).

U Zakonu o strancima izričito je navedeno kako stranac ne može na području Republike Hrvatske raditi na temelju vize.

2.1. Rad na temelju izdane dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada

Stranac može u Republici Hrvatskoj raditi na temelju:
- izdane dozvole za boravak i rad ili
- potvrde o prijavi rada.

Razlika između dozvole za boravak i rad i potvrde o prijavi rada, pojednostavljeno rečeno, sastoji se u tome da dozvola za boravak i rad obuhvaća prava koja su stranci do sada imali na temelju radne i poslovne dozvole, dok se na temelju potvrde o prijavi rada može raditi godišnje do 90 dana, do 60 dana, odnosno do 30 dana. Tako potvrda o prijavi rada obuhvaća prava koja su u ranijem Zakonu o strancima imale određene kategorije stranaca koji su do 90, 60 ili 30 dana mogli u RH raditi bez radne odnosno poslovne dozvole.

Zakon o strancima odredio je koje kategorije stranaca mogu u RH raditi bez dozvole za boravak i rad i bez potvrde o prijavi rada. Te kategorije stranaca po svom statusu stječu pravo na rad bez obzira što nemaju niti jednu od dozvola odnosno potvrda. To su stranci koji u RH imaju odobren:
- stalni boravak[1],
- azil, supsidijarnu ili privremenu zaštitu,
- privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji s hrvatskim državljaninom, strancem na stalnom boravku, azilantom te strancem kojem je odobrena supsidijarna ili privremena zaštita,
- privremeni boravak iz humanitarnih razloga,
- autonomni boravak,
- status redovitog učenika ili studenta kada obavljaju poslove posredstvom ovlaštenih posrednika, bez zasnivanja radnog odnosa, i
- privremeni boravak u svrhu znanstvenog istraživanja (stranac koji ima ugovor o gostovanju, koji dokaže svrhu privremenog boravka, koji ima valjanu putnu ispravu, koji ima sredstva za uzdržavanje, koji ima zdravstveno osiguranje, koji nema zabranu ulaska i boravka u RH i koji ne predstavlja opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje).

[1] Kad je riječ o boravku, stranac u RH može boraviti na kratkotrajnom boravku (do 3 mjeseca), privremenom ili stalnom boravku.

2.1.1. Obveze poslodavca

Stranac u RH može raditi samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i samo kod onog poslodavca s kojim je zasnovao radni odnos, a poslodavac može zaposliti stranca samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad, odnosno potvrda o prijavi rada.

Ako stranac u RH boravi nezakonito, poslodavac ga ne smije zaposliti niti se smije koristiti njegovim radom. Prije zasnivanja radnog odnosa poslodavac mora od stranca tražiti na uvid valjanu dozvolu za boravak i rad, potvrdu o prijavi rada ili odobrenje boravka (stalni boravak, azil, privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji i dr.). Presliku potvrde poslodavac je dužan imati za vrijeme trajanja radnog odnosa.

Ako je stranac predočio nevaljanu dozvolu, poslodavac se neće smatrati odgovornim za zapošljavanje stranca koji nezakonito boravi u RH, osim ako je poslodavac znao da je dokument koji je predočen kao dozvola za boravak i rad bio krivotvoren.

Ako poslodavac zapošljava stranca koji u RH može raditi bez dozvole za boravak i rad i bez potvrde o prijavi rada (stranci koji imaju odobren stalni boravak, azil, privremeni boravak u svrhu spajanja obitelji i dr.), dužan je u roku 8 dana od dana zasnivanja radnog odnosa ili početka rada stranca o tome obavijestiti nadležnu policijsku upravu odnosno policijsku postaju.

Odredbe koje se odnose na poslodavca na odgovarajući se način primjenjuju i na podizvođača.

Radom se u smislu Zakona o strancima ne smatra obavljanje prethodnih radnji za osnivanje i registraciju trgovačkog društva ili obrta.

2.2. Dozvola za boravak i rad

Dozvola za boravak i rad može se izdati na temelju godišnje kvote i izvan godišnje kvote.

2.2.1. Godišnja kvota za zapošljavanje stranaca

Kao i po starom, i po novom Zakonu o strancima, Vlada RH svojom Odlukom utvrđuje godišnju kvotu za zapošljavanje stranaca. Odluka se donosi najkasnije do 31. listopada tekuće godine za sljedeću godinu. Odlukom se utvrđuju kvote zapošljavanja za produženje već izdanih dozvola i za novo zapošljavanje.

Prijedlog godišnje kvote za zapošljavanje stranaca izrađuje ministarstvo nadležno za rad na temelju mišljenja Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske obrtničke komore i predstavnika socijalnih partnera.

Godišnja kvota za zapošljavanje stranaca utvrđuje se u skladu s migracijskom politikom i stanjem na tržištu rada. Tom se kvotom utvrđuju djelatnosti i zanimanja u kojima se dopušta novo zapošljavanje te broj dozvola za svaku od djelatnosti i zanimanja. Godišnjom kvotom može se utvrditi i kvota za sezonsko zapošljavanje.[2]

[2] Vlada RH je na sjednici održanoj 23. veljače 2012. godine donijela Odluku o utvrđivanju godišnje kvote radnih dozvola za zapošljavanje stranaca u 2012. Odluka je objavljena u Nar. nov., br. 25 od 28. 02. 2012. Temeljem navedene Odluke, ukupna godišnja kvota dozvola za zapošljavanje stranaca u RH iznosi 3.988 dozvola. Od toga broja 3.000 dozvola odnosi se na produženje već izdanih dozvola, dok je razlika od 988 dozvola raspoređena na djelatnosti graditeljstva, brodogradnje, turizma i ugostiteljstva, kulture, prometa, zdravstva, znanosti i obrazovanja, te prerađivačke industrije.

Dozvola za boravak i rad na temelju godišnje kvote radnih dozvola odobrit će se strancu koji ispunjava sljedeće uvjete:
- koji dokaže svrhu privremenog boravka,
- koji ima valjanu putnu ispravu,
- koji ima sredstva za uzdržavanje,
- koji ima zdravstveno osiguranje,
- koji nema zabranu ulaska i boravka u RH i
- koji ne predstavlja opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje.

Osim što ispunjava gore navedene uvjete, da bi dobio dozvolu za boravak i rad, stranac mora priložiti:
- ugovor o radu, odnosno pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu ili odgovarajući dokaz o radu,
- dokaz o stečenoj obrazovnoj kvalifikaciji i osposobljenosti stranca,
- dokaz o registraciji trgovačkog društva, podružnice, predstavništva, obrta, udruge ili ustanove u RH.

2.2.2. Dozvola za boravak i rad izvan godišnje kvote radnih dozvola

Dozvola za boravak i rad izvan godišnje kvote može se izdati:
- dnevnim migrantima pod uvjetom uzajamnosti,
- ključnom osoblju, pružateljima usluga, radnicima i članovima njihovih obitelji, čiji je status reguliran Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju između europskih zajednica i njihovih država članica i Republike Hrvatske,
- strancima koji obavljaju ključne poslove u trgovačkim društvima, podružnicama i predstavništvima[3],
- strancima koji su premješteni u okviru internog transfera osoblja unutar trgovačkih društava i ostalih neophodnih osoba, kako je definirano Protokolom o pristupanju Republike Hrvatske Marakeškom ugovoru o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije,
- strancu koji se samozapošljava u vlastitom trgovačkom društvu ili u trgovačkom društvu u kojem ima vlasnički udio veći od 51% ili vlastitom obrtu,
- radniku koji obavlja poslove pružanja usluga u ime ili za inozemnog poslodavca koji nema pravo poslovnog nastana u državi članici EEP-a (Europskog ekonomskog prostora),
- učiteljima i nastavnicima koji izvode nastavu u školskim ustanovama na jeziku i pismu nacionalnih manjina,
- profesionalnim športašima ili športskim djelatnicima koji rade u Republici Hrvatskoj,
- umjetnicima koji rade u ustanovama u kulturi u Republici Hrvatskoj,
- strancima koji su zasnovali radni odnos u stranim udrugama koje su registrirane kao strane udruge u Republici Hrvatskoj i još najmanje tri države,
- strancima koji su članovi zakladnih tijela predstavništava stranih zaklada i fundacija upisanih u Upisnik predstavništava stranih zaklada i fundacija u Republici Hrvatskoj,
- strancima koji rade na temelju programa mobilnosti mladih koje Republika Hrvatska provodi u suradnji s drugim državama,
- znanstvenim istraživačima te strancima koji se zapošljavaju na znanstvena, znanstveno-nastavna ili druga istraživačka radna mjesta u znanstvenim pravnim osobama,
- profesorima - izvornim govornicima stranih jezika, lektorima i drugim nastavnicima koji izvode nastavu na hrvatskim visokim učilištima ili registriranim školama stranih jezika, te
- strancima koji rade na temelju međunarodnih ugovora, osim međunarodnih ugovora o stručno-tehničkoj pomoći, koje je Republika Hrvatska sklopila s Europskom unijom, drugom državom ili međunarodnom organizacijom.

Dozvola za boravak i rad svim naprijed navedenim strancima može se odobriti ako ispunjavaju uvjete iz čl. 54. Zakona o strancima[4] i ako prilože:
- ugovor o radu, odnosno pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu ili drugi odgovarajući ugovor,
- dokaz o stečenoj obrazovnoj kvalifikaciji i osposobljenosti stranca,
- dokaz o registraciji trgovačkog društva, podružnice, predstavništva, obrta, udruge ili ustanove u Republici Hrvatskoj, te
- obrazloženje o opravdanosti zapošljavanja stranca koje sadrži podatke o stručnom znanju, kvalifikacijama i radnom iskustvu stranca, te iz kojih razloga se radno mjesto ne može popuniti s hrvatskog tržišta radne snage.

Obrazloženje o opravdanosti zapošljavanja stranca nije potrebno priložiti ako se radi o strancu čiji je status reguliran Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju, strancu koji je premješten u okviru internog transfera osoblja unutar trgovačkih društava, strancu koji se samozapošljava u vlastitom trgovačkom društvu ili obrtu, te strancu radniku koji obavlja poslove pružanja usluga u ime ili za inozemnog poslodavca koji nema pravo poslovnog nastana u državi članici EEP-a.

2.2.2.1. Posebne odredbe o strancima koji obavljaju ključne poslove u trgovačkim društvima, podružnicama i predstavništvima

Strancima koji obavljaju ključne poslove u trgovačkim društvima, podružnicama i predstavništvima dozvola za

---

[3] Osobom koja obavlja ključne poslove u trgovačkom društvu, podružnici ili predstavništvu stranog trgovačkog društva smatra se:

1. osoba koja u trgovačkom društvu, podružnici ili predstavništvu ima viši položaj, osoba koja upravlja poslovanjem, osoba koja se nalazi pod općim nadzorom ili rukovodstvom uprave ili dioničara, odnosno članova trgovačkog društva te osoba koja obnaša neku istovjetnu dužnost uključujući:
   - upravljanje radom odjela ili pododjela društva,
   - praćenje i nadziranje rada drugih radnika, odnosno obavljanje nadzornih ili voditeljskih poslova,
   - ovlaštenje za zapošljavanje i otpuštanje radnika, odnosno davanje preporuka vezanih uz zapošljavanje, otpuštanje ili druge kadrovske poslove,
2. osoba koja radi u trgovačkom društvu, podružnici ili predstavništvu, koja posjeduje posebna stručna znanja i/ili ovlasti prijeko potrebne za pružanje usluga, služenje opremom za istraživanje, primjenu tehnika ili vođenje poslovanja trgovačkog društva, podružnice ili predstavništva.

[4] Uvjeti iz čl. 54. Zakona su oni koji su potrebni za odobrenje privremenog boravka. Tako će se strancu odobriti privremeni boravak ako:
- dokaže svrhu privremenog boravka,
- ima valjanu putnu ispravu,
- ima sredstva za uzdržavanje,
- ima zdravstveno osiguranje,
- nema zabranu ulaska i boravka u Republici Hrvatskoj i
- ne predstavlja opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje.

boravak i rad može se izdati ako ispunjavaju uvjete iz čl. 77. Zakona o strancima[5] i ako:

- vrijednost temeljnog kapitala trgovačkog društva, odnosno imovina komanditnog ili javnog trgovačkog društva prelazi iznos od 100.000,00 kuna,
- su u trgovačkom društvu, podružnici ili predstavništvu stranog trgovačkog društva zaposlena najmanje 3 hrvatska državljana na poslovima različitim od poslova prokurista, člana uprave ili nadzornog odbora i
- njegova bruto plaća iznosi najmanje visinu prosječne bruto isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj u protekloj godini prema službeno objavljenom podatku nadležnog tijela za statistiku.

Ako više stranaca obavlja ključne poslove za istog poslodavca, dozvola za boravak i rad tih stranaca može se izdati ako:

- je na svakog zaposlenog stranca zaposleno najmanje 5 hrvatskih državljana na poslovima različitim od poslova prokurista, člana uprave ili nadzornog odbora,
- vrijednost temeljnog kapitala trgovačkog društva, odnosno imovina komanditnog ili javnog trgovačkog društva prelazi iznos od 100.000,00 kuna i
- njihova bruto plaća iznosi najmanje visinu prosječne bruto isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj u protekloj godini prema službeno objavljenom podatku nadležnog tijela za statistiku.

Državljani država članica Europske unije koji obavljaju ključne poslove u trgovačkim društvima, podružnicama i predstavništvima nisu dužni ispunjavati naprijed navedene uvjete.

2.2.2.2. Posebne odredbe o strancima koji se samozapošljavaju u vlastitom trgovačkom društvu ili vlastitom obrtu

Strancu koji se samozapošljava u vlastitom trgovačkom društvu ili u trgovačkom društvu u kojem ima vlasnički udio veći od 51% ili u vlastitom obrtu, dozvola za boravak i rad može se izdati ako ispunjava uvjete kao i strancu koji obavlja ključne poslove u trgovačkom društvu, podružnici i predstavništvu i ako:

- je u osnivanje trgovačkog društva ili obrta uložio najmanje 200.000,00 kuna,
- su zaposlena najmanje 3 hrvatska državljana,
- njegova bruto plaća iznosi najmanje visinu prosječne bruto isplaćene plaće u Republici Hrvatskoj u protekloj godini,
- trgovačko društvo odnosno obrt ne posluje s gubitkom,
- priloži dokaze o podmirenim poreznim obvezama i doprinosima u Republici Hrvatskoj.

Državljani država članica Europske unije koji se samozapošljavaju u vlastitom trgovačkom društvu ili vlastitom obrtu nisu dužni ispunjavati naprijed navedene uvjete.

2.2.2.3. Posebne odredbe o radniku koji obavlja poslove pružanja usluga u ime ili za inozemnog poslodavca koji nema pravo poslovnog nastana u državi članici EEP-a

Strancu koji obavlja poslove pružanja usluga u ime ili za inozemnog poslodavca koji nema pravo poslovnog nastana u državi članici EEP-a dozvola za boravak i rad može se izdati ukoliko ispunjava uvjete iz čl. 77. Zakona o strancima (kao i stranac koji obavlja ključne poslove u trgovačkom društvu, podružnici i predstavništvu) i ako je pružatelj usluge zaposlen kod inozemnog poslodavca te ima odgovarajuće kvalifikacije, a inozemni poslodavac ima sklopljen ugovor s trgovačkim društvom, odnosno obrtom u Republici Hrvatskoj, pod uvjetom da se radi o specifičnom pružanju usluga na području visoke tehnologije te da pružanje usluga predstavlja interes za Republiku Hrvatsku.

Državljani država članica Europske unije nisu dužni ispunjavati naprijed navedene uvjete.

2.2.2.4. Posebne odredbe o strancima koji obavljaju ključne poslove u trgovačkim društvima koji su nositelji poticajnih mjera te koji u RH rade na temelju međunarodnih ugovora o stručno-tehničkoj pomoći

Dozvola za boravak i rad izvan godišnje kvote može se odobriti strancu koji ispunjava uvjete iz čl. 54. Zakona o strancima[6] i:

- koji obavlja ključne poslove u trgovačkom društvu, podružnici ili predstavništvu stranog trgovačkog društva, koje trgovačko društvo je nositelj poticajnih mjera sukladno propisu o poticanju ulaganja ili u njemu ima vlasnički udio od najmanje 51% ili
- koji u Republici Hrvatskoj obavlja poslove ili provodi projekte na temelju međunarodnih ugovora o stručno-tehničkoj pomoći, koje je Republika Hrvatska sklopila s Europskom unijom, drugom državom ili međunarodnom organizacijom.

2.2.3. Odlučivanje o izdavanju dozvole za boravak i rad

O zahtjevu za izdavanje dozvole za boravak i rad rješenjem odlučuje policijska uprava, odnosno policijska postaja prema mjestu boravišta stranca. Protiv rješenja može se izjaviti žalba o kojoj odlučuje Povjerenstvo za žalbe. Povjerenstvo za žalbe imenuje Vlada RH.

Dozvola za boravak i rad izdaje se strancu na vrijeme koje je potrebno za obavljanje posla, odnosno vrijeme na koje je sklopljen ugovor o radu ili drugi odgovarajući ugovor, a najduže do godine dana. Iznimno se strancu koji je premješten u okviru internog transfera osoblja unutar trgovačkih društava i ostalih neophodnih osoba, kako je definirano Protokolom o pristupanju Republike Hrvatske Marakeškom ugovoru o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije dozvola za boravak i rad izdaje s rokom važenja od 2 godine, ukoliko nije zatraženo kraće razdoblje izdavanja te dozvole.

[5] Uvjeti koji su za stranca propisani čl. 77. Zakona o strancima su da ispunjava uvjete privremenog boravka (navedene u fusnoti 4), te da priloži: ugovor o radu, dokaz o stečenoj obrazovnoj kvalifikaciji i osposobljenosti, dokaz o registraciji trgovačkog društva, podružnice, predstavništva, obrta, udruge ili ustanove u Republici Hrvatskoj, te obrazloženje o opravdanosti zapošljavanja stranca, ako je isto potrebno.

[6] Isto kao u fusnoti 4.

Stranac kojem je izdana dozvola za boravak i rad zbog obavljanja sezonskog rada može boraviti u Republici Hrvatskoj najduže 6 mjeseci u vremenskom razdoblju od jedne godine i mora boraviti najmanje 6 mjeseci izvan Republike Hrvatske prije nego što mu ponovno bude omogućen ulazak i boravak u svrhu rada.

Dozvolu za boravak i rad policijska uprava odnosno policijska postaja dostavlja poslodavcu i područnim uredima ili ispostavama Porezne uprave nadležnim prema sjedištu pravne ili fizičke osobe koja koristi usluge stranca ili mjestu u kojemu će se ugovoreni rad izvršiti.

Policijska uprava ili policijska postaja može odbiti izdavanje dozvole za boravak i rad ako poslodavac krši propise o radu, zdravstvenom i mirovinskom osiguranju ili u slučaju ako stranac ili poslodavac nije podmirio izrečenu novčanu kaznu.

2.2.4. Prestanak važenja dozvole za boravak i rad

Dozvola za boravak i rad prestaje važiti ako:
- je strancu prestao privremeni boravak[7],
- prestankom postojanja uvjeta na temelju kojih je dozvola za boravak i rad izdana,
- stranac obavlja poslove za koje mu nije izdana dozvola za boravak i rad,
- stranac radi za poslodavca za kojeg mu nije izdana dozvola za boravak i rad,
- stranac ili poslodavac ne poštuje propise o radu, zdravstvenom i mirovinskom osiguranju te druge propise u skladu s kojima se djelatnost mora obavljati.

Rješenje kojim se utvrđuje da je dozvola za boravak i rad prestala važiti donosi nadležna policijska uprava odnosno policijska postaja. Protiv rješenja se može izjaviti žalba, a o žalbi odlučuje Povjerenstvo za žalbe.

Stranac kojem je bez njegove krivnje prestao ugovor o radu ili drugi odgovarajući ugovor, ima pravo boraviti u RH do isteka odobrenja dozvole za boravak i rad. U slučaju prestanka ugovora o radu ili drugog odgovarajućeg ugovora, te prestanka postojanja drugih uvjeta na temelju kojih je izdana dozvola za boravak i rad, poslodavac i stranac su dužni u roku 15 dana od nastupa tih okolnosti obavijestiti nadležnu policijsku upravu odnosno postaju.

2.2.5. Prava stranca na stalnom boravku

Stalni boravak se može odobriti strancu koji do dana podnošenja zahtjeva ima neprekidno 5 godina odobren privremeni boravak u RH.

Stranac na stalnom boravku između ostalih prava ima pravo i na rad i samozapošljavanje.

2.3. Potvrda o prijavi rada

U vezi s radom na temelju potvrde o prijavi rada, stranci su u Zakonu o strancima podijeljeni u tri skupine. U prvu skupinu spadaju stranci koji temeljem potvrde o prijavi rada mogu raditi do 90 dana godišnje. Drugu skupinu čine stranci koji temeljem potvrde o prijavi rada mogu raditi do 60 dana godišnje, dok u treću grupu spadaju stranci koji temeljem te potvrde mogu raditi samo do 30 dana godišnje.

2.3.1. Stranci koji na temelju potvrde o prijavi rada mogu raditi do 90 dana godišnje

Na temelju potvrde o prijavi rada, do 90 dana godišnje, mogu raditi sljedeći stranci:
- prokuristi, ključno osoblje i članovi nadzornog odbora trgovačkog društva koji obavljaju poslove za trgovačko društvo, a nisu u radnom odnosu,
- pružatelji usluga u turizmu, turistički zastupnici, odnosno animatori sukladno posebnim propisima,
- znanstvenici na znanstvenom i stručnom usavršavanju, znanstvenici - predstavnici međunarodnih organizacija te znanstvenici koji će sudjelovati u provedbi znanstvenih projekata važnih za Republiku Hrvatsku,
- upravno osoblje, stručnjaci, nastavnici i predavači stranih kulturnih, obrazovnih i znanstvenih institucija, koji u Republici Hrvatskoj obavljaju posao u okviru programa kulturne i obrazovne suradnje, kao i upravno osoblje, stručnjaci, nastavnici i predavači stranih kulturnih, obrazovnih i znanstvenih institucija koje u Republici Hrvatskoj imaju svoje podružnice, ako dolaze iz matične institucije,
- civilni i vojni dužnosnici vlada drugih država, koji u Republiku Hrvatsku dolaze raditi na temelju ugovora o suradnji s Vladom RH,
- strani dopisnici akreditirani u Republici Hrvatskoj ili izvjestitelji stranih medija,
- predstavnici i osoblje vjerskih zajednica koji obavljaju poslove isključivo vezane uz vjersku ili karitativnu službu,
- studenti koji u organizaciji hrvatskih udruga ili institucija dolaze na volonterski rad u radnim kampovima i na sličnim radno-obrazovnim programima odnosno koji dolaze na praksu u diplomatske misije ili konzularne urede akreditirane u Republici Hrvatskoj,
- volonteri koji rade u neprofitnim udrugama i ustanovama u Republici Hrvatskoj sukladno posebnim propisima, odnosno na temelju programa međunarodne razmjene i suradnje volontera,
- stranci koji u Republiku Hrvatsku dolaze obaviti vježbenički staž u trgovačka društva, podružnice ili predstavništva kojih su vlasnici strane tvrtke ako ti stranci dolaze iz te tvrtke u sjedištu, odnosno iz njezinog predstavništva ili podružnice u nekoj drugoj državi,
- stranci koji obavljaju poslove nadzora i inspekcije remonta i izgradnje brodova, odnosno stranci koji obavljaju poslove nadzora ili inspekcije proizvodnje, montaže opreme, strojeva i drugih postrojenja na temelju ugovora o izvozu ili narudžbi stranog naručitelja,
- stranci koji rade na plovilima i upisani su u popis posade,
- stranci koji obavljaju stručnu praksu, usavršavanje ili volontiranje u okviru Programa Zajednice, Programa za cjeloživotno učenje i programa Mladih na djelu te ostalih

[7] Tj., kad su ispunjeni uvjeti iz čl. 72. st. 1. Zakona o strancima u kojoj odredbi su navedeni razlozi kad strancu prestaje privremeni boravak.

programa i inicijativa koje provodi tijelo nadležno za poslove obrazovanja i znanosti,
- stručnjaci na području zaštite kulturne baštine, knjižničarstva i arhivistike,
- stranci koji provode stručnu izobrazbu, usavršavanje ili školovanje radnika zaposlenih kod pravnih i fizičkih osoba u Republici Hrvatskoj,
- stranci koji obavljaju poslove vezane uz isporuku, montažu ili servis strojeva ili opreme, a njihov rad je uvjet za ostvarivanje jamstvenih prava ili je vezan uz isporuku strojeva ili opreme,
- stranci koji se stručno usavršavaju kod pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je organizacijski povezana s inozemnim poslodavcem,
- učenici koji putem ovlaštene organizacije ili kroz programe razmjene učenika dolaze na praksu.

Velika većina stranaca koji su naprijed navedeni[8], mogu u Republici Hrvatskoj boraviti i raditi duže od 90 dana, što znači da im se nakon rada temeljem potvrde o prijavi rada može izdati dozvola za boravak i rad. Takva dozvola za boravak i rad izdaje se izvan godišnje kvote, ukoliko stranci ispunjavaju uvjete iz čl. 54. Zakona o strancima[9].

2.3.2. Stranci koji na temelju potvrde o prijavi rada mogu raditi do 60 dana godišnje

Na temelju potvrde o prijavi rada, do 60 dana godišnje, mogu raditi sljedeći stranci:
- pružatelji revizorskih i konzultantskih usluga,
- predavači koji sudjeluju na organiziranim stručnim skupovima i seminarima,
- umjetnici i tehničko osoblje za operne, baletne, kazališne, koncertne, likovne i druge kulturne priredbe, odnosno autori i izvođači na području filmske i televizijske umjetnosti, te
- radnici u cirkusima ili zabavnim parkovima.

2.3.3. Stranci koji na temelju potvrde o prijavi rada mogu raditi do 30 dana godišnje

Na temelju potvrde o prijavi rada, do 30 dana godišnje, mogu raditi stranci:
- autori i izvođači na području glazbene, glazbeno-scenske i plesne umjetnosti kao i prateće izvjestiteljsko, organizacijsko i tehničko osoblje,
- na sajamskim ili izložbenim priredbama na kojima izlaže njihov poslodavac.

2.3.4. Pribavljanje potvrde o prijavi rada

Potvrda o prijavi rada pribavlja se od policijske uprave, odnosno policijske postaje, koja je nadležna prema mjestu obavljanja poslova.

Potvrda o prijavi rada pribavlja se prije početka rada, a mogu je pribaviti stranac koji će raditi do 90 dana, odnosno stranac koji će raditi do 60 odnosno 30 dana. Potvrdu o prijavi rada može pribaviti i pravna ili fizička osoba koja će se koristiti uslugama stranca.

Na temelju izdane potvrde o prijavi rada, stranac za istog poslodavca ili primatelja usluge može raditi na cijelom području RH. Stranac koji će u RH raditi do 90, 60 odnosno 30 dana nije dužan ishoditi dozvolu za boravak i rad.

Policijska uprava odnosno policijska postaja dužna je potvrdu o prijavi rada dostaviti strancu, pravnoj ili fizičkoj osobi koja zapošljava stranca ili koja koristi njegove usluge i nadležnom uredu ili ispostavi Porezne uprave.

Stranci koji u RH nastupaju na športskim priredbama i natjecanjima kao predstavnici stranih ekipa, klubova ili državnih reprezentacija ne moraju pribavljati potvrdu o prijavi rada.

Pravna ili fizička osoba koja zapošljava ili koristi usluge stranca koji će u RH raditi do 90, 60 odnosno 30 dana mora imati sklopljen odgovarajući ugovor ili drugi dokaz o izvršenju posla. Ugovor se sklapa sa strancem ili inozemnim poslodavcem koji upućuje stranca na rad u Republiku Hrvatsku.

2.4. Raspoređeni radnik

Raspoređeni radnik je radnik kojega strani poslodavac upućuje na rad u Republiku Hrvatsku.

Prema definiciji iz Zakona o strancima, raspoređeni radnik je radnik kojega je strani poslodavac u okviru prekograničnog pružanja usluga uputio na ograničeno vrijeme na rad u Republiku Hrvatsku, koja nije država u kojoj uobičajeno radi.

Upućivanje se obavlja u okviru privremenog ili povremenog prekograničnog pružanja usluga i to na ograničeno razdoblje.

Strani poslodavac je po Zakonu o strancima fizička ili pravna osoba koja ostvaruje poslovni nastan u drugoj državi članici EEP-a, a koji u okviru prekograničnog pružanja usluga upućuje radnika na ograničeno vrijeme na rad u Republiku Hrvatsku.

Strani poslodavac može raspoređenog radnika uputiti na rad u Republiku Hrvatsku u tri slučaja:
- kad ga upućuje za svoj račun i pod svojim vodstvom, na temelju ugovora sklopljenog između stranog poslodavca i korisnika usluge u RH, pod uvjetom da za vrijeme upućivanja između stranog poslodavca i radnika postoji radni odnos,
- kad ga upućuje u svoju podružnicu ili u društvo u vlasništvu iste grupe kojoj pripada i strani poslodavac, pod uvjetom da za vrijeme upućivanja između stranog poslodavca i radnika postoji radni odnos, ili
- kad ga ustupa kao agencija za privremeno zapošljavanje korisniku koji je osnovan ili posluje u RH pod uvjetom da

[8] Među strance kojima se ne može dozvola za boravak i rad izdati nakon isteka trajanja potvrde o prijavi rada spadaju: prokuristi, ključno osoblje i članovi nadzornog odbora trgovačkog društva koji obavljaju poslove za trgovačko društvo, a nisu u radnom odnosu, pružatelji usluga u turizmu, turistički zastupnici, odnosno animatori sukladno posebnim propisima, stranci koji obavljaju poslove vezane uz isporuku, montažu ili servis strojeva ili opreme, a njihov rad je uvjet za ostvarivanje jamstvenih prava ili je vezan uz isporuku strojeva ili opreme, stranci koji se stručno usavršavaju kod pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je organizacijski povezana s inozemnim poslodavcem, te učenici koji putem ovlaštene organizacije ili kroz program razmjene učenika dolaze na praksu.

[9] Uvjeti iz čl. 54. Zakona o strancima navedeni su u fusnoti 4.

za vrijeme ustupanja postoji radni odnos između agencije za privremeno zapošljavanje i radnika.

Raspoređeni radnik koji je državljanin treće države, a koji je zakonito zaposlen kod stranog poslodavca i upućen na rad u Republiku Hrvatsku na razdoblje dulje od tri mjeseca dužan je regulirati privremeni boravak u svrhu rada raspoređenog radnika.

Strani poslodavac dužan je prije početka upućivanja podnijeti izjavu o upućivanju. Izjava se podnosi pisano ili elektroničkim putem tijelu koje je posebnim propisom određeno kao nadležno tijelo za koordinaciju sustava socijalne sigurnosti u Republici Hrvatskoj.

Izjava o upućivanju mora sadržavati:

- naziv i sjedište, odnosno ime i prezime, adresu stranog poslodavca te kontakt podatke kao što su brojevi telefona, telefaksa, te e-mail adrese,
- ime i prezime raspoređenog radnika te podatak o državi u kojoj radnik uobičajeno radi,
- početak i predviđeno trajanje upućivanja,
- naziv i sjedište odnosno ime i prezime, adresu korisnika usluge, mjesto pružanja usluge te kratki opis usluge,
- podatke o datumu izdavanja, roku važenja, broju i nadležnom tijelu koje je izdalo važeću dozvolu za boravak i dozvolu za rad raspoređenog radnika koji je državljanin treće države po propisima države u kojoj strani poslodavac ostvaruje poslovni nastan.

Raspoređenom radniku u RH su zajamčeni sljedeći uvjeti rada:

- propisano najduže trajanje radnog vremena i najkraće trajanje odmora,
- najkraće trajanje plaćenog godišnjeg odmora,
- najniža plaća uključujući i povećanu plaću za prekovremeni rad,
- zaštita zdravlja i sigurnost na radu,
- zaštitne mjere za rad trudnica, žena koje su nedavno rodile, odnosno doje i maloljetnih radnika i
- zabrana diskriminacije.

Gore navedeni uvjeti rada jamče se na razini prava utvrđenih pravnim propisima Republike Hrvatske, odnosno kolektivnim ugovorima čija je primjena na temelju posebnih propisa proširena na sve poslodavce i radnike na određenom području, grani ili djelatnosti. Navedeni uvjeti jamče se i raspoređenom radniku ustupljenom putem agencije za privremeno zapošljavanje.

Duljina trajanja razdoblja raspoređenog radnika koji je upućen na rad u RH računa se na temelju referentnog razdoblja od 1 godine od početka upućivanja.

Raspoređeni radnik može protiv stranog poslodavca odnosno primatelja usluge u Republici Hrvatskoj pokrenuti sudski postupak pred nadležnim sudom u RH i u skladu s propisima RH. Postupak se može pokrenuti radi zaštite i ostvarivanja prava na zajamčene uvjete rada koji se Zakonom o strancima osiguravaju raspoređenom radniku.

3. ZAKLJUČAK

U članku se navode one odredbe Zakona o strancima koje se odnose na rad stranaca u RH, a koje se primjenjuju od 1. siječnja 2012.

Odredbe koje se odnose na ulazak, boravak i rad državljana država članica EEP-a i članova njihovih obitelji, odredbe koje se odnose na boravak i rad državljana trećih država koji imaju odobren stalni boravak u drugoj državi članici EEP-a, kao i odredbe koje se odnose na rad visokokvalificiranih državljana trećih država (rad na temelju „EU plave karte“) nisu u članku obuhvaćene, budući će se iste primjenjivati tek od pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji.

Mr. Darko TEREK, odvjetnik, Zagreb

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

➤ **telefonom:**
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati

➤ **osobno:**
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

Dr. sc. MIHAELA GRUBIŠIĆ-ŠEBA

Stručni članak UDK 336.2

Financiranje projekata kombinacijom EU fondova i javno-privatnog partnerstva

U Hrvatskoj se najavljuje izgradnja brojnih građevinskih objekata modelom javno-privatnog partnerstva. Pritome je predviđeno financijsko participiranje državnih, županijskih i lokalnih proračuna, te privatnog sektora, dok se kombinirano financiranje modelom javno-privatnog partnerstva i potpora EU ne spominje, iako je do neke mjere moguće.

Autorica članka obrazložila je ulogu fondova EU u funkciji financiranja projekata javno-privatnog partnerstva. Autorica je objasnila i neka sporna pitanja kombinacije sredstava EU fondova i javno-privatnog partnerstva.

1. UVOD

Europska razvojna strategija do 2020. godine predviđa održivi rast svih zemalja članica EU, kojem je preduvjet kvalitetna (prometna, urbana, IT, društvena) infrastruktura. Prije financijske krize u EU su započeti brojni projekti, koji po obilježjima financiranja imaju značajke javno-privatnog partnerstva, od kojih mnogi uslijed pogoršanih uvjeta financiranja i proračunskih ograničenja zemalja članica nisu završeni.

U nekim zemljama EU, osobito kod financiranja prometne infrastrukture, javno-privatno partnerstvo se koristi kao dopuna financiranju projekata od javnog interesa iz europskih fondova. Razlog je čisto financijske prirode - države, bilo središnje ili lokalne, uslijed proračunskih deficita i ograničenja u zaduživanju ne mogu pokriti sve veće zahtjeve za ulaganjem u infrastrukturne objekte različitog tipa, pa se onda, gdje i kad god to mogu, oslanjaju na pomoć privatnih investitora.

2. FONDOVI EU U FUNKCIJI FUNDIRANJA (FINANCIRANJA) PROJEKATA JAVNO-PRIVATNOG PARTNERSTVA

Strukturni i Kohezijski fond EU su fondovi čija su sredstva namijenjena izjednačavanju neujednačenosti regionalnog razvoja zemalja članica EU. Kohezijska politika je sinonim za regionalnu politiku EU, dok strukturne fondove EU čine Europski regionalni razvojni fond (European Regional Development Fund - ERDF) i Europski socijalni fond (European Social Fund - ESF). Ukupna sredstva ovih fondova su 347 milijarde eura za razdoblje od 2007. - 2013. godine, od čega se 201 milijarda eura odnosi na Europski regionalni razvojni fond, 76 milijardi eura na Europski socijalni fond, a 70 milijardi eura na Kohezijski fond. Zajedno s fondovima poljoprivredne politike, ovi fondovi čine najveći dio zajedničkog budžeta (i potrošnje) EU. Premda najsiromašniji dijelovi EU, u kojima je BDP po stanovniku manji od 75% prosjeka EU, primaju najviše financijskih sredstava iz ovih programa, sve europske regije mogu prijaviti svoje projekte za financiranje iz EU fondova.

Područja financiranja EU fondova, osim poljoprivrede

Ciljevi	Strukturni fondovi i instrumenti 2007. - 2013.		
Konvergencija (regionalne razvijenosti)	ERDF	ESF	Kohezijski fond
Regionalna konkurentnost i zapošljavanje	ERDF	ESF	
Europska teritorijalna suradnja	ERDF		

Kao i sredstva nacionalnih proračuna (potpora), sredstva strukturnih fondova EU potencijalno se mogu koristiti za financiranje projekata javno-privatnog partnerstva, odnosno za pokriće jaza fundiranja. Kako se pojam fundiranje odnosi na osiguranje potrebnih sredstava za implementaciju projekta, jaz fundiranja nije ništa drugo nego manjak sredstava koji se mora nadomjestiti za zatvaranje financijske konstrukcije nekoga projekta. Pri tome se za pokriće jaza fundiranja mogu koristiti novac, bankovni krediti, proračunska sredstva, emisija dionica, (državne, EU) potpore i namjenska sredstva projekta, odnosno sredstva koja se generiraju tijekom procijenjenog vijeka efektuiranja nekog projekta. Kod javno-privatnog part-

nerstva najčešće je riječ o nekoj imovini, odnosno građevinskom objektu, čiju izgradnju u pravilu financira privatni partner i koji se nakon završetka izgradnje ustupa, uz odgovarajuću periodičku naknadu javnog partnera privatnom, na korištenje krajnjim korisnicima.

Kod kombiniranja bespovratnih i povratnih sredstava za financiranje projekata razlikuje se fundiranje i financiranje. U širem smislu fundiranje se odnosi na pronalaženje izvora financiranja, dok je u užem smislu ključna razlika između fundiranja i financiranja (ne)očekivani povrat uloženih sredstava. Dok se kod fundiranja ne očekuje povrat uloženih sredstava u financijskom smislu tijekom vijeka efektuiranja projekta, odnosno tijekom procijenjenog vijeka upotrebe imovine, kod financiranja se financijski mjerljiv prinos na investiciju uvijek očekuje. Otuda se uvriježila i razlika između dionika ili stakeholder-a, koji ne očekuju financijski mjerljiv povrat investicije, i investitora koji očekuju mjerljiv financijski povrat na uložena sredstva.

Fundiranje se odnosi na novčane primitke koje plaćaju ili krajnji korisnici output-a projekta ili se sredstva plaćaju iz državnog proračuna, odnosno međunarodnih potpora (sredstava EU fondova).

Proračunska sredstva ili sredstva potpora koriste se za pokriće određenog postotka troškova investicije ili za pokriće određenog dijela troškova projekta. Preduvjet apliciranja projekata za financiranje, odnosno fundiranje sredstava iz EU fondova je pozitivna analiza ekonomskih koristi. Maksimalni iznos koji se može dobiti iz EU fondova da bi projekt bio isplativ obično pokriva jaz fundiranja, odnosno jaz potreban za zatvaranje financijske konstrukcije projekta. Stoga je glavni razlog uspostavljanja hibridnog oblika financiranja projekata kombinacijom javno-privatnog partnerstva i EU fondova premostiti jaz fundiranja koji unutar javno-privatnog partnerstva ne mogu pokriti privatni partneri, ili im ulazak u takvu investiciju nije financijski isplativ. U svakom slučaju krajnji korisnik EU sredstava mora biti javni sektor, koji sredstva može ustupiti privatnim partnerima kroz formu javno-privatnog partnerstva pod uvjetom da je zadovoljena određena procedura koja se odnosi na poštivanje pravila javne nabave i dodjele državne pomoći / potpora.

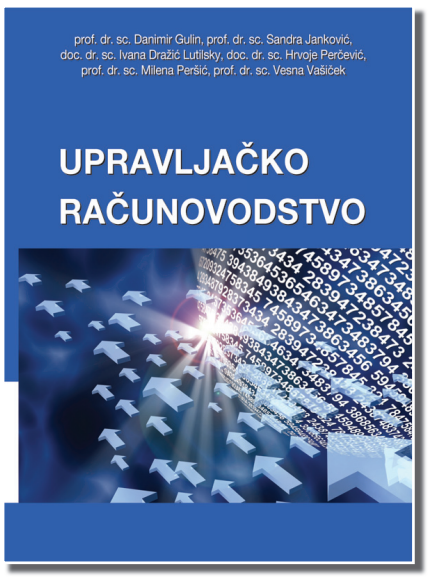

Razlika između fundiranja i financiranja u implementaciji projekata javno-privatnog partnerstva

Opis	Fundiranje	Financiranje
Definicija i namjena	Osiguranje potrebnih sredstava za implementaciju i upravljanje projektom, pri čemu se projekt može odnositi na izgradnju i upotrebu neke imovine	Prikupljanje kapitala potrebnog za realizaciju određenog projekta, koji će u pravilu biti u potpunosti imobiliziran do završetka projekta
Rok angažiranja sredstava	(Dugo)trajan	Ograničen, najčešće srednjoročan
Povrat sredstava isplatitelju	Nije predviđen, ali je procjena ekonomskih koristi, izražena u monetarnim terminima, poželjna, a ponekad i nužna - bespovratna sredstva	Predviđen i u pravilu *ex ante* određen (očekivani) prinos - povratna sredstva
Glavni izvori	• Državni proračun • Državne (regionalne) potpore • Sredstva EU fondova	• Bankovni krediti / obveznice • Najamnina / naknade za korištenje usluga / imovine / dividende • Emisija dionica
Ostali izvori	• Alternativna upotrebna vrijednost trenutno korištene imovine za servisiranje potreba krajnjih korisnika, koja se implementacijom projekta (izgradnjom imovine koja će služiti servisiranju istih potreba krajnjih korisnika) „oslobađa“ i postaje atraktivna privatnim investitorima • Mjerljive i nemjerljive uštede koje se ostvaruju sinergijskim učincima nakon implementacije projekta	• Hibridni izvori financiranja
Platitelji sredstava	Stakeholderi (dionici)	Investitori
Temeljni preduvjet pronalaženja sredstava	Pozitivna analiza ekonomskih koristi	Pozitivna neto sadašnja vrijednost očekivanih budućih (neto) novčanih primitaka

Izvor: Vlastiti prikaz

Za sada su moguće sljedeće kombinacije javno-privatnog partnerstva i sredstava EU fondova:

- potpore iz fondova EU kojima se omogućuje sudjelovanje privatnih partnera u onim projektima koji im inače ne bi bili atraktivni;
- sektorske potpore koje podržavaju investicije privatnih partnera u projektima od pan-europskog interesa;
- potpore kojima se podržava kohezijska politika EU i pojedinih zemalja članica.

3. ZNAČAJKE KOMBINIRANJA JAVNO-PRIVATNOG PARTNERSTVA SA SREDSTVIMA FONDOVA EU

Postupak kombiniranja javno-privatnog partnerstva sa sredstvima fondova EU ne samo da se doima, već zbog organizacijskog provođenja, najčešće i jeste kompliciran. Glavne organizacijske značajke na koje se nailazi pri apliciranju projekata za sredstva iz EU fondova, povezane s implementacijom projekata javno-privatnog partnerstva, su:

- planiranje,
- analiza jaza fundiranja,
- vremensko usklađenje procesa javne nabave i apliciranja za sredstva iz fondova EU,
- usmjeravanje sredstava (potpore) iz fondova EU privatnom ili privatnim partnerima,
- kriteriji odabira privatnog partnera.

3.1. Planiranje

Iskustva uspješnih projekata upućuju na potrebu pažljivog planiranja pripreme projekata i uvažavanja vremena potrebnog za pripremu natječajne dokumentacije, evaluaciju projekta te odobrenje traženih sredstava. K tome projekt treba uključiti u relevantni operativni program u sklopu Nacionalnog strateškog referentnog okvira[1], a implementacija projekta treba uvažavati proces planiranja, usvajanja i izvršenja državnog proračuna. S obzirom na ograničenja u dobivanju sredstava iz EU fondova, zemlje koje su prijavljivale projekte za fundiranje sredstava iz EU fondova, primarno su tretirale projekt kao financiran iz EU fondova, a sekundarno kao ko-financiran nekim od oblika javno-privatnog partnerstva. Primjena potpore je najmanje fleksibilna komponenta programa i stoga se mora uzeti u obzir kod planiranja izvedbe i financiranja projekta. Ukoliko se projekt ne počne izvoditi u roku dvije (N + 2), najviše tri godine (N + 3) otkad je planiran sukladno Nacionalnom strateškom referentnom okviru, postoji opasnost gubitka dijela ili čak ukupnih odobrenih sredstava iz EU fondova. Tako će Hrvatska moći privući sredstva iz EU strukturnih fondova samo u drugoj polovini 2013. godine (za program financiranja od 2007. - 2013. godine), za čije će povlačenje imati rok do 31. prosinca 2015. godine, do kada moraju biti provedeni svi postupci javne nabave i prikupljena cjelokupna natječajna dokumentacija za prijavljene projekte.

Pravila odobravanja sredstava iz fondova EU dopuštaju da se sredstva upotrijebe i za projekt za koji je već počela implementacija jer, pravno gledano, trenutak odobrenja sredstava iz EU fondova nije prepreka početku implementacije projekta. U praksi mnogi korisnici ne čekaju odobrenje Europske komisije za početak implementacije projekata od visokog prioriteta. Štoviše, nakon izmjene Uredbe broj 1083/2006[2] Uredbom (EU) broj 539/2010., većina takvih projekata može primiti sredstva Europske komisije prije donošenja konačne odluke Europske komisije o prihvaćanju ko-financiranja.

3.2. Izračun jaza fundiranja

Projekti koji tijekom vijeka efektuiranja nose pozitivne prihode, odnosno pozitivne novčane tokove, mogu primiti potporu EU fondova samo do visine zatvaranja jaza fundiranja. Sredstvima EU fondova financiraju se projekti koji u kombinaciji s ko-fundiranjem nacionalnim potporama ispunjavaju kriterije profitabilnosti i ekonomske održivosti projekta. Pravila utvrđivanja jaza fundiranja primjenjuju se na sve infrastrukturne projekte koji imaju potencijal generiranja prihoda, odnosno generiranja pozitivnih novčanih tokova tijekom vijeka efektuiranja projekta. Međutim, ovdje postoje i određena ograničenja koja se sastoje u sljedećem:

- uz sredstva EU fondova nužno je ko-financirati projekt nacionalnim potporama, što znači da u slučaju javno-privatnog partnerstva u takvom projektu mora participirati i proračun/potpora javnog partnera, bez obzira na iznos kojim je privatni, odnosno kojim su privatni partneri spremni financijski podržati projekt;
- u slučaju da je potpora odobrena bez prethodnog izračuna očekivanih prihoda, odnosno uz pretpostavku minimalnih ili nultih prihoda, a tijekom vijeka efektuiranja projekta se promijeni struktura naplate sredstava, dio sredstava EU fondova mora se vratiti;
- u javno-privatnom partnerstvu jaz fundiranja za svakoga može biti različit. Očit primjer su naknade različite visine koje se planiraju ubirati nakon završetka investiranja, jer o visini planiranih naknada u vijeku efektuiranja projekta ovisi veličina jaza fundiranja. Stoga je javnom partneru vrlo teško aplicirati za sredstva iz EU fondova ako nije provedena procedura javne nabave, a ukoliko su aplikacije podnesene prije odabira privatnog partnera, Europskoj komisiji je teško odobriti sredstva EU potpore, jer ne zna udjele, odnosno očekivane povrate privatnih partnera. Potonje implicira nužnost paralelnog provođenja procesa javne nabave radi odabira privatnog partnera prema kriterijima koji ne utječu na visinu jaza fundiranja i apliciranja za sredstva iz EU fondova.

3.3. Vremensko usklađenje procesa javne nabave i apliciranja za sredstva iz fondova EU

Pravila povlačenja sredstava iz EU fondova daju određenu slobodu korisnicima oko odabira trenutka podnošenja aplikacije za sredstva EU fondova, ali u praksi je teško uskladiti pripremu i podnošenje aplikacije s procesom javne nabave. Stoga se javni partner može odlučiti za:

- apliciranje za sredstva fondova EU prije javnog nadmetanja za odabir privatnog partnera, što će, u slučaju odobrenja sredstava povećati sigurnost, odnosno smanjiti rizik, privatnom sektoru oko odobrenja potpore i potencijalno potaknuti zainteresiranost privatnih partnera za sudjelovanje u projektu;
- provođenje postupka javne nabave i odabira privatnog partnera prethodno apliciranju za sredstva fondova EU kako bi se jaz fundiranja u aplikaciji za sredstva fondova

[1] Nacionalni strateški referentni okvir (NSRO) krovni je strateški dokument za programiranje strukturnih fondova EU i Kohezijskog fonda po pristupanju Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije. Operativni programi su dokumenti kojima se prema pojedinim sektorskim područjima određuju ključne mjere za ostvarivanje prioriteta utvrđenih NSRO-om, kao i način njihove provedbe. Ove dokumente usvaja Vlada RH i Europska komisija. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova nadležno je za koordinaciju strukturnih fondova EU u Hrvatskoj, izradu NSRO-a kao i koordinaciju pripreme operativnih programa.

[2] Uredba Vijeća (EZ) broj 1083/2006. od 11. srpnja 2006. o utvrđivanju općih odredaba o Europskom fondu za regionalni razvoj, Europskom socijalnom fondu i Kohezijskom fondu i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) broj 1260/1999.

EU što točnije opisao i time skratio postupak evaluacije projekta i odobrenja sredstava.

Oba pristupa su moguća, a izbor ovisi o prirodi samoga projekta, veličini očekivanog udjela EU sredstava u ukupnom fundiranju projekta, proceduri odobrenja potpore i toleranciji rizika od strane javnog i privatnog (privatnih) partnera. Štoviše, aplicirati za sredstva fondova EU moguće je i nakon početka implementacije projekta, ali to nosi značajan rizik i *ex ante* financijsku obvezu i javnom i privatnom (privatnim) partnerima. U slučaju odabira početka investiranja prije apliciranja za sredstva iz fondova EU, problematično je odobravanje kredita banaka jer se kreditori žele osigurati da je financijska konstrukcija projekta zatvorena prije nego što odobre kredit. Jedini oblik javno-privatnog partnerstva kod kojega se to može izbjeći je DBP (design/build/operate), odnosno tzv. projektiraj/izgradi/upravljaj projekt, koji zadržava neke aspekte strukture javno-privatnog partnerstva, ali ne nameće obvezu osiguranja izvora financiranja projekta privatnom partneru.

3.4. Usmjeravanje sredstava (potpore) iz fondova EU privatnom ili privatnim partnerima

Privatni partneri mogu biti korisnici strukturnih fondova, međutim ograničenje je što korisnik sredstava ujedno mora biti i inicijator projekta, a u javno-privatnom partnerstvu inicijator projekta može biti jedino javni sektor. Stoga javni partner mora potpisati aplikaciju za sredstva iz fondova EU, mora biti korisnik sredstava i mora prikupljati potvrde o trošenju sredstava. Tipična tri slučaja, odnosno kombinacije, sredstava EU fondova s javno-privatnim partnerstvom u praksi su:

- korištenje sredstava EU fondova kao dopune javnim kapitalnim rashodima/izdacima, pri čemu se potpora EU koristi za djelomično (direktno) financiranje troškova izgradnje imovine, dok se naknade korisnicima usluga nakon stavljanja imovine u upotrebu u financijskoj konstrukciji bitno smanjuju. Iako je model prilagođen apliciranju za sredstva strukturnih fondova, manje je prikladan za javno-privatno partnerstvo kojem je imanentan financijski prinos koji privatni partner zarađuje po osnovi isporučenih usluga nakon stavljanja imovine u uporabu;
- paralelno ko-financiranje, koje uključuje tzv. podjelu (infrastrukturne) imovine na dva dijela: jedan dio koji se financira iz javnih izvora uključujući potpore EU, a drugi koji se financira nakon standardno provedene procedure javne nabave po modelu javno-privatnog partnerstva;
- potpore EU, koje se koriste za djelomično fundiranje korištenja imovine nakon njezinog stavljanja u upotrebu. To je klasičan model povezivanja potpora s privatnim financiranjem, povezivanjem isplata privatnom partneru s pruženim uslugama. Međutim, ovaj model se u praksi pokazao najproblematičnijim, najvećim dijelom zbog primjene N + 2 pravila.

Strukturni fondovi EU ne pokrivaju cjelokupni vijek efektuiranja projekta, nego se isključivo fokusiraju na izgradnju imovine. To znači da su sredstva EU fondova usmjerena ko-financiranju dijela troškova izgradnje, a ne plaćanju infrastrukturnih usluga kao u većini ugovora o javno-privatnom partnerstvu. Iako je tehnički moguće da se sredstva EU fondova koriste i za pokriće dijela usluga koje imovina stavljena u upotrebu pruža krajnjim korisnicima, maksimalan rok primanja potpore je do kraja 2015. godine, dok će najveći dio vremenskog horizonta pružanja usluga temeljenih na upotrebi imovine ostati nepokriven u smislu dobivanja potpore iz EU fondova. To nadalje znači da postoji velika teškoća u upotrebi EU fondova u realizaciji projekata koji ne generiraju prihode, poput ulaganja u društvenu infrastrukturu. Jednokratne potpore, iako su moguće, mogu, osobito ako su velike, narušiti profil rizičnosti i temeljni princip javno-privatnog partnerstva "nema usluge - nema isplate". ***Ciklus fundiranja sredstava iz EU fondova najblaže rečeno nije kompatibilan s plaćanjima za usluge, čije se pružanje najčešće proteže u vremenskom horizontu od 20 - 30 godina.***

Moguće rješenje u prevladavanju spomenutog vremenskog jaza je kombiniranje sredstava javnog i privatnog financiranja u investicijski fond koji investira u portfelj projekata javno-privatnog partnerstva uz periodične otplate uloženih sredstava. To znači da se sredstva koja se periodički otplaćuju po osnovi projekata iz portfelja fonda, mogu reinvestirati u nove projekte. Na tom principu funkcionira JESSICA čija su sredstva namijenjena projektima urbanog razvoja.

3.5. Kriteriji odabira privatnog partnera

U većini projekata javno-privatnog partnerstva, kriteriji odabira privatnog partnera fokusiraju se na naknade (naplative od krajnjih korisnika usluge) za isporuku usluga. U slučaju korištenja sredstava iz EU fondova, korisno je primijeniti i druge kriterije, poput kvalitete usluge, dodatna ulaganja koja će poduzeti privatni partner, trajanje koncesije ili čak provesti javno nadmetanje za minimalna sredstva koncesije. To će omogućiti lakše pokriće jaza fundiranja, ali i doprinijeti ostvarenju ciljeva projekta koji opet mogu utjecati na visinu državnih potpora, ali i vremensko usklađivanje javnog nadmetanja i apliciranje za sredstva potpore iz EU fondova.

U slučaju znatne dobiti privatnom partneru, Europska komisija može provesti reviziju projekta, s rizikom vraćanja dobivenih potpora. Djelomični lijek tome je ugovaranje aranžmana podjele prihoda između privatnog i javnog partnera u slučajevima kada prihodi projekta znatno premašuju projicirane.

Uvjeti kombiniranja projekata javno-privatnog partnerstva s EU fondovima

- Moraju se ispuniti kriteriji povlačenja sredstava EU fondova u vezi uvrštenja projekata u Operativne programe u okviru Nacionalnog strateškog referentnog okvira;
- Projekt treba biti atraktivan privatnim investitorima, potencijalno zainteresiranim za sudjelovanje u javno-privatnom partnerstvu;
- Procedura javne nabave, pregovori i izgradnja imovine koja je predmet ugovora o javno-privatnom partnerstvu trebaju se odnositi na jedan programski period EU (proračunskog) ciklusa financiranja. Poželjno je računati s dodatnim vremenom potrebnim za dobivanje sredstava EU fondova koje može utjecati na ukupni vremenski horizont izvedbe projekta;
- Projekt ne smije biti prekompliciran. Postoji nekoliko standardnih pravila koje treba poštivati, a rizik prolaska kroz zahtjevnu proceduru aplikacije treba se sučeliti s (potencijalnim) koristima dobivanja sredstava od EU fondova;
- Financijska analiza i analiza ekonomskih koristi uz kvantitativnu ocjenu rizika (odnosno na strani javnog partnera analizu vrijednosti za novac) moraju poduprijeti odabrani oblik financiranja za projekt koji aplicira za dobivanje sredstava iz fondova EU. Analiza financijske opravdanosti, analiza ekonomskih koristi i studija utjecaja na okoliš nužni su preduvjeti apliciranja projekta za sredstva fondova EU. Analiza "vrijednosti za novac" treba uzeti u obzir opciju kombinirane primjene javno-privatnog partnerstva sa sredstvima EU fondova;
- Prilikom natjecanja za sredstva EU fondova u obzir treba uzeti i dosadašnju suradnju javnog i privatnog sektora u projektima javno-privatnog partnerstva, te je li projekt priuštiv javnom partneru;
- Projekti od kojih se očekuje generiranje prihoda tijekom vijeka efektuiranja mogu dobiti niži iznos sredstava EU fondova u odnosu na projekte kod kojih su očekivani prihodi minimalni ili ih nema, ali to takve projekte ne čini manje prikladnim za kombiniranje javno-privatnog partnerstva sa sredstvima EU fondova, premda će javni partner obično trebati odobriti i određeni iznos državne potpore radi zatvaranja jaza fundiranja.

Izvor: European PPP Expertise Centre

4. SPORNA PITANJA U VEZI KOMBINIRANJA SREDSTAVA IZ EU FONDOVA I JAVNO-PRIVATNOG PARTNERSTVA

Nekoliko je spornih pitanja kod kombiniranja EU fondova i javno-privatnog partnerstva, i to su:

- **Statistički tretman javno-privatnog partnerstva i potpora EU.** Pravila Eurostat-a predviđaju da se bilo koji ugovor o javno-privatnom partnerstvu, koji ima kontribuciju javnog partnera veću od 50%, evidentira u bilanci Države i podliježe pravilima izračuna (prekomjernog) zaduženja Države. Ipak, ne čini se da je to u duhu maastricht-ških kriterija stabilnosti jer potpore EU ne bi trebale imati negativan učinak na financijsku stabilnost države u kojoj se primjenjuje ugovor o javno-privatnom partnerstvu. Prikladniji pristup bio bi neutralni učinak potpore EU na zaduženje države.
- **Pravila javne nabave.** Europske direktive kojima se regulira područje javne nabave nalažu da projekti koji imaju više od 50% kontribucije javnog partnera podliježu pravilima javne nabave. To znači da projekti javno-privatnog partnerstva u kojima potpora i kontribucija javnog partnera premašuju polovinu troškova investicije, moraju slijediti procedure javne nabave za podugovarače.
- **Državna pomoć.** Kod strukturnih fondova EU korisnik potpore je uvijek javni sektor. Potpora se ne isplaćuje direktno trgovačkom društvu osnovanom za provedbu projekta, već se kanalizira kroz neku instituciju javnog sektora, odnosno javnog partnera. Neke zemlje članice EU to smatraju transferom državne pomoći. Do komplikacija dolazi zbog načina na koji je potpora naznačena u natječaju za javno-privatno partnerstvo, zbog naknada iz potpora koje javni partner usmjerava privatnom partneru i zbog potencijalnih ušteda tijekom implementacije projekta koje mogu utjecati na troškove projekta i dobit koju ostvaruje privatni partner. Javni partner treba visok stupanj due diligence-a kako bi izbjegao konflikt s regulativom državnih potpora i različitim pravilima njihovog tretmana unutar EU. Državna potpora uopće ne bi bila upitna ako bi je se moglo usmjeriti u fond koji će subvencionirati redovna plaćanja krajnjih korisnika za usluge pružene krajnjim korisnicima tijekom vijeka efektuiranja projekta.
- **Različiti izračuni jaza fundiranja.** Ovaj problem direktno je vezan uz projekciju prihoda tijekom razdoblja efektuiranja projekta. Moguće rješenje, primjenjivo u sklopu važeće regulacije za povlačenje sredstava iz EU fondova, je paralelno izvođenje procedure javne nabave s apliciranjem za sredstva iz fondova EU. Pri tome bi se odredila maksimalna sredstva EU potpore, a planirani iznos potpore bi se koristio kao jedan od kriterija odabira privatnog partnera u proceduri javne nabave po pravilu "što manji udjel potpore, odnosno što veći udjel privatnog partnera". Drugo je pitanje veće upotrebe instrumenata tržišta kapitala u pokrivanju jaza fundiranja, jer se prema važećim pravilima izračuna jaza fundiranja, u financijsku konstrukciju moraju uključiti samo planirana sredstva iz EU fondova, odnosno planirana sredstva potpora. Glavna razlika u klasičnom apliciranju za sredstva iz fondova EU i kombiniranoj upotrebi EU fondova sa sredstvima privatnog partnera je u tome što se kod klasičnog apliciranja zahtijeva pozitivan izračun ekonomskih koristi, dok se kod kombinirane upotrebe EU fondova i javno-privatnog partnerstva zahtijeva financijska profitabilnost projekta.
- **Pogoršanje uvjeta zaduživanja uslijed financijske krize.** Preveliko zaduženje država dovodi do odgađanja realizacije, čak i već započetih projekata javno-privatnog partnerstva, bilo zbog povlačenja javnog partnera ili zbog povlačenja financijskih institucija, pa potom i privatnih partnera iz projekata.

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Javno-privatno partnerstvo u Hrvatskoj do sada je uglavnom bilo ograničeno na financiranje sportskih objekata i škola, te na dodjelu koncesija. U Okvirnom programu izgradnje,

dogradnje i rekonstrukcije javnih građevina prema obliku ugovornog javno-privatnog partnerstva[3] predviđena kapitalna ulaganja u izgradnju 381 građevine ukupne površine 1,6 milijuna m^2 iznose oko 15 milijardi kuna. Pri tome je predviđeno da privatni partneri snose troškove izgradnje, a da im javni partner, odnosno državni, županijski ili lokalni proračun plaća godišnji najam građevina tijekom 25-godišnjeg procijenjenog vijeka upotrebe građevina. Potpore EU nisu razmatrane, najvjerojatnije zbog ciklusa fundiranja sredstava EU fondova koji je znatno kraći od procijenjenog vijeka upotrebe građevina.

Čak i u starim zemljama članicama EU, kombiniranje sredstava EU fondova s raznim oblicima javno-privatnog partnerstva iako poželjno, u praksi nije često pretežno zbog sljedećih razloga:

- administrativni kapaciteti javnog sektora obično su ograničeni za strukturiranje kompleksnih projekata, kako na razini središnje, tako i na razini lokalne države;
- predstavnici javnog sektora uključeni u administriranje sredstvima EU fondova obično se razlikuju od onih koji su uključeni u proces planiranja i javne nabave sukladno proceduri financiranja javno-privatnim partnerstvom;
- u mnogim zemljama EU nacionalna zakonodavstva ne dozvoljavaju kombiniranje EU fondova s javno-privatnim partnerstvom;
- instrumenti koji kombiniraju EU fondove i javno-privatno partnerstvo međusobno se razlikuju u procedurama primjene.

Ipak, s obzirom da 2014. godine počinje novi sedmogodišnji ciklus fundiranja sredstava iz fondova EU i s obzirom na dosadašnja iskustva Hrvatske u primjeni ugovornih oblika javno-privatnog partnerstva, poželjno bi bilo sagledati i mogućnosti korištenja EU potpora u financiranju društveno-korisnih građevina, ne samo tijekom vijeka upotrebe građevina, već i kod sufinanciranja troškova izgradnje ili pripreme dokumentacije za njihovu izgradnju.

[3] 21. sjednica Vlade Republike Hrvatske, 19. travnja 2012., točka 6. Dnevnog reda.

Dr. sc. Mihaela GRUBIŠIĆ-ŠEBA, Ekonomski institut, Zagreb

Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

47. simpozij

„FINANCIJSKA I RAČUNOVODSTVENA REGULATIVA U FUNKCIJI RAZVOJA GOSPODARSTVA RH“

Dubrovnik, Hotel „Valamar Lacroma“

17. - 19. svibnja 2012.

NAJAVA:

15. SAVJETOVANJE
“INTERNA REVIZIJA I KONTROLA”

27. - 29. rujna 2012. godine

BAŠKA (Otok Krk)

Mr. sc. BOŽANA BEŠLIĆ

Stručni članak UDK 336.2

EU fondovi: Troškovi i proračun projekta u okviru IPA bespovratnih sredstava

Prilikom prijave projektnog prijedloga na različite IPA programe prijavitelji osim opisnog dijela projekta (eng. Application form) moraju izraditi i priložiti proračun projekta (eng. Budget for the Action). Pretvoriti planirane aktivnosti u brojke nije nimalo lagan zadatak i iziskuje specifične vještine od planiranja do upravljanja troškovima. Dobro strukturiran proračun preduvjet je uspješne provedbe projekta. U nastavku teksta obrađuju se primjeri prihvatljivih i neprihvatljivih troškova, pojedinačne proračunske stavke, udjeli vlastitih i IPA sredstava, primjeri opisa troškova i njihove nužnosti i opravdanosti, te ostale specifičnosti financijskog planiranja projekta.

1. UVOD

Svi fondovi EU koji su dostupni prijaviteljima iz Republike Hrvatske mogu biti od izuzetne pomoći u poboljšanju financijske strukture odnosno proračuna prijavitelja: jedinice lokalne samouprave, udruge, zadruge, fondacije, javna tijela i dr. Svaki prijavitelj sredstvima EU može graditi ili obnoviti infrastrukturu (npr. ceste, kanalizacija), poboljšati poljoprivrednu proizvodnju, ojačati poduzetništvo, obrazovanje, kulturu, socijalnu i spolnu jednakost, jačati turizam i međunarodnu suradnju. Stoga je iznimno važno pomno planirati proračun svakog pojedinog projekta koji se prijavljuje na različite IPA programe i natječaje. **Proračun projekta** je spona između funkcije planiranja, provedbe i kontroliranja projektnih aktivnosti. Treba biti izražen u brojčano mjerljivom obliku. Uobičajeno je proračun excel tablica u obliku dodatka *(PRAG, dio 6. Grants, Annex e3c - Budget)* prijavnom obrascu *(eng. Application form)* za IPA bespovratna sredstva *(eng. Grants)* s tri radna lista koji uključuju:[1]

1. Proračunske stavke *(eng. Budget for the Action),*
2. Obrazloženje i opravdanost troškova *(eng. Justification of the Budget for the Action),*
3. Izvore financiranja *(eng. Expected Sources of Funding).*

Proračun projekta u okviru IPA bespovratnih sredstava izražen je u eurima (EUR). Ukupni planirani prihvatljivi troškovi *(eng. Total eligible costs)* navedeni u proračunu prikazuju **zbroj** traženih IPA sredstava (EU contribution) i iznos vlastitog su-financiranja (own contribution). Omjeri (izraženi u %) između bespovratnih IPA sredstava i vlastitog doprinosa projektu **dio su natječajnih uvjeta** (GfA, dio 1.3.) i uobičajeno se kreću u rasponima:

Bespovratna EU sredstva	Min 20% - Max 85% ukupnih prihvatljivih troškova
Vlastito sufinanciranje	Min 15% - Max 80% ukupnih prihvatljivih troškova

Prije izrade samog proračuna potrebno je detaljno proučiti smjernice za prijavitelje natječaja na koji se prijavljuje projekt (*eng. GfA - Guidelines for Applicants*), posebno dio koji se odnosi na prihvatljive i neprihvatljive troškove (GfA, dio 2.1.4.).

SAVJETNICI ODGOVARAJU
8 -13 sati
01 / 4686-506
e-mail: rif@rif.hr.

[1] Za detalje pogledati: PRAG - Practical guide for to Contract Procedures for EU External Actions, http://ec.europa.eu/europeaid/eprag/annexes.do?group=E, ožujak 2012.

Budget for the Action[1]	All Years				Year 1[2]			
Costs	Unit	# of units	Unit rate (in EUR)	Costs (in EUR)	Unit	# of units	Unit rate (in EUR)	Costs (in EUR)
1. Human Resources								
1.1 Salaries (gross salaries including social security charges and other related costs, local staff)[4]								
1.1.1 Technical	Per month				Per month			
1.1.2 Administrative/ support staff	Per month				Per month			
1.2 Salaries (gross salaries including social security charges and other related costs, expat/int. staff)	Per month				Per month			
1.3 Per diems for missions/travel[5]								
1.3.1 Abroad (staff assigned to the Action)	Per diem				Per diem			
1.3.2 Local (staff assigned to the Action)	Per diem				Per diem			
1.3.3 Seminar/conference participants	Per diem				Per diem			
Subtotal Human Resources								
2. Travel[6]								
2.1. International travel	Per flight				Per flight			
2.2 Local transportation	Per month				Per month			
Subtotal Travel								
3. Equipment and supplies[7]								
3.1 Purchase or rent of vehicles	Per vehicle				Per vehicle			
3.2 Furniture, computer equipment								
3.3 Machines, tools...								
3.4 Spare parts/equipment for machines, tools								
3.5 Other (please specify)								
Subtotal Equipment and supplies								
4. Local office								
4.1 Vehicle costs	Per month				Per month			
4.2 Office rent	Per month				Per month			
4.3 Consumables - office supplies	Per month				Per month			
4.4 Other services (tel/fax, electricity/heating, maintenance)	Per month				Per month			
Subtotal Local office								
5. Other costs, services[8]								
5.1 Publications[9]								
5.2 Studies, research[9]								
5.3 Expenditure verification								
5.4 Evaluation costs								
5.5 Translation, interpreters								
5.6 Financial services (bank guarantee costs etc.)								
5.7 Costs of conferences/seminars[9]								
5.8. Visibility actions[10]								
Subtotal Other costs, services								

Slika 1. Izgled predloška za proračun - bespovratna IPA sredstva

Izvor: PRAG, dio 6.Grants, Annex e3c - Budget, http://ec.europa.eu/europeaid/eprag/annexes.do?group=E,ožujak 2012.

2. PRORAČUN PROJEKTA: OD AKTIVNOSTI DO PRORAČUNSKE STAVKE[2]

Proračun je usko povezan s aktivnostima koje su navedene u prijavnom obrascu (*eng. Application form*). Stoga je vrlo važno da se za svaku aktivnost utvrde potrebna sredstva, a zatim i troškovi koji iz tih aktivnosti proizilaze. Prilikom planiranja aktivnosti i troškova vezanih uz te aktivnosti važno je imati na umu da se troškovi priznaju od trenutka potpisivanja ugovora s Ugovornim tijelom (*eng. Contracting authority*).

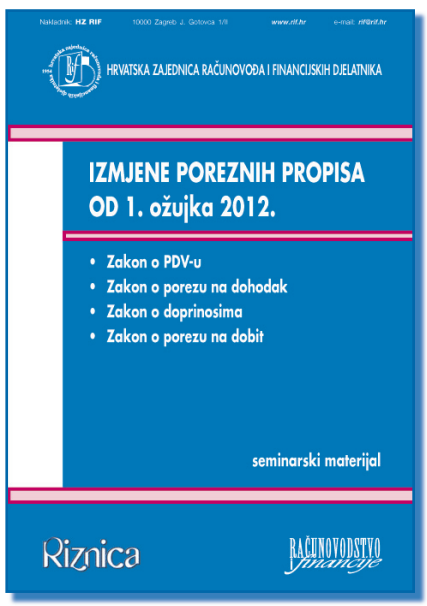

[2] Svi primjeri proračuna i proračunskih stavki u ovom članku su na engleskom jeziku jer je engleski jezik službeni za sve IPA fondove i cjelokupna dokumentacija, uključujući i proračun, je na tom jeziku. Kada Republika Hrvatska postane zemlja članica EU moći će se koristiti hrvatski jezik za prijavu projekata na fondove EU.

Primjer 1. *Od aktivnosti do proračunske stavke*

Aktivnost	→	Sredstva	→	Troškovi	→	Proračunske stavke
A 1.1. Obuka turističkih djelatnika o mogućnostima ruralnog eko-turizma u Gorskom kotaru, Hrvatska: (2 X 3 dana; 25 osoba)	→	*Predavači:* 1 strani stručnjak, i 1 lokalni stručnjak	→	Honorari za vanjske stručnjake: lokalni i strani predavači (za dane predavanja i za pripremu)	→	*5.Ostali troškovi i usluge* (5.7. Troškovi konferencija/ seminara)
	→	*Logistika:* Projektni menadžer, Koordinator projekta	→	Za članove tima zaposlene u instituciji koja provodi projekt ovo (logistika) je uračunato u trošak plaća.	→	*1. Ljudski resursi*
	→	Materijali za sudionike	→	Trošak jednog seta materijala X 50 sudionika (2 x 25 osoba)	→	5.7. Troškovi konferencija/ seminara
	→	Usluge hrane/kave	→	Hrana/kava X broj osoba X broj dana	→	5.7. Troškovi konferencija/ seminara

Izvor: Vlastita obrada autora prema predlošku

Napomena: U dijelu gdje se pojašnjavaju troškovi (Budget justification) potrebno je svaku proračunsku stavku povezati s aktivnošću navedenom u prijavnom obrascu (Application form) što olakšava planiranje proračuna i kasnije praćenje trošenja sredstava.

Proračunom se trebaju obuhvatiti svi planirani prihvatljivi troškovi projekta, a ne samo onaj dio koji će se pokriti iz sredstava IPA programa (EU financiranje). Specifikacija troškova treba biti dovoljno detaljna i za svaku je proračunsku stavku potrebno dati informaciju o količini i jediničnoj cijeni. Nije dopušteno raspoređivanje sredstava u paušalnim (skupnim) iznosima (jer to onda nije stvarni jedinični trošak).

Jedinične cijene ne bi smjele biti više od uobičajenih cijena na tržištu, te je potrebno provesti istraživanje tržišta za troškove koji se planiraju staviti u proračun projekta. Predviđene količine trebaju biti realne i u skladu s projektnim aktivnostima.

2.1. Opća pravila za prihvatljivost troškova

Osnovna pravila o prihvatljivosti troškova definirana su u Općim uvjetima Ugovora o bespovratnim sredstvima, čl. 14 (*eng. Standard Grant Contract - General conditions, art. 14*) i odnose se na nekoliko cjelina:

a) Troškovi moraju **nastati tijekom provedbe projekta** (tj. nakon potpisivanja ugovora o dodjeli bespovratnih IPA sredstava, a ne prije toga),
b) Troškovi moraju biti planirani i prezentirani na propisanom obrascu za proračun projekta,
c) Troškovi moraju biti dostatni za provedbu projekta koji se predlaže za financiranje iz IPA bespovratnih sredstava,
d) Troškovi moraju biti provedeni kroz financijske knjige prijavitelja projekta i dostupni za provjeru (trebaju biti temeljeni na stvarnim troškovima),
e) Troškovi moraju biti jasni, opravdani, dovoljni za provođenje aktivnosti, te razlomljeni po stavkama. Općenito, troškovi su prihvatljivi ako su u skladu s principima učinkovitog financijskog upravljanja i propisima transparentne nabave.

Kod pripreme proračuna potrebno je provjeriti jesu li troškovi svih aktivnosti prikazanih u logičkoj matrici i prijavnom obrascu povezani i prikazani u proračunu. Stoga je potrebno pripremiti detaljan izračun cijene svakog troška neophodnog za odvijanje aktivnosti, kako bi se proračunski iznos mogao u potpunosti opravdati. To će biti od pomoći i kasnije kod prijave za isplatu ugovorenih i odobrenih sredstava.

Najčešći problem je u tzv. *"napuhavanju"* troškova. Kao posljedica nerealno planiranih troškova može doći do situacije da korisnik IPA sredstava ne može dokumentirano opravdati sve troškove, tada se dio ugovorenih sredstava neće priznati kao trošak i kao takav neće biti isplaćen korisniku. Potrebno je razlikovati planirani i konačni iznos sredstava koja se mogu dobiti iz EU fondova. Planirani iznos čine **procijenjeni ukupni prihvatljivi troškovi**, dok konačni iznos sredstava čine **ostvareni ukupni prihvatljivi troškovi projekta** - taj iznos se zna tek po odobrenju završnog izvješća projekta kada se provjeravaju SVI troškovi nastali u provedbi projekta. Ovisno o uvjetima natječaja i visini (%) EU financiranja navedenog u smjernicama za prijavitelje (GfA) za svaki pojedini natječaj (50%, 75%, 85% ili drugačije), taj se postotak određuje u odnosu na procijenjene ukupno prihvatljive troškove, a isplaćuje u odnosu na ostvarene (priznate) ukupno prihvatljive troškove.

Primjer 2. *Ukupno planirani troškovi vs, Ukupno ostvareni troškovi*

Za realizaciju projekta prijavitelj je procijenio troškove na 400.000,00 €, a u natječajnim uvjetima (GfA) IPA bespovratna sredstva su ograničena na maksimalno 85%, što u ovom slučaju znači da je planirani iznos ukupnih bespovratnih sredstava 340.000,00 €.

Na samom kraju provedbe, a prilikom podnošenja cjelokupne projektne dokumentacije kao dijela završnog izvješća, korisnik se može naći u dvije situacije:

1. Realni troškovi projekta su se povećali i sada iznose primjerice 500.000,00 €. U tom slučaju, ako to može dokumentirati, korisnik će povući maksimalni ugovoreni iznos sredstava od 340.000,00 € bez obzira što je to u % iznosu sada manje od ugovorenih 85% od planiranih troškova. Ostatak troškova projekta (razlika od 160.000,00 € (500.000,00 € - 340.000,00 €)) ide na teret korisnika čije su-financiranje je znatno veće od inicijalno ugovorenih 15%.

2. Realni troškovi projekta su se smanjili i sada iznose primjerice 300.000,00 €. U tom slučaju korisniku se nadoknađuju ugovorena sredstva od 85% ukupno prihvatljivih, ali i ostvarenih troškova. U ovom slučaju iz IPA sredstava korisnik će dobiti 255.000,00 € što odgovara razini od 85% ukupno prihvatljivih i ostvarenih troškova, a ne 340.000,00 € kako je bilo planirano na početku provedbe projekta (jer je IPA doprinos ograničen na 85% ukupno prihvatljivih troškova).

Izvor: Vlastita obrada autora

Iz ovog primjera je jasno vidljivo da je u interesu prijavitelja projektnog prijedloga dati što realniji prijedlog proračuna koji će zadovoljiti osnovne kriterije: jasnost, preciznost, dostatnost, efikasnost. Konačna PRIHVATLJIVOST troškova (*eng. eligibility of the costs*) potvrđuje se tek prilikom odobrenja financijskog izvještaja projekta.

2.2. Neprihvatljivi troškovi

Prije nego se krene u sam postupak izrade proračuna projekta obvezno treba u smjernicama za prijavitelje (*eng.Guidelines for Applicants*) **provjeriti prihvatljivost troškova**. Svi troškovi koji su definirani kao neprihvatljivi neće biti dio Ugovora o dodjeli bespovratnih IPA sredstava odnosno proračun će biti "pročišćen" i takvi troškovi maknuti iz proračuna prije samog ugovaranja. Važno je napomenuti da cilj projekata koji se financiraju iz IPA bespovratnih sredstava nikako ne smije biti orjentiran na stvaranje profita ili dobiti za prijavitelje projekta, njihove partnere i/ili treće osobe. Svi troškovi navedeni u proračunu projekta moraju biti realni, opravdani, neophodni i provjerljivi.

Primjeri neprihvatljivih troškova u okviru IPA programa (IPA IR čl. 34. i 148.):

- Stavke koje su već financirane nekim drugim sredstvima/programima;
- Troškovi povezani s aktivnostima provedenim prije službenog početka projekta;
- Dugovi i provizije za gubitke ili dugovanja;
- Kamate na dugovanja;
- Kupnja ili najam zemlje s postojećim, već izgrađenim objektima;
- Gubitci po tečajnim razlikama, provizije za valutne izmjene;
- Porezi uključujući i porez na dodanu vrijednost (PDV - osim ako se nikako drugačije ne može nadoknaditi);
- Carinske i izvozne pristojbe, ili bilo koje druge vrste pristojbi;
- Troškovi rabljene (polovne) opreme/roba;
- Doprinosi u naravi (Contributions in kind), i dr.

U skladu s IPA IR čl. 89. (odstupanje od PRAG-a) sljedeći troškovi **mogu biti prihvatljivi**, primjerice:

- PDV uz ispunjenje sljedećih uvjeta:
  - Ne može ga se (PDV) nadoknaditi ni na koji drugi način;
  - Utvrđeno je da takve troškove snosi krajnji korisnik, i
  - Jasno su navedeni u projektnom prijedlogu (proračun pod "Taxes")
  - Naknade za trans-nacionalne financijske transakcije;
- Otvaranje i administriranje novog bankovnog računa (gdje se to zahtijeva od korisnika);
- Naknade pravnog savjetovanja, bilježnika, računovođe… ako su direktno vezani uz provedbu aktivnosti;
- Troškovi bankovne garancije.

Osim ovih temeljnih kategorija (prihvatljivih i neprihvatljivih troškova), **neprikladnim troškovima** za financiranje IPA bespovratnim sredstvima smatraju se još i:

- Troškovi stanovanja;
- Porez na kupnju nekretnine;
- Kupnja umjetničkih djela i kupnja darova (npr. cvijeće, čestitke...);
- Posebne nagrade i bonusi zaposlenika;
- Neplaćeni djelomični iznosi faktura (npr. popusti za gotovinu, rabati,...);
- Kupnja poslovnih/burzovnih dionica, provizije i dividende;
- Globe, financijske kazne i troškovi pravnih sporova;
- Članarine i honorari za sastanke;
- Porezno savjetovanje;
- Sponzorstva, stipendije, školarine;
- Financijske nagrade, itd….

Nije dozvoljeno dvostruko financiranje faktura koje su već naplaćene (nadoknađene) iz bilo kojeg drugog izvora sredstava!

3. TROŠKOVI PREMA STAVKAMA U PRORAČUNU

U ovom dijelu ukratko će se opisati pravila planiranja i prikazivanja troškova za svaku pojedinačnu proračunsku stavku:

1. Ljudski resursi *(eng. Human resources)*

Ljudskim resursima se smatraju članovi projektnog tima (lokalni i međunarodni) koji su sklopili ugovor o redovnom radnom odnosu na projektu. Ova kategorija troškova se zato **može odnositi samo na zaposlenike koji su angažirani na projektu** uključujući tehničko osoblje (npr. koordinator projekta, stručnjak za nabavu...) i administrativno osoblje (npr. računovođa, asistent na projektu...).

Obračun i potraživanje troškova za osoblje mora slijediti sljedeća pravila:

- Izračun plaće se mora temeljiti na neposrednim stvarnim troškovima (bruto plaća zaposlenika + pristojbe poslodavca *u skladu s nacionalnim zakonodavstvom (bruto 2 plaća)* pojedinog zaposlenika koji je stvarno uključen u aktivnosti projekta. Izračun se mora temeljiti na satnici koja proizlazi iz stvarnih troškova osoblja u potraživanom razdoblju (adekvatnost troškova).
- Za ljude koji ne rade puno radno vrijeme potrebno je naznačiti % vremena provedenog na projektu (u pojašnjenju je potrebno naglasiti je li osoba zaposlenik institucije/organizacije prijavitelja/partnera ili će ju se tek zaposliti za potrebe provedbe projekta). Zaposlenici na nepuno radno vrijeme ispunjavaju evidenciju o radnom vremenu tzv. *Timesheet,* koji prikazuje obavljeni posao po danima/mjesecima.

Primjer 3. *Primjer izračuna troška za zaposlenike*

Za osoblje koje nije zaposleno puno radno vrijeme, odnosno kada se troškovi žele prikazati kao udio u plaći (npr. 50% radnog vremena) tada se izračun mora odražavati na predviđenu količinu rada *(No. Of Units)* tako što se broj mjeseci rada pomnoži s %.

Primjerice, ako projekt traje 18 mjeseci, trošak rada Project Managera se prikazuje na sljedeći način: 18 mjeseci x 50% = 9 mjeseci (No. of units):

Description (opis)	Unit (jedinica mjere)	Number of Units (broj jedinica)	Unit rate* (jedinična cijena)	Cost in EUR (ukupni trošak)
Project Manager (50%)	Mjesec/ Month	9	1.900,00	17.100,00

**Unit rate mora odražavati punu BRUTO 2 plaću zaposlenika.*

Izvor: Vlastita obrada autora

- Ukoliko je osoba zaposlena na projektu puno radno vrijeme, prihvatljivi su ukupni troškovi rada. U takvim slučajevima svaki mjesec će biti pripremljeno izvješće o obavljenom poslu koje prati plan aktivnosti (eng. *Activity plan*). Jedinica mjere za osoblje zaposleno na duže vrijeme je mjesec.
- Svi troškovi vanjskih suradnika (različitih stručnjaka koji se podugovaraju) moraju biti izraženi u proračunskom dijelu 5. Ostali troškovi, vezano uz aktivnosti na kojima će biti angažirani.

Zaposlenici u institucijama koje su korisnici državnog/ lokalnog proračuna mogu sudjelovati u projektnim aktivnostima, ali za svoj rad na projektu ne mogu primati naknadu iz granta (IPA sredstva) osim svoje redovne plaće. Njihov doprinos na projektu može biti **prikazan isključivo kao sufinanciranje** (co-financing). Institucija/korisnik IPA bespovratnih sredstava može zaposliti novu osobu za potrebe projekta, i tu novu osobu može platiti iz proračuna projekta.

Primjer 4. *Ljudski resursi u planiranju proračuna (trajanje projekta je 18 mjeseci)*

Description	Unit	# of	Unit rate (in EUR)	Costs (in EUR)
1. Human Resources				
1.1. Salaries (gross amounts, local staff)				
1.1.1. Technical				
1.1.1.1. Project Manager (50%)	Per month	9	1.850,00	16.650,00
1.1.1.2. Marketing expert (30%)	Per month	6	2.300,00	13.800,00
1.1.2. Administrative/ support staff				
1.1.1.2. Project Assistant (100%)	Per month	18	1.000,00	18.000,00
1.1.2.1. Accountant (30%)	Per month	6	1.500,00	9.000,00
1.2. Salaries (gross amounts, expat / int. staff)				
1.3. Per diems for missions/travel				
1.3.1. Abroad (staff assigned to the Action)	Per diem			
1.3.1.1. Partners meeting in Mostar, BiH (2 persons)	Per diem	2	123,00	246,00
1.3.2. Local (staff assigned to the Action)	Per diem			
1.3.3. Seminar/conference participants	Per diem			

Izvor: Vlastita obrada autora

Europski **"Per diem"** - dnevnice za **put i smještaj** mogu se isplaćivati samo za putovanja koja **uključuju i noćenje.** Za obračun dnevnica prema pravilima financiranja projekata iz EU fondova potrebno je navesti državu u kojoj su potrošene. Cijene dnevnica za pojedine zemlje određene su unaprijed i ne smiju biti veće od maksimalnog iznosa za pojedinu zemlju, a dostupne su na internetskoj stranici: http://ec.europa.eu/comm/europeaid/perdiem/index_en.htm. U projektima EU uobičajeno se u proračunu planiraju ovakvi "troškovi po danu" (per diems), a ne kako je uobičajeno prema hrvatskom zakonodavstvu: dnevnica (neoporezivo je 170,00 kn za lokalnu dnevnicu) + trošak smještaja.

Ovisno od računovodstvenog sustava kojeg prijavitelj projekta ima unutar svoje institucije i mogućnostima isplate "per diema" (uvijet je noćenje) ili dnevnice *(eng. daily allowance)* + smještaja *(eng. accommodation)* prijavitelj prilikom planiranja proračuna ima 2 mogućnosti za prikazivanje navedenih troškova:

Opcija 1: Per diem

1.3. Per diems for missions/travel				
1.3.1 Abroad (staff assigned to the Action)	Per diem			
1.3.1.1. Partners meeting in Mostar, BiH (2 persons)	Per diem	2	123,00	246,00
1.3.2. Local (staff assigned to the Action)	Per diem			

Opcija 2: Daily allowance + accommodation

1.3. Per diems for missions/travel				
1.3.1. Abroad (staff assigned to the Action)	Per diem			
1.3.1.1. Daily allowance, Partners meeting in Mostar, BiH (2 persons)	Per day	2	25,00	50,00
1.3.1.2. Accommodation	Per day	2	100,00	200,00
1.3.2. Local (staff assigned to the Action)	Per diem			

Ipak važno je naglasiti da se, bez obzira na način prikazivanja u proračunu, mora poštovati maksimalni iznos "per diema" ili "dnevnica + trošak smještaja" kako je definirano na EuropeAid stranici. Troškovi smještaja koji se pokrivaju dnevnicom trebaju biti u okviru kategorije hotela s 3*** zvjezdice (a ne više).

2. Troškovi putovanja *(eng. Travel costs)*

Troškovi putovanja unutar ovog proračunskog dijela odnose se na troškove putovanja zaposlenika na projektu. Svako putovanje mora biti jasno opravdano projektnim aktivnostima i nužno za uspješnu provedbu projekta. Kao *opće pravilo,* treba odabrati najučinkovitije (najekonomičnije) sredstvo prijevoza. U proračunskoj stavci potrebno je naznačiti mjesto polaska i odredište (npr. Split, Croatia - Mostar, BiH). Ako se putuje osobnim automobilom potrebno je napisati i kilometražu prema službenoj cijeni kilometra, npr. Per km = 0,25 EUR. Ako se putuje vlakom, autobusom ili avionom potrebno je naznačiti okvirnu cijenu karte (prihvatljiva je samo ekonomska klasa).

Primjer 5. *Prikazivanje putnih troškova u proračunu*

Description	Unit	Number of Units	Unit rate	Cost in EUR
2. Travel				
2.1. International travel				
2.1.1. Zagreb-Mostar-Zagreb	Per km	860	0,25	215,00
2.1.2. Zagreb-Sarajevo-Zagreb (X 3)	Per flight	3	200	600,00
2.2. Local transportation	Per km	5000	0,25	1.250,00

Izvor: Vlastita obrada autora

3. Oprema i robe *(eng. Equipment and Supplies)*

Ovdje se navode svi troškovi kupnje/najma opreme koja je potrebna za provođenje projekta (npr. projektor, računalo, tehnička oprema, auto,...). Ovaj dio proračuna uključuje najam ili kupovinu vozila samo ako je to zaista nužno za provođenje projektnih aktivnosti odnosno ako je jedan od glavnih projektnih rezultata direktno ovisan o kupnji vozila. Ukoliko se predviđa trošak najma vozila za specifični događaj (npr. seminar) onda se taj trošak ne iskazuje ovdje već pod *5.7. Costs of conferences/seminars.* Potrebno je detaljno prikazati troškove!

Primjer 6. *Prikaz troškova opreme i roba*

Description	Unit	Number of Units	Unit rate	Cost in EUR
3. Equipment and Supplies				
3.1. Purchase or rent vehicles				
3.2. Furniture, computer quipment				
3.2.1. Notebooks	Per piece	5	650,00	3.250,00
3.2.2. Furniture sets (chair + table)	Per set	5	350,00	1.750,00
3.2.3. Printer	Per piece	1	150,00	150,00

Izvor: Vlastita obrada autora

VAŽNO: Svi IPA programi izuzeti su od plaćanja PDV-a pa svi iznosi u proračunu MORAJU biti prikazani bez PDV-a!

Troškovi opreme mogu se odobriti samo ako se precizno navede na koju se aktivnost odnose i zašto su nužni za provođenje te aktivnosti. Prijavitelj će u prijavnom obrascu morati pojasniti i što će se dogoditi s tom opremom kada projektne aktivnosti završe. Pravilo je da oprema ostaje na korištenje krajnjim korisnicima projekta u svrhu dugoročnog zadovoljavanja postavljenih ciljeva i održivosti projekta.

Pri nabavi robe/opreme **moraju** se poštovati pravila o nabavi kako je to propisano u Ugovoru o bespovratnim sredstvima, aneks IV (*eng. Standard Grant Contract, Annex 4*). Ne smiju se navoditi marke (brand) robe/usluge već se specificiraju samo minimalni tehnički uvjeti koje proizvod/usluga treba zadovoljiti.

Važna napomena:
Sva oprema kupljena bespovratnim IPA sredstvima mora biti proizvedena u jednoj od država članica Europske unije, članica Europskog gospodarskog prostora, zemalja korisnica IPA-e, ENPI zemlje ili bilo koje druge zemlje s kojima EU ima potpisane uzajamne sporazume (pogledati EuropeAid web stranicu za aktualan popis država).

4. Troškovi lokalnog ureda (*eng. Local office costs*)

Ova proračunska stavka popunjava se **samo** ukoliko se uzima u najam poseban ured isključivo za potrebe projekta. Ukoliko to nije slučaj svi troškovi ureda: najam, troškovi korištenja faksa, pristup internetu, troškovi telefona, mjesečni troškovi za administraciju, itd; spadaju pod **administrativne troškove** kao gruba, ukupna, suma (*eng. lump sum*).

Primjer 7. *Troškovi ureda*

Expenses	Unit	# of units	Unit rate (in EUR)	Costs (in EUR)
4. Local office				
4.1. Vehicle costs				
4.2. Office rent	Per month	18	200,00	3.600,00
4.3. Consumables - office supplies	Per month	18	100,00	1.800,00
4.4. Other services (Phone/fax,electricity/ heating, maintenance)				
4.4.1. Phone./Fax.	Per month	18	50,00	900,00
4.4.2. Electricity	Per month	18	30,00	540,00
4.4.3. Heating, maintainance, water	Per month	18	100,00	1.800,00
Subtotal Local office				**8.640,00**

Izvor: Vlastita obrada autora

5. Ostali troškovi/usluge *(eng. Other Costs/Services)*

Ostali troškovi/usluge značajna su proračunska stavka, te ih je potrebno grupirati po aktivnostima (npr. tiskanje brošura) ili po događaju (npr. seminar) u zajedničku skupnu stavku s detaljnijim podstavkama. Ovaj proračunski dio je najčešće srce samog projekta jer prikazuje vrlo specifične troškove vezane uz vrlo specifične projektne aktivnosti.

Primjer 8. *Specifikacija troškova po stavkama proračuna (5. Ostali troškovi)*

Expenses	Unit	# of units	Unit rate (in EUR)	Costs (in EUR)
5. Other costs, services				
5.1. Publications				
5.2. Studies, research				
5.3. Auditing costs				
5.4. Evaluation costs				
5.5. Translation, interpreters				
5.6. Financial services (bank guarantee costs etc.)				
5.7. Costs of conferences/ seminars				
5.7.1. Seminars for Tourist Workers about new tourist destination (2x3 days for 30 persons each)				
5.7.1.1. Materials for participants	Per copy	60	7,00	420,00
5.7.1.2. Trainers honoraria	Per day			
5.7.1.2.1. International trainer	Per day	6	400,00	2.400,00
5.7.1.2.2. Local trainer	Per day	6	200,00	1.200,00
5.7.1.3. Light lunch	Per person	120	10,00	1.200,00
5.8. Visibility actions				

Izvor: Vlastita obrada autora

Ovaj proračunski dio (*eng. budget heading)* uključuje sve ostale (vanjske) troškove, kao što su:

- *Troškovi publikacija* - priprema i tiskanje projektnih brošura, rezultata istraživanja, studija (ovakve usluge najčešće se podugovaraju);
- *Troškovi organiziranja događaja* (npr. sastanaka, konferencija, osposobljavanja, radionica i seminara) koji su neposredno povezani s projektnim ciljem mogu uključivati najam prostorija i opreme, troškove za putovanja i smještaj za sudionike tamo gdje je to potrebno, prijevode, materijale/ prospekte, i troškove opskrbe hranom do razumne mjere;
- *Troškovi promocije i informiranja* - predstavljanje projektnih rezultata je obveza provoditelja projekta (npr. publikacije, brošure, priopćenja za tisak, oglasi, novine, web-stranice, itd.);
- *Troškovi revizije* - revizija za projekte vrijednosti IPA bespovratnih sredstava iznad 100.000 EUR je obvezna;
- *Troškovi prijevoda materijala/radionica*;
- *Najam opreme* je prihvatljiv trošak ako je neposredno povezan s ciljevima sufinanciranog projekta.

Kada projekt zapošljava nekog vanjskog suradnika ili *outsourca* uslugu, trebaju se također poštovati **pravila o nabavi** (Annex IV Standard Grant Contract). Također treba primjenjivati temeljne principe nabave: transparentnost, nediskriminacija i jednaki tretman za sve sudionike na tržištu.

6. Ostali troškovi

Svi oni specifični troškovi koji nisu obuhvaćeni niti jednom prethodnom proračunskom stavkom, a nužni su za provedbu aktivnosti, stavljaju se u ovaj dio. Ovdje spadaju i podstavke proračuna vezane uz manje infrastrukturne radove (small scale infrastructure), nadzor radova ili izradu specifičnih znakova/materijala/opreme, itd. Ovdje ne stavljate troškove koje ste "zaboravili" već ih sve nastojite prema vrsti rasporediti u proračunskom obrascu.

Primjer 9. *Ostalo*

Expenses	Unit	# of units	Unit rate (in EUR)	Costs (in EUR)
6. Other				
6.1. Reconstruction works on .... Centre				
6.1.1. Construction works	Per contract	1	13.267,09	13.267,09
6.1.2. Craft works	Per contract	1	60.705,41	60.705,41
6.1.3. Water supply and sewarage installation	Per contract	1	5.257,00	5.257,00
6.1.4. Electrical works	Per contract	1	14.225,00	14.225,00
6.1.5. Heating and cooling installation, split-system	Per contract	1	11.341,50	11.341,50
6.2. Supervision of works on .... Centre	Per contract	1	5.000,00	5.000,00
Subtotal Other				**109.796,00**

Izvor: Vlastita obrada autora

Pojednostavljena definicija/opis ove proračunske kategorije je da se u nju upisuju sve one aktivnosti koje su neophodne za provedbu projekta, prihvatljive prema ograničenjima navedenim u Smjernicama za prijavitelje, ali nisu u skladu s bilo kojom drugom proračunskom stavkom predviđenom u originalnom obrascu proračuna.

7. Pričuva/rezerva *(eng. Contingency reserve)*

Ovdje se budžetira rezerva za nepredviđene izdatke koje je nemoguće predvidjeti u fazi pripreme projekta i ne smije prelaziti *5% izravnih prihvatljivih troškova* (*eng. Total eligible direct cost*), a može se koristiti samo uz prethodno pisano odobrenje Ugovornog tijela. Nepredviđenim troškom **ne smatra** se kada se nešto zaboravi navesti u proračunu, već kada se dogodi nešto neočekivano (npr. promjena zakona) na što nitko od ugovornih strana nije mogao utjecati niti predvidjeti. Ovu stavku nije moguće koristiti u kasnijem rebalansu proračuna odnosno nije ju moguće kasnije realocirati.

8. Administrativni troškovi

Administrativni troškovi mogu uključivati troškovne stavke povezane s osobljem, prostorom, administracijom projekta i to su tzv. troškovi hladnog pogona poput:

- uredski materijal, fotokopiranje,
- pošta, dostavljanje,
- telefon, faks i internet,
- čišćenje, grijanje, struja,
- najam ureda,
- troškovi parkiranja za službeno vozilo,
- drugi administrativni troškovi neophodni za uspješno dovršenje projekta.

Paušalne svote, sveobuhvatne procjene i proizvoljna rješenja u prikazivanju administrativnih troškova nisu dozvoljena. Administrativni troškovi su troškovi koji ne proizlaze izravno iz aktivnosti na projektu te *ne smiju prelaziti 7% ukupnih izravnih troškova* (*eng. Total direct eligible costs).*

4. OSTALE SASTAVNICE PRORAČUNA

Vlastito sufinanciranje *(eng. Own contribution)* je obvezno u okvirima IPA bespovratnih sredstava (grant scheme). U vlastito sufinanciranje ulaze sredstva (zbroj svih izvora financiranja):

- Financijski doprinos prijavitelja *(eng. Aplicant's financial contribution):* Ako više partnera ima financijski doprinos projektu potrebno je navesti iznos i % za svakog pojedinačno;
- Financijska sredstva iz drugih EU institucija ili EU zemalja članica;
- Financijska sredstva iz drugih organizacija/banaka (moraju se pojedinačno navesti);
- Zbroj vlastitog sufinanciranja i traženog IPA financiranja navedeno u tablici "*Expected sources of funding*" koja je dio proračunskog obrasca i mora odgovarati ukupnim troškovima (*eng.Total Eligible Costs for the Action)* planiranim i predstavljenim u proračunu.

Doprinosi u naravi *(eng. Contributions in kind)* su svi materijalni/nematerijalni doprinosi koji **ne ulaze u proračun,** ali pridonose kvaliteti i ukupnom ostvarenju projektnih rezultata (npr. darovano zemljište/zgrada...). Doprinosi u naravi se ne mogu prikazati kao vlastito sufinanciranje u okviru IPA bespovratnih sredstava, ali ako postoje potrebno ih je navesti i opisati u prijavnom obrascu na zato predviđenom mjestu.

Opravdanost troškova *(eng. Justification and Clarification of the Budget)* **-** sve proračunske stavke koje se definiraju u radnom listu 1. Budget obvezno se moraju adekvatno opravdati u radnom listu 2. Justification. Opravdanje mora biti izvršeno na način da se:

- vidi neophodnost te vrste troška;
- objasni broj predloženih jedinica;
- opravda navedena cijena.

➛ Pojašnjenje (*Clarification* (stupac 2)) mora biti pripremljeno na način da se iz njega vidi poveznica s aktivnostima predviđenim u prijavnom obrascu. Ovaj stupac mora osigurati jasno pojašnjenje svake proračunske stavke. Iz njega treba biti jasno zašto se predviđa određeni broj predmeta/usluga/stručnjaka i na koji način one pridonose realizaciji projekta.

➛ *Opravdanje (Justification* (stupac 3)) za proračunsku stavku mora biti pravilno objašnjeno. Na osnovu ovog stupca mora biti jasno na osnovu čega su troškovi procijenjeni. Procjena se mora temeljiti na stvarnim troškovima, kao što je opisano u Uputama za prijavitelje (GfA), poglavlje 2.1.4.

5. UMJESTO ZAKLJUČKA - NAPOMENE I PREPORUKE

- Troškovi se priznaju od trenutka potpisivanja ugovora s Ugovornim tijelom.
- Svi dijelovi ugovora i službena korespondencija je na engleskom jeziku.
- Svi troškovi prikazani u proračunu moraju imati "pokriće" u opisu aktivnosti u prijavnom obrascu.
- Sve stavke u proračunu moraju biti numerirane. Pažljivo provjeriti točnost izračuna i formule ukoliko dodajete stupce/retke.
- Za projekte čija je vrijednost IPA sredstava iznad 100.000 EUR i koji traju duže od 12 mjeseci potrebno je **unaprijed naznačiti revizora** i trošak revizije predvidjeti u proračunu (provjeriti stranice revizorske komore).
- Uobičajeni iznosi za plaće navedeni u proračunu moraju uključivati sve poreze i davanja = BRUTO 2 plaća.
- Potrebno je troškove specificirati (razlomiti) što detaljnije unutar svake stavke proračuna i povezati ih s aktivnostima.
- Izbjegavati skupne vrijednosti (npr. plaće = 3.000 EUR).
- Potrebno je sve stavke prikazati kroz jedinične cijene i količine (npr. plaće = 7 mjeseci X 1.000 = 7.000 EUR).
- IPA programi izuzeti su od plaćanja PDV-a! Svi iznosi u proračunu moraju biti izraženi bez PDV-a (osim u nekim slučajevima administrativnih troškova gdje to nije moguće razgraničiti; (Elektra, Telecom, i sl.).
- Bespovratna sredstva (grantovi) se ne mogu koristiti za podmirenje troškova PDV-a.
- Pri nabavi robe/usluga moraju se poštovati pravila nabave iz Ugovora o bespovratnim sredstvima, aneks IV *(Standard Grant Contract, Annex IV)* npr. Minimalne tehničke specifikacije proizvoda; oprema treba imati Potvrdu o zemlji podrijetla, itd.
- Za većinu stavki treba napraviti istraživanje tržišta (prikupiti nekoliko ponuda, raspitati se o cijenama).
- Potrebno je opravdati traženu opremu (mora biti nužna za ostvarenje projekta).
- Paziti na: transparentnost i adekvatnost troškova; te na točnost izračuna!
- Izbjegavati "lump sum", a koristiti: "Per month, Per contract, Per item, Per piece, Per diem, Per person..."

Literatura:

1. Interni materijali Zajedničkog tehničkog tajništva (ZTT) Programa prekogranične suradnje Hrvatska - Bosna i Hercegovina 2007. - 2013., www.cbc-cro-bih.net, ožujak 2012.
2. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, http://www.mrrfeu.hr/default.aspx?id=743, ožujak 2012.
3. http://www.cbc-cro-bih.net/documents/Prirucnik%20za%20aplikante%20Prvog%20poziva%20IPA%20CBC%20HR%20BIH.pdf, ožujak 2012.
4. PRAG - http://ec.europa.eu/europeaid/eprag/, ožujak 2012.

Mr. sc. Božana BEŠLIĆ, EU-IPA funds, Zagreb

Mr. RAHELA JURKOVIĆ

Stručni članak UDK 336.2

Poticanje razvoja socijalnog poslovanja u Europskoj uniji

Model jedinstvenog europskog tržišta temeljen je na visokokonkurentnoj socijalnoj tržišnoj ekonomiji, u kojoj ima prostora za razvoj i rast različitih oblika poslovnih modela. Socijalna poduzeća dionici su socijalne tržišne ekonomije čiji je glavni cilj imati socijalni utjecaj, a ne stvarati profit za vlasnike ili dioničare poduzeća. Europska komisija je krajem listopada 2011. g. donijela „Inicijativu o socijalnom poslovanju" kojom se želi stvoriti povoljnije okruženje za socijalna poduzeća i ključne dionike socijalne ekonomije i stvaratelje socijalnih inovacija. Inicijativa sadrži Akcijski plan za poticanje socijalnog poduzetništva u Europi kojim se želi pomoći socijalnim poduzećima da ostvare svoj puni potencijal, na način da se olakša njihov pristup financiranju, poboljša zakonodavni okvir relevantan za njihovo poslovanje, te poveća osviještenost društva o značaju socijalnog poduzetništva.

1. UVOD

Model jedinstvenog europskog tržišta temeljen je na visokokonkurentnoj socijalnoj tržišnoj ekonomiji, ekonomiji koja je otvorena i koja stvara prostor za razvoj i rast različitih oblika poslovnih modela. Javne politike ne trebaju se samo usmjeravati na poslovanja vođena profitom, već i na ona poslovanja koja imaju socijalnu ili društvenu misiju. Socijalno gospodarstvo Europske unije (EU) čine razni oblici organizacija koji dijele neke zajedničke karakteristike:

- privatna su tijela i nisu dio javnog sektora niti ih javni sektor kontrolira;
- formalno su organizirana, što znači da obično imaju pravnu osobnost;
- imaju autonomiju odlučivanja, što znači da imaju potpunu slobodu odabira i raspuštanja upravljačkih tijela, potpunu moć kontroliranja i organiziranja svojih aktivnosti;
- imaju slobodu članstva, tj. nije obvezno pridružiti im se;
- bilo koja raspodjela dohotka ili viškova među njenim članovima, ukoliko do nje dođe, nije proporcionalna kapitalu ili prilozima koji njeni članovi plaćaju, već je proporcionalna aktivnostima ili transakcijama članova s organizacijom;
- obavljaju ekonomsku aktivnost za vlastitu korist, kako bi zadovoljili potrebe osoba, kućanstava ili obitelji. Zbog toga se kaže da su organizacije socijalne ekonomije organizacije ljudi, a ne kapitala. Te organizacije rade s kapitalom i drugim nenovčanim sredstvima, ali ne za kapital;
- demokratske su organizacije i, uz izuzetak nekih dobrovoljnih organizacija, kod njih se primjenjuje načelo „jedna osoba, jedan glas", bez obzira na iznos kapitala ili članarine koju njihovi članovi uplaćuju. Takve organizacije su i na svim drugim razinama organizirane demokratski; njihovi članovi imaju većinsku ili isključivu kontrolu nad sustavom donošenja odluka u organizaciji.

Organizacije koje čine socijalno gospodarstvo su: zadruge, uzajamna društva, udruge, zaklade, socijalna poduzeća. Socijalno gospodarstvo Europske unije zapošljava preko 11 milijuna ljudi, imajući udio od 6% u ukupnoj zaposlenosti.

2. SOCIJALNA PODUZEĆA I INICIJATIVA O SOCIJALNOM POSLOVANJU

Socijalno poduzeće u europskim dokumentima poistovjećuje se sa socijalnim poslovanjem. Europska komisija definira socijalno poduzeće kao operatora socijalnog gospodarstva čiji je glavni cilj imati socijalni utjecaj, a ne stvarati profit za vlasnike ili dioničare poduzeća. Takvo poduzeće, kojim se upravlja na otvoren i odgovaran način, pruža usluge i nudi robe na tržištu, i to radi na poduzetnički i inovativni način,

koristeći profit koji ostvaruje za postizanje socijalnih ciljeva. Socijalna inovacija je organizirana inicijativa raznih vrsta aktera s ciljem odgovaranja na društvene izazove onda kada tržište i javni sektor ne odgovaraju na te izazove na prikladan, održiv i prihvatljiv način. Socijalne inovacije znače razvoj novih oblika organiziranja i interakcije između javnog, privatnog i trećeg sektora. Takve inovacije doprinose preoblikovanju društva u smjeru sudjelovanja, osnaživanja i učenja.

U socijalna poduzeća Komisija ubraja sljedeće vrste poslovanja:

- poslovanja kod kojih se komercijalna aktivnost obavlja radi postizanja socijalnog ili društvenog cilja od općeg dobra, često puta u obliku visokog stupnja socijalne inovacije;
- poslovanja u kojima se profit reinvestira u cilju postizanja socijalnog cilja;
- poslovanja u kojemu organizacija ili sustav vlasništva odražava njegovu misiju, koje se temelji na demokratskim ili participatornim principima ili se fokusira na socijalnu pravdu.

Socijalni poduzetnici su, stoga:

a) poduzetnici koji pružaju socijalne usluge i/ili robe i usluge ranjivim skupinama društva;
b) i/ili poduzetnici čije metode proizvodnje roba ili usluga imaju socijalan cilj, ali čija aktivnost može biti i van područja pružanja socijalnih roba ili usluga.

U prvoj skupini se nalaze poduzetnici koji pružaju pristup stambenim i zdravstvenim uslugama, pomoć starijima ili osobama s invaliditetom, koji uključuju u rad ranjive skupine društva, skrbe za djecu, olakšavaju pristup zapošljavanju i obrazovanju, itd. U drugu skupinu spadaju poduzetnici koji rade na socijalnoj i profesionalnoj integraciji tako da zapošljavaju ljude koji su u nepovoljnom položaju na tržištu rada, posebno one koji nemaju zadovoljavajuće kvalifikacije ili imaju socijalne ili profesionalne probleme koji vode njihovoj isključenosti i marginalizaciji.

U Europi je približno jedno od četiri oblika poslovanja socijalno poduzeće. U socijalno poduzetništvo uključeno je 7,5% stanovništva Finske, 5,7% stanovništva Ujedinjenog Kraljevstva, 5,4% stanovnika Slovenije i 4,1% stanovnika Belgije.

Socijalna poduzeća doprinose ostvarenju europskog pametnog rasta, kakvim ga definira EU Strategija Europa 2020, tako što socijalnim inovacijama odgovaraju na potrebe u društvu koje još nisu zadovoljene; stvaraju održivi rast kroz svoje dugoročne vizije i na način da paze na utjecaj koji imaju na okoliš; a u središtu su uključivog rasta jer je njihov naglasak stavljen na ljude i socijalnu koheziju.

Radi promicanja i razvoja socijalnih inovacija, kao i samih organizacija socijalne ekonomije, Europska komisija je krajem listopada 2011. g. donijela „Inicijativu o socijalnom poslovanju“ kojom se želi stvoriti povoljnije okruženje za socijalna poduzeća i ključne dionike socijalne ekonomije i inovacija. Cilj Inicijative je uvesti kratkoročni akcijski plan podrške razvoju socijalnih poduzeća i socijalne ekonomije, te ubrzati raspravu o smjerovima razvoja socijalnog poduzetništva u srednjoročnoj i dugoročnoj perspektivi. „Akcijski plan za poticanje socijalnog poduzetništva u Europi“, koji je glavni dio Inicijative, odgovara na neke od ključnih izazova s kojima se susreću socijalna poduzeća i drugi dionici socijalne ekonomije te mu je cilj pomoći socijalnim poduzećima da ostvare svoj puni potencijal, kroz stvaranje povoljne klime za razvoj socijalnog poduzetništva i socijalnih inovacija. Kako bi ubrzala raspravu o smjerovima razvoja socijalnog poduzetništva u srednjoročnoj i dugoročnoj perspektivi, Komisija u Inicijativi o socijalnom poslovanju predlaže zemljama članicama sljedeće teme za razmatranje:

- Stvaranje mreže banaka koje se djelomično ili potpuno bave financiranjem socijalnog poduzetništva; omogućavanje razmjene njihovih iskustava, te vraćanje „spavajućih“ sredstava u ekonomiju (primjerice, sredstava s bankovnih računa preminulih osoba koji nisu zatvoreni);
- Olakšanje pristupa socijalnih poduzeća rizičnom kapitalu;
- Poticanje socijalnog poduzetništva među starijim ljudima (promjena karijere ili razvoj volontiranja kod umirovljenika);
- Poticanje istraživanja o socio-ekonomskom utjecaju socijalnog poduzetništva i financiranje nacionalnih projekata uspostave posebnih računa za socijalna poduzeća radi olakšanja njihovog statističkog praćenja;
- Mogućnost povećanja potpora i uključivanja nove kategorije potpora unutar Opće uredbe o skupnom izuzeću, koja vrijedi do kraja 2013. g.;
- Razvoj razmjene dobre prakse između država članica o primjeni nacionalnih poreznih režima u korist socijalnih poduzeća i etičnih ulaganja;
- Razvoj razmjene dobre prakse između država članica koja se odnosi na korištenje kapitala koji se stječe u socijalnim poduzećima, a posebno rješavanje problema blokiranja imovine, u cilju da se taj kapital ili zadrži u poslovanju ili oslobodi za ulaganja u druga socijalna poduzeća.

Osim toga, Komisija potiče i razmatranje ideje o osnivanju mreža trgovačkih platformi (burzi) za socijalna poduzeća, ukazuje na mogućnost da se u državama članicama socijalnim poduzećima koja stvaraju profit omogući korištenje volontera i primanje donacija bez negativnog poreznog utjecaja, te poziva na razmatranje uvođenja zajedničkog europskog statuta socijalnog poduzeća.

3. AKCIJSKI PLAN ZA POTICANJE SOCIJALNOG PODUZETNIŠTVA

Akcijski plan za poticanje socijalnog poduzetništva u Europi sadrži jedanaest prijedloga Komisije - ključnih aktivnosti koje će se u Europskoj uniji pokrenuti do kraja 2012. g. Tih jedanaest aktivnosti grupirano je u tri prioritetna područja koje navodimo u nastavku.

3.1. Poboljšanje pristupa financiranju

U usporedbi s drugim vrstama poduzeća, sustavi financiranja za socijalna poduzeća nedovoljno su razvijeni. Sve je veći broj investitora koji žele, osim financijskog povrata na uloženo, da njihova ulaganja imaju pozitivne socijalne rezultate ili pozitivni utjecaj na okoliš. Komisija smatra da bi europski instrument podrške financiranju socijalnog poduzetništva dao dodatni poticaj privatnim i javnim investitorima da više ulažu u takva poduzeća, kroz kupnju njihovih dionica ili davanje zajmova takvim poduzećima. Komisija smatra i da države članice nisu do kraja primijenile upute Komisije iz 2007. g. vezane uz inicijativu o mikro-kreditiranju (zajmovi manji od 25.000 eura), koje govore da je potrebno poboljšati zakonodavno i institu-

cionalno okruženje i stvoriti povoljnu klimu za poduzetništvo. Osim toga, predlaže se i da se praktična iskustva o načinima korištenja strukturnih fondova sažmu, ocijene i rasprave s nacionalnim upravljačkim tijelima, kako bi se države članice ohrabrilo da bolje i učinkovitije razviju podršku socijalnim poduzećima u sljedećem programskom razdoblju, od 2014. do 2020. g. Četiri aktivnosti koje Komisija predviđa s ciljem poboljšanja pristupa financiranju za socijalne poduzetnike su sljedeće:

- Razvoj europskog regulatornog okvira za socijalne investicijske fondove, s ciljem olakšanja pristupa financijskim tržištima i razvoja EU oznake „Europskog fonda socijalnog poduzetništva“, pod kojom bi se takvi fondovi trebali osnovati do kraja 2012. g.;
- Nastavak olakšanja mikro-kreditiranja kroz instrument pod nazivom „Progress Microfinance“ i razvoj tog instrumenta putem jačanja institucionalnih sposobnosti unutar EU „Programa za socijalnu promjenu i socijalnu inovaciju za 2014. - 2020. g.“, te poboljšanje analitike, promocije i razvoja zakonodavnog i institucionalnog okvira za mikrozajmove;
- Uspostavljanje europskog financijskog instrumenta za olakšanje pristupa financiranju socijalnih poduzeća, funkcionalnog od 2014. g. u okviru prethodno navedenog Programa. Ovaj financijski instrument, koji će raspolagati s 90 milijuna eura, bit će namijenjen olakšanju pokretanja, razvoja i širenja socijalnih poduzeća;
- Uvođenje prioriteta ulaganja u socijalna poduzeća u uredbe o Europskom regionalnom razvojnom fondu (ERRF) i Europskom socijalnom fondu (ESF), kao što je predviđeno regulatornim paketom o strukturnim fondovima za razdoblje 2014. - 2020. g. Na ovaj način Komisija želi dati jasnu zakonsku osnovu i omogućiti državama članicama i regijama da uključe ove ciljane aktivnosti u njihove ERRF i ESF programe za navedeno razdoblje.

3.2. Povećanje vidljivosti socijalnog poduzetništva

Ono što se smatra pod povećanjem vidljivosti socijalnog poduzetništva je, ustvari, povećanje svjesnosti građana o njegovom značenju i značaju koje takvo poduzetništvo ima za bolji i pravičniji razvoj europskog društva. Posebno je potrebno promovirati socijalno poduzetništvo među mlađim generacijama. Istraživanja su pokazala da građani trebaju imati jednostavan i brz pristup informacijama o socijalnim poduzećima i da treba omogućiti raspravu o socijalnim poduzećima i razmjenu najbolje prakse takvih poduzeća. Ovo se posebno odnosi na potrebu uspostavljanja načina ocjene i procjene utjecaja i socijalne učinkovitosti ovih poduzeća. Osim toga, prepoznata je potreba da i mladi i etablirani socijalni poduzetnici izgrade potrebne vještine za dobro upravljanje i rast poslovanja. Komisija će stoga poticati suradnju poduzetnika s akademskim i istraživačkim sektorom, kroz mjesta kao što su poslovni inkubatori. Socijalni poduzetnici bi također trebali biti u mogućnosti primati savjete i podršku od drugih poslovnih lidera ili bankara.

Za povećanje vidljivosti socijalnog poduzetništva Komisija je predvidjela provođenje četiri aktivnosti:

- Identificiranje najboljih praksi i modela za replikaciju na način da se razvije sveobuhvatna mapa socijalnih poduzeća u Europi, specificirajući njihov karakter, poslovni model, ekonomsku težinu, potencijal za širenje van granica države u kojoj su osnovana, kao i pravila i kriterije koji se odnose na njihove zakonodavne oblike i njihova porezna tretiranja;
- Stvaranje javne baze podataka s oznakama i certifikacijama koje se primjenjuju kod europskih socijalnih poduzeća, s ciljem povećanja njihove vidljivosti i mogućnosti usporedbe;
- Poticanje međusobnog učenja i izgradnje kapaciteta nacionalnih i regionalnih administrativnih tijela, kako bi se, na temelju analiza, razmjena dobrih praksi, podizanja osviještenosti i umrežavanja, izradile integrirane strategije podrške, promocije i financiranja socijalnih poduzeća, posebno u okviru strukturnih fondova;
- Stvaranje jedinstvene, multijezične elektroničke baze podataka i platforme za razmjenu ideja za socijalne poduzetnike, inkubatore i klastere i socijalne investitore. Platforma koja će biti povezana, tamo gdje je to prikladno, i s Europskom platformom socijalnih inovacija i s Europskom poduzetničkom mrežom, služit će boljem oglašavanju socijalnog poduzetništva i poboljšanju pristupa EU programima koji mogu podržati socijalne poduzetnike (programi kao što su „Erasmus“, „Erasmus za mlade poduzetnike“, „Mladi u akciji“).

3.3. Poboljšanje zakonodavnog okruženja

Razni oblici socijalnog poduzetništva (zadruge, uzajamna društva, zaklade) pokazuju različitu problematiku na koji nailaze socijalni poduzetnici u svom poslovanju. Stoga Komisija predlaže razvoj prikladnih europskih pravnih oblika koji se mogu koristiti za europsko socijalno poduzetništvo. Tako je jedna od aktivnosti na ovom području prijedlog za pojednostavljenje uredbe o statutu europskog zadružnog društva, kako bi se postigla neovisnost takvog društva (koje uključuje zadrugare iz više europskih država) o nacionalnim zakonima, ali i kako bi bilo lakše osnovati socijalne zadruge. Također, Komisija je izašla s prijedlogom statuta europske zaklade, kako bi se olakšale aktivnosti zaklada koje se odvijaju preko granica nacionalnih država. Ovakav pravni oblik bi postojao usporedno s nacionalnim pravnim oblicima zaklada i značio bi opcijski oblik za osnivanje zaklada. Komisija je također inicirala studiju o položaju uzajamnih društava u svim državama članicama, s posebnom namjerom ispitivanja prekograničnih aktivnosti tih društava.

Zadnje dvije aktivnosti koje je Komisija predložila krajem prošle godine za stvaranje bolje klime za razvoj socijalnog poduzetništva u Europi odnose se na javnu nabavu i državne potpore. Socijalni poduzetnici smatraju da se suočavaju s brojnim teškoćama kada se javljaju na javne natječaje, što je posljedica i europskih pravila, ali i prakse „pozlaćivanja“, kada države članice kod uvođenja direktiva u nacionalno zakonodavstvo nepotrebno uvode dodatna pravila kojih u direktivama nema i tako otežavaju pristup socijalnih poduzeća javnoj nabavi. Aktivnost koju na ovom području Komisija predlaže je daljnje jačanje elemenata kvalitete u procedurama dodjeljivanja ugovora, u kontekstu reforme javne nabave, a

posebno u slučajevima socijalnih i zdravstvenih usluga, kao i proučavanje načina na koje bi se, kod dodjeljivanja ugovora o javnoj nabavi, mogli uzimati u obzir radni uvjeti u kojima rade osobe uključene u proizvodnju roba i usluga koji su predmet ugovora. Pri tome će se poštivati pravila temeljnog Ugovora Unije o nediskriminaciji, jednakom tretmanu i transparentnosti. Aktivnost koju je Komisija predložila na području državnih potpora je pojednostavljenje provedbe pravila koja se odnose na državne potpore vezane uz socijalne i lokalne usluge. Takva pojednostavljenja mogu pozitivno utjecati na socijalna poduzeća kada ona pružaju socijalne usluge ili usluge koje nemaju efekta na trgovinu između država članica (kao što su, npr., usluge pripremanja i služenja hrane u restoranima).

Komisija će predloženu inicijativu provoditi u partnerstvu s državama članicama, u skladu s načelom supsidijarnosti[1] i uzimajući u obzir problematiku socijalne i ekonomske kohezije na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Napredak u provođenju aktivnosti Akcijskog plana pratit će savjetodavna grupa o socijalnom poslovanju, koju će činiti predstavnici država članica, lokalnih vlasti, organizacija socijalnih poduzetnika, bankarskog i financijskog sektora te predstavnici istraživačkog i akademskog sektora.

4. UMJESTO ZAKLJUČKA: PRIMJER USPJEŠNOG EUROPSKOG SOCIJALNOG PODUZEĆA

Socijalna poduzeća i, općenito, socijalna ekonomija Europske unije sposobni su na inovativne načine odgovoriti na ekonomske i socijalne izazove Europe 21. stoljeća, kroz razvoj održivih poslova, socijalnu uključenost, poboljšanje socijalnih usluga na lokalnoj razini i stvaranje veće regionalne kohezije.

Najbolji dokaz vrijednosti i značenja socijalnog poduzetništva može dati jedan od primjera dobre prakse socijalnog načina poslovanja, a takav je primjer danske tvrtke „Specialisterne“ (u prijevodu: „Specijalisti“). Tvrtku je osnovao Thorkil Sonne, nakon što je njegovom djetetu dijagnosticiran autizam i nakon što se upoznao s jedinstvenim talentima ljudi koji imaju ovaj poremećaj. Smatra se da 1% svjetske populacije ima poremećaj iz spektra autizma (što je oko 68 milijuna ljudi) i da je 80 - 90% takvih osoba nezaposleno. Sonne se odlučio osnovati konzultantsku tvrtku s ciljem stvaranja milijun poslova za takve ljude, „specijaliste“. Većina poslova zahtijeva zaposlenike koji imaju vještine timskog rada, no za neke poslove to uopće nije važno, kao što su poslovi koji se obavljaju individualno i koji zahtijevaju smisao za detalj. Upravo za takve poslove tvrtke zapošljavaju Sonneove „specijaliste“. Poslodavci ih cijene jer strukturirano razmišljaju, imaju dobru memoriju, vještine prepoznavanja obrazaca koji se ponavljaju, te ih zapošljavaju za testiranje softvera, kontrolu kvalitete i unošenje podataka. Autizam tih ljudi za neke je poslove njihova prirodna prednost. Ipak, put do uspjeha tvrtke Specialisterne nije bio lak: trebalo je rušiti sliku društva koje prevladava o osobama s nekim oblikom autizma i koja je prepreka njihovom zapošljavanju. Založivši kuću, Sonne je 2004. g. pokrenuo tvrtku koja se bavi nuđenjem jedinstvenih vještina osoba s poremećajem iz autističnog spektra. Osam godina nakon osnivanja tvrtke zaposlenici Specialisternea, sve osobe s dijagnosticiranim autizmom, briljiraju na tržištu, a klijenti su im uglavnom telekomunikacijske i informatičke tvrtke, mnoge od njih poznate međunarodne korporacije. Najveći dio posla kada se radi o privlačenju novih klijenata otpada na razbijanje percepcija o autizmu. Većina poslodavaca je gledala film „Kišni čovjek“ i mnogi od njih uglavnom misle kako će biti teško raditi s autističnim osobama, no kada ih zaposle, otkrivaju da je rad s njima jedno vrlo pozitivno iskustvo. Svaki poslodavac dobiva instrukcije o radu sa „specijalistima“, kao što su: ne koristite ironiju niti sarkazam i, ako želite da nešto naprave, recite im. Ne očekujte da čitaju neverbalne signale.

Godine 2009. Specialisterne je u Danskoj započeo trogodišnji edukacijski program za mlade od 16 do 24 godine s poremećajem iz spektra autizma. Cilj programa je stvoriti cjeloviti pristup obrazovanju koje se, osim učenja tradicionalnih predmeta, fokusira i na socijalno i kulturalno razumijevanje, zdravlje, socijalno ponašanje i socijalne vještine. U suradnji s poslovnim partnerima tvrtke, studentima se tijekom studiranja nudi praksa i stjecanje radnog iskustva u tim tvrtkama u kojima će se, nakon što završe školovanje, vjerojatno i zaposliti.

Tvrtka Specialisterne je postala uspješan primjer o kojemu uče studenti na „Harvard Business School“ i to ne zato što provodi testiranja softvera, već stoga što zapošljava ljude koje nazivaju „outliers“ - onima koji su na granici onoga što se smatra normalnim. Prema Harvardskoj školi, prave inovacije ne dolaze od prosječnih ljudi, već upravo od „outliers“-a.

Tvrtka je prisutna i u Škotskoj, Islandu, Švicarskoj, SAD-u, a ove godine se širi i na Austriju i Irsku. Prodajni slogan ovog socijalnog poduzeća kojemu je stvoriti milijun poslova je da zaposliti tvrtkine „specijaliste“ nije „lijepa stvar za napraviti“, već je to „dobro za poslovanje“.

Literatura:

1. „Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: “Socila Business Inititaive“, Europska komisija, listopad 2011., izvor: http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/docs/COM2011_682_en.pdf
2. „Commisson Staff Working Paper Accompanying the Document Comunication of the Commission, Social Business Initiative, Europska komisija, 2011., izvor: http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/docs/working_document2011_en.pdf
3. „The Social Economy in the European Union“, CIRIEC, (International Centre of Research and Information on the Public, Social and Cooperative Economy), 2005., izvor: http://www.socialeconomy.eu.org/spip.php?article420
4. Web-stranice tvrtke i zaklade Specialsterne: http://specialistpeople.com/

Mr. Rahela JURKOVIĆ, Zagreb

[1] Načelo supsidijarnosti opće je načelo Europske unije prema kojemu je potrebno djelovati na EU razini samo u slučaju da je takvo postupanje učinkovitije od djelovanja na nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini. Cilj načela je osigurati učinkovito donošenje odluka na razini što bližoj građanima.

Financijska potpora upitnom rastu

Za RIF piše:
mr. sc. Mirjana Popović

Hrvatskoj je najnovija ocjena agencije Standard & Poor's došla kao naručena. Samo desetak dana poslije njezine objave, naime, hrvatski je ministar financija sa suradnicima morao krenuti na europsko-američku turneju kako bi našao kupce za novo izdanje hrvatskih obveznica vrijednih milijardu eura. Ocjena ugledne bonitetne kuće da Hrvatska može zadržati svoj skromni (BBB-), ali dragocjeni rejting, svakako je pomogla hrvatskim financijašima u potrazi za investitorima u državne vrijednosne papire. Standard & Poor's je, kao i samo mjesec dana prije agencija Fitch, potvrđujući Hrvatskoj nepromijenjeni status, potencijalnim ulagačima poslala signal da, unatoč krizi, rizik poslovanja s tom zemljom i njezinim poduzetnicima nije povećan. Iako to može u skoroj budućnosti biti. Sadašnji rejting, prema sudu analitičara agencije S&P, temelji se na političkoj stabilnosti u Hrvatskoj, na relativnom prosperitetu koji se očitava u BDP-u po glavi stanovnika (višemu od 13.000 tisuća dolara), te u umjerenom, iako rastućem, državnom dugu koji iznosi nešto više od 50 posto bruto domaćeg proizvoda.

Agencija S&P procijenila je, nakon pomnog češljanja podataka o financijskim i gospodarskim kretanjima, kako je hrvatski rejting ipak ograničen slabim pretpostavkama za gospodarski rast. Razlozi su prije svega u nedostatku ozbiljnih strukturnih reformi i u velikom vanjskom dugu. Osim toga, problem je i velika vezanost za euro, koja ograničava monetarnu fleksibilnost i čini Hrvatsku ranjivijom na vanjske šokove od zemalja u sličnoj ekonomskoj situaciji.

Što se tiče ovogodišnjeg rasta, u S&P su procijenili da će hrvatsko gospodarstvo, nakon dvije uzastopne godine pada i prošlogodišnje stagnacije, u ovoj godini ostvariti pad BDP-a za oko 1 posto. Za razliku od zemalja regije koje su imale koristi od oporavka trgovinskih partnera u eurozoni, prema procjeni S&P, Hrvatska se zbog manjka konkurentnosti i relativno male izvozne baze, ako se isključi turizam, još uvijek ne oporavlja. Njezina su konkurentnost i potencijal za rast zakočeni velikim i neučinkovitim javnim sektorom, rigidnim tržištem rada i nestimulativnim poslovnim okruženjem. Nepovoljno je i to što su, zbog političkih manevriranja nekoliko vlada, izostale strukturne reforme, pa bi svi napori vlade mogli doživjeti neuspjeh ukoliko ne ubrza reforme. U S&P vjeruju da bi vladina strategija razvoja odnosno veća ulaganja državnih tvrtki, mogla privremeno povećati domaću potražnju nužnu za rast. No, u agenciji ne isključuju mogućnost sniženja rejtinga u idućih godina dana. Tu su mogućnost procijenili na oko 30 posto u slučaju da reforme, osobito one u javnom sektoru i na tržištu rada, ne budu dostatne za pokretanje gospodarstva.

LOŠE NE MORA BITI LOŠE

Bruto domaći proizvod, univerzalna mjerna jedinica prosperiteta ili nazadovanja pojedinih nacionalnih ekonomija, važan je podatak i u domicilnim, ali i u međunarodnim razmjerima. On pokazuje koliko je neko gospodarstvo tromo ili razvojno fleksibilno, indirektno govori o tome je li i koliko je investicijska klima povoljna, je li socijalno i političko okruženje dobro ili loše. U svakom slučaju gospodarski rast donosi sa sobom poduzetnički optimizam, koji onda sam po sebi postaje dodatnim poduzetničkim pokretačem. I obrnuto. Smanjenje bruto domaćeg proizvoda šalje signale neuspjeha i štednje, odgode planova i usporavanja ionako usporenog rasta. Dakako, sve je to obično popraćeno podozrivim pogledima na međunarodnom tržištu kapitala i situacijom u kojoj se novac teško može dobiti pod povoljnijim uvjetima. Kao što je to, uostalom, iskusio i aktualni ministar financija na svojemu posljednjem road show-u s državnim obveznicama. Nije stoga čudno da se, jednako kako i ocjene uglednih rejting agencija, pomno prate brojke vezane uz bruto domaći proizvod. I da su naoko sitne razlike između 0 posto i 0,2 posto neusporedivo veće nego što bi se iz samih brojčanih veličina dalo iščitati. Prva brojka, naime, govori o stagnaciji, a druga o rastu. Jedna o neuspjehu ekonomske politike da pokrene gospodarstvo, druga o sitnom, ali obećavajućem uspjehu. To je, uostalom, i razlog zbog kojega je ispravka preliminarnog podatka Državnog zavoda za statistiku o prošlogodišnjem rastu hrvatskog BDP-a dočekana kao loša vijest. Kada je sve zbrojeno i oduzeto, podaci su pokazali da smo i lani, treću godinu za redom, uzaludno čekali sigurne pokazatelje oporavka. Bruto domaći proizvod u četvrtom je tromjesečju prošle godine bio čak 0,4 posto realno manji nego u isto vrijeme godinu prije, a cijela je godina procijenjena na 0 postotni realni rast. To znači da je urušavanje zaustavljeno na razini 2010. godine.

No, kako je rast ili pad bruto domaćeg proizvoda relativni podatak, svako gospodarstvo svoj uspjeh ili neuspjeh iskazuje uspoređujući se samo sa sobom, prononsirani bi optimisti rekli da su pred nama sigurne godine uzleta. Prema takozvanom albanskom sindromu, kada su, kaže anegdota, u toj zemlji izgradili drugu tvornicu, a statistika iskazala stopu industrijalizacije od zavidnih 100 posto. Krenu li iole bolje poslovi u Hrvatskoj, za sada statistički prilijepljenoj za 2010. godinu, svaki će pomak biti statistički relevantan. I može stvoriti sliku uspješnosti što je već pola stvarnog uspjeha. Optimizam je, poznato je u ekonomiji, izuzeto moćan pokretački motor.

Dakako, uz potporu financijskih i sustavnih pomagala. Poput onih koje su proteklih tjedana dolazile iz nacionalne banke i iz pojedinih ministarstava.

FINANCIJSKI VJETAR U LEĐA

Jedna od udarnih vijesti stigla je polovinom travnja sa Savjeta Hrvatske narodne banke na kojemu je donesena odluka da se stopa obvezne pričuve banaka smanji s 15 posto na 13,5 posto. Na taj je način bankama koje posluju u Hrvatskoj oslobođeno oko 4,1 milijardu kuna u kunskom i nešto više od 110 milijuna eura u deviznom dijelu pričuve. Odluka će biti primijenjena, odlučeno je u HNB, kod sljedećeg obračuna obvezne pričuve koji slijedi 9. svibnja.

Hrvatska narodna banka povukla je taj potez nakon što je prethodno pregovarala o modusima poticanja gospodarstva s predstavnicima osam najvećih poslovnih banaka i HBOR-om. Dogovor je završio proračunom da će udruženim mjerama banke osigurati gospodarstvu ukupno oko osam milijardi kuna za financiranje njegovog oporavka. Tu se prije svega računa na učinke kreditiranja pod povoljnijim uvjetima nego što je bilo do tada, te na primarnu realizaciju programa koji bi u konačnici pridonijeli poboljšanju platne bilance zemlje.

Što se dosadašnjih kredita tiče, davno su zaboravljena vremena kada je nacionalna banka morala represivnim mjerama ograničavati njihov godišnji rast na famoznih 12 posto. Ukupni kreditni plasmani banaka na kraju veljače iznosili su, prema podacima HNB-a, 292,5 milijarde kuna, što je u odnosu na kraj veljače prošle godine porast za 6,9 posto. Najveću stopu rasta (10,4 posto) imali su krediti državi i oni su najviše pridonijeli i rastu ukupnih plasmana u proteklih godinu dana. Krediti poduzećima, glavnim motorima bruto domaćeg proizvoda, povećani su manje nego državi (9,4 posto). Najskromniji godišnji rast imali su krediti stanovništvu (2 posto). To govori o njihovoj potrošačkoj snazi, govori o plaćama i (ne)zapošljavanju, pa i o osjećaju neizvjesnosti koji koči njihov ulazak u nove dugove.

U takvoj je situaciji smanjenje obvezne pričuve i dogovor s bankama došao kao dobar impuls na domaćoj gospodarskoj sceni. Uostalom, središnja je banka posljednjih godina više puta nastojala mjerama iz svoje nadležnosti inicirati proces gospodarskog oporavka. S promjenjivim uspjehom. Ovog se puta učinci očekuju potkraj ove godine, a mjera bi veći efekt trebala polučiti tek u idućoj godini. No, i to samo uz maksimalni angažman svih aktera u gospodarstvu, te uz adekvatnu potporu mjera ekonomske politike. U suprotnom bi potez središnje banke mogao rezultirati, umjesto pozitivnim, nizom neželjenih posljedica. Uz ostalo i destabilizacijom cijena i tečaja.

I VLADA NAJAVILA POTICAJE

"Samo u ovoj godini osigurano je osam milijardi kuna za investicije kako bi se ostvario gospodarski rast od 0,8 posto!", izjavio je ministar poduzetništva i obrta na jednom od proljetnih radnih sastanaka s poduzetnicima i obrtnicima na kojima je prezentirao osnove Vladina programa za pomoć malim i srednjim poduzetnicima. Prvi stup gospodarskog programa je smanjenje proračunskog deficita i nelikvidnosti, drugi stup je snažan impuls kroz poreznu reformu s manjim poreznim opterećenjima kako bi poduzetnici mogli lakše poslovati, a treći čini investicijski ciklus.

Hrvatska Vlada je potkraj ožujka prihvatila plan poticanja poduzetništva i obrtništva "Poduzetnički impuls", vrijedan, prema njezinoj računici, oko 376 milijuna kuna. Plan predviđa 25 mjera bespovratnih potpora, a usmjerene su u četiri prioritetna područja. Prema Vladinom redoslijedu to su ponajprije konkurentno poduzetništvo, zatim povoljno financiranje i jamstva, obrazovanje za poduzetništvo i obrtništvo te unaprjeđenje poduzetničke infrastrukture.

Uz rasterećenje od poreznih nameta i plaćanje PDV-a produžit će se s 30 na 45 dana pa će i to doprinijeti poboljšanju likvidnosti poduzeća i obrtnika, najavili su iz Vlade uz obećanje da će do kraja iduće godine stvoriti uvjete za otvaranje 13 tisuća novih obrta i 50.000 novih radnih mjesta.

"Namjeravamo ukinuti porez na reinvestiranu dobit, ukinuti poreze na plaću za prve dvije godine za svako novootvoreno radno mjesto, povećati prag za ulazak u sustav PDV-a na 230.000 kuna, te uvesti diferencirane stope PDV-a na ugostiteljstvo i turizam od 1. siječnja iduće godine. Namjera je pokrenuti i kreditne linije čije bi kamate bile niže od tri posto, čime bi se dao dodatni vjetar u leđa za nove investicije", navijestio je resorni ministar.

Udruženim mjerama hrvatskih vlasti, ukoliko one izazovu planirani odgovor poduzetništva, ova bi poslovna godina trebala osigurati novu startnu poziciju ukupnom domaćemu gospodarstvu. Iako više nitko ne očekuje da će se već u 2012. dogoditi bilo što spektakularno, dapače, očekivanja vezana uz rast bruto domaćeg proizvoda su više nego skromna, utoliko se više očekuje od 2013. godine. Provedu li se kod kuće potrebne strukturne reforme, ali iščupaju li se iz recesije i zemlje eurozone s kojima Hrvatska posluje. I njima će godina, čija nam polovina još malo pa ističe, biti tek odskočna daska za uspješniju iduću. Međunarodni monetarni fond je u svojemu redovitom proljetnom izvješću prognozirao eurozoni ovogodišnji pad bruto domaćeg proizvoda za 0,3 posto. Istodobno je najavio i njima i nama gospodarski rast u idućoj. Njima za 0,9 posto, nama za 1 posto.

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

- **telefonom:**
  01 / 46 86 506
  svakodnevno od 8 do 13 sati
- **osobno:**
  po dogovoru sa savjetnicima
  od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

MIŠLJENJA MINISTARSTVA FINANCIJA

POREZ NA DODANU VRIJEDNOST

Bijeli šećer u kocki i u prahu oporezuje se stopom 25%

Postavljen je upit oporezuje li se bijeli šećer u kocki porezom na dodanu vrijednost po stopi 10%.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Porez na dodanu vrijednost od 1. ožujka 2012. godine plaća se po stopi 10% na bijeli šećer od trske i šećerne repe što je propisano člankom 10.a stavkom 2. točkom g) Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 47/95. do 22/12.).

Člankom 60. stavkom 2. točkom g) Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09., 89/11. i 29/12.) pojašnjeno je da se bijelim šećerom od trske i šećerne repe smatra šećer namijenjen za konzumaciju koji se stavlja na tržište u kristalnom obliku.

Obzirom da se bijeli šećer može staviti na tržište u kristalnom obliku, zatim kao mljeveni (šećer u prahu) ili oblikovani (šećer u kocki), oporezivanju porezom na dodanu vrijednost po stopi 10% podliježe samo bijeli šećer od trske i šećerne repe koji je namijenjen konzumaciji i stavlja se na tržište u kristalnom obliku.

Prema tome **bijeli šećer u prahu odnosno bijeli šećer u kocki** ne stavljaju se na tržište u kristalnom obliku nego kao mljeveni odnosno oblikovani šećer stoga ne podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost po stopi 10% nego **po stopi 25%.**

Klasa: 410-01/12-01/563, Ur.broj: 513-07-21-01/12-2
16. ožujka 2012.

Oporezivanje dječjih sokova sniženom stopom poreza na dodanu vrijednost

Društvo "A" zatražilo je očitovanje o oporezivanju sniženom stopom poreza na dodanu vrijednost 10% **dječjih sokova Frutek** namijenjenih djeci od navršenog četvrtog mjeseca života proizvođača Fructal d.d.. Svom upitu priložili su i Potvrdu Ministarstva zdravlja KLASA: 541-02/10-01/22, URBROJ: 534-08-1-378-12-3 od 17. siječnja 2012. godine daje navedena hrana (sokovi Frutek) za dojenčad i malu djecu proizvođača Fructal d.d. **upisana u Registar hrane za posebne prehrambene potrebe koji vodi Ministarstvo zdravlja u skladu s člankom 14. Pravilnika o hrani za posebne prehrambene potrebe (Nar. nov., br. 41/10.).** Međutim nadalje u potvrdi se navodi da se tom potvrdom ne utvrđuje sukladnost dječjih sokova s propisima o hrani, već je subjekt u poslovanju s hranom odgovoran daje hrana koju stavlja na tržište u skladu s propisima o hrani.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Porez na dodanu vrijednost od prvog ožujka 2012. godine plaća se po stopi 10% na dječju hranu i hranu na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu u skladu s Pravilnikom o hrani za dojenčad i malu djecu te prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu stoje propisano člankom 10.a stavkom 2. točkom e) Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar., nov., br. 47/95. do 22/12.) i člankom 60. stavkom 2. stavkom točkom e) Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost.

Pravilnikom o hrani za dojenčad i malu djecu te prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu (Nar. nov., br. 74/08. i 106/10.) propisani su uvjeti koje u pogledu sastava, označavanja i reklamiranja mora ispunjavati početna i prijelazna hrana za dojenčad, prerađena hrana na bazi žitarica i dječja hrana za dojenčad i malu djecu namijenjena dojenčadi i maloj djeci.

Obzirom da dostavljenom potvrdom Ministarstva zdravlja nije utvrđena sukladnost dječjih sokova s propisima o hrani, napominjemo da se predmetni sokovi Frutek namijenjeni djeci od navršenog četvrtog mjeseca života **mogu smatrati dječjom hranom ako u pogledu sastava, označavanja i reklamiranja ispunjavaju uvjete propisane Pravilnikom o hrani za dojenčad i malu djecu te prerađenoj hrani na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu.**

Klasa: 410-19/12-01/69, Ur.broj: 513-07-21-01/12-2
21. ožujka 2012.

Porezne obveze pri registraciji vozila dobivenih na nagradnim igrama

U dopisu pod gornjim brojem ukazujete na učestale upite stranaka i postavljate upit o vrsti porezne obveze koju su dužni platiti dobitnici pri registraciji vozila dobivenih na nagradnim igrama i u igrama na sreću, te radi li se kod obje vrste dobitaka o različitim ili istim poreznim obvezama.

Postavili ste pitanje i imaju li dobitnici obvezu pri registraciji vozila platiti porez po stopi 5% temeljem Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove, posebice stoga što priređivači nagradnih igara i igara na sreću često informiraju dobitnike da pri registraciji vozila nisu obveznici navedenog poreza.

Nadalje, tražite mišljenje kojih su poreznih davanja obveznici dobitnici pri registraciji vozila u igrama na sreću koje organizira Hrvatska lutrija. Postavljate upit je li ispravno da priređivač izdaje na ime dobitnika račun-otpremnicu uz izjavu da neće koristiti odbitak pretporeza, te da li i kako to utječe na poreznu obvezu dobitnika, odnosno kako postupiti u slučaju kada auto kuća prilikom prodaje vozila priređivaču nagradne igre izdaje račun na kojem je naveden i dobitnik vozila.

Ukazujete i na odredbe članka 3. Pravilnika o registraciji i označavanju vozila (Nar. nov., br. 67/08.) kojima je, kako navodite, uz ostalo propisano da će nadležno tijelo registrirati vozilo ako vlasnik vozila priloži dokaz o plaćenim poreznim obvezama, a kada je dobitnik u pojedinim slučajevima temeljem zakonskih odredbi oslobođen poreznih obveza, zatražiti da dostavi očitovanje poreznih tijela o navedenom oslobođenju od plaćanja porezne obveze.

Na postavljena pitanja odgovaramo u nastavku:

Sukladno članku 2. točka 1. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 47/95. do 94/09.) porez na dodanu vrijednost plaća se na isporuke svih vrsta dobara i sve obavljene usluge uz naknadu. Isporukom dobara uz naknadu ne smatra se besplatno davanje uzoraka u razumnim količinama kupcima ili budućim kupcima i davanje poklona u vrijednosti do 80,00 kuna u okviru obavljanja gospodarske djelatnosti, uz uvjet da se daju povremeno i ne istim osobama, kako je propisano člankom 3. stavak 5. istog Zakona. Prema odredbi članka 4. stavak 5. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09. i 89/11.) isporuke u okviru nagradnih igara smatraju se isporukama uz naknadu i podliježu plaćanju poreza na dodanu vrijednost, osim ako se radi o dobrima pojedinačne vrijednosti do 80,00 kuna bez poreza na dodanu vrijednost.

Nadalje, odredbama članka 15. stavcima 1., 2. i 3. Zakona o porezu na dodanu vrijednost propisano je da je račun svaka isprava prema kojoj porezni obveznik ili osoba kojoj on naloži obračunava isporučena dobra ili obavljene usluge, bez obzira kako se ta isprava naziva u poslovnomu prometu, da porezni obveznik mora ispostaviti račun za isporučena doba ili obavljene usluge i na računu posebno iskazati porez na dodanu vrijednost.

Prema odredbama članka 1. stavak 2. i 3. Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove (Nar. nov., br. 139/97. do 21/10.) na promet upotrebljavanih osobnih automobila, ostalih motornih vozila, plovila i zrakoplova koje kupuju ili stječu pravne i fizičke osobe plaća se posebni porez na promet, **ako se taj promet ili stjecanje ne oporezuju porezom na dodanu vrijednost.**

Nagradne igre priređuju se sukladno odredbama Zakona o igrama na sreću (Nar. nov., br. 87/09.) i Pravilnika o priređivanju nagradnih igara (Nar. nov., br. 8/10.), a odredbe Zakona o porezu na dodanu vrijednost primjenjuju se neovisno o tome radi li se o vozilima dobivenim na nagradnim igrama koje je organizirala Hrvatska lutrija ili neki drugi poduzetnik.

Člankom 69. stavak 1. Zakona o igrama na sreću propisano je da su nagradne igre one igre koje radi promidžbe svojih proizvoda i usluga priređuju trgovačka društva te druge pravne i fizičke osobe poduzetnici, pri čemu se priređivač obvezuje izvučenim dobitnicima podijeliti nagrade u robi ili uslugama, a da se od sudionika ne zahtijeva posebna uplata za sudjelovanje u igri.

U slučajevima iz upita radi se o tome da, sukladno članku 3. Pravilnika o registraciji i označavanju vozila (Nar. nov., br. 5/05. do 104/10.), nadležno tijelo može registrirati vozilo ako vlasnik vozila priloži dokaz o plaćenim poreznim obvezama. U vezi s tim postupa se na jedan od sljedećih načina.

1. Obzirom da se u nagradnim igrama radi o vozilima za koja organizator nagradne igre pri nabavi za tu svrhu načelno ima pravo na odbitak poreza na dodanu vrijednost kao pretporeza, obvezan je dobitniku na njegovo ime izdati račun, sukladno odredbi članka 15. Zakona o porezu na dodanu vrijednost ili potvrdu iz koje je razvidno da je porez na dodanu vrijednost obračunan, a koja služi kao dokaz da je porez na dodanu vrijednost obračunan od strane priređivača nagradne igre. Obračunani i prijavljeni porez na dodanu vrijednost za obračunsko razdoblje porezni obveznik mora platiti u rokovima koji su propisani za podnošenje prijave, odnosno konačnog obračuna poreza kako je propisano odredbom članka 19. Zakona o porezu na dodanu vrijednost i članka 131. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost.

Ako dobitnik pri registraciji predoči račun ili odgovarajući dokument iz kojeg je razvidno da je porez na dodanu vrijednost obračunan, a koji na njegovo ime ispostavlja trgovačko društvo koje organizira nagradnu igru sukladno naprijed navedenim zakonskim odredbama ne postoji obveza plaćanja posebnog poreza na promet 5%.

Uočeno je da u praksi pri nabavi motornih vozila priređivači nagradnih igara postupaju na različite načine. Neki organizatori ne koriste pravo na pretporez, jer im je poznata svrha nabave vozila, pa dobitniku ne ispostavljaju račun, već daju potvrdu o predaji nagrade i druge dokumente, račun - otpremnicu uz izjavu da neće koristiti odbitak pretporeza, račun koji izdaje auto kuća prilikom prodaje vozila priređivaču nagradne igre na kojem je naveden i dobitnik vozila i sl.

Stoga smo mišljenja da u navedenim slučajevima kada je vozilo dobiveno na nagradnoj igri, a nadležno tijelo može registrirati vozilo sukladno posebnom propisu ako vlasnik vozila priloži dokaz o plaćenim poreznim obvezama, nije potrebna posebna potvrda, odnosno očitovanje poreznog tijela o oslobođenju od plaćanja porezne obveze, već račun ili drugi dokumenti koje organizator nagradne igre daje dobitniku, a iz kojih je razvidno da je porez na dodanu vrijednost obračunan, što znači i da ga porezni obveznik mora platiti sukladno naprijed navedenim odredbama Zakona o porezu na dodanu vrijednost. U tom slučaju dobitnik vozila ne plaća posebni porez na promet po stopi od 5%.

2. Prema odredbi članka 11.a stavak 1. točka i) Zakona o porezu na dodanu vrijednost poreza na dodanu vrijednost oslobođeno je priređivanje lutrijskih igara, igara na sreću u casinima, igara klađenja i igara na sreću na automatima, a njih mogu organizirati pravne osobe koje su stekle pravo priređivanja istih temeljem Zakona o igrama na sreću i Odluke Vlade Republike Hrvatske.

Ako porezni obveznik organizira neku od navedenih igara oslobođenih plaćanja poreza na dodanu vrijednost ne može odbiti pretporez sadržan u računima za primljena dobra i usluge koje koristi za isporuke dobara i obavljene usluge oslobođene plaćanja poreza na dodanu vrijednost, pa isporuka vozila od strane priređivača dobitniku u tom slučaju nije oporeziva porezom na dodanu vrijednost, jer je riječ o isporuci koja je oslobođena plaćanja poreza na dodanu vrijednost bez prava na odbitak pretporeza. Stoga, u tom slučaju prema naprijed navedenim odredbama Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove plaća se posebni porez na promet jer se taj promet ili stjecanje ne oporezuju porezom na dodanu vrijednost. Obveznik posebnog poreza na promet po stopi 5% je dobitnik vozila. Tu obvezu u njegovo ime može podmiriti priređivač nagrade igre sukladno Pravilima nagradne igre. O postupanju u sličnom slučaju dali smo mišljenje klasa: 410-01/04-01/1658, ur. broj:513-07-21-01/04-2 od 29. studenoga 2004. godine.

Imajući u vidu da se registracija motornih vozila obavlja u propisanom roku molimo da predmetne spise proslijedite na nadležno postupanje Područnom uredu Porezne uprave prema sjedištu poreznog obveznika - priređivača nagradne igre ako uočite nepravilnosti ili nejasnoće, pa i u slučaju ako je obav-

ljena registracija motornih vozila, a uočili ste neke nejasnoće ili propuste pa smatrate da je potreban uvid u poslovnu dokumentaciju i utvrđivanje činjeničnog stanja.

Vezano na navode u predmetnom dopisu molimo da nam (pozivom na klasu i ur. broj ovog dopisa) dostavite klasu i ur. broj naših mišljenja prema kojima, kako navodite, postoji obveza plaćanja posebnog poreza na promet pri registraciji vozila dobivenih na nagradnim igrama temeljem Zakona o posebnim porezima na osobne automobile, ostala motorna vozila, plovila i zrakoplove radi uvida i otklanjanja nejasnoća.

Klasa: 461-01/11-01/1744, Ur. broj: 513-07-21-01/12-2
24. siječnja 2012.

Mliječna hrana za dojenčad - primjena nulte stope

Društvo B. zatražilo je očitovanje o tome može li se sukladno članku 2. točki 3. i 4. te članku 3. stavku 2. Pravilnika o hrani za dojenčad i malu djecu (Nar. nov., br. 74/08. i 106/10.) nulta stopa poreza na dodanu vrijednost primijeniti na početnu mliječnu hranu za dojenčad od mjesec dana starosti, mliječnu hranu za dojenčad od 6 mjeseci starosti te mliječnu hranu za dojenčad od 10 mjeseci starosti.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Odredbama članka 10.a stavka 1. točke b) Zakona porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov. od br. 47/95. do 94/09. i članka 60. stavka 1. točke b) Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09. i 89/11.) propisano je da se porez na dodanu vrijednost po stopi od 0% plaća na sve vrste mlijeka (kravlje, ovčje, kozje) koje se u promet stavlja pod istim nazivom u tekućem stanju, svježe, pasterizirano, homogenizirano, kondenzirano (osim kiselog mlijeka, jogurta, kefira, čokoladnog mlijeka i drugih mliječnih proizvoda), te hrana za dojenčad koja služi kao potpuna zamjena za majčino mlijeko u skladu s posebnim propisima.

Prema odredbama članka 2. točke 3. i 4. Pravilnika o hrani za dojenčad i malu djecu početna hrana jest prerađena hrana za posebne prehrambene potrebe dojenčadi u prvim mjesecima života koja zadovoljava prehrambene potrebe dojenčadi do uvođenja odgovarajućeg dodatnog hranjenja, a prijelazna hrana jest prerađena hrana za posebne prehrambene potrebe dojenčadi kada se uvodi odgovarajuće dodatno sve raznolikije, pretežno tekuće hranjenje. Dojenčad su sukladno točki 5. istoga članka djeca do 12 mjeseci starosti.

Odredbama članka 3. Pravilnika o hrani za dojenčad i malu djecu propisano je da se prerađena hrana na bazi žitarica i dječja hrana koristi za prehranu dojenčadi koja se prestaje dojiti i maloj djeci kao dodatak njihovoj prehrani te za njihovo postupno prilagođavanje uobičajenoj hrani. Samo se početna i prijelazna hrana za dojenčad smatra zamjenom za majčino mlijeko.

Prema tome, **ako se u** konkretnom slučaju početna mliječna hrana za dojenčad od mjesec dana starosti, mliječna hrana za dojenčad od 6 mjeseci starosti te mliječna hrana za dojenčad od 10 mjeseci starosti sukladno odredbama Pravilnika o hrani za dojenčad i malu djecu **smatraju zamjenom za majčino mlijeko tada se navedena mliječna hrana može** sukladno odredbama članka 10.a stavka 1. točke b) Zakona i članka 60. stavka 1. točke b) Pravilnika **oporezivati po stopi poreza na dodanu vrijednost 0%.**

Klasa: 410-19/11-01/124, Ur.broj: 513-07-21-01/11-2
14. studenoga 2011.

PDV u hotelijerstvu - "over booking"

Javno trgovačko društvo za porezno savjetništvo u svom dopisu navodi da tijekom turističke sezone u pojedinim hotelima dolazi do prebukiranja („over booking") pa se gosti smještaju u hotele drugih poduzetnika koji za pruženu uslugu smještaja hotelijeru obračunavaju porez na dodanu vrijednost po stopi 10%. Obzirom na navedeno postavljeno je pitanje koju stopu poreza na dodanu vrijednost treba primijeniti hotelijer kada uslugu smještaja prefakturira agenciji, budući da nije sam pružio uslugu smještaja.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Člankom 10a. stavkom 2. točkom a) Zakona i člankom 60. stavkom 2. točkom a) Pravilnika propisano je da se porez na dodanu vrijednost plaća po stopi 10% na usluge smještaja ili smještaja s doručkom, polupansiona ili punog pansiona u svim vrstama komercijalnih ugostiteljskih objekata i usluge agencijske provizije za naprijed navedene usluge.

Smještajem se smatra noćenje u svim vrstama komercijalnih ugostiteljskih objekata. Usluga pansiona obuhvaća smještaj (noćenje) i tri obroka (doručak, ručak i večera), a polupansiona smještaj (noćenje) s doručkom i jednim od ostalih obroka.

Komercijalnim ugostiteljskim objektima u smislu Pravilnika smatraju se: hoteli, apart hoteli, turistička naselja, turistički apartmani, pansioni, guest-house, kampovi, kamp naselja, kampirališta, kuće za odmor, sobe za iznajmljivanje, apartmani i studio apartmani, prenoćišta, odmarališta, hosteli, planinarski domovi, lovački domovi, objekti za robinzonski smještaj i plovni objekti - brodovi ili brodice koji su prilagođeni i opremljeni za višednevni boravak posade i turista na krstarenjima i kružnim putovanjima.

Shodno navedenom, porezom na dodanu vrijednost po stopi 10% oporezuju se usluge smještaja ili smještaja s doručkom, polupansiona ili punog pansiona u svim vrstama komercijalnih ugostiteljskih objekata i usluge agencijske provizije za te usluge.

Prema tome, kada hotelijer ispostavlja račun agenciji za uslugu smještaja koju mu je zaračunao drugi hotelijer, tada na naknadu za uslugu smještaja obračunava porez na dodanu vrijednost po stopi 10% kako je propisano člankom 10a. stavkom 2. Zakona o porezu na dodanu vrijednost.

Klasa: 410-01/11-01/2081, Ur.broj: 513-07-21-01/11-2
10. studenoga 2011.

Pravo na pretporez po računima za izvršena ulaganja na starim građevinama

Društvo A. obratilo se s upitom o oporezivanju nekretnine - poslovne zgrade koja je sagrađena prije stupanja na snagu Zakona o porezu na dodanu vrijednost, a na kojoj su tijekom godina korištenja izvršena određena ulaganja. Naime, ulaganja su izvršena isključivo radi održavanja zgrade i nisu utjecala na povećanje površine, te za njih nije bilo potrebno ishođenje građevinske ili lokacijske dozvole. U upitu je navedeno da je

društvo po računima za izvršena ulaganja koristilo pravo na odbitak pretporeza.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Odredbama članka 2. stavka 1. točke 1a. Zakona o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov. od br. 47/95. do 94/09.) propisano je da se porez na dodanu vrijednost plaća na isporuke svih vrsta dobara (proizvoda, roba, novoizgrađenih građevina, opreme i sl.) i sve obavljene usluge u tuzemstvu uz naknadu koje poduzetnik izvrši baveći se svojom gospodarskom ili drugom djelatnosti.

Novoizgrađenim nekretninama smatraju se nekretnine (građevine i njihovi dijelovi) koje su izgrađene, isporučene ili plaćene nakon 31. prosinca 1997. godine što je propisano člankom 14. stavkom 1. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09. i 89/11.).

Prema tome predmet oporezivanja porezom na dodanu vrijednost su novoizgrađene građevine odnosno građevine koje su izgrađene, isporučene ili plaćene nakon 31. prosinca 1997. godine, dok građevine izgrađene, isporučene ili plaćene do 31. prosinca 1997. godine imaju status starih građevina i nisu predmet oporezivanja porezom na dodanu vrijednost.

Porez na dodanu vrijednost na novoizgrađene građevine plaća se po stopi 23% što je propisano člankom 10. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, a osnovicu za obračun poreza na dodanu vrijednost čini naknada za vrijednost isporučenog objekta koja ne sadrži vrijednost zemljišta ni iznos naknade za komunalno uređenje zemljišta prema odluci nadležnih tijela u smislu članka 54. stavka 13. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost.

Prema odredbi članka 2. stavka 1. točke 35.1. Zakona o prostornom uređenju i gradnji (Nar. nov., br. 76/07., 38/09., 55/11. i 90/11.) rekonstrukcija građevine je izvedba građevinskih i drugih radova kojima se utječe na ispunjavanje bitnih zahtjeva za postojeću građevinu i/ili kojima se mijenja usklađenost postojeće građevine s lokacijskim uvjetima u skladu s kojima je izgrađena (dogradivanje, nadogradivanje, uklanjanje vanjskog dijela građevine, izvođenja radova radi promjene namjene građevine ili tehnološkog procesa i slično).

Nadalje stara građevina koja nije predmet oporezivanja porezom na dodanu vrijednost može nakon rekonstrukcije imati različiti tretman prilikom prodaje ovisno o tome je li za rekonstrukciju bilo potrebno ishođenje građevinske dozvole ili nije.

Prema tome stara građevina na kojoj su obavljeni rekonstrukcijski radovi za koje je prema propisima o gradnji potrebna građevinska dozvola, a koji utječu na ispunjavanje bitnih zahtjeva za postojeću građevinu i/ili kojima se mijenja usklađenost postojeće građevine s lokacijskim uvjetima u skladu s kojima je izgrađena, i načelno bitno mijenjaju vijek korištenja nekretnine, te utječu na povećanje površine, znatno poboljšanje unutrašnje uređenosti i opremljenosti nekretnine, smatra se u smislu propisa o porezu na dodanu vrijednost **novoizgrađenom građevinom koja pri prodaji podliježe oporezivanju porezom na dodanu vrijednost pa je prodavatelj obvezan obračunati porez na dodanu vrijednost.**

Međutim stara građevina na kojoj su obavljeni rekonstrukcijski radovi **za koje** prema propisima o gradnji **nije potrebna građevinska dozvola, zadržava i nakon obavljane rekonstrukcije status stare građevine i prilikom njene prodaje prodavatelj ne obračunava porez na dodanu vrijednost** nego je stjecatelj građevine obveznik poreza na promet nekretnina što je propisano odredbama članka 6. stavka 1. Zakona o porezu na promet nekretnina (Nar. nov., br. 69/97., 26/00. - Odluka USRH, 153/02. i 22/11.), pri čemu napominjemo da stjecatelj plaća porez na promet nekretnina po stopi 5%.

Obzirom da prema navodima u upitu za rekonstrukciju stare poslovne zgrade u konkretnom slučaju nije bilo potrebno ishođenje građevinske dozvole, mišljenja smo da je riječ o staroj građevini koja je i nakon izvršene rekonstrukcije zadržala status stare građevine koja nije predmet oporezivanja porezom na dodanu vrijednost, nego je stjecatelj takve stare građevine obvezan platiti porez na promet nekretnina u skladu s odredbama Zakona o porezu na promet nekretnina.

Nadalje u vezi odbitka pretporeza napominjemo da je pretporez prema odredbama članka 20. stavka 1. Zakona o porezu na dodanu vrijednost iznos poreza na dodanu vrijednost iskazan na računima za isporuke dobara i usluga koje su poduzetniku obavili drugi poduzetnici u poduzetničke svrhe.

Odredbama članka 133. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09. i 89/11.) propisani su uvjeti koji trebaju biti ispunjeni da bi porezni obveznik ostvario pravo na odbitak pretporeza:

- da računi za primljena dobra i obavljene usluge sadrže sve podatke propisane člankom 15. stavkom 3. Zakona o porezu na dodanu vrijednost,
- da je isporuka dobara i usluga primljena od drugog poreznog obveznika,
- da za primljene isporuke prema članku 20. i 22.f Zakona nije isključeno pravo na odbitak pretporeza,
- da je isporuka obavljena i korištena u poduzetničke svrhe.

Stoga iz navedenog proizlazi da uz ispunjenje uvjeta propisanih odredbom članka 20. Zakona o porezu na dodanu vrijednost i članka 133. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost **nije zabranjen odbitak pretporeza po računima dobavljača za isporučeni materijal i usluge potrebne za rekonstrukciju stare građevine neovisno o tome hoće li se nakon izvršene rekonstrukcije smatrati u smislu propisa o porezu na dodanu vrijednost novoizgrađenom građevinom ili će zadržati status stare građevine.**

Klasa: 410-20/11-01/31, Ur.broj: 513-07-21-01/11-5
19. prosinca 2011.

Oporezivanje transfera igrača

U navedenom dopisu navodite da je u tijeku provođenja poreznog nadzora kod nogometnog kluba registriranog kao udruga građana, utvrđeno da je porezni obveznik kupovao igrače od inozemnih nogometnih klubova za što je primao račune za prijelaz igrača iz inozemnog kluba u tuzemni, posredovanje kod transfera igrača, odvjetničke i savjetodavne usluge, međutim na njih nije obračunan PDV prema odredbi članka 19. stavka 2. Zakona o PDV-u (Nar. nov. od br. 47/95. do 94/09.). Obzirom da postoje saznanja da i drugi sportski klubovi prilikom kupnje igrača iz inozemstva ne obračunavaju porez na dodanu vrijednost zatražili ste tumačenje o oporezivanju nogometnih transfera.

U vezi navedenog odgovaramo u nastavku.

Zakon o porezu na dobit (Nar. nov., br. 177/04., 90/05., 57/06., 146/08. i 80/10.) u članku 2. stavku 1. propisuje da je porezni obveznik trgovačko društvo i druga pravna i fizička osoba rezident Republike Hrvatske koja gospodarsku djelatnost obavlja samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda ili drugih gospodarskih procjenjivih koristi. Prema stavku 6. navedenog članka Zakona o porezu na dobit državne ustanove, ustanove jedinica područne (regionalne) samouprave, ustanove jedinica lokalne samouprave, državni zavodi, vjerske zajednice, političke stranke, sindikati, komore, udruge, umjetničke udruge, dobrovoljna vatrogasna društva, zajednice tehničke kulture, turističke zajednice, športski klubovi, športska društva i savezi, zaklade i fundacije nisu obveznici poreza na dobit. Međutim, navedeni članak Zakona o porezu na dobit u stavku 7. propisuje da iznimno, ako osobe iz stavka 5. i 6. istoga članka obavljaju gospodarstvenu djelatnost, a neoporezivanje te djelatnosti bi dovelo do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, Porezna uprava će na vlastitu inicijativu ili na prijedlog drugih poreznih obveznika ili druge zainteresirane osobe, **rješenjem utvrditi da su navedene osobe obveznici poreza na dobit za tu djelatnost.**

Zakon o športu (Nar. nov., br. 71/06., 150/08. i 124/10.) u članku 5. stavcima 1. i 3. propisuje da sustav športa u Republici Hrvatskoj čine fizičke osobe, pravne osobe i školska športska društva koja se osnivaju bez pravne osnove. Pravne osobe u sustavu športa su udruge, trgovačka društva i ustanove.

Člankom 15. stavkom 1. Zakona o športu propisano je da je trgovačko društvo, u smislu navedenog Zakona, društvo registrirano za obavljanje športskih djelatnosti propisanih navedenim Zakonom. Ako trgovačko društvo obavlja športsku djelatnost sudjelovanja u športskim natjecanjima mora imati pravni oblik dioničkog društva (š.d.d.) sukladno navedenom Zakonu. Stavkom 2. navedenog članka propisano je da se na osnivanje trgovačkih društava iz stavka 1. istoga članka primjenjuju odredbe Zakona o trgovačkim društvima, osim u dijelu koji je Zakonom o športu drugačije određen.

Športski klub - športsko dioničko društvo je, sukladno članku 28. stavku 1. Zakona o športu, športski klub koji se osniva, djeluje i prestaje prema Zakonu o trgovačkim društvima i drugim propisima koji se primjenjuju na dionička društva, ako Zakonom o športu nije drugačije određeno. Nadalje, navedeni članak u stavku 4. propisuje da športsko dioničko društvo obavlja športsku djelatnost sudjelovanja u športskim natjecanjima, a može obavljati i druge športske djelatnosti u skladu s odredbama zakona.

Slijedom navedenoga, nogometni klubovi koji su registrirani kao udruge nisu obveznici poreza na dobit, međutim ukoliko iste obavljaju gospodarsku djelatnost, mogu biti obveznici poreza na dobit za tu djelatnost pod propisanim uvjetima i na propisani način. Športska dionička društva osnovana u skladu s odredbama Zakona o športu jesu obveznici poreza na dobit sukladno odredbama Zakona o porezu na dobit, budući da su ista trgovačka društva odnosno dionička društva u skladu s odredbama Zakona o športu i Zakona o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93., 34/99., 52/00. - Odluka USRH, 118/03., 107/07., 146/08. i 137/09.). Naime, Zakon o trgovačkim društvima u članku 2. stavcima 1., 2. i 4. propisuje da je trgovačko društvo pravna osoba čiji su osnivanje i ustroj određeni navedenim Zakonom. Trgovačka društva jesu javno trgovačko društvo, komanditno društvo, dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću i gospodarsko interesno udruženje (dalje - trgovačka društva). Trgovačko društvo može se osnovati za obavljanje gospodarske ili bilo koje druge djelatnosti.

Zakon o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04., 73/08. i 80/10.) propisuje obveze za isplatitelja kada isti isplaćuje primitke od kojih se utvrđuje dohodak, te način obračuna, obustavljanja i uplaćivanja poreza na dohodak neovisno o kojem isplatitelju se radi (udruzi, fizičkoj ili pravnoj osobi). Dakle, nogometni klubovi koji su osnovani kao udruga građana, ali i druge udruge te fizičke i pravne osobe, ako isplaćuje primitke od kojih se utvrđuje dohodak od nesamostalnog rada i/ili primitke od kojih se utvrđuje drugi dohodak, dužne su obračunati, obustaviti i uplatiti porez na dohodak na propisani način.

Prema odredbama Zakona o porezu na dohodak, **dohodak ostvaren po osnovi obavljanja djelatnosti športaša utvrđuje se na sljedeće načine:**

a) kao dohodak od samostalne djelatnosti sukladno odredbama članka 17. do 24. toga Zakona, ili
b) kao drugi dohodak sukladno odredbama članka 32. toga Zakona.

Navedeno utvrđivanje dohotka od djelatnosti športaša kao dohodak od samostalne djelatnosti ili drugi dohodak, propisano je uz uvjet da porezni obveznik športaš primitke po osnovi djelatnosti športaša ne ostvaruje po osnovi rada u radnom odnosu u kojem slučaju se ti primici smatraju primicima od nesamostalnog rada (plaćom) i dohodak od nesamostalnog rada (plaća) utvrđuje se sukladno odredbama članka 14. i 44. toga Zakona.

Odredbama članka 18. stavka 2. točke 4. Zakona o porezu na dohodak propisano je da se djelatnosti slobodnog zanimanja od koje se prema članku 17. do 24. toga Zakona utvrđuje dohodak od samostalne djelatnosti, smatra i djelatnost športaša uz uvjete da se radi o profesionalnoj djelatnosti fizičkih osoba (športaša) koje su po toj osnovi obvezno osigurane prema propisima koji uređuju obvezna osiguranja odnosno djelatnosti fizičkih osoba (športaša) kojima je to osnovna djelatnost i koje su po toj osnovi upisane u registar poreznih obveznika poreza na dohodak.

Odredbama članka 19. stavka 4. toga Zakona propisano je da porezni obveznici koji obavljaju samostalnu djelatnost športaša iz članka 18. stavka 2. točke 4. toga Zakona, mogu utvrđivati dohodak i plaćati predujam poreza na dohodak po osnovi te djelatnosti u skladu s člankom 32. i člankom 48. toga Zakona odnosno mogu promijeniti način utvrđivanja dohotka i plaćanja predujma poreza na dohodak.

Prema navedenim odredbama Zakona o porezu na dohodak razvidno je da **porezni obveznici koji obavljaju djelatnost športaša** i po toj osnovi su obvezno osigurani prema propisima koji uređuju obvezna osiguranja, **mogu izabrati način utvrđivanja dohotka po osnovi te djelatnosti - kao dohodak od samostalne djelatnosti** (dohodak utvrđuju na temelju podataka iz poslovnih knjiga) **ili kao drugi dohodak** i predujam poreza na dohodak plaćati kao predujam poreza na dohodak od samostalne djelatnosti prema članku 47. toga Zakona ili kao predujam poreza po osnovi drugog dohotka prema članku 48. toga Zakona.

Isto tako, porezni obveznici - **športaši** koji obavljaju djelatnost športaša, a nisu po toj osnovi obvezno osigurani prema propisima koji uređuju obvezna osiguranja ili im to nije osnovna djelatnost po osnovi koje su upisani u registar poreznih obveznika i **dohodak utvrđuju** prema odredbama članka 32. toga Zakona **kao drugi dohodak** mogu izabrati, na vlastiti zahtjev, **način utvrđivanja dohotka po osnovi te djelatnosti - kao dohodak od samostalne djelatnosti** prema članku 19. do 24. toga Zakona koji utvrđuju na temelju podataka iz propisanih poslovnih knjiga.

Slijedom navedenog, ovisno o konkretnom slučaju, **ako nogometni klub dio prihoda od transfera igrača isplaćuje samom igraču, iz navedenog primitka utvrđuje se dohodak ovisno o poreznom statusu tog igrača,** odnosno ako je igrač porezni obveznik po osnovi obavljanja samostalne djelatnosti, iz navedenog primitka će sam igrač-porezni obveznik dohodak utvrđivati na način propisan člancima od 19. do 24. Zakona o porezu na dohodak, ako igrač primitke po osnovi djelatnosti športaša ostvaruje po osnovi rada u radnom odnosu u tom slučaju se ti primici smatraju primicima od nesamostalnog rada (plaćom) i dohodak od nesamostalnog rada (plaća) utvrđuje se sukladno odredbama članka 14. i 44. toga Zakona, a ako igrač dohodak ne utvrđuje na način propisan za samostalne djelatnosti kao ni na temelju nesamostalnog rada, tada će nogometni klub, odnosno isplatitelj iz navedenog primitka utvrditi drugi dohodak i obračunati, obustaviti i uplatiti predujam poreza na dohodak sukladno člancima 32. i 48. Zakona o porezu na dohodak.

Sve ostale upute o postupanju u slučaju oporezivanja športaša dane se u Uputi - oporezivanje primitaka športaša i plaćanje doprinosa za obvezna osiguranja po toj osnovi, Ministarstva financija, Porezne uprave - Središnjeg ureda, KLASA: 410-01/05-01/131, URBROJ: 513-07-21-01/05-1 od 27. siječnja 2005. godine.

Porez na dodanu vrijednost plaća se prema odredbama članka 2. stavka 1. točke 1. Zakona o porezu na dodanu vrijednost na isporuke svih vrsta dobara (proizvoda, roba, novoizgrađenih građevina, opreme i sl.) i sve obavljene usluge u tuzemstvu uz naknadu koje poduzetnik izvrši baveći se svojom gospodarskom ili drugom djelatnosti.

Poduzetnik, a time i porezni obveznik je, prema odredbama članka 2. stavka 3. i članka 6. stavka 1. točke 1. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, a u vezi s odredbom članka 22. stavka 1. Zakona, svaka pravna ili fizička osoba koja samostalno i trajno obavlja djelatnost s namjerom ostvarivanja prihoda, ako je od obavljenih isporuka dobara i usluga u prethodnoj kalendarskoj godini, nakon odbitka vrijednosti isporuka koje su prema članku 11. Zakona oslobođene poreza, ostvarila godišnju vrijednost isporuka veću od 85.000,00 kuna.

Neprofitne organizacije načelno nisu obveznici poreza na dodanu vrijednost ako obavljaju isporuke dobara i usluga koje su izuzete od plaćanja poreza na dodanu vrijednost, međutim ako uz tu djelatnost obavljaju i neku drugu djelatnost što podliježe oporezivanju, postaju obveznici poreza na dodanu vrijednost za tu djelatnosti pod uvjetom da vrijednost isporuka dobara i obavljenih usluge koje podliježu oporezivanju prelazi iznos od 85.000,00 kuna.

Kako bi se odredilo oporezuje li se usluga koja je povezana s inozemstvom prema hrvatskom Zakonu o porezu na dodanu vrijednost, potrebno je prema odredbama članka 5. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, odrediti mjesto oporezivanja takve usluge.

Prema odredbama članka 5. stavka 3. Zakona o porezu na dodanu vrijednost mjestom obavljanja usluga razumijeva se sjedište poduzeća koje obavlja usluge ili mjesto gdje se usluge stalno obavljaju. Ako uslugu obavi poslovna jedinica, onda se mjestom obavljanja usluge smatra mjesto sjedišta poslovne jedinice. Ako takvo mjesto ne postoji, tada se mjestom obavljanja usluge smatra mjesto gdje poduzetnik koji obavlja uslugu ima svoje stalno boravište ili prebivalište. Od ovog općeg načela propisani su izuzeci u članku 5. stavku 4. do 6. Zakona, kojima se, između ostalog, određuje da se usluge iz članka 5. stavka 6. Zakona oporezuju prema sjedištu poduzeća primatelja usluge, kada se te usluge obavljaju s inozemnim poduzetnicima.

Odredbama članka 5. stavka 6. točke 1. i 14. Zakona o porezu na dodanu vrijednost propisano je da se usluge prijenosa, ustupanja i korištenja autorskih prava, patenata, licencija, zaštitnog znakovlja i sličnih prava odnosno odricanje od tih prava kao i usluge posredovanja u vezi s tim uslugama oporezuju prema sjedištu poduzeća primatelja usluge.

Usluge inženjera, odvjetnika, revizora, računovođa, tumača, prevoditelja i druge slične usluge savjetovanja oporezuju se prema sjedištu poduzeća primatelja usluge što je propisano člankom 5. stavkom 6. točkom 3. Zakona o porezu na dodanu vrijednost.

Pretporez je prema odredbi članka 20. stavak 2. Zakona o porezu na dodanu vrijednost iznos poreza kojeg je platio domaći poduzetnik iz članka 19. stavka 2. ovoga Zakona.

Prema navedenom u slučaju **kada tuzemni sportski klub** sporazumno dopušta sportašu prelazak u inozemni klub, **što znači, da se za određenu naknadu, odriče od prava koja ima prema sportašu, riječ je o usluzi koja ne podliježe oporezivanju porezom na dodanu vrijednost u Republici Hrvatskoj, obzirom da je sjedište poduzeća primatelja u inozemstvu.** Jednako tako i usluge posredovanja koje su obavljene inozemnom sportskom klubu u vezi s uslugom transfera sportaša ne podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost u Republici Hrvatskoj, obzirom da je sjedište poduzeća primatelja u inozemstvu. Međutim, usluge posredovanja koje su obavljene tuzemnom sportskom klubu u vezi s uslugom transfera sportaša u inozemstvo podliježu oporezivanju porezom na dodanu vrijednost prema odredbama hrvatskog Zakona o porezu na dodanu vrijednost, obzirom da je sjedište poduzeća primatelja posredničke usluge u tuzemstvu.

Međutim u slučaju **kada inozemni sportski klub prodaje sportaša tuzemnom sportskom klubu, tada uslugu odricanja od prava koja ima prema sportašu obavlja inozemni sportski klub, pa se takva usluga oporezuje u tuzemstvu, obzirom da je sjedište sportskog kluba primatelja usluge u tuzemstvu.** Stoga, tuzemni sportski klub **primatelj usluge obvezan je na takvu uslugu obračunati i platiti porez na dodanu vrijednost u** smislu odredbe članka 5. stavka 6. točke 1. i članka 19. stavka 2. Zakona o porezu na dodanu vrijednost.

U slučaju da je tuzemnom sportskom klubu odvjetničku, revizorsku ili neku sličnu uslugu savjetovanja obavio poduzetnik sa sjedištem u inozemstvu, tada je tuzemni sportski klub kao primatelj tih usluga obvezan na obavljene usluge obračunati i platiti porez na dodanu vrijednost u skladu s odredbom

članka 5. stavka 6. točke 3. i članka 19. stavka 2. Zakona o porezu na dodanu vrijednost.

Neprofitne udruge smatraju se obveznicima poreza na dodanu vrijednost, ako obavljaju oporezive isporuke dobara i usluga i ako od tih isporuka ostvaruju godišnje prihode u vrijednosti većoj od 85.000,00 kuna. Stoga, ako neprofitna udruga obavlja djelatnost samostalno, trajno i s namjerom ostvarivanja prihoda smatra se poduzetnikom, a ako obavlja oporezive isporuke dobara i usluga u godišnjem iznosu većem od 85.000,00 kuna, postaje i poreznim obveznikom, sa svim obvezama i pravima poreznog obveznika, to znači da na sve svoje poduzetnički motivirane isporuke treba zaračunavati porez na dodanu vrijednost, ali u isto vrijeme ima i pravo na odbitak pretporeza koji su joj zaračunali dobavljači, a koji se odnosi isključivo na poduzetničku djelatnost.

U skladu s navedenim ako je sportski klub upisan u registar obveznika poreza na dodanu vrijednost s osnove obavljanja poduzetničke djelatnosti i ako u okviru obavljanja poduzetničke djelatnosti kupuje sportaše od inozemnih sportskih klubova ili mu je inozemni poduzetnik obavio odvjetničku ili neku sličnu uslugu savjetovanja, tada uz ispunjenje uvjeta propisanih člankom 20. Zakona o porezu na dodanu vrijednost i člankom 139. Pravilnika o porezu na dodanu vrijednost (Nar. nov., br. 149/09. i 89/11.) ima pravo na odbitak poreza na dodanu vrijednost obračunanog temeljem odredbe članka 19. stavka 2. Zakona o porezu na dodanu vrijednost na uslugu odricanja od prava koju mu je obavio inozemni sportski klub odnosno na obavljenu odvjetničku ili neku sličnu uslugu savjetovanja.

Klasa: 410-01/11-01/480, Ur.broj: 513-07-21-01/11-2
9. studenoga 2011.

DOHODAK

Oporezivanje mirovina iz inozemstva

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 22/12.) koji je na snagu stupio 1. ožujka 2012., propisana je odredba prema kojoj mirovine rezidenata ostvarene u inozemstvu više nisu oslobođene oporezivanja. Stoga, radi jednakog postupanja donosimo uputu o načinu oporezivanja mirovina rezidenata ostvarenih u inozemstvu.

Zakonom o Izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak je u članku 14., stavku 2. Zakona o porezu na dohodak, kojim se propisuje što se smatra primitkom od nesamostalnog rada, dodana točka 4. koja glasi: "mirovine rezidenata ostvarene u inozemstvu". Navedeno znači da će se od 1. ožujka 2012. i mirovine rezidenata ostvarene u inozemstvu smatrati pnmicima od nesamostalnog rada i oporezivati na način koji je propisan i za mirovine ostvarene u tuzemstvu, odnosno na način propisan za dohodak od nesamostalnog rada kojeg rezidenti ostvare u inozemstvu, osim ako ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, odnosno međunarodnim ugovorima nije drugačije propisano.

- **Ugovori o Izbjegavanju dvostrukog oporezivanja**

Naime, pri utvrđivanju oporezivih dohodaka, odredbe ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i višestranih međudržavnih ugovora ili sporazuma imaju prednost pred odredbama tuzemnoga Zakona. Republika Hrvatska ima u primjeni 52 takva ugovora, čiji popis donosimo u tablici 1.

Tablica 1.: Ugovori o Izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koje je sklopila i preuzela Republika Hrvatska i koji su u primjeni

R. br.	DRŽAVA	godina	NN - MEĐUNARODNI UGOVORI
1.	Albanija	1. 1. 1998.	13/95.
2.	Armenija	1. 1. 2011.	13/09.
3.	Austrija	1. 1. 2002.	3/01.
4.	Belgija	1. 1. 2005.	6/03.
5.	Bjelorusija	1. 1. 2005.	3/04.
6.	BiH	1. 1. 2006.	2/05.
7.	Bugarska	1. 1. 1999.	3/98.
8.	Crna Gora	3. 6. 2006.	3/03.
9.	Češka	1.1. 2000.	S/99.
10.	Čile	1.1. 2005.	10/04.
11.	Danska	1. 11. 2010.	12/08.
12.	Estonija	1. 1. 2005.	8/03.
13.	Finske	8. 10. 1991.	53/91.
14.	Francuska	1. 1. 2006.	7/04.
15.	Grčka	1. 1. 1999.	18/97.
16.	Irska	1. 1. 2004.	16/03.
17.	Iran	1. 1. 2009,	10/04.
18.	Island	1. 1. 2012.	3/11.
19.	Italija	1. 1. 2010.	10/2002.
20.	Izrael	1. 1. 2008.	11/06.
21.	Jordan	1. 1. 2007.	11/05.
22.	JAR	1. 1. 1998.	17/97.
23.	Kanada	1. 1. 2000.	12/99.
24.	Kina	1. 1. 2002.	3/01.
25.	Koreja	1. 1. 2007.	7/06. i 1/07.
26.	Kuvajt	1. 1. 2004,	15/02.
27.	Latvija	1. 1. 2002.	3/01.
26.	Kuvajt	1. 1. 2002.	3/01.
29.	Mađarska	1. 1. 1999.	11/97.
30	Malta	1. 1. 2000.	7/99.
31.	Makedonija	1. 1. 1997.	13/95.
32.	Malezija	1. 1. 2005.	6/03.
33.	Mauricijus	1. 1. 2004.	10/03.
34.	Moldova	1. 1. 2007.	3/06.
35,	Nizozemska	1. 1. 2002.	3/01.
36.	Norveška	8. 10. 1991.	53/91.
37.	Njemačka	1. 1. 2007.	9/06.
38.	Oman	1. 1. 2012.	9/2010.
39.	Poljska	1. 1. 1997.	13/95.
40.	Rumunjska	1. 1. 1997.	11/96.
41.	Rusija	1. 1. 1998.	11/96.
42.	San Marino	1. 1.2006.	10/05.
43.	Sirija	1. 1. 2010,	12/08.
44.	Slovačka	1. 1. 1997.	11/96.
45.	Slovenija	1. 1. 2006.	8/105.
46.	Srbija	1. 1. 2005.	3/03.
47.	Španjolska	1. 1. 2007.	3/06.
48.	Švedska	8. 10. 1991.	53/91.
49.	Švicarska	1. 1. 2000.	8/99.
50.	Turska	1. 1. 2001.	5/99.
51.	Ukrajina	1.1. 2002.	11/97.
52.	Ujedinjeno Kraljevstvo	8. 10. 1991.	53/91.

Svaki od navedenih ugovora sadrži detaljnu odredbu o podjeli prava oporezivanja mirovina između dviju država, Prilikom ispitivanja o kojoj se mirovini radi i koja država ima u

odnosu na koju vrstu mirovine pravo oporezivanja, Ugovor je potrebno detaljno proučiti.

U većini Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja koje primjenjuje Republika Hrvatska vrijedi pravilo da se **mirovine oporezuju u državi rezidentnostl prema OECD-ovom Modelu, tako Hrvatska ima pretežno pravo oporezivanja mirovine rezidenta ostvarene iz: Albanije, Armenije, Austrije, Bjeloruske, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Češke, Čilea, Estonije, Francuske, Grčke, Irana, Irske, Islanda, Italije (iznimno plaćanja uslijed prekida radnog odnosa, periodične naknade III slične gotovinske Isplate prema Ugovoru s Italijom oporezuje Italija), Izraela, Jordana, Koreje, Kuvajta, Latvije, Litve, Mađarske, Malezije, Malte, Moldove, Norveške, Rusije, Sirije, Slovačke, Slovenije, Srbije, Španjolske, Švicarske, Turske, Ujedinjenog Kraljevstva i Ukrajine.**

U pogledu mirovina koje plaća država ugovornica ili njezina tijela lokalne uprave i samouprave (članak 19. - državna služba) pravo oporezivanja ima samo ta država za koju se rad obavlja, osim ako je osoba koja prima takvu mirovinu i rezident i državljanin druge države. Ovaj uvjet mora biti zadovoljen kumulativno. *Primjerice, ako mirovinski fond iz Austrije isplaćuje mirovinu rezidentu i državljaninu Republike Hrvatske (za rad obavljen u državnoj službi Austrije) tada će se sukladno Ugovoru ta mirovina oporezivati samo u Republici Hrvatskoj.*

Međutim, postoji nekoliko država s kojima je u Ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja pitanje oporezivanja mirovina uređeno drugačije i to na način da država u kojoj je mirovina zarađena, ako se mirovina isplaćuje/dobiva preko zakonskog socijalnog osiguranja, ima pravo oporezivanja, odnosno ta se mirovina oporezuje u državi izvora. Navedeno prikazujemo u tablici 2.:

Tablica 2.: Države s kojima prema Ugovoru Hrvatska nema pravo oporezivanja mirovina ako se isplaćuju preko zakonskog socijalnog osiguranja tih država

R. br.	**Hrvatska nema isključivo pravo oporezivanja mirovina koje umirovljenici primaju Iz sljedećih država:**	Izuzeci
1	2	3
1.	**Belgija**	mirovine isplaćene iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. Ugovora)
2.	**Danska**	mirovine isplaćene iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 2. Ugovora)
3.	**Finska**	mirovine isplaćene tz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 2. Ugovora)
4.	**Južnoafrička Republika**	
5,	**Kanada**	mirovine do ukupno 12.000 CAD godišnje može oporezivati Hrvatska
6.	**Kina**	mirovine isplaćene iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 2.)
7.	**Mauricijus**	mirovine isplaćene iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 2.)
8	**Makedonija**	mirovine Isplaćene iz fondova Izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 2.)
9.	**Nizozemska**	Hrvatska ima pravo oporezivati bruto iznos do 12.000 NLG u bilo kojoj kalendarskoj godini; Iznos preko 12.000 NLG godišnje oporezivat će Nizozemska
10.	**Njemačka**	mirovine isplaćene iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (či. 18. st. 2. Ugovora)
11.	**Oman**	mirovine isplaćene iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 2. Ugovora)
12.	**Poljska**	
13.	**Rumunjska**	mirovine isplaćene Iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 2. Ugovora)
14.	**San Marino**	mirovine isplaćene iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 3. Ugovora)
15.	**Švedska**	mirovine isplaćene iz fondova izvan sustava socijalnog osiguranja ima pravo oporezivati Hrvatska (čl. 18. st. 4. Ugovora)

Iz ove tablice razvidno je da će Hrvatska imati pravo oporezivati mirovine isplaćene iz privatnog mirovinskog plana, dok je pravo oporezivanja mirovina isplaćenih iz sustava javnog socijalnog osiguranja (a to je u praksi najveći dio mirovina) u nadležnosti drugih država (navedenih pod brojem 1. - 15. tablice 2.).

U provedbi, kada su mirovine isplaćene iz sustava javnog socijalnog osiguranja iz država navedenih pod brojem 1. - 15. tablice 2. porezni obveznici rezidenti Republike Hrvatske nisu obvezni plaćati predujmove poreza na dohodak po osnovi mirovine ostvarene u inozemstvu jer će se ta mirovina oporezivati u zemlji koja tu mirovinu isplaćuje.

Međutim, kada pravo oporezivanja mirovina koju rezidenti Republike Hrvatske primaju iz navedenih država pripada Republici Hrvatskoj (prema izuzecima navedenim u stupcu 3. tablice 2. odnosno samom tekstu Ugovora), tada su hrvatski rezidenti obvezni plaćati predujmove poreza na dohodak prema domaćim propisima.

Rezidentnost fizičke osobe propisana je domaćim poreznim propisima, te je prema članku 3. i 4. Zakona o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11. i

22/12.) rezident fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj ima prebivalište ili uobičajeno boravište, a ujedno i fizička osoba koja u Republici Hrvatskoj nema prebivalište ni uobičajeno boravište, a zaposlen je u državnoj službi Republike Hrvatske i po toj osnovi prima plaću. Odredbama članka 38. Općeg poreznog zakona (Nar. nov., br. 147/08. i 18/11.) propisano je što se smatra prebivalištem i uobičajenim boravištem. Sukladno tim odredbama, porezni obveznik ima prebivalište ondje gdje ima stan u vlasništvu Ili posjedu neprekidno najmanje 183 dana u jednoj ili u dvije kalendarske godine, pri čemu boravak u stanu nije obvezan. Uobičajenim boravištem smatra se stalan ili vremenski povezan boravak u trajanju od najmanje 183 dana u jednoj ili dvije kalendarske godine.

Međutim, u slučajevima kada dvije države (država rezidentnosti i država isplatiteljice mirovine) jednu te istu osobu smatraju svojim rezidentom, primjenjuje se pravilo iz Ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, članka 4., koji dvostruku rezidentnost eliminira na sljedeći način:

"Ako je prema navedenim odredbama fizička osoba rezident obiju država ugovornica, onda se njezin status određuje na sljedeći način:

a) smatrat će se rezidentom one države u kojoj ima prebivalište; ako ima prebivalište u objema državama, smatrat će se rezidentom samo one države s kojom ima uže osobne i gospodarske veze (središte životnih interesa);
b) ako se ne može odrediti u kojoj državi ima središte životnih interesa ili ako nema prebivalište ni u jednoj državi, smatrat će se rezidentom samo one države ugovornice u kojoj ima uobičajeno boravište;
c) ako osoba ima uobičajeno boravište u objema državama ili ga nema ni u jednoj od njih, smatrat će se rezidentom samo one države ugovornice čiji je državljanin;
d) ako je osoba državljanin obiju država ili nije državljanin nijedne od njih, nadležna tijela država ugovornica odlučit će o tome međusobnim dogovorom."

Ako Republika Hrvatska s državom koja isplaćuje mirovine ne primjenjuje Ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja, tada se status rezidentnosti uređuje u cijelosti domaćim poreznim propisima, odnosno Općim poreznim zakonom, te se i porezne obveze utvrđuju sukladno Zakonu o porezu na dohodak.

- **Obveze primatelja mirovine**

Za dohodak od nesamostalnog rada kojeg porezni obveznici ostvare izravno iz inozemstva obvezni su sami obračunati predujam poreza na dohodak prema članku 45. Zakona i uplatiti ga u roku osam dana od dana primitka dohotka. Do sada je to bilo propisano samo za plaću, budući da mirovine iz inozemstva nisu bile oporezive, međutim nakon izmjena Zakona isto se primjenjuje i za mirovine. Dakle, predujam poreza na dohodak od nesamostalnog rada obračunava se od porezne osnovice koju čini iznos svih primitaka od nesamostalnog rada ostvarenih tijekom jednog mjeseca, umanjen za izdatke prema članku 16. Zakona (za doprinose za obvezna osiguranja iz primitka) koji su uplaćeni i umanjeni za iznos mjesečnoga osobnog odbitka iz članka 36. stavka 1.1. 2. Zakona. Na tako utvrđenu poreznu osnovicu primjenjuju se porezne stope iz članka 45. stavka 5. Zakona: stopa od 12% od mjesečne porezne osnovice do visine jednostrukog iznosa osnovnoga osobnog odbitka, po stopi od 25% na razliku mjesečne porezne osnovice između jednostrukog i četverostrukog iznosa osnovnoga osobnog odbitka i po stopi od 40% na razliku mjesečne porezne osnovice iznad četverostrukog iznosa osnovnoga osobnog odbitka iz članka 36. stavka 1. Zakona.

Člankom 36. Zakona o porezu na dohodak propisano je da se umirovljenicima priznaje osobni odbitak u visini ukupne mirovine ostvarene u poreznom razdoblju, najmanje 2.200,00 kn, a najviše do 3.400,00 kn mjesečno, dakie i za mirovine ostvarene u inozemstvu, odnosno ukupni osobni odbitak prema podacima iz Obrasca PK koji umirovljenik mora zatražiti od nadležne ispostave Porezne uprave prema svom prebivalištu/uobičajenom boravištu. Ako porezni obveznik uz mirovinu iz inozemstva prima i mirovinu iz Republike Hrvatske ili neki drugi primitak od nesamostalnog rada, osobni odbitak može koristiti samo kod jednog isplatltelja.

Porezni obveznik, dakle, za mirovinu ostvarenu iz inozemstva mora:

- podnijeti prijavu za upis u registar obveznika poreza na dohodak ispostavi Porezne uprave nadležnoj prema njihovom prebivalištu ili uobičajenom boravištu (a to mogu učiniti i njegovi opunomoćenici) u roku osam dana od dana početka ostvarivanja primitaka,
- obračunati i uplatiti predujam poreza na dohodak u roku osam dana od dana primitka dohotka na propisane uplatne račune,
- podnijeti ID obrazac najkasnije do 15. dana u mjesecu za isplate u prethodnom mjesecu ispostavi Porezne uprave prema svom prebivalištu/uobičajenom boravištu,
- podnijeti IP obrazac najkasnije do 31. siječnja tekuće za prethodnu kalendarsku godinu ispostavi Porezne uprave prema svom prebivalištu/uobičajenom boravištu.

Ako porezni obveznik ostvaruje u poreznom razdoblju samo mirovinu iz inozemstva po toj osnovi nije obvezan podnijeti godišnju poreznu prijavu pod uvjetom da su uplaćeni predujmovi poreza na dohodak u tijeku poreznog razdoblja po toj osnovi u propisanim iznosima, ali ako je na istu mirovinu platio i porez u inozemstvu (primjerice u slučaju da nije u primjeni Ugovor o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja), tada može podnijeti godišnju poreznu prijavu sukladno članku 40. Zakona u kojoj će iskazati ukupno ostvareni dohodak i u poreznu obvezu uračunati porez plaćen u inozemstvu sukladno članku 82. Pravilnika o porezu na dohodak (Nar. nov., br. 95/05., 96/06., 68/07., 146/08., 2/09., 9/09., 146/09., 123/10. i 137/11.).

Međutim, ako uz mirovinu iz inozemstva istodobno ostvaruje primjerice i mirovinu u Republici Hrvatskoj, tada je obvezan sukladno članku 39. stavku 1. Zakona podnijeti godišnju poreznu prijavu i u istoj iskazuje dohodak za koji je obvezan podnijeti godišnju poreznu prijavu i dohodak od nesamostalnog rada.

- **Doprinosi za obvezna osiguranja**

1. Doprinos za zdravstveno osiguranje

Prema odredbi članka 6. stavak 1. točka 10. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (Nar. nov., br. 150/08., 94/09., 153/09., 71/10., 139/10., 49/11. i 22/12.) na obvezno zdravstveno osiguranje se osiguravaju i stječu status osiguranika korisnici mirovine i invalidnine **koji to pravo ostvaruju isključivo od stranog nositelja mirovinskog i invalidskog osiguranja, ako međunarodnim ugovorom o socijalnom osiguranju** nije drukčije određeno, ukoliko imaju prebivalište ili odobren stalni boravak u Republici Hrvatskoj.

Odredbom članka 130. stavak 1. Zakona o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08., 152/08., 94/09., 18/11. i 22/12.) propisana je obveza doprinosa i plaćanja doprinosa **za zdravstveno osiguranje** za oslguranlka po osnovi mirovine ili invalidnine iz inozemstva.

Mjesečna osnovica za obračun doprinosa je, sukladno odredbi članka 132. Zakona o doprinosima, iznos mirovine ili invalidnine, ali ne može biti niža od najniže mjesečne osnovice niti viša od iznosa prosječne plaće.

Prema navedenoj osnovici obračunava se doprinos **za** zdravstveno osiguranje:

- po stopi od 15% za razdoblje osiguranja zaključno s 30. travnja 2012.,
- po stopi od 13% za razdoblje osiguranja od 1. svibnja 2012.

Obvezu doprinosa i mjesečni iznos doprinosa za zdravstveno osiguranje te razdoblje na koje se obveza odnosi **utvrđuje Porezna uprava** rješenjem (članak 130. stavak 2. Zakona o doprinosima), a rješenje se donosi za svako obračunsko razdoblje (kalendarsku godinu) u kojemu postoji status osiguranika.

Mjesečne obveze doprinosa utvrđene rješenjem konačna su obveza doprinosa i vrijede do prestanka osiguranja ili do promjene osnove osiguranja, a najdulje do posljednjeg dana u godini na koju se obveza donosi.

Napominjemo da Porezna uprava obvezu doprinosa osiguranicima po osnovi mirovine i invalidnine iz inozemstva utvrđuje **isključivo na temelju podataka o svojstvu oslguranika s navedene osnove što ih je, sukladno odredbi članka 226. Zakona o doprinosima, dostavio Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.** Navedeno znači da je, u slučaju upita korisnika mirovine ili invalidnine iz inozemstva, koja se odnose na:

- obvezu osiguranja po navedenoj osnovi,
- primjenu odredaba međudržavnih ugovora o socijalnom osiguranju i
- ostala statusna pitanja,

potrebno iste uputiti da se obrate nositelju osiguranja, u ovom slučaju Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje, iz razloga što je isti nadležan za utvrđivanje statusa u osiguranju i provedbu međunarodnih ugovora u dijelu koji se odnosi na obvezno zdravstveno osiguranje.

2. Dodatni doprinos za zdravstveno osiguranje

Odredbama članka 134. a do 134.d Zakona o doprinosima, uređuju se pitanja plaćanja obveze dodatnog doprinosa za zdravstveno osiguranje za korisnike mirovine.

Tako je člankom 134.a propisana obveza dodatnog doprinosa za zdravstveno osiguranje **isključivo za oslguranika po osnovi korisnika mirovine po propisima o mirovinskom osiguranju Republike Hrvatske** (obvezno osigurana osoba iz članka 6. stavak 1. točka 9. Zakona o zdravstvenom osiguranju).

Odredbom članka 134.c propisano je da je osnovica za obračun doprinosa mirovina, odnosno primitak koji se fizičkoj osobi - umirovljeniku isplaćuje po osnovi prava **iz obveznog mirovinskog osiguranja Republike Hrvatske** (osim invalidske mirovine zbog profesionalne nesposobnosti za rad koja se isplaćuje umirovljenicima obvezno osiguranim po osnovi radnog odnosa ili obavljanja samostalne djelatnosti).

S obzirom na navedeno ne postoji obveza dodatnog doprinosa za zdravstveno osiguranje koji se obračunava po stopama 1% ili 3% prema mirovinama ili invalidninama što ih isplaćuju strani nositelji mirovinskog i invalidskog osiguranja.

Porezna uprava je dužna poreznim obveznicima pružiti potrebnu pomoć u ispunjavanju poreznih obveza kako bi im olakšali i omogućili da svoje obveze izvrše bez, odnosno uz minimalne troškove. Stoga upućujemo službenike Porezne uprave da, posebice u slučaju mirovina Iz inozemstva, budu na raspolaganju poreznim obveznicima i pruže im pravodobne i ažurne informacije te pomoć pri obračunu predujma poreza na dohodak kao i ispunjavanju propisanih obrazaca.

Klasa: 410-01/12-01/224, Ur.broj: 513-07-21-01/12-21
5. ožujka 2012.

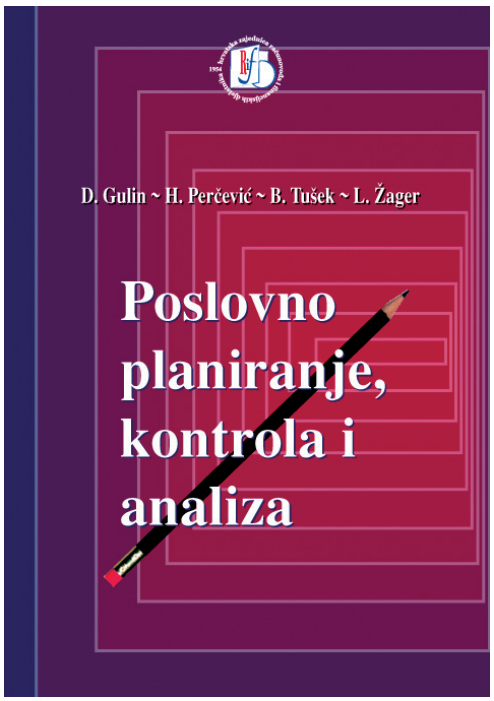

NARODNE NOVINE

Broj 35 od 23. ožujka 2012. godine

- Odluka o prirezu porezu na dohodak Grada Zadra

Broj 36 od 28. ožujka 2012. godine

- Odluka o aktualnoj vrijednosti mirovine od 1. siječnja 2012.
- Odluka o najnižoj mirovini za jednu godinu mirovinskog staža od 1. siječnja 2012.
- Odluka o osnovici za određivanje naknade zbog tjelesnog oštećenja i o usklađivanju novčanih naknada zbog tjelesnog oštećenja od 1. siječnja 2012.
- Odluka o visini najniže mirovine hrvatskom branitelju iz Domovinskog rata za godinu 2012.
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o postupku naknadne uplate doprinosa otpisanih zbog zastare i nenaplativosti za osiguranike koji su sami za sebe obveznici doprinosa i obveznici plaćanja doprinosa
- Ispravak Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2012. godinu i projekcija za 2013. i 2014. godinu

Broj 37 od 29. ožujka 2012. godine

- Naredba o načinu uplaćivanja prihoda proračuna, obveznih doprinosa te prihoda za financiranje drugih javnih potreba u 2012. godini

Broj 38 od 30. ožujka 2012. godine

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 39 od 04. travnja 2012. godine

- Pravilnik o izmjeni Pravilnika o načinu obračuna, obrascima i rokovima uplate naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma
- Pravilnik o izmjenama Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu ostvarivanja prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o strukturi i sadržaju financijskih izvještaja društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje

Broj 40 od 06. travnja 2012. godine

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 41 od 11. travnja 2012. godine

- Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o prirezu poreza na dohodak Općine Vižinada - Visinada

Broj 42 od 13. travnja 2012. godine

- Odluka o prirezu porezu na dohodak Grada Gospića
- Odluka o prirezu poreza na dohodak Općine Petrijanec
- Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o gradskim porezima Grada Drniša

Broj 43 od 16. travnja 2012. godine

- Uredba o radnim mjestima ovlaštenih carinskih službenika kojima se staž osiguranja računa u povećanom trajanju
- Odluka o određivanju mjere plaćanja predujmom u ugovorima koje kao naručitelji sklapaju trgovačka društva u kojima Republika Hrvatska ima većinski paket dionica ili većinski udio
- Odluka o određivanju mjere plaćanja predujmom u ugovorima koje sklapaju proračunski korisnici državnog proračuna kao naručitelji

Broj 44 od 18. travnja 2012. godine

- Indeks proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu u ožujku 2012.
- Indeks potrošačkih cijena u ožujku 2012.

Broj 45 od 20. travnja 2012. godine

- Nema značajnijih propisa za potrebe financijsko-računovodstvene prakse

Broj 46 od 23. travnja 2012. godine

- Odluka o izmjeni i dopunama Odluke o utvrđivanju plaća i drugih primanja predsjednika i članova uprava trgovačkih društava

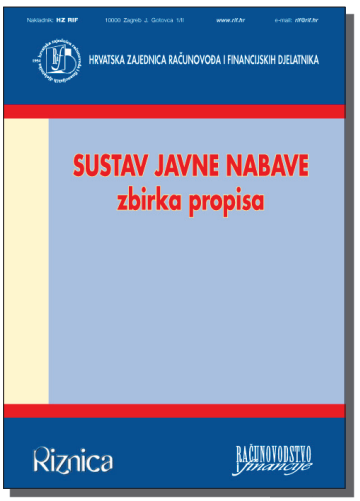

Uz časopis broj 1/2012., pretplatnici su dobili i **poseban prilog RIF-ove OBAVIJESTI.** Prilog sadrži korisne informacije koje računovođe svakodnevno koriste i trebaju u svome radu. Podaci u navedenom prilogu, ažurirani su s propisima koji su objavljeni zaključno u Nar. nov., br. 151/11. Većina objavljenih podataka ne mijenja se tijekom godine, pa ćemo u sljedećim brojevima časopisa u rubrici RIF-ove OBAVIJESTI, objavljivati samo u međuvremenu izmijenjene i dopunjene podatke, te će se na taj način ažurirati ovaj prilog.

➢ Članarina i doprinos HGK

a) članarina HGK

Od 1. ožujka 2012., članice HGK, plaćaju članarinu i doprinos sukladno novoj Odluci o financiranju Hrvatske gospodarske komore u 2012. godini (Nar. nov., br. 21/12.). Prema ovoj Odluci visina mjesečne članarine od 1. ožujka 2012. iznosi za:

- I. grupu članica 50,00 kuna (ranije 55,00 kn);
- II. grupu članica 1.275,00 kuna (ranije 1.500,00 kn);
- III. grupu članica 4.675,00 kuna (ranije 5.500,00 kn).

Kriteriji za razvrstavanje utvrđuju se na osnovi podataka iz godišnjih financijskih izvještaja za 2010. godinu.

Članice osnovane i upisane u sudski registar u 2011. i 2012. godini, plaćaju mjesečnu članarinu propisanu za I. grupu, tj. 50,00 kuna.

b) doprinos HGK

Doprinos Hrvatskoj gospodarskoj komori prema novoj Odluci, plaća se po stopi 0,005% od ostvarenih ukupnih prihoda (ranije 0,0056%).

Za 2012. godinu doprinos se plaća prema ukupnom prihodu iskazanom za 2010. godinu.

Mjesečna obveza za 2012. godinu nakon 1. ožujka utvrđuje se na sljedeći način:

$$\frac{\text{Ukupan prihod 2010. godine} \times 0{,}005 \times 100}{12}$$

➢ Indirektna spomenička renta - obveznici plaćanja

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Nar. nov., br. 25/2012.), s primjenom od 1. ožujka 2012., ukinuta je obveza plaćanja spomeničke rente koja se plaća na ukupan prihod (indirektna), osim za neke djelatnosti.

Prema navedenim izmjenama, od 1. ožujka 2012. do 31. prosinca 2012. propisana je obveza plaćanja indirektne spomeničke rente još **samo za sljedeće djelatnosti:**

- *46.35 Trgovina na veliko duhanskim proizvodima,*
- *46.45 Trgovina na veliko parfemima i kozmetikom,*
- *47.26 Trgovina na malo duhanskim proizvodima u specijaliziranim prodavaonicama,*
- *61. Telekomunikacije (osim održavanja komunikacijske mreže i prijenosa radijskog i televizijskog programa),*
- *64.1 Novčarsko posredovanje,*
- *66.1 Pomoćne djelatnosti kod financijskih usluga, osim osiguranja i mirovinskih fondova i*
- *92.00 Djelatnost kockanja i klađenja.*

Ostale djelatnosti za koje je prije ovih izmjena bila propisana obveza plaćanja indirektne spomeničke rente od 1. ožujka više nisu obvezni plaćati predujmove indirektne spomeničke rente. Obračun indirektne spomeničke rente na Obrascu SR za 2011. godinu treba sastaviti prema odredbama Zakona koje su bile na snazi do 1. ožujka 2012.

➢ Naknada za šume (OKFŠ)

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o šumama (Nar. nov., br. 25/12.), smanjena je naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma (OKFŠ). Prema navedenome od 28. veljače 2012., ova se naknada plaća po stopi 0,0265 (ranije 0,0525).

Način obračuna naknade propisan je odredbama Pravilnika o načinu obračuna, obrascima i rokovima uplate naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma (Nar. nov., br. 84/10. i 39/12.).

Vezano za izmjenu stope, Ministarstvo poljoprivrede izdalo je tumačenje pod brojem Klasa: 321-01/12-01/46, Ur. br. 525-11/0893-12-2, od 10. travnja 2012., prema kojemu će se **za 2012. godinu primjenjivati prosječna stopa 0,0306%.**

O plaćanju akontacija za 2012. godinu može se detaljnije pročitati u posebnom članku u RIF-u 4/12, na stranici 62. - 63.).

➢ Nove stope prireza u 2012. godini

U RIF-ovim OBAVIJESTIMA 2012. na stranicama 49 do 60 objavljene su stope prireza po općinama i gradovima, a u međuvremenu su izmijenile odnosno uvele nove stope prireza sljedeće općine/gradovi:

Grad/općina	Stopa prireza	Primjena od	Objavljeno u Narodnim novinama br.
Ljubešćica	10%	1. siječnja 2012.	1/2012.
Vinkovci	stopa povećana s 10% na 13%	10. siječnja 2012.	1/2012.
Knin	stopa povećana s 5% na 10%	1. veljače 2012.	9/2012.
Tisno	stopa povećana s 6% na 9%	1. travnja 2012.	34/12.
Zadar	12%	1. travnja 2012.	35/12.
Petrijanec	5%	1. svibnja 2012.	42/12.
Gospić	10%	1. svibnja 2012.	42/12.

U Nar. nov., br. 14/12., objavljeno je da je Odluka o prirezu poreza na dohodak općine Vuka (Nar. nov., br. 8/12.). kojom je uveden prirez 10%, **nepravovaljana.** Odluka je nepravovaljana jer je nakon izvršenog uvida u izvorni tekst zapisnika s 18. sjednice Općinskog vijeća Općine Vuka, održane 29. prosinca 2011. g. utvrđeno je da za odluku nije glasovao potreban broj vijećnika te da sukladno tome nije pravovaljana.

➢ Blagdani i neradni dani u svibnju 2012. godine

Prema Zakonu o blagdanima, spomendanima i neradnim danima u Republici Hrvatskoj (Nar. nov., br. 136/02. - proč. tekst, 112/05., 59/06., 55/08., 74/11. i 130/11.), **blagdani u travnju su:**

1. svibnja - Praznik rada

U dane blagdana propisanih Zakonom, zaposleni imaju pravo ne raditi, s pravom na naknadu plaće na teret poslodavca. Radnik koji na dan blagdana radi ima pravo na plaću i dodatak na plaću za rad blagdanom.

➢ Sati rada po mjesecima

- za 40-satni tjedan u kojemu je **radno vrijeme raspoređeno od ponedjeljka do petka po osam sati dnevno**

Mjesec	Sati u 2011. godini	Sati u 2012. godini
Siječanj	168	176
Veljača	160	168
Ožujak	184	176
Travanj	168	168
Svibanj	176	184
Lipanj	176	168
Srpanj	168	176
Kolovoz	184	184
Rujan	176	160
Listopad	168	184
Studeni	176	176
Prosinac	176	168
Ukupno	2.080	2.088

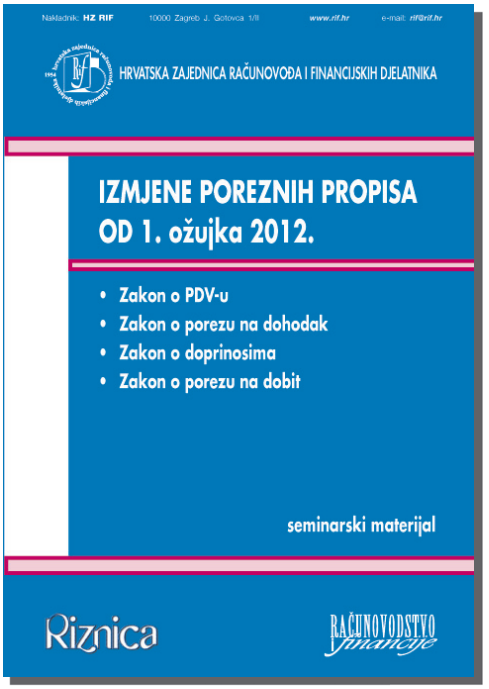

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

➢ **telefonom:**
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati

➢ **osobno:**
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

1. Plaće i naknade

1. Neoporezivi iznosi naknada, potpora, nagrada, dnevnica i otpremnina

Red. br.	Naknade, potpore ili nagrade	Odredba Zakona[1] odnosno Pravilnika o porezu na dohodak[2]	Neoporezivi iznosi (u kunama)
NAKNADE RADNICIMA			
1.	Troškovi prijevoza na posao i s posla (mjesni i/ili međumjesni)	čl. 13. st. 2. t. 3. Pravilnika	u visini stvarnih izdataka prema cijeni mjesečne odnosno pojedinačne prijevozne karte javnog prijevoza
2.	Naknada za uporabu privatnog automobila u službene svrhe (za loko vožnju i za korištenje privatnog automobila na službenom putu)	čl. 13. st. 2. t. 5. Pravilnika	2,00 kn/km
POTPORE RADNICIMA			
1.	Potpore zbog bolovanja dužeg od 90 dana (godišnje)	čl. 13. st. 2. t. 9. Pravilnika	2.500,00 kn
2.	Potpora zbog invalidnosti radnika (godišnje)	čl. 13. st. 2. t. 6. Pravilnika	2.500,00 kn
3.	Potpora za slučaj smrti člana uže obitelji radnika (bračnog druga, roditelja, roditelja bračnog druga, djece, drugih predaka i potomaka u izravnoj liniji)	čl. 13. st. 2. t. 8. Pravilnika	3.000,00 kn
4.	Potpora za slučaj smrti radnika, osim potpora koje poslodavci ispaćuju **djeci** radnika, a koje se smatraju neoporezivim primicima u ukupnom iznosu	čl. 13. st. 2. t. 7. Pravilnika	7.500,00 kn
Napomena: *Ako se isplaćuje **potpora obitelji** za slučaj smrti radnika iznad neoporezivog iznosa od 7.500 kuna taj iznos podliježe obvezi obračuna samo poreza na dohodak (drugi dohodak) bez obveze obračuna doprinosa (prema čl.209. st. 1. t. 7.. Zakona o doprinosima, Nar. nov., br. 84/08., 152/08., 94/09. i 18/11.), osim potpora djeci koje su neoporezive u ukupnom iznosu.*			
NAKNADE TROŠKOVA SLUŽBENOG PUTA I TERENSKI DODATAK RADNICIMA			
1.	Troškovi prijevoza na službenom putu	čl. 13. st. 2. t. 1. Pravilnika	u visini stvarnih troškova
2.	Troškovi noćenja na službenom putu	čl. 13. st. 2. t. 2. Pravilnika	u visini stvarnih troškova bez ograničenja kategorije hotela
3.	Dnevnice u zemlji za službeno putovanje (u mjesto udaljeno najmanje 30 km) koje traje više od 12 sati dnevno. Za službeno putovanje u zemlji koja traju više od 8, a manje od 12 sati, neoporezivi dio dnevnice iznosi do 85,00 kn.	čl. 13. st. 2. t. 13. Pravilnika	170,00 kn,
4.	Dnevnice u inozemstvu	čl. 13. st. 2. t. 14. Pravilnika	do propisanog iznosa za korisnike državnog proračuna Odluka Nar. nov., br. 8/06.
5.	Terenski dodatak u zemlji (dnevno) - za udaljenost najmanje 30 km	čl. 13. st. 2. t. 15. Pravilnika	170,00 kn
6.	Terenski dodatak u inozemstvu (dnevno)	čl. 13. st. 2. t. 16. Pravilnika	250,00 kn
7.	Pomorski dodatak (dnevno)	čl. 13. st. 2. t. 17. Pravilnika	250,00 kn
8.	Pomorski dodatak na brodovima međunarodne plovidbe (dnevno)	čl. 13. st. 2. t. 18. Pravilnika	400,00 kn
9.	Naknada za odvojeni život (mjesečno)	čl. 13. st. 2. t. 19. Pravilnika	1.600,00 kn
OTPREMNINE RADNICIMA			
1.	Otpremnine prilikom odlaska u mirovinu	čl. 13. st. 2. t. 20. Pravilnika	8.000,00 kn
2.	Otpremnina zbog poslovno i osobno uvjetovanih otkaza ugovora o radu prema Zakonu o radu (za svaku navršenu godinu rada kod tog poslodavca)	čl. 13. st. 2. t. 21. Pravilnika	6.400,00 kn 8.000,00 kn za invalide rada

[1] Nar. nov., br. 177/04., 73/08., 80/10., 114/11. i 22/12.

[2] Nar. nov., br. 95/05., 96/06., 68/07., 146/08., 2/09., 9/09. - ispravak, 146/09., 123/10. i 137/11.

Red. br.	Naknade, potpore ili nagrade	Odredba Zakona odnosno Pravilnika o porezu na dohodak	Neoporezivi iznosi (u kunama)
NAGRADE I DAROVI RADNICIMA			
1.	Jubilarne nagrade: - za 10 godina radnog staža - za 15 godina radnog staža - za 20 godina radnog staža - za 25 godina radnog staža - za 30 godina radnog staža - za 35 godina radnog staža - za 40 godina i svakih narednih 5 godina radnog staža	čl. 13. st. 2. t. 12. Pravilnika	 1.500,00 kn 2.000,00 kn 2.500,00 kn 3.000,00 kn 3.500,00 kn 4.000,00 kn 5.000,00 kn
2.	Prigodna nagrada radniku (godišnje)	čl. 13. st. 2. t. 11. Pravilnika	2.500,00 kn
3.	Dar radniku u naravi (godišnje)	čl. 16. stavak 3 t. 7. Pravilnika	400,00 kn
4.	Dar djetetu (radnika) do 15 godina starosti (godišnje)	čl. 13. st. 2. t. 10. Pravilnika	600,00 kn
5.	Potpora za novorođeno dijete radnika (do visine jedne proračunske jedinice prema posebnom propisu)	čl. 13. st. 2. t. 22. Pravilnika	3.326,00 kn
6.	Premije dobrovoljnog mirovinskog osiguranja koje poslodavac uplaćuje u korist svojeg radnika, uz njegov pristanak	čl. 10. t. 17. Zakona	Do 500,00 kn mjesečno odnosno 6.000,00 kn godišnje
STIPENDIJE			
1.	Stipendije (učenicima srednje škole i redovnim studentima - mjesečno)	čl. 45. st. 1. t. 3. Pravilnika	1.600,00 kn
2.	Stipendija koja se dodjeljuje studentima za izvrsna postignuća	čl. 45. st. 1. t. 3. Pravilnika	4.000,00 kn
3.	Stipendije iz proračuna EU	čl. 10. t. 13. Zakona o porezu na dohodak	u ukupnom iznosu isplate
4.	Stipendije na javnim natječajima koje isplaćuju zaklade, fundacije, ustanove i druge institucije, koje djeluju u skladu s posebnim propisima, osnovane s namjenom stipendiranja	čl. 10. t. 18. Zakona o porezu na dohodak	u ukupnom iznosu isplate
STIPENDIJE, NAGRADE I NAKNADE ŠPORTAŠIMA			
1.	Športske stipendije, koje se prema posebnim propisima isplaćuju športašima za njihovo športsko usavršavanje (mjesečno)	Čl. 45. st. 1. t. 4. Pravilnika	1.600,00 kn
2.	Naknade športašima amaterima , prema posebnim propisima (mjesečno)	čl. 45. st. 1. t. 6. Pravilnika	1.600,00 kn
3.	Nagrade za športska ostvarenja (godišnje)	čl. 45. st. 1. t. 5.Pravilnika	20.000,00 kn
PRIMICI UČENIKA I STUDENATA			
1.	Primici učenika i studenata za rad preko ovlaštenih posrednika (godišnje)	čl. 45. st. 1. t. 2. Pravilnika	50.000,00 kn
2.	Nagrade učenicima za vrijeme praktičnog rada (mjesečno)	čl. 45. st. 1. t. 1. Pravilnika	1.600,00 kn
OSTALE POTPORE I DAROVANJA			
1.	Potpore koje djeci u slučaju smrti roditelja isplaćuju pravne i fizičke osobe te jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave na temelju svojih općih akata	čl. 9. st. 2. t. 2.8. Zakona i čl. 209. Zakona o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08. - 18/11.)	u ukupnom iznosu isplate
2.	Darovanja za zdravstvene potrebe	čl. 9. st. 1. t. 9. Zakona čl. 6. st. 6. Pravilnika	Do visine stvarno nastalih izdataka za tu namjenu

NAPOMENE:

ISPLATA RADNICIMA

Iznose naknada, potpora i nagrada koji su prethodno navedeni, poslodavac može isplatiti bez obveze obračuna poreza i doprinosa samo radnicima. Kada poslodavac radnicima isplaćuje naknade koje prelaze neoporezive iznose, razlika se smatra primitkom od nesamostalnog rada, odnosno plaćom na koju treba obračunati porez na dohodak i doprinose.

ISPLATA OSOBAMA KOJE NISU U RADNOM ODNOSU

Ako se naknade, potpora i nagrada isplaćuju osobama koje nisu u radnom odnosu kod isplatitelja ukupna se svota smatra primitkom od kojeg se utvrđuje drugi dohodak (čl. 44. st. 20. Pravilnika o porezu na dohodak), sa iznimkom neprofitnih organizacija.

ISPLATE U NEPROFITNIM ORGANIZACIJAMA

Neprofitne organizacije (uključivo i proračunski korisnici), mogu osobama koje nisu u radnom odnosu neoporezivo isplatiti:

- naknade troškova službenog putovanja (troškove prijevoza, noćenja, dnevnice te naknadu za upotrebu privatnog automobila na službenom putu) ako te osobe službeno putuju za potrebe tih organizacije i pod uvjetom da ne ostvaruju naknadu za rad (dohodak po osnovi nesamostalnog rada ili drugi dohodak, čl. 10. t. 11. Zakona o porezu na dohodak i čl. 7. st. 5. Pravilnika o porezu na dohodak).

Iznimno, neprofitne organizacije i proračunski korisnici mogu neoporezivo isplatiti troškove noćenja i prijevoza na službenom putovanju i osobama koje primaju naknadu za rad pod uvjetom da račun za noćenje i prijevoz glasi na neprofitnu organizaciju odnosno proračunskog korisnika.

OBVEZA ISPLATE NA ŽIRO-RAČUN

Iako se radi o neoporezivim iznosima, stipendije, športske stipendije, nagrade za športska ostvarenja obvezno se isplaćuju na žiro-račun primatelja. Izuzete su nagrade učenicima za vrijeme praktičnog rada koje se mogu isplatiti u gotovini.

1.2. Naknade korisnika državnog proračuna

➢ Osnovica

Osnovica za obračun naknada, potpora i otpremnina za mirovinu iznosi 3.326,00 (proračunska osnovica), sukladno čl. 19. Zakona o izvršavanju Državnog proračuna RH za 2012. g. (Nar. nov., br. 24/12.).

Osnovica za izračun jubilarnih nagrada u 2012. godini iznosi 1.800,00 kuna.

➢ Dnevnice, terenski dodatak i druge naknade

Prema **Odluci o visini dnevnice za službeno putovanje i visini naknada za korisnike koji se financiraju iz sredstava državnog proračuna** (Nar. nov., br. 55/04., 61/04. i 12/05.) proračunskim korisnicima i izvanproračunskim fondovima koji se financiraju iz sredstava državnog proračuna određeni su sljedeći iznosi naknada:

	Vrsta naknade	Iznos u kn
1.	Dnevnica za službeni put u zemlji	**170,00** dnevno
2.	Naknada za korištenje privatnog automobila u službene svrhe	**2,00 kn** po prijeđenom km
3.	Terenski dodatak	**170,00** kn dnevno
4.	Naknada za odvojeni život od obitelji	**1.000,00 kn** mjesečno, s tim da se umanjuje za 50% u slučaju kad je osobi osiguran smještaj na teret korisnika državnog proračuna

1.3. Plaće

➢ Osnovice za obračun doprinosa

- prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za 2012. godinu (Nar. nov., br. 137/11.).

➢ Osnovica za obračun doprinosa u 2012. g.

- doprinosi se obračunavaju prema stvarno isplaćenoj plaći koja ne može biti manja od minimalne plaće propisane Zakonom o minimalnoj plaći (Nar. nov., br. 67/08.), i koja za razdoblje od 1. lipnja 2011 do 31. svibnja 2012. iznosi 2.814,00 kn.
- ako je iznos isplaćene plaće (ili naknade bolovanja) u određenim slučajevima manji od najniže osnovice za obračun doprinosa, iste treba obračunati na iznos **najniže mjesečne osnovice koja za 2012. godinu iznosi 2.714,60 kn.**

➢ Najviša mjesečna osnovica - 46.536,00 kn

- na iznos plaće koja je veća od najviše mjesečne osnovice ne obračunava se doprinos za mirovinsko osiguranje (I. i II. stup)
- primjenjuje se samo prilikom obračunavanja mjesečne plaće za određeni mjesec
- ne može se primijeniti pri isplati bonusa, naknada, nagrada, otpremnina itd.

➢ Najviša godišnja osnovica - 558.432,00 kn

- primjenjuje se samo za doprinos za mirovinsko osiguranje za I. stup.

➢ Stope doprinosa

Doprinosi iz plaće:	
- za mirovinsko osiguranje	20%
- I. stup	15%
- II. stup	5%

Doprinosi na plaću:		
- za zdravstveno osiguranje	15% a od 1. 5. 2012. 13%	
- za zaštitu zdravlja na radu	0,5%	
- za zapošljavanje - poslodavci	1,7%	(ili 1,6 + 0,1%)* (ili 1,6 + 0,2%) **

VAŽNO!

Smanjena stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje od **13% primjenjuje se tek za isplatu plaće za svibanj.** Na plaću za travanj (kao i za ranije mjesece) koja se isplaćuje nakon 1. svibnja treba primijeniti stopu doprinosa za zdravstveno osiguranje 15%.

➢ Doprinos za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom

Poslodavci koji zapošljavaju 20 i više radnika imaju obvezu plaćanja posebnog doprinosa za poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom pa doprinos za zapošljavanje obračunavaju po stopi 1,6%, te poseban doprinos po stopi od 0,1%.

Poslodavac koji podliježe obvezi zapošljavanja invalida, a nije zaposlio odgovarajući broj osoba s invaliditetom poseban doprinos za zapošljavanje invalida plaća po stopi 0,2%.

➢ Oslobođenje od plaćanja doprinosa na plaću

Poslodavci koji zaposle radnika kojemu je to **prvo zapošljavanje** (prvi put stječe status osiguranika u obveznom mirovinskom osiguranju) oslobođeni su godinu dana plaćanja doprinosa na plaću (zdravstvenih doprinosa i doprinosa za zapošljavanje).

➢ Staž osiguranja s povećanim trajanjem

Na plaće radnika kojima se **staž računa s povećanim trajanjem** pored mirovinskog doprinosa 20%, poslodavac je obvezan uplatiti i povećani doprinos za mirovinsko osiguranje na istu osnovicu po sljedećim stopama:

Za 12 mj. staža priznaje se	Ukupna stopa doprinosa	Stope doprinosa za radnike u I. stupu	Stope doprinosa za radnike u II. stupu
14 mjeseci	4,86 %	3,61 %	1,25 %
15 mjeseci	7,84 %	5,83 %	2,01 %
16 mjeseci	11,28 %	8,39 %	2,89 %
18 mjeseci	17,58 %	13,07 %	4,51 %

1.4. Minimalna plaća

Zakonom o minimalnoj plaći (Nar. nov., br. 67/08.) od 1. srpnja 2008. godine propisana je minimalna plaća kao najniži mjesečni iznos **bruto plaće** koji pripada radniku za rad u punom radnom vremenu. Visina minimalne plaće utvrđuje se jednom godišnje, u lipnju tekuće godine te se njezin porast veže uz realan rast BDP-a iz prethodne godine prema objavi Državnog zavoda za statistiku.

Razdoblje	Minimalna bruto plaća - u kunama	Minimalna bruto plaća za tekstilnu, drvnoprerađivačka i kožarsko-obućarsku industriju - u kunama	Objava u Narodnim novinama
1. srpnja 2008. - 31. svibnja 2009.	2.747,00	2.609,65 (0,94)	67/08.
1. lipnja 2009. - 31. svibnja 2010.	2.814,00	2.701,44 (0,96)	65/09.
1. lipnja 2010. - 31. svibnja 2011.	2.814,00	2.729,58 (0,97)	66/10.
1. lipnja 2011. - 31. svibnja 2012.	2.814,00	2.757,72 (0,98)	58/11.

1.5. Porez na dohodak

1.5.1. Stope poreza na dohodak

Stope poreza na dohodak	Mjesečna porezna osnovica
12%	do 2.200,00 kn
25%	iznad 2.200,00 kn do 8.800,00 kn (tj. daljnjih 6.600,00 kn)
40%	iznad 8.800,00 kn

Godišnja porezna osnovica za 2012. g.	Stopa
do 26.400,00 kuna	12%
od 26.400,00 do 43.200,00 kuna, tj. na razliku od 16.800,00 kuna	22,83%
od 43.200,00 do 105.600,00 kuna, tj. na razliku od 62.400,00 kuna	25%
od 105.600,00 do 129.600,00, tj. na razliku od 24.000,00 kuna	37,5%
iznad 129.600,00 kuna	40%

1.5.2. Stope poreza na dohodak od kapitala

Vrsta dohotka od kapitala	Stopa poreza na dohodak
- Dividende i udjeli u dobiti na temelju udjela u kapitalu koji su ostvareni u razdoblju od 1. siječnja 2001. i isplaćene nakon 1. ožujka 2012.	12%
- Izuzimanje imovine i korištenje usluga na teret dobiti tekućeg razdoblja	40%
- Primici po osnovi kamata	40%
- Udjeli u dobiti po osnovi dodjele i opcijske kupnje dionica	25%

1.5.3. Osobni odbici

Osobni odbitak	Faktor osobnog odbitka	Svota osobnog odbitka Mjesečno od 1. 3.
Osnovni osobni odbitak	1,00	2.200
Uzdržavani član (supružnici, roditelji, roditelji supružnika, unuci, bake i djedovi)	0,50	1.100
Prvo dijete	0,50	1.100
Drugo dijete	0,70	1.540
Treće dijete	1,00	2.200
Četvrto dijete	1,40	3.080
Peto dijete	1,90	4.180
Šesto dijete	2,50	5.500
Sedmo dijete	3,20	7.040
Za svako daljnje dijete faktor se povećava 0,8, 0,9 itd.		
Za djelomičnu invalidnost (poreznog obveznika ili uzdržavanog člana)	0,30	660
Za 100% invalidnost (poreznog obveznika ili uzdržavanog člana)	1,00	2.200
Umirovljenici	-	visina mirovine a najviše 3.400 (najmanje 2.200)
Područje posebne državne skrbi	I. skupina	3.840
	II. skupina	3.200
	III. skupina	2.400
Brdsko-planinska područja		2.400

1.6. Osnovice za obračun plaća u državnim i javnim službama za 2012. g.

	Osnovica	Propis
Državni službenici i namještenici	5.108,84 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće za državne službenike i namještenike (Nar. nov., br. 40/09.)
Javne službe	5.108,84 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće u javnim službama (Nar. nov., br. 40/09.)
Državni dužnosnici	4.630,14 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće državnih dužnosnika (Nar. nov., br. 83/09.)
Suci i drugi nositelji pravosudnih dužnosti	4.873,83 kn	Odluka o visini osnovice za obračun plaće sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika (Nar. nov., br. 40/09.)

1.7. Preračunavanje neto iznosa plaće na bruto plaću

Kod preračunavanja neto iznosa plaće na bruto iznos, mogu se koristiti formule dane u nastavku. Za preračunavanje treba izabrati formulu prema kriteriju za izbor formule ovisno o:

- neto iznosu plaće,
- iznosu osobnog odbitka (osnovni osobni odbitak uvećan za uzdržavane članove),
- stopi prireza te
- najvišoj osnovici za obračun doprinosa za mirovinsko osiguranje.

1.7.1. Formule za preračunavanje neto iznosa plaće na bruto plaću nakon 1. 3. 2012.

1. bez poreza

Kriterij za izbor formule: NTO =< Oo

$$BTO = \frac{100 \times NTO}{100 - Dop}$$

2. porez 12%

Kriterij za izbor formule:

NTO =< (Oo + 1936 - 2,64 x Pr)

$$BTO = \frac{10000 \times NTO - Oo \times 12 \times (100 + Pr)}{7040 - 9{,}6 \times Pr}$$

3. porez 12% i 25%

Kriterij za izbor formule:

NTO =< (Oo + 6886 - 19,14 x Pr)

$$BTO = \frac{2000 \times NTO - (100 + Pr) \times (5720 + 5 \times Oo)}{4 \times (300 - Pr)}$$

4. porez 12%, 25% i 40%

Kriterij za izbor formule:

NTO > (Oo + 6886 - 19,14 x Pr)

$$BTO = \frac{10000 \times NTO - (100 + Pr) \times (160600 + 40 \times Oo)}{4800 - 32 \times Pr}$$

5. porez 12%, 25% i 40% (ograničenje doprinosa - najviša mjesečna osnovica 46.536,00 kn)

Kriterij za izbor formule:

$$NTO > \frac{37.228{,}8 \times (6000 - 40 \times Pr) + (100 + Pr) \times (160600 + 40 \times Oo)}{10000}$$

$$BTO = 9.307{,}20 + \frac{10000 \times NTO - (100 + Pr) \times (160600 + 40 \times Oo)}{40 \times (150 - Pr)}$$

Značenje simbola:

BTO - bruto plaća (neto + mirovinski doprinos + porez na dohodak)
NTO - neto plaća
Dop - stopa doprinosa iz plaće (20% mirovinski I. i II. stup)
Pr - stopa prireza
Oo - iznos osobnog odbitka

1.8. Koeficijenti za preračunavanje neto na bruto dohodak od nesamostalnog rada (plaće) bez utjecaja osobnog odbitka

Stopa prireza	Doprinos za mirovinsko osiguranje = 20%		
	Stopa poreza 12%	Stopa poreza 25%	Stopa poreza 40%
0,00	1,420455	1,666667	2,083333
1,00	1,422394	1,672241	2,097315
2,00	1,424339	1,677852	2,111486
3,00	1,426289	1,683502	2,125850
4,00	1,428245	1,689189	2,140411
5,00	1,430206	1,694915	2,155172
6,00	1,432172	1,700680	2,170139
6,25	1,432665	1,702128	2,173913
6,50	1,433158	1,703578	2,177700
7,00	1,434144	1,706485	2,185315
7,50	1,435132	1,709402	2,192982
8,00	1,436121	1,712329	2,200704
9,00	1,438104	1,718213	2,216312
10,00	1,440092	1,724138	2,232143
12,00	1,444085	1,736111	2,264493
13,00	1,446090	1,742160	2,281022
15,00	1,450116	1,754386	2,314815
18,00	1,456198	1,773050	2,367424

1.9. Koeficijenti za preračunavanje neto iznosa na bruto iznos drugog dohotka

Stopa prireza	Drugi dohodak* Dopr. za M.O. = 20% Stopa poreza 25%	Drugi dohodak za koji ne postoji obveza doprinosa (drugi dohodak umirovljenika, potpora obitelji za slučaj smrti radnika, stipendije iznad neoporezivih iznosa i dr.) Pauš. izdaci = ne Dopr. za M.O. = ne Stopa poreza 25%	Autorski honorar Pauš. izdaci = 30% Stopa poreza = 25%	Umjetnički autorski honorar uz potvrdu ovlaštene udruge Neoporezivi dio = 25% Pauš. izdaci = 30% Stopa poreza = 25%
1	2	3	4	5
0.00	1.666667	1.333333	1.212121	1.126761
1.00	1.672241	1.337793	1.214698	1.128191
2.00	1.677852	1.342282	1.217285	1.129624
3.00	1.683502	1.346801	1.219884	1.131062
4.00	1.689189	1.351351	1.222494	1.132503
5.00	1.694915	1.355932	1.225115	1.133948
6.00	1.700680	1.360544	1.227747	1.135396
6.25	1.702128	1.361702	1.228407	1.135759
6.50	1.703578	1.362862	1.229067	1.136122
7.00	1.706485	1.365188	1.230391	1.136848
7.50	1.709402	1.367521	1.231717	1.137576
8.00	1.712329	1.369863	1.233046	1.138304
9.00	1.718213	1.374570	1.235712	1.139763
10.00	1.724138	1.379310	1.238390	1.141227
12.00	1.736111	1.388889	1.243781	1.144165
13.00	1.742160	1.393728	1.246494	1.145639
15.00	1.754386	1.403509	1.251956	1.148600
18.00	1.773050	1.418440	1.260239	1.153070

***Napomena**:
Za drugi dohodak za koji ze plaćaju doprinosi za obvezna osiguranja (iz stupca 2) isplatitelj dodatno obračunava i plaća doprinos za osnovno zdravstveno osiguranje po stopi 15% kao doprinos na osnovicu istovjetnu doprinosu za mirovinsko osiguranje.

2. Obrtnici i slobodna zanimanja

➢ Osnovice, stope i rokovi uplate doprinosa za obvezna osiguranja

OSNOVA OSIGURANJA	NAJNIŽA OSNOVICA[2]		STOPE DOPRINOSA %					Obveznici obračuna i plaćanja	Rok plaćanja
			IZ PLAĆE		NA PLAĆU				
			Mirovinsko		Zdravstveno*	Ozljeda na radu	Zapošljavanje		
	faktor	7.756,00	I	I + II					
1. SAMOSTALNE DJELATNOSTI OBRTA									
1.1.Obveznici poreza na dohodak (čl. 66. st.1. t. 1. Zakona)	0,65	5.041,40	20	15 + 5	13% od 1. 5. 2012.	0,5		osiguranik po rješenju	do 15. u mjesecu za prethodni
1.2. Obveznici poreza na dobit (poduzetnička plaća) (čl. 82. st. 2. Zakona)	1,10	8.531,60	20	15 + 5	13% od 1. 5. 2012.	0,5		osiguranik	pri isplati poduzetničke plaće (ako se ne isplaćuje do 15. u mjesecu za prethodni)
1.3. Paušalisti (čl. 70 Zakona)	0,40	3.102,40	20	15 + 5	13% od 1. 5. 2012.	0,5		osiguranik po rješenju	do 15. u mjesecu za prethodni
2. SAMOSTALNE DJELATNOSTI SLOBODNOG ZANIMANJA									
2.1. Obveznici poreza na dohodak (čl. 66. st. 1. t. 2. Zakona)	1,10	8.531,60	20	15 + 5	13% od 1. 5. 2012.	0,5		osiguranik po rješenju	do 15. u mjesecu za prethodni
2.2. Obveznici poreza na dobit (poduzetnička plaća) (čl. 82. st. 2. Zakona)	1,10	8.531,60	20	15 + 5	13% od 1. 5. 2012.	0,5		osiguranik	pri isplati poduzetničke plaće (ako se ne isplaćuje do 15. u mjesecu za prethodni)
3. DRUGE DJELATNOSTI - OSOBE KOJE OBRT, SAMOSTALNU DJELATNOST ILI POLJOPRIVREDU OBAVLJAJU UZ RADNI ODNOS ILI MIROVINU (AKO TO POSEBNI PROPISI OMOGUĆAVAJU)									
3.1. Obveznici poreza na dohodak	ostvareni dohodak utvrđen po godišnjoj poreznoj prijavi ali najviše do 60.496,80		20	15 + 5	13% od 1. 5. 2012.			osiguranik po rješenju	u roku 15 dana od dana uručenja rješenja
3.2. Obveznici poreza na dobit	ostvarena dobit utvrđena po godišnjoj poreznoj prijavi ali najviše do 60.496,80		20	15 + 5	13% od 1. 5. 2012.			osiguranik po rješenju	u roku 15 dana od dana uručenja rješenja
3.3. Samostalna djelatnost obrta ili poljoprivrede koja se obavlja uz radni odnos od koje se porez plaća u paušalnom iznosu (čl. 185. st. 3. Zakona)	paušalni dohodak u iznosu 12.750,00 kn		20	15 + 5	13% od 1. 5. 2012.			osiguranik po rješenju	u roku 15 dana od dana uručenja rješenja

[1] Prema Zakonu o doprinosima (Nar. nov., br. 85/08., 152/08., 94/09., 18/11. i 22/12.).
[2] Najniža osnovica utvrđuje se množenjem propisanog faktora i ostvarene prosječne plaće u RH u razdoblju siječanj - kolovoz 2011. godine u iznosu 7.756,00 kuna (Nar. nov., br. 133/11.) i prema Naredbi o iznosima osnovica za obračun doprinosa za obvezna osiguranja za 2012. godinu (Nar. nov., br. 137/11.).
* Prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima (Nar. nov., br. 22/12.) od 1. 5. 2012. doprinos za zdravstveno osiguranje plaćat će se po stopi 13%.

3. Rokovi dostave poreznih izvješća u Poreznu upravu u svibnju 2012. g.

POREZNO IZVJEŠĆE - OBRAZAC	Rok dostave Poreznoj upravi najkasnije do
❖ Z-KA-OM - Zahtjev za tiskanje obilježavajućih markica za označavanje kave	7. svibnja
❖ TROŠARINE: DOT-PI, DOT-AL, DOT-EN, MI-UTE ❖ Igre na sreću i nagradne igre	8. svibnja
❖ I-LUX	10. svibnja
❖ ID, IDD, IDD-1	15. svibnja
❖ POSEBNI POREZI NA PROMET (mjesečni obrasci)	15. svibnja
❖ TROŠARINE: ZT-AL ❖ Igre na sreću i nagradne igre	15. svibnja
❖ TROŠARINE: MU-AL, DOT-PI, DOT-AL, MI-PI, MI-AL, ZT-DIM, IZVJ-DC, IZVJ-ODP-C, IZVJ-ODP-DP, PP-PDP, IZVJ-DUH, DOT-EN, MI-EN, MI-NA; Igre na sreću i nagradne igre	21. svibnja
❖ PDV - mjesečni ❖ PP-MI-PO	31. svibnja

4. Stope zateznih kamata i eskontna stopa

KAMATE I RAZDOBLJE PRIMJENE	STOPA	OBJAVA
ESKONTNA STOPA		
od 11. 04. 2000. do 22. 10. 2002	5,9%	Nar. nov., br. 39/00
od 23. 10. 2002. do 30. 12. 2007.	4,5%	Nar. nov., br. 12/02
od 31. 12. 2007. do 22. 06. 2011.	9,0%	Nar. nov., br. 132/07, 75/08, 1/09, 76/09, 1/10, 82/10. i 1/11.
od 23. 06. 2011.	7,0%	Nar. nov., br. 66/11., 1/12.
ZATEZNA KAMATA		
od 01. 07. 2002. do 02. 11. 2004.	15%	Nar. nov., br. 72/02.
od 03. 11. 2004. do 31. 12. 2007.	15%	Nar. nov., br. 153/04.
Zatezna kamata na odnose iz trgovačkih ugovora i na odnose iz ugovora između trgovaca i osoba javnog prava*		čl. 29. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05. i 41/08.)
od 01. 01. 2008. do 30. 06. 2011.	17%	
od 01. 07. 2011.	15%	
Zatezne kamate u ostalim odnosima		čl. 29. Zakona o obveznim odnosima
od 01. 01. 2008. do 30. 06. 2011.	14%	
od 01. 07. 2011.	12%	

* Prema čl. 26. st. 6. Zakona o obveznim odnosima, osobama javnog prava smatraju se osobe koje su obvezne postupati po propisima o javnoj nabavi, osim trgovačkih društava.

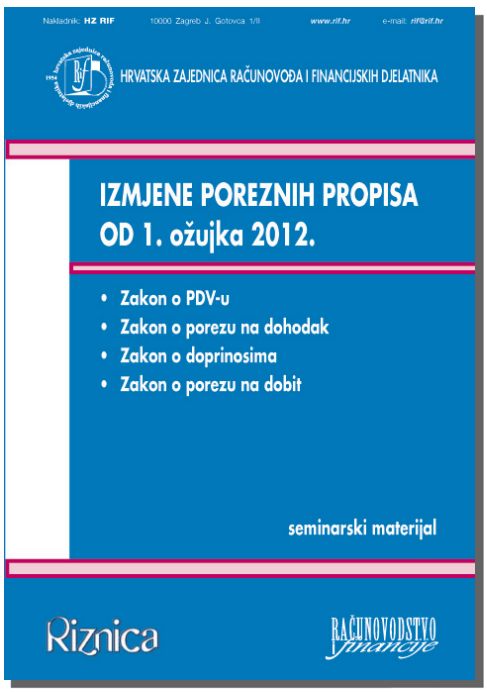

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

➤ **telefonom:**
01 / 46 86 506 svakodnevno od 8 do 13 sati

➤ **osobno:**
po dogovoru sa savjetnicima od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

5. Pregled koeficijenata porasta cijena u Hrvatskoj u 2012. godini

Koeficijent \ Mjesec	XII. 2011.	I. 2012.	II. 2012.	III. 2012.
1. Mjesečni koeficijent porasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaće, tržištu u mjesecu 2012. u odnosu na prethodni mjesec	-0,002	0,009	0,020	0,006
2. Koeficijent porasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu od početka 2012. godine do kraja razdoblja	0,058	0,009	0,029	0,036
3. Koeficijent prosječnog mjesečnog porasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu od početka 2012. godine do kraja razdoblja	0,005	0,009	0,014	0,012
4. Koeficijent porasta proizvođačkih cijena industrijskih proizvoda na domaćem tržištu u mjesecu 2012. u odnosu isti mjesec prethodne godine	0,058	0,059	0,063	0,062
5. Mjesečni koeficijent porasta potrošačkih cijena u mjesecu 2012. u odnosu prethodni mjesec	-0,004	-0,004	0,006	0,015
6. Koeficijent porasta potrošačkih cijena od početka 2012. godine do kraja razdoblja	0,021	-0,004	0,002	0,017
7. Koeficijent prosječnog mjesečnog porasta potrošačkih cijena od početka 2012. godine do kraja razdoblja	0,002	-0,004	0,001	0,006
8. Koeficijent porasta potrošačkih cijena u mjesecu 2012. u odnosu na isti mjesec prethodne godine	0,021	0,012	0,013	0,020
9. Koeficijent porasta prosjeka potrošačkih cijena za razdoblje od početka 2012. godine do kraja - razdoblja u odnosu na prosjek potrošačkih cijena u 2011. godini	0,023	0,000	0,003	0,009

Izvor: Priopćenje Državnog zavoda za statistiku br. 13.1.1., 2.1.1.

KONZULTACIJE I SAVJETI:
(u cijeni pretplate na časopis Rif)

- telefonom:
  01 / 46 86 506
  svakodnevno od 8 do 13 sati
- osobno:
  po dogovoru sa savjetnicima
  od 13 do 15 sati

e-mail: rif@rif.hr

6. Podaci o prosječnim isplaćenim plaćama po zaposlenom

➢ Za siječanj 2012. g.

Područje djelatnosti prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti - NKD - 2007	Prosječne mjesečne plaće u kunama		Verižni indeksi*	
	BRUTO	NETO	BRUTO	NETO
HRVATSKA - UKUPNO	7.846	5.463	99,4	99,5
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	6.924	5.005	104,1	103,4
B Rudarstvo i vađenje	10.830	7.365	113,6	111,6
C Prerađivačka industrija	6.669	4.725	97,4	97,8
D Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	10.210	7.051	99,9	99,4
E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	7.479	5.365	96,8	97,6
F Građevinarstvo	6.227	4.469	97,8	98,5
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	6.702	4.671	100,4	100,0
H Prijevoz i skladištenje	8.745	6.118	94,3	95,8
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	6.572	4.639	102,7	101,9
J Informacije i komunikacije	11.500	7.552	100,6	100,7
K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	12.564	8.068	103,8	102,3
L Poslovanje nekretninama	8.104	5.681	97,4	97,6
M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	10.692	6.994	102,9	102,1
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	4.722	3.471	97,1	97,4
O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	8.834	6.231	100,2	100,2
P Obrazovanje	7.772	5.457	98,9	98,9
Q Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi	9.006	6.196	99,8	99,7
R Umjetnost, zabava i rekreacija	8.029	5.615	100,1	100,3
S Ostale uslužne djelatnosti	8.026	5.542	100,4	100,4
T Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	-	-	-	-
U Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-
UKUPNO HRVATSKA TROMJESEČNI PROSJEK XI. 2011. - I. 2012.	7.958	5.563	100,5	100,4
XII. 2011. - II. 2012.	7.814	5.440	98,2	97,8
UKUPNO HRVATSKA GODIŠNJI PROSJEK I. - XII. 2010.	7.679	5.343	99,6	100,6
I. - XII. 2011.	7.796	5.441	101,5	101,8
HRVATSKA - UKUPNO za siječanj	7.846	5.463	99,4	99,5
HRVATSKA - UKUPNO za veljaču	7.702	5.363	98,2	98,2

* NOMINALNI PORAST U ODNOSU NA PRETHODNI MJESEC

7. Srednji tečajevi HNB

➢ Krajem razdoblja

(u kunama)

Datum	EMU 1 EUR	SAD 1 USD	Japan 100 JPY	Mađarska 100 HUF	Češka Rep. 1 CZK	Švedska 1 SEK	Švicarska 1 CHF	Vel. Britanija 1 GBP
31. 12. 2008.	7,324425	5,155504	5,723101	2,754475	0,275835	0,670121	4,911107	7,484595
31. 12. 2009.	7,306199	5,089300	5,524536	2,687090	0,277950	0,707924	4,909420	8,074040
31. 01. 2010.	7,313102	5,236361	5,805892	2,699159	0,278934	0,714519	4,985753	8,453476
31. 01. 2011.	7,407203	5,393333	6,525020	2,724238	0,305780	0,835678	5,708707	8,566211
28. 02. 2011.	7,414820	5,376954	6,557725	2,717047	0,302905	0,840282	5,786951	8,648029
31. 03. 2011.	7,382807	5,244216	6,306857	2,766132	0,301314	0,826420	5,673781	8,367491
30. 04. 2011.	7,354349	4,947426	6,074460	2,791024	0,304793	0,823592	5,706354	8,245710
31. 05. 2011.	7,431895	5,203315	6,436770	2,775166	0,303380	0,837268	6,064990	8,509163
30. 06. 2011.	7,373946	5,127205	6,316555	2,754556	0,302645	0,800194	6,163961	8,205125
31. 07. 2011.	7,452071	5,215980	6,719025	2,764121	0,308408	0,820071	6,512340	8,488519
31. 08. 2011.	7,470858	5,183776	6,755455	2,745630	0,310149	0,813447	6,333383	8,463643
30. 09. 2011.	7,492023	5,493894	7,178330	2,577235	0,305672	0,813131	6,137481	8,611521
31. 10. 2011.	7,485329	5,282519	6,964392	2,488474	0,302988	0,830789	6,116464	8,509924
30. 11. 2011.	7,498586	5,588869	7,188062	2,422728	0,29437	0,813737	6,101372	8,740629
30. 12. 2011.	7,530420	5,819940	7,525904	2,422915	0,291956	0,84396	6,194817	8,986181
31. 01. 2012.	7,564800	5,764975	7,518934	2,560260	0,299988	0,849949	6,276280	9,037993
29. 02. 2012.	7,576699	5,633652	7,000553	2,608158	0,303286	0,858822	6,287195	8,931627
31. 03. 2012.	7,506917	5,623580	6,852503	2,548173	0,303310	0,850266	6,230841	9,005419

Izvor podataka: tečajnice Hrvatske narodne banke.

➢ Srednji tečajevi HNB od 27. ožujka 2012. do 25. travnja 2012.

Broj tečajne liste	Primjena od dana	EMU 1 EUR	USA 1 USD	Japan 100 JPY	Mađarska 100 HUF	Švedska 1 SEK	Švicarska 1 CHF	Vel. Britanija 1 GBP
060.	27.03.2012.	7,528154	5,695811	6,883198	2,571969	0,843207	6,246394	9,013594
061.	28.03.2012.	7,515248	5,625607	6,802361	2,587895	0,844828	6,231032	8,987381
062.	29.03.2012.	7,510713	5,628532	6,788425	2,571986	0,847710	6,228822	8,971229
063.	30.03.2012.	7,504818	5,650793	6,865628	2,550750	0,848146	6,227548	8,986730
064.	31.03.2012.	7,506917	5,623580	6,852503	2,548173	0,850266	6,230841	9,005419
065.	03.04.2012.	7,513047	5,627329	6,794219	2,552853	0,851742	6,238000	9,021430
066.	04.04.2012.	7,494345	5,615424	6,846026	2,554484	0,852521	6,226608	8,990337
067.	05.04.2012.	7,490631	5,685920	6,908901	2,546534	0,851324	6,223522	9,022682
068.	06.04.2012.	7,481350	5,724063	6,978220	2,523987	0,850598	6,225639	9,061713
069.	07.04.2012.	7,476435	5,723806	6,938043	2,531210	0,848159	6,222066	9,074445
070.	11.04.2012.	7,471025	5,714414	7,034201	2,525701	0,842755	6,212911	9,048111
071.	12.04.2012.	7,475584	5,690480	7,036506	2,505558	0,840218	6,223948	9,054729
072.	13.04.2012.	7,472321	5,696235	7,030126	2,512211	0,839068	6,215022	9,079369
073.	14.04.2012.	7,473361	5,681868	7,021196	2,513321	0,840364	6,220544	9,053133
074.	17.04.2012.	7,469847	5,735007	7,097242	2,500786	0,841076	6,214515	9,087405
075.	18.04.2012.	7,470285	5,682121	7,050099	2,516095	0,841381	6,217466	9,064780
076.	19.04.2012.	7,485223	5,719587	7,023762	2,521975	0,845826	6,227307	9,138351
077.	20.04.2012.	7,485659	5,693382	6,982240	2,523057	0,847244	6,230780	9,144465
078.	21.04.2012.	7,497598	5,695099	6,969323	2,528530	0,848432	6,240717	9,164647
079.	24.04.2012.	7,510882	5,711697	7,049162	2,514439	0,847959	6,251775	9,192121
080.	25.04.2012.	7,520842	5,712755	7,036716	2,523011	0,847810	6,257461	9,224631
081.	26.04.2012.	7,527728	5,698076	7,016898	2,580287	0,845755	6,265275	9,166741

Izvor podataka: tečajnice Hrvatske narodne banke.

UDRUGA RAČUNOVOĐA I FINANCIJSKIH DJELATNIKA ZAGREB
ZAGREB, Ul. kneza Mislava 1/I,

tel. 4612-960; 4612-961; faks: 4618-016
e-mail: udruga@rfd-zagreb.hr; www: rfd-zagreb.hr
MB: 3282139 OIB: 09248242550

OBAVIJEST O TEMAMA NA TRIBINI SRIJEDOM U SVIBNJU 2012. god.

U srijedu **02. 05. 2012.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I predavanje o temi:
„PODNOŠENJE ID-OBRAZCA ZA INO MIROVINE U POREZNU UPRAVU“
Predavačica: **MIRJANA MAHOVIĆ KOMLJENOVIĆ**, voditeljica ispostave PU Samobor

U srijedu **09. 05. 2012.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I predavanje o temi:
„POVRAT I PREKNIŽENJE POGREŠNO UPLAĆENIH SREDSTAVA U POREZNOJ UPRAVI“
Predavačica: **MIRJANA MAHOVIĆ KOMLJENOVIĆ**, voditeljica ispostave PU Samobor

U srijedu 16. 05. 2012.

NEMA PREDAVANJA - ODLAZAK NA SIMPOZIJ U DUBROVNIK

U srijedu **23. 05. 2012.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I predavanje o temi:
„REKAPITULACIJA UPLAĆENIH DOPRINOSA U HZZMIO I PRIJAVA NA MMP-1 obrazcu“
Predavačica: **VESNA DEJANOVIĆ**, načelnica odjela za poslove mirovinskog osiguranja

U srijedu **30. 05. 2012.** u 12 sati u Europskom domu, Jurišićeva 1/I predavanje o temi:
„RAD STRANACA PREMA NOVOM ZAKONU O STRANCIMA“
Predavač: **mr. DARKO TEREK**, odvjetnik

Radionica četvrtkom

U četvrtak 10. 05. 2012. godine u 18 sati u našim prostorijama
Tema: **“OIB U FUNKCIJI USPOREDBE PRIMITAKA I STJECANJA IMOVINE“**
Predavačica: **mr. sc. MARIJANA VURAIĆ KUDELJAN**, PU središnji ured

Predsjednica Udruge RFD Zagreb:
Dragica Kutnjak, dipl. oec.

NARUDŽBENICA

www.rif.hr

I. ČASOPIS "RAČUNOVODSTVO I FINANCIJE"

GODIŠNJA PRETPLATA ZA 2012. (S UKLJUČENIM PDV-OM)	1.298,00 KN	____	KOM
- POLUGODIŠNJA PRETPLATA 2012. (S UKLJUČENIM PDV-OM)	800,00 KN	____	KOM

II. PRIRUČNICI I UDŽBENICI

RAČUNOVODSTVO I REVIZIJA

1. UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO (2011.)	300,00 KN	____	KOM
(ZA STUDENTE)	120,00 KN	____	KOM
2. PRIMJENA RAČUNSKOG PLANA PRORAČUNA I POREZNIH PROPISA 2011./2012. (NOVO 2011.)	280,00 KN	____	KOM
3. RAČUNSKI PLAN PRORAČUNA ZA 2011.	50,00 KN	____	KOM
4. ZBIRKA RAČUNOVODSTVENIH PROPISA U 2010. I KONTNI PLAN	150,00 KN	____	KOM
5. KONTNI PLAN PODUZETNIKA 2011. (2011.)	70,00 KN	____	KOM
6. REVIZIJA I ANALIZA (2009.)	250,00 KN	____	KOM
7. RAČUNOVODSTVO NEPROFITNIH ORGANIZACIJA S PRIMJENOM RAČUNSKOG PLANA I POREZNIH PROPISA (2009.)	210,00 KN	____	KOM
8. PRIMJENA HRVATSKIH STANDARDA FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA - S POREZNIM PROPISIMA - (2008.)	250,00 KN	____	KOM
9. RAČUNOVODSTVO TRGOVAČKIH DRUŠTAVA (2006.)	200,00 KN	____	KOM
10. RAČUNOVODSTVO - UDŽBENIK (2010. - III. IZDANJE)	300,00 KN	____	KOM
11. RAČUNOVODSTVO - PRIRUČNIK ZA VJEŽBE (2010. - III. IZDANJE)	100,00 KN	____	KOM
12. OSNOVE RAČUNOVODSTVA - RAČUNOVODSTVO ZA NERAČUNOVOĐE DRUGO IZDANJE (2008.)	250,00 KN	____	KOM
13. REVIZIJA (2008. TREĆE IZDANJE - TVRDI UVEZ)	300,00 KN	____	KOM
14. MENADŽERSKO RAČUNOVODSTVO HOTELA	250,00 KN	____	KOM
15. RAČUNOVODSTVENI INFORMACIJSKI SUSTAVI	300,00 KN	____	KOM
16. OSNOVE PROCJENE EKONOMSKE VRIJEDNOSTI (2010.)	300,00 KN	____	KOM

FINANCIJE

17. MALA ŠKOLA INVESTIRANJA ILI "RAZUMNI ULAGAČ" (SILVIJE ORSAG)	140,00 KN	____	KOM
18. OSNOVE FINANCIJA (B. E. MILLING - PRIJEVOD S ENGLESKOG JEZIKA 2005.)	100,00 KN	____	KOM
19. GOSPODARSKA MATEMATIKA	190,00 KN	____	KOM
20. FINANCIJSKE TABLICE	60,00 KN	____	KOM

POREZI

21. POSLOVANJE OBRTNIKA (2010.)	200,00 KN	____	KOM

PLAĆE I RADNI ODNOSI

22. OBVEZNA OSIGURANJA U 2011. (NOVO 2011.)	130,00 KN	____	KOM

PRAVO I OSTALO

23. SUSTAV JAVNE NABAVE ZBIRKA PROPISA (2012.)	100,00 KN	____	KOM
24. SUSTAV I PRAKSA JAVNE NABAVE (2010.)	300,00 KN	____	KOM
25. POSLOVANJE TRGOVINE (PRAVO - RAČUNOVODSTVO - POREZI) (2009.)	190,00 KN	____	KOM
26. PLANIRANJE U SUSTAVU PRORAČUNA 2011. - 2013. (2010.)	180,00 KN	____	KOM
27. OBVEZE RAČUNOVOĐA, REVIZORA I POREZNIH SAVJETNIKA U SPRJEČAVANJU PRANJA NOVCA	150,00 KN	____	KOM
28. ZAKON O OBVEZNIM ODNOSIMA S PRIMJERIMA UGOVORA (2006.)	100,00 KN	____	KOM
29. DRUŠTVO S OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU	110,00 KN	____	KOM
30. KNJIGA POSLOVNIH UDJELA	100,00 KN	____	KOM
31. POSLOVANJE UDRUGA	100,00 KN	____	KOM
32. LEASING (2003.)	100,00 KN	____	KOM
33. TEHNIKE FINANCIJSKE ANALIZE	100,00 KN	____	KOM

NOVO

- POSLOVNO PLANIRANJE, KONTROLA I ANALIZA. (2012.)	250,00 KN	____	KOM
- IZMJENE POREZNIH PROPISA OD 1. OŽUJKA 2012.	90,00 KN	____	KOM
- PROVEDBENI PROPISI U SUSTAVU JAVNE NABAVE	200,00 KN	____	KOM
- PRIMJENA ZAKONA O FISKALNOJ ODGOVORNOSTI (2011.)	250,00 KN	____	KOM
- PLAĆANJE I OSIGURANJE PLAĆANJA (2011.)	260,00 KN	____	KOM
- NOVINE U SUSTAVU JAVNE NABAVE U 2012. (2011.)	250,00 KN	____	KOM
- POREZ NA DODANU VRIJEDNOST (2011.)	100,00 KN	____	KOM
- KOLEKTIVNI UGOVORI U DRŽAVNIM JAVNIM SLUŽBAMA (2011.)	100,00 KN	____	KOM
- POREZI - ZBIRKA STAJALIŠTA MINISTARSTVA FINANCIJA RH O PRIMJENI POREZNIH PROPISA (2011.)	150,00 KN	____	KOM
- UPRAVLJAČKO RAČUNOVODSTVO I RAČUNOVODSTVO TROŠKOVA U JAVNOM SEKTORU - IZABRANE TEME - (2011.)	250,00 KN	____	KOM

Svotu od _____ kn za naručene publikacije platit ćemo unaprijed (avansom) po primitku predračuna.

Puni naziv, točna adresa naručitelja: .....

.....

žiroračun: ..... OIB: .....

e-mail: ..... telefon br.: ..... telefax: .....

Potpis i
pečat naručitelja:

.....

INFORMACIJE: HZRIF, Zagreb, Jakova Gotovca 1/II, PP 732, tel. 01/4686-500; fax. 01/4686-496; 4686-497 žiroračun: 2360000-1101241118 MB: 3207749 OIB: 75508100288 e-mail: pretplata@rif.hr www.rif.hr

CJENIK ZA OBJAVU PROMIDŽBENIH PORUKA

UVJETI OGLAŠAVANJA U BOJI

A) KNJIGE I PRIRUČNICI

format 1/1	(220 x 150 mm)	4. omotna stranica	10.000,00 kn
		2. i 3. omotna stranica	7.000,00 kn
		unutarnji list	5.000,00 kn
format 1/2	(110 x 150 mm)	unutarnji list	3.000,00 kn
format 1/3	(70 x 150 mm)	unutarnji list	2.000,00 kn
format 1/4	(50 x 150 mm)	unutarnji list	1.500,00 kn

B) OGLASI U ČASOPISU

format 1/1	(205 x 285 mm)	(205 x 285 mm)		4. omotna stranica	10.000,00 kn
format 1/1	(205 x 285 mm)	(205 x 285 mm)		2. i 3. omotna stranica	8.000,00 kn
format 1/1	(180 x 252 mm)			unutarnji list	5.000,00 kn
format 1/2	(180 x 126 mm)	(90 x 252 mm)		unutarnji list	3.000,00 kn
format 1/3	(180 x 84 mm)			unutarnji list	2.000,00 kn
format 1/4	(180 x 63 mm)	(90 x 126 mm)		unutarnji list	1.500,00 kn
format 1/8		(90 x 63 mm)		unutarnji list	750,00 kn
objava financijskih izvještaja	(180 x 250 mm)			unutarnji list	2.500,00 kn

C) PRILOG "RIZNICA" I OSTALI SEPARATI

2. i 3. omotna str.	(205 x 285 mm)	4.000,00 kn
4. omotna stranica	(205 x 285 mm)	5.000,00 kn

unutar priloga 60% od cijena objave u osnovnom časopisu

D) OSTALI UVJETI:

- **navedeni iznosi uvećavaju se za PDV**
- **odobravamo agencijske popuste i popuste za višekratno objavljivanje**
- **rok za predaju gotovih materijala 20. u mjesecu**
- **materijale do 5MB primamo e-mailom u JPEG, TIFF i/ili PDF formatu (300 dpi)**
- **poseban smještaj - cijene se uvećavaju za 20%**
- **insertiranje promidžbenih materijala u čitavu nakladu ili selektivno poseban ugovor**
- **banner na web stranici: www.rif.hr — 1.000,00 mjesečno + PDV**

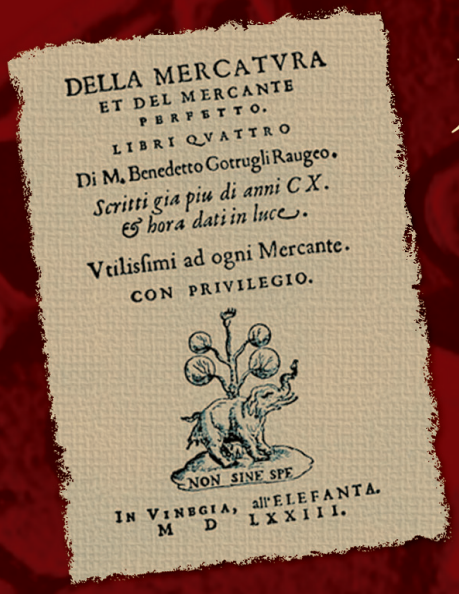

Jeste li znali...

... da je Dubrovčanin Benedikt Kotruljević 1458. godine prvi u svijetu opisao primjenu dvojnog knjigovodstva. Njegova knjiga "O trgovini i savršenom trgovcu" predstavlja klasično znanstveno djelo gospodarstvene literature i čini temelj na kojem su se kroz stoljeća gradili principi dobrih poslovnih običaja.

Jeste li znali...

... da je ComEng 1988. godine razvio prvi knjigovodstveni program CIRIS na MS-DOS i Novell operativnom sustavu. Program je bio prepoznatljiv po lakoći korištenja, kvalitetnim poslovnim izvješćima i pouzdanoj bazi podataka. Već 1994. godine je razvijen i poslovni informacijski sustav za Windows platformu, a danas je CIRIS među vodećim programima te vrste na tržištu.

Njegova modularna programska tehnologija omogućava integraciju računovodstvene, komercijalne, poslovne i upravljačke funkcije.

CIRIS
POSLOVNI INFORMACIJSKI SUSTAV

- glavna knjiga
- salda konti kupaca i dobavljača
- porezna evidencija
- robno knjigov. i fakturiranje
- maloprodaja i ugostiteljstvo
- materijalno knjigovodstvo
- praćenje proizvodnje
- osnovna sredstva i sitni inventar
- obračun plaća i drugih dohodaka
- kadrovska evidencija
- blagajničko poslovanje
- obračun putnih naloga
- poslovanje obrtnika
- komunalno poslovanje
- proračunsko knjigovodstvo

Miramarska 109, 10000 Zagreb •
tel/fax: 01/ 6152 484, 6152 485 •
www.comeng-data.hr •
comeng@comeng-data.hr •

Com Eng
COMPUTER ENGINEERING

• Metohijska 4
• 20000 Dubrovnik
• tel/fax: 020/ 313 380, 313 381
• comeng-du@du.t-com.hr

MK-SOFT d.o.o. • Ljubljanica 13a • Tel/fax: 01/ 3028 209 • E-mail: mk-soft@zg.t-com.hr

Point*2000* - brži od promjena!

Nova vlada, novi zakoni, novi porezi, novo knjigovodstvo ... U poslovnom životu Hrvatske sve se mijenja kaotičnom brzinom. Promjene koje gotovo nitko ne može pratiti. Osim poslovnog informacijskog sistema **Point***2000*, koji to čini već skoro 15 dinamičnih hrvatskih godina, i za kojeg se s pravom može reći da je – brži od promjena.

Za one rijetke iz poslovnog svijeta, koji dosad nisu upoznali **Point***2000*, možemo reći da se radi o najraširenijem poslovnom informacijskom sustavu u Hrvatskoj, ali ukupno gledano, i u cijeloj regiji, čija izuzetna pouzdanost ima tri oslonca:
vrhunska softverska tehnologija (troslojna Oracle arhitektura), veliko iskustvo razvojnog tima i velika baza postojećih korisnika koja u suradnji sa razvojnim timom potiče neprekidno usavršavanje sustava. Pritom su cijene formirane po modelu *najviše po uloženoj kuni* nedostižne za konkurente u istoj kategoriji, jednako kao i gotovo nevjerovatna fleksibilnost u radu.

Područja primjene

Point*2000* je modularan programski proizvod sa velikim mogućnostima parametriranja. Izborom odgovarajućih modula te postavljanjem parametara, sustav je moguće koristiti u gotovo svim granama djelatnosti:

• Industrija • Trgovina (veleprodaja i maloprodaja) • Graditeljstvo
• Promet • Ugostiteljstvo • Bankarstvo • Državne ustanove • ...

Sveobuhvatni informacijski sustav

Point*2000* je namijenjen informatizaciji gotovo svih segmenata poslovanja privrednog subjekta. Svi moduli sustava međusobno su povezani, tako da transakcija nastala u jednom modulu, automatski izaziva promjene u svim modulima u kojima je to potrebno.
Point*2000* pokriva slijedeće segmente poslovanja:
• Nabava, Prodaja • Knjigovodstvo i Financije • Zalihe
• Fakturiranje • Proizvodnja • Servisi • Poslovodstva • Kadrovi
• Plaće • Drugi dohodak • Trajna (osnovna) sredstva • POS sustavi u trgovini i ugostiteljstvu • ...

Point*2000* raste s Vama

Osim što vam pruža uvid u podatke i daje informacije neophodne za vođenje Vašeg poslovanja, **Point***2000* i raste u skladu s Vašim potrebama. Zbog njegove modularne arhitekture u mogućnosti ste u bilo koje vrijeme proširiti svoj informacijski sustav, bilo dodavanjem novog računala koje pristupa sustavu, bilo proširenjem mogućnosti sustava. Kao u slagalici, Vi jednostavno dodajete nove module sustava, šireći na taj način njegovu funkcionalnost. Od izuzetne važnosti je da svaki novi aplikacijski modul radi na isti način kao i prethodni, što uz istovjetno korisničko sučelje omogućuje njegovo brzo usvajanje, te uštedu Vašeg vremena i Vaših sredstava.

POINT

10255 Zagreb, Donji Stupnik, Gospodarska 12, telefon: +385 (0)1 6530-999, fax: +385 (0)1 6530-990, e-mail: point@point.hr • http://www.point.hr
Regionalni ured: HR-21204 Dugopolje, Kneza Domagoja 59, Poslovna zona Dugopolje, telefon: +385 (0)21 44 00 66, fax +385 (0)21 567 932
Support centar Ploče: HR-20340 Ploče, Trg Prišnica 1, tel./fax: +385 (0)20 670 222; 670 276 E-mail: point@point.com.hr • http://www.point.com.hr

QUALITY SYSTEM CERTIFICATION ISO 9001 DNV

www.marketingart.hr